

10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26

RMK. I.

515

MÉLOTAI

NYILAS ISTVÁN

AGENDA

KOLOZSVÁR,
1621.

2. péld.
Telpis.

Ind. I. 515.

AGENDA

az az:

ANYASZENT.

EGYHAZBELI SZOL-
galat szerént való Czelekedet,
melyben az Vy Testamentomnak
ket Sacramentomának, az Szent
Keresztsegnek es az Vr Vaczora-
jának ki Volgáltatásának es az Há-
zasulandoknak egjbé adattatások-
nak mogya meg iratik azokhoz
illendő hasznos tanúsá-
gokkal egyetemben.

Az Istennek diczőségére es az
egyigyu Híveknek cselekedetre.

Irattatott es ki botfataott az
FELSŐGÉS GABRIEL
Királynak, Isten kegyelméből Ma-
gyar országnak, Dalmatianak &c
Királyának: Erdelynek Fejedel-
menek &c. Prædicatora

Mélotai Nyilas István által.

1621.

I. 14. Cor. v. 40.

Omnia decenter & ordine fiant.

August. lib. de Singularitate Clericorū.

Cotemplamini, quid sit populo sancto præesse, & considerate, quale sit divinis Sacramentis insistere. Altari vacare debent, qui de altari vivunt, & talis convenit cura sinceritatis, sacramentis qualia sunt Sacramenta ipsa, quibus exhibent officia servitutis, ne contra Deum offendant ipsa quæ tractant, aut contra populum incipiant impedire quod prædicant.

Gregor: & habetur in Decret: i. q. i.
Multi Secularium

Sunt autem Sacramenta Baptisma, Corpus & sanguis Christi, quæ ob id Sacramenta dicuntur, quia sub regmento corporalium rerum divina virtus secretius salutem eorundem Sacramentorum operatur, unde à secretis virtutibus vel sacris Sacramenta dicuntur, quæ ideo fructuose penes Ecclesiam fiunt, quia Sanctus in ea manens Spiritus, Sacramentorum latenter operatur effectum.

Hieronymus super Matth: lib. 4.

Latro est & domum Dei convertit in Speluncam Latronum, qui licet de religione sectatur: cultusque eius non tam cultus Dei, quam negotiationis occasio est censenda.

AZ FEL.

AZ FELSEGES GABRIEL, ISTENNEK KEGYEL
méből Magyar országnak, Dalmatianak, Thót, Horváth, &c. Országoknak választott Királyának, Erdélynek Fejedelmének es Székelyeknek Ispánnjának, &c. Istent-felő Házas társának az FELSEGES CAROLYI
SVSANNANAK Magyar országhnak, Dalmatianak, &c. választott Királyné Anyjónának, Isten Anyaszentegyházának kegyes Daykájának, nekem kegyelmes Afzszonyomnak.

Istentől Kegyelmet es örök áldással folyó
bóldog megmaradást kívánok.

HOGY AZ ANYASZENTEGYHÁZ-
beli főlgálnál semmi az emberek között üdvösségessebb, drágatossabb es főkségessebb ajándéka az Istennek ninczen, könyű, Kegyelmes Afzszonyom,

Psal. 147.
v. 20.

A 2

akar

Elöl író beszéd.

akar kinekis meg érteni. Mert
 Eph. 1. v. 4. noha Világ fundamentumanak
 2. Timot. 2. fel vetése előtt el tutta az övét
 v. 19. Rom. az Ur Isten, es ugyan ottan el
 8. v. 29. választotta az örök életre: de
 mindazáltal annyéra az Anya-
 szentegyhazbeli szolgálat mel-
 lé kötötte az ő választottinak
 idvőségeknél idő szerént való
 elindítását es végbe menetelét,
 hogj senkit (rend szerént szól-
 ván) az kívül nem idvőzít.

Mert az Ministerium, avagy
 Anyaszentegyhazbeli szolgál-
 lat, mely vagyon az Evangeli-
 omnak predicálásában, a szent
 Sacramentomoknak ki szolgál-
 tatásába es az Anyaszentegyház-
 belí ékes rendeléseknek fenyi-
 téke alatt való megtartásban;
 Calv. lib. 4. az Léleknek, az igazságnak es
 cap. 3. sect. 3. az örök életnek hathatóképpé
 Instit. ki szolgáltatása az Választottak-
 nak kik által az Ur Isten örökké

akar

Elöl író beszéd.

akar diczöittetni, idvőséggnek
 elindítására es végbe vitelére.

Pál Apostolnak idvőség a-
 datott Istennek kegyelméből a
 Christusban világh fundamen-
 tomanak fel vetése előtt, mint
 választott Edénnek. Bizonyos
 időben ez világra születvén ő-
 néki Isten Anyaszentegyházá-
 nak öldözőjének, idvőségének
 el kel indíttatni, hogy az Isten-
 nek tanácsa ízerént örök élete
 legyen. Ananias Paphoz iga-
 zittatik, hogy ő róle mind az
 idvőzítő tudomant hallja s ér-
 cze, es mind az keresetséghnek
 szentséghét fel vegye. Ihol
 Anyaszentegyhazbeli szolgál-
 lat-nélkül idvősége Pálnak el
 nem indíttatik; Így Corneli-
 usnak, Lydianak sem egyéb-
 nek senkinek. Miért? Mert
 tetzett Istennek, hogy az Ev-
 angeliomnak bolond predical-

Act. 9. v. 15.

Act. 10. v. 38

Es, 16. v. 16.

1. Cor. 1. v. 21

A in

lása al

Eldőíró beszéd.

lása által idvőzítse az Híveket
azt mongya szent Pál.

Miben mutathattya meg az
Ur Isten az ő kiváltképpen va-
lo jó kevét mi hozzánk? Sem-
miben nyilvánban nem, mint
hogyan az emberek között fogh-
ki olyakat, kik ő helyette ez
világban követsebben forgo-
lodgyanak, az ő titkos akarat-
tyának legyenek magyarázói,
es a kik semeljét viseljek az em-
berek előtt, mint sz. Pál ennek
Eph. 4. v. 4. nagy méltóságot állattya Ephe-
susban írott levelének negye-
dik részében.

Anyánk az Anyaszentegy-
ház. Valakit ez méhében nem
fogad, újonnan nem szül, es
az ő két emlejenek az O es Uy
Testamentomnak ígíretinek é-
desleges tejevel né táplál, soha
ának idvőssége nintsen. Mert:

*Non Deus huic Pater est, cui non Ec-
clesia Mater.*

Eldőíró beszéd.

Nem Anya Isten annak, az
kinek nem Anyja az Ecclesia.
Hol az, a magh melly által kel-
fogantatnod az te Anyádnak
az Anyaszentegyháznak mé-
hében, hogy te újonnan fűlet-
tethessél? Az Eletnek köny-
vébe az Evangeliomban amaz
első es halhatatlan mag az Isten-
nek sz. ígéje, azt mongya szent
Péter: Kiczoda hintegeti azt 1. Pet. 1. v. 23.
az újonnan szülő drágalátos
magot? Az Egyházi ember:
Mert az, a Kincz vagyon le té-
ve ő benne czerép edények-
ben, mellyet hordoznak es osz-
togatnak predíallások által az
végre: hogy az Választottak-
nak idvősségek az által el indít-
tassék es újonnan fűlettetvén,
örök életnek legyen.

Az Ur Isten egy sem pillan-
tásban el kéfíthetné azokat az
örök életre es tökéletesekké te-

A iij hetné

Elöl író beszéd.

hetné a kiker meg világ funda-
mentomának fel vetésének e-
lőtte az ő megh változhatatlan
tanátsaba fel vőtt az örök élet-
re, de még is láttyuk, hogy a-
pronként az Anyaszentegyház-
beli szolgálat által neveldegeli
es eppitgeti őket az örökéletre
míglen jutádanak minjájá a hit-
nek egyességére, es az Isten
Fiának ismeretire tökéletes
ferfiakká lévén az Christus tel-
lyességes állapotjának mérté-
kére aſt tanítja ſent Pál Ephe-
suzban irott levelének negye-
dik részében.

Hitet nemz Iſtē mŷ beſtünk
de az Evangeliomnak, melj né-
ki hatalmas eſközze az idvőzi-
rásben, predicallasa által. Ez
az oka az miért régenten az ő
Sanctuariumahoz kénſerítette
gyűlekezni az Híveket. Ide
tartoznak amaz Nagjságos ne-
vezetek.

Elöl író beszéd.

vezetek is, mikor a Templom ^{ps. 132. v. 24.}
Isten nyugodalmának: az San-
ctuariom lakó hajlékanak ne- ^{ps. 80. v. 20.}
veztetik: ismet mikor a Che-
rubimok közöt mondatik, mel-
lyekkel drágalatosſágot, szerel-
metességet, bősűletit es méltó-
ságát akarta megh mutatni az
Anyaszentegyházbeli szolgál-
latnak.

Ez ſzent szolgálat által me-
gyen végbe az ſenteknek eg-
gyességek: ez által éppittetik
az Christushnak titkos teste az
Anjaszentegyház: ez által ſör-
köztettünk abban az ki fő, ſ-
minnen közöttünk is: ez által
jutunk ismeretire az Iſtē titkai-
nak: ez által fogadgyuk be I-
stent az ő követiben: ez által
ſól beſél mi velünk az Ur Iſtē:
Egy szóval: ez által tőtte le az
idvőſséget mŷ közöttünk annj-
ra, hogy ezen kívül ſoha ſenki

Elöl író beszéd.

Esa. 37. v. 32. semmi bűn boczánot nem re-
Ioél. 2. v. 32. málhet, mint az Elaias, Ioél es
Ezec. 13. v. 9. az Ezechiel Prophetaknak ta-
 nubizonyság tetelekből megh-
 tetszik.

Ennek peniglen az méltósá-
 gos fent Izólgálatnak második
 fő része, az Új Testamentomnak
 két Sacramentominak, avagy
 Sentséginek, ugymint az Ke-
 reztségnek es az Ur Vaczorá-
 jának ki főlgáltatása, mely által
 az Ur Isten mjhózzánk való
 kegyelmes jó akarattyának bi-
 zonyság tételét, az igiretek fe-
 rént lelkünkben el peczételi,
 hogy az kiket az ő közönséges
 Annyok az Anyafentegyház,
 amaz elő es halhatatlan magh
 úyjonnan fűlt, idvességeket el
 indította vagy meg el inditan-
 dó mint az kiczindedekben az
1. Pet. 3. v. 21. sz. Kereztségben viszont való
 kéz be adásnak avagy ugjan hű-
 tölködés-

Elöl író beszéd.

tölködésnek köteleltsége ferint
 azok hitőknek erőtelensége-
 ben gyamolittassanak es az Ur
 Vaczorájával való gyakor elő-
 sek által mind tápláltassanak az
 Christ^o Iesusnak testével es vé-
 rével az örök életre, mind pe-
 dig az Christusba ugy be óltas-
 sanak es szerkesztessenek, hooy
 lakozzék a Christus ő benne
 hitnek általa, es éllyenek nem
 ők, de éllyen ő benne a Chri-
 stus az Apostol tanítása ferént.

Eph. 3. v. 17.
Gal. 2. v. 20.

Ez az oka, hogy az Ur Isten
 az Anyafentegyházbeli főlgá-
 latnak első része melic, mely az
 Evangeliomnak predicalata, el
 válazthatatlankeppen ugy kö-
 tötte az f. Sacramentomoknak
 ki főlgáltatását, hogj valaholot
 az Evangeliom predicaltatik,
 ott az f. Sacramentomoknak is
 ki kell főlgáltatódniok. Mert
 az melly válastottaknak idvös-
 ségeket

Elöl iáró beszéd.

segeket az ige által elindította, azokban az ő igiretít, mellyet téfien az bűn boczánatról és az örök élettről, az sz. Sacramentomok által peczételi el, mint ide aláb meg láthatni az Ur Vacsorájáról való tanításban.

Mind ezek pedig egyeledés nélkül tartatnak meg azon Anyaszentegyházbeli szolgáltnak nagy fenytéssel járó ékes rendelési által, minemű rendek az Ecclesiában az Isten igejének predicallasanak halgatására és az sz. Sacramentomokkal való élésre bizonyos napokon egybe gyülekezni, Innepeket fentelni: Templomokban való ékes éneklések, buzgó háladások ájítatos könyörgések és szabados alamísnálkodások. Mert az Ur Isten nem elég belyegségnek, de az jó rendeléseknek Istené lévén azt akarja hogy

mind

Elöl iáró beszéd.

mind az ighinek predicallasanak, mind az fent Sacramentomoknak ki szolgáltatása ez egy inon folyó ékes rendnek fenjtéssel való megh tartása által maradjon megh az Anyaszentegyházban, mint sz. Pál előőr Co-^{1. Corin. 14.} rinthusba írot levelének tizen-^{v. 40.} negyedik refébe ezt nagj nyilván allattya.

Ved ki az Evangelíomi tudomannak predicallasat az Ecclesiából: ved ki abból az Kereztseget és veg Vacsorát: töröld ki onnan az ékes rend tartásokat, megh látod minemű zurzavar, pogányi vakfag és baromi ostobasag fál bé az emberek köziben, mellyért tisztán csak az ighinek predicallasanak, az sz. Sacramentomoknak ki szolgáltatása és ezek mellé adattott ékes rendelések különböztetik meg az Kereztényeket az

Pogánok

Elöl író beszéd.

Pogánoktól, Sidóktól és egyéb hamis vallásokra veremedett gyülekezetektől.

O boldog ország! O áldott tartomány! O fi. Istennek kedves nyûgodalma az a Város, Falu melben ez az fent fôlgalat virágában megh tartatik! Mert ez által téfen az Ur Isten bizonságot arról, hogy ott abban az Országban, Tartományban, Városban s Faluban, vadnak önêki válastottai kiknek idvességeknél indítasajért és végbe menerelájért tartya fenn azt a fent fôlgálatot. Az által ad tanúságot az ô jelen léterôl: Mert az Anyafentegyhazbeli fôlgalat mellôl soha el nem áll, es nem engedi azt sem az ôrdögöknek sem ez világhí kegyetleneknek el tapodniok. Az által biztat hogy minden áldásit közli ott az ô Híveivel mint ô

maga

Elöl író beszéd.

maga Moses második könyvének huszadik részében mongya: El megyek, ugymond, te hozzád es megh áldalak tégedet, mellyért Dávid ugyan könyhüllatással kesergí hogj az ô ellenféginék kegyetlensege miatt el rekeztetett az Urnak haylékában es tornatzában való be meneteltől.

Boldogh vagy te is Magyar nemzetben le telepedett Istennek fent Gyülekezete. Mert noha ollyanná löttél az te hata don fantó idegeny nemzetsegeknek el víselhetetlen igájok es meg eméftô kegyetlenkedések miatt, mint amaz minden segítség nélkül megh fôztatott gya moltalan igaz özvegy, holott valaki fel kelhet csak te rájta d kapdos, hogy az te kebeledben fel tartott Vipera kigyóknak kôlykeihez hasonló fiaidról ne szollyak:

Elöl író beszéd.

Szólljak : mindazonáltal mind
ennyi vesfélyid között is az Ur
Isten ezt az ő leg drágatalosabb,
leg idvőségesebb s leg szűke-
gessebb ajandekat az Anyafent-
egyhazbeli foglalatot te közöt-
ted mind eddiglen meg tartota.
Ez az oka, hogy minden réad-
törő spuztulasodra igyekező
gonos akaróid ellen noha ron-
gyoson, értekedben es fámos
völtödben meg fogyatkozva,
de meg is meg maradtal. Mert
az Ur Isten az ő dragalatos, id-
vesség es méltosagos ajande-
ka által lakik te közötted : ez
által ézatlotta magat, mint édes
Atyad az Christusban minden
igiretivel te hozzád : ez által
zengedezteti az ő fient fívat
te közötted : ez által vési ke-
gyelmébe az te magzatidat : ez
által raplal tegedet az ő sz. Fia-
nak dragalatos testével es vére-

vel :

Elöl író beszéd.

ez által élezti az te külső
tekintetedet : ez által óltattál
bő a közönséges Anyafentegy-
háznak társaságában : ez által
tétettél minden nemzetsegek-
ben le telepedett igaz Kerez-
tyéneknek előttök jó hírűvé
nevűvé.

Illyen drágalatos es idvősé-
ges foglalatnak rendit es mód-
gyát ajánlom en Felségghednek
kegyelmes Aszszonyom ez kis
íraskámban. Néhány napi, ugy
vagyon, az munka kicziny az
Könyvetske, mellyért az Felse-
ged méltosagos féméljéhez né-
talántám illetlennek látzanék
lenni : de ha az ő valósága fe-
rint erdemletképpen elmélke-
dünk róla, fel talallyuk igyene-
sen Istennek minden ajándékí
felett bőczülendőbnek lenni.
Mert Felgéd is az több Hívek-
kel egyetemben az sz. Kerezt-

B

segh

Elöl iáró beszéd.

seg által fámláltatott bé az A
nyaszentegyháznak társasagab
vötte az újonnan való szűlé
nek bizonyogat: tött kötést
stennel slött élő tagh az Chr
stusnak titkos testébe. Az Iste
igijének forgalmatos hallása
bol jutot az Istenek igaz ism
retire, melyben vagyon az
rök élet: az által vött hitöt Iste
előtt való megh igazulására
abból jutott az Isteni tíftele
nek ki főgaltatásának es idv
zűlésének módgyának meg
tésére: abból lött kegyesse
az Ecclesianak hűsleges Dajka
jává. Az Ur Vaczorajával v
lo gyakor éléssel pedig ugja
be summalta s be is summally
naponként magában az Isten
nek ígéreti szerént bűne boc
nattyát örök idvösségére: A
Anyaszentegyházbeli főlgála
nak ekes rendi szerént: Egy fő

Elöl iáró beszéd.

val: Az mire ez könyvetské
ben lévő tudomány igazit, az
által kefitetett es kefitetik job
ban jobban naprol napra Fel
seged az örök életre miglen ju
tand az Christusnak tellyesse
ges állapotjának mértékére:
melyekre képest Felsegednek
méltán fentelem ez mukamat.
Annakfelette, az miképpen
Kiraly Urunk a Felseges G A.
BRIEL, Isten kegyelméből,
Magyar, Horvath, Tóth orsó
goknak &c. Királya, Felgéd
nek igaz hűtős tárfa, külső kép
pen ennek az fent főlgalatnak
fáradhatatlan oltalmazója, ugj
mint ki ez három estendőkben
az mñ hatalmas ellensegink es
ez főlgalatnak haborgatóji el
len telben nyáron tsak Tábori
strásan allott nagy nyughatat
lansaggal nemzetünknek es
abban ez fent főlgalatnak meg

Előliáró beszéd.

maradásaért kiért az Isten el-
lensegín való sok szép győző-
delmekkel meg áldotta: akép-
pen Felgéd is serény terjesztő-
je, hasznos gyámolítója es töké-
letes meg tartója ez f. folgalat-
nak. Mert hogy ez szabados
folyásban megh tartathatnék
épségben böldegul elő mehet-
ne es kézzől kézzre az mñ mara-
dékinkra fentől adattathatnék
es állíthatatnék Felseged nagy
költséggel az Nemet-Országban
Kerefttyén Academiakban tu-
dós embereket tanítara, es mo-
stan is tanittat. Végezetre
hogy az en hálá-adó vóltoma
Felsegednek ebben is meg mu-
tathassam. Annakokaért illjen
fent munkát, melly az Anya
szentegyháznak lelke, vegye
Felseged tutorfaga es gondvi-
selése alá en tölem Felsegednek
méltatlan segény fólgájától.

Az mñ

Előliáró beszéd.

Az minden irgalmassagh-
nak es kegyelmességnek ki-
merethetetlen kútfeje, à min-
denható áldott Atya Vr Isten
az ő eggyetlen egy fülőt fent
Fiaért az Vr Iesus Christusért
Felsegednek életét hoífabitla
egéslegét tartla meg Királj V-
runkal ő Felsegevel egyetem-
ben: adgyon Felseghednek
minden Istenes dolgaiban jó
ferentsés böldegul elő-mene-
telt, az ő nagy Nevének di-
czőségére, Anyaszentegyhá-
zának épületire Nemzetünk-
nek megh maradásara,

A M E N.

Gyula-Fejérvárban, Kis-Afson havanak
23. napján. 1621. esztendőben.

Felsegednek alázatos szolgája

Mélotai Nyilas István.

B ij

A Z

AZ KEGYES 'OLVASOK- NAK.

Előtől fogván nagy kívánsággal ohaj-
tottak mind az Egyházi szolgák között
nemelylek, s mind az külső renden levő
értelmes emberek, hogy az Ecclesiában
lenne mind egy az Keresztelésnek, Vt.
Vaczorájának kiszolgáltatásának es az
Házafülandoknak egyben adattatásoknak
módgya. Mert valamennyi Gyülekezet-
ben bémegy, mayd mind annyi format
látz az meg jedzet szolgálatnak rendibe,
annyéra hogy az Egyházi emberrel eg-
gyütt változik az Keresztelésnek es az
Vt. Vaczorájának ki szolgáltatásának
módgya-is, mely miatt nem tsak az Ke-
resztyen kösségnek, de még az értelmes
embereknek-is elmejek megh tántorodik
es meg haborítatik. Ez az oka: hogy az
kik Tanítójoknál ebben valo szolgálat-
tyoknak rendihez szoktanak, az másokét
nehez füllel halgathattyak, sőt gyakorta
meg-is guggollyak. Nemely Tanító azt
mondgya: Iános, én tegedet keresztel-
lek: Nemely; Iános, én tegedet moso-
gatlak. Itt fel kiált az értelmes ember:
Nem megh keresztetek, hanem tsak megh
mosogatok. Nemely; az kezevel moso-
gattya az gyermek fejét ezt mondván:
En tegedet N. keresztellek &c. Nemely;
meg sem illeti. Itt azt mondgya: Am ki
mosdék az pap az keresztelésből, hogy több
számtalan akadályokat elő ne hozzak.
De az mi egyigyű szegén Atyánszai-is
mikor az Egjházi szolgálatra adgyak ma-
gokat:

AZ KEGYES 'OLVASOKNAK.

gokat, egyebektől keresgetik elő mód-
gyat ez szolgálatnak es így valamennyi fő
annyi az szolgálatnak módgya, holot nem
szabad vala ilyen idvösséges es melto-
sós szent szolgálatnak rendiben, senki-
nek uyjab uyjab format követni. Mert
egy az Evangeliom, egy az Hit, egy az
közönséges Ecclesia, egy az Keresztelés,
egy az vech Vaczora, tehát az ki szolgá-
tatásának módgyának-is egynek kell len-
ni, hogy mindenek ekeessen es jo rendel-
lehesse az Ecclesiában.

Im én, az én Christus Iesusomnak alá-
zatos egyigyű méltatlan hivatalos sze-
geny szolgálja, azt az szolgálatnak for-
matját, melyet Debrecennek keresztien
városában, negyed féléstendeig tanulo-
deak koromba, egy esztendeig s-nchany
holnapokig Schola mester koromban lát-
tam, hallottam es amaz boldog emlékeze-
tű nagy Apostoli emberektől Hodasz Lu-
kácztól es Sárközi Ianoftól tanultam es
az Kallai Ecclesiában három esztendeig,
az Zathmar-Városba tizen-egy eszten-
deig Esperestségemben hetig, Püspöksé-
gemben ötig, es itt az Gyula-Fejérváribá
három esztendeig szolgáltattam ez köny-
veczkeben bémőttem, hogy mind az egy-
igyű Atyánszainak Christusban hivatalos
szolga társainknak legyen pelda előttök
melyre ez szent szolgálatban nézzenek,
mind az Keresztyen Kösségnek legyen er-
tesére az Anyaszentegyházbeli szolgálat-
nak tudománya. Nem azért irtam pedig

B. iiii. ily.

Az kegyes Olvasóknak.

ily bezedel, hogy az Egyhazi szolga
mind előszámlálja: Mert meddig mond-
gya es mit hagyhat el, ezzel jedzettem
megh () de hogy legyen pelda
előtte mit követlen.
Isten veled.

I.

**AZ SZENT KE-
REZTSÉGNEK KI
szolgáltatásának módgya.**

Az szent Kereztseget tenéked
Egyházi embernek így
kel ki szolgáltat-
nod:

I. Hogy az Gyermekek
az kerezt Atyak Anyak előd-
ben allanak meg kel ertekez-
ned: kiké az Gyermeke? Ha
kereztien Atyatul Anyatul
valo, szabadolton megh kerezt-
tellyed: ha tisztalan agybol va-
lo, halasztanod kel, nem azért
hogy attól a kereztseget el fog-
nad, de hogy a Magistratusnak
hirre tegyed, az paraznak elő-
ször meg büntettestlenek, es poe-
nitentiat tartvan, az gyermek

2 Az Sz. Keresztsegnek

ugy kereszteltessek meg: ha pedig az gyermek halalos beteg, segben volna, meg kel keresztelned.

II. Ekkeppen a dolog vegben menven így inditsad el sodat.

Minek elotte ez kis Gyermekeket (Gyermekeket ha több egytel) az Anya s. egyháznak tarsasagaban az s. keresztseg által be keresztelnők, annak elotte sükseg rövideden meghertenünk: Mi legyen az s. keresztseg, és mi végre keresztetet.

Micsoda az keresztseg?

Az keresztseg azért semmi nem egyéb, hanem az Christus Iesustól keresztetet sents legy, avagy Cselekedet, mely lehen vízzel valo mosodas által, az Atyának, Fiúnak és sents Leleknek neveben, az kised Gyermekeknek az frigy kötesben valo be allatasoknak uyjonnann valo süllettetéseknék, és az A-

nya:

'ki szolgaltatasanak modgyarol.'

nya sents egyházban valo be samlaltatasoknak bizonsagara.

Mondom hogy az Christus-tól keresztetot, mint megh irta s. Mathe Euangeliumi könyvenek huson nyolczadik. s. Mark tizen-hatodik reiseiben, ilyen igekkel: Mennyetek el (ugymond Christus az ő tanítványinak) ez sents vilagra tanitlatok minden nemzetseget, megh keresztelven őket az Atyának az Fiúnak, és az sents Leleknek neveben: az ki hisen és megh keresztelkedik idvözül, az ki nem hisen el kárhozik.

Melyből meg tetfik, hogy sükseg az keresztseg, mind a pogansagból meg tert őregeknek s. mind a kisedeknek. Az őregeknek ezért, hogy megh

mu-

4 **Az Sz. Keresztségnek ki**
mutassak ezzel, hogy ökis az
pogány balványozásnak elle-
ne mondottanak, az Anya fi-
egyhaznak elő tagai akarnak
lenni, es hogy keresztyeneknek
akarnak a Christustul hívattat-
ni: A kisdedeknek ezért, hogy
ők is mentől hamareb ez által
be famlaltassanak az Anya fi-
egyhaznak tarsasagaban.

Hasznai az
keresztseg-
nek.

I.

Harom kiváltképpen valo
hasznai vadnak az szent Keresz-
segnek.

Elő. Mert az Ur Isten ez ál-
tal tessen kötelet a kis Gyerme-
k csevel, es azt fogadgya, hogy
őtet kegyelmében vőtte, es tel-
lyes eleteben gondgya. viselője
taplaloja, es oltalmazó Istene
leszen.

Vegei mi-
csodak le-
gyenek a
keresztseg-
nek tekintet

Az kis Gyermekek ismet azt
fogadgya, hogy annal az Istene-
nel, kinek nevet a sz. keresztseg-
ben fel veszi, több Istent nem is-
mer.

Szoigaltatásnak modgyarol.

mer, azt egyedül tiszteli, feli, es
az ő Zafloja alatt meg marad az
Euangelioni igaz hitben val-
lasban mind holta napjaiglan.
Ennek pediglen az szent köte-
nek fundamentoma vagyon az
sz. Irásban: Moyses első köny-
venek tizen hetedik refében.

(Mert mikoron az Ur Isten
Abrahamot az minden hívők-
nek lelki Atyokat, Chaldaa-
nak balványozo Ur nevű varo-
sabol ki folita, ilyen kötelet tön-
velé. Iary en előttem es legy-
tökellertes, en leszek mindenre
elegseges Istened: Fel vallala
ezt Abraham mind maga ma-
radekja mind minden időbeli
hivének kepekben, hogy I-
sten előt tökellerteslegben jar.
Isten is, hogy ő Istene, es az ő
maradekjanak Istene leszen.
Hogy azért Abraham, es az ő
mara-

Lásd Calv:
Inst. lib. 4.
Cap. 15.
Sect. 1. 2. 3.

Ezeket el-
hagyhatod.

6 Az Sz. Kereszttségnek ki
maradéki közöt, s Isten közöt
ez ákötés meg maradna, meg e-
rőssítte abban az időben a kör-
nyűlmetelkedésnek Sacramen-
tomával, melynek helyeben
fallita Idvőzítőnk az fent Ke-
reztseget, hogy azon kötésnek
valóságát most is meg tartatnak
melyre nézve fent Peter első
levelének harmadik részében,
jó lelki ismeretnek kez be ada-
sának mondgya a Keresztseget)

2. Pet. 3. v. 21

Ennek pedig len az fent kö-
tésnek bizonyoság tevői, sőt ta-
noi az kereszti Atyák Anyák,
mint meg tetűik az Esaiás Pro-
pheta könyvenek nyolczadik
részéből, hogy nohá az kicsi
Gyermekek akkoron az köte-
ben semmit nem ertenek: De
mind az által ő kepekben a ke-
rezt Atyák Anyák tesznek az
fent kötésről bizonyosgot, nem
külömben, mint ha magok cse-

leke-

Szolgálatának modgyával. 7

lekednek az kisedek az ő ke-
rezt Atyok, es Anyok által.

Ez gyermekeskevel is azért
ma tesen az Ur Isten ilyen kö-
tést a fent keresztségben, hogy
ez gyermeket ma Isten kegyel-
mében vőtte, gond. viselő At-
tya leszen, őrző, oltalmazza, es
az örök életre megh tarttja,
melynek ti kérezt Atyák A-
nyak bizonyosagi vattok.

Lassad Con-
fess. Hung.
Pag. N. 3.

Masodik háfna a Keresztseg-
nek ez: Mért legye es pőcseti
az uyjonnan valo fűletésnek,
es bűn bocsanatnak az Anya-
fentegyhazban, mellyet hogy
Idvőzítőnk megh mutathasson
vzből szerzette a keresztesget,
hogy az miképpén az víz az
embernek testéről az fennyet
el mossa: azonképpen az Chri-
stusnak vere meg tisztogat min-
ket a mi bűneinkből azt mond-
gya s: Iános első levelének első

rebe-

Az kereszt-
seg kétféle.

Tit. 3. v. 5.

Ezt is el-
hagyhatod.

**8 AZ SZ. Keresztsegnek ki-
reſeben, az melynek bizony-
gara atta Chriſtus az ſ. kereszt-
ſeget. Ezert mond keresztel-
lanos ket keresztsegnek neme-
ſ. Mathe Euangeliomí köny-
venek harmadik reſeben. Eg-
gyik, az mely leſen tűzzel a
bűnnek el tiſztogataſaban az
Leleknek beſő-keppen val-
titkos munkalkodafának al-
ta: Maſik, az mely leſen víz-
zel, a külfő ſolgalat által: me-
külfő ſolgalat által valo víz-
nek moſogataſa ſem latoma-
valo tanu-bizonſagh tetele, a
ſ. Leleknek beſő képpen val-
titkos cſelekedetinek az bűn-
nek el tiſztitafaban, melyre néz
ve ſ. Pal-is Tituſhoz írot levél-
lenek harmadik reſeben. *lav-
crum & generationis* Uyjonnán val-
ſűletefnek főödőjenek mon-
gya.**

(Ezt bizonyittya az ſ. p-

szolgaltataſának modgyarol. 9

peldaja. Mert mikor ő-is az
Phariſæus vallasbol megh tert
volna a Chriſtus hűtíre hozza
megyen Ananias Pap, ſazt
mondgya neki, kely fel, kereszt-
telkedgyel megh moſd el az te-
bűneidet, ſegítſegre hívan az
Urának nevet: Hogy hogy moſ-
hattya el az ő bűneit az kereszt-
ſeg által, hanem mint egy jegy-
által, hogy az mikeppen akko-
ron az ő ſejet meg kezdette az
keresztſegbeli víz tiſztítani az
ſenytől: azonképpen az ſ. Le-
lek meg keſdette ſívet tiſztita-
ni az gonof bűnőktől, mint
megh vagyon írva az Apoſtoli
cſelekedetekről írt könyvnek
húſónkettődik reſében.

Act. 22. v. 16

Ez Gyermekeſe-is azért ma-
veſi fel az ő uyjonnán valo ſű-
letefének bizonyſagat az ſ. ke-
restſegget, es ez által tétetik bi-
zonyoſſa az ő bűnenek bocsa-

C

nat-

10 Az Sz. Keresztse gnek ki
nattyarol Isten kegyelméből
Christus vére hullásaért a fent
Leleknek meg fientelő ereje a
tal, melynek ti kereszt Atya
Anyak bizonsági vattok.

III

Harmadik haszna az kereszt
segnekez: Mert ez által fam
laltatnak be az kis Gyermekek
az Anya fentegyhaznak tarsa
sagaban, es a Pogányoktól me
valasztatnak. Mert noha kereszt
tyen Atyától Anyától fülette
ni, annyit tesen, mint az hívek
köziben famlaltatni, holot h
az gyöker fent, az agak is fent
tek, mint s. Pal Romaban íro
levelenek tizen eggyedik ro
seben mondgya: mind azon a
tal akarta az Istennek fent Fi
külső jegy által oda famlalni,
mellyert az fent keresztseg Sa
cramentomnak eggyik jegye
seben esküvesnek mondati
ezokaert: Mert az mikeppen

Rom. 11.
v. 16

Szolgaltatásának meggyarol. 11

az vitezek az ő Hadnagyok
nak Zafloja ala esküvesek u
tan allanak es famlaltatnak be
az sereg köziben, azonkeppen
a kis Gyermekek is az kereszt
seg által, mint egy esküves által
allanak be az ő Hadnagyok
nak a Christusnak Zafloja ala
es famlaltatnak az hívek köz
iben az Euangelionnak valla
sara, testnek, vilagnak, ördög
nek ellene mondasára.

(Innen vagyon hogy az A
nya fentegyhaznak tarsasagan
kívül nincsen idvőség es meg
maradas, mint Isten a Prophe
ta által mondgya. Innen va
gyon az is, hogy valakik ezt az
igaz vallast, melyre neveket be
adgyak az fent keresztsegben,
meg tagadgyak, azok hittől fa
kattaknak mondatnak: Mert a
minemű kötest Istennek tötte
nek, es be allottanak az Chri

Ezt is el
hagyhatod.

Es. 37. v. 32.

Joel. 2. v. 9.

Ezech. 13.

v. 9.

Cal. Inst.

lib. 4. cap. 1.

Scet. 4.

Matth. 22.
v. 23.

21 **AZ SZ. Kereztsegnek ki**
stus Euangeliomanak Zafloj
ala, azt bonttyak fel: a kik pe
diglen ebben meg maradnak
azok idvözülnek, mint Chri
stus mondgya. Mathe Euan
gelíomí könyvenek huson ne
gyedik refében.)

Ez kis Gyermekcse is azer
ma allorbe az Anya fentegy
haznak tarsasagaban, ma sam
laltator a kereztseg által az hi
veknek seregeben, ma allor az
Christus Euangeliomanak zaf
loja ala, ma mondor ellene az
ördögnek, világnak, es az test
nek, melynek ti Kerezt Atyak
Anyak bizonsagi vattok.

Ezek azért rövideden has
nai a. Kereztsegnek, mellyek
ben azoknak magzati refesül
nek, kik az ő magzattyyoka
idejen-koran erre fel bocsat
tyak: Ezen kívül vadnak azok
az kikezt meg utallyak.

Hog

szolgaltatasanak modgyarol.

13

Hogy azért è kis Gyermek
cse is ezekben az jokban refe
sülhessen az fent kereztseg al
tal, az Istennek fent frigyeben
meg maradhassan, bűne bocsá
nattjat nyerhesse es a híveknek
tarsasagokban az igaz vallasbā
vegiglen meg maradhasson, an
nak meg nyereséért mi is egy
sível lelekkel mondgyuk. Mi
Atyank, ki vagy Mennyeekben &c.

III. Fogjad te Tanító az
Edent, melyben az víz va
gyon, es az Gyermeket arczul
az földre fordítvan öntsed az
fejere a vizet es eztmondgyad:
En tegedet (Istvan vagy Erse
bet, az ki az neve lefen) kerez
tellek az Atyanak, az Fiunak,
es az fent Leleknekneveben.

IV. Ezek vegben menven,
ald meg illyen módon: Az Ur
Isten ez kis Gyermeket nevel
lye fel az igaz hitben örize es

Es

eltal

Ez format
adgya elönk
ben az Ec
clesianak
Articulusa.
Art. 7. Az
Confess. v. 2
N. 3. &c.

14 **A Z S Z. Kereztsegnek** ki
oltalmazza minden lelki testi
veszedelemtől, és tartsa meg az
örökéletre mindē hívekkel es
ti veletek egygűt. Amen.

A Z S Z. K E R E Z T
seghez illendő rövid tanu-
sagh.

I. A Gyermekcseket med-
dig fölteni nem tudnak, és ne-
értik mire való az kereztseg
meg kellyenē kereztelni?

II. Szabadé az Bábaknak
vagy egyéb Parasztoknak az
fűksegnek idejen az kisdede-
ket meg kereztelnyek?

III. Az Papazoknak te-
jek, mézek, nyálók, savok &c.
a kereztelesben fűksegeseké?

Az elsőről. Az mi ellenke-
zőink a David Ferencz valla-
san levők az ő Gyermekcseket

híntek

Szolgálatának modgyarol. 25
híntē hazafüggeknek idejekig,
avagy ugyan koporfojokig ne
engedik megh kereztelni,
de csak el nevezik valakinek,
es semmi kerezt nevet nem vi-
selnek. Enyedi György pedig
ugyan ellene ír, hogy meltat-
lanok az kereztsegre. Mert
ugy mond, attul az ki semmit
nem ért, egy ezer ember is en-
gedelmet nem kívánhat, és az
ki fölteni sem tud, mit ígerhet,
holot a kereztseg engedelmet
es ígeretet kíván?

Dehogja kicsindedeket meg
kellyen kereztelni imez nyil-
van való okokbol meg tetfik.

Először. Mert az kereztie-
neknek Gyermekcseket, híntek
akképpén az Istennek frigy-
ben vadnak, mint az Izraeli-
taknak magzattyok regenten.
Mert ez az frigy melle adatta-
tot ígeret: Lesék te Istened (az

In cap. 28.
Matt. v. 19.

Cal. Infr.
lib. 4. c. 16.
Sect. 12. &c.

az, te raytad könyörülő, es te megtartod) es az te magodé te utannad (melyben az Istennek Atyai kedvenek, az bűn bocsanatk, es az örök életnek ígéréti vagyon) az Atya tulhittel hozzajok kapcsolatik vala, es nem csak az lelki magzatokat, de azokat is a kikerülnek vala ezer iziglen be foglallya, es reajok ki arad vala. Ez pedig nem kevesbbe tartozik az keresztényekre, mint az Izraeliakra, mint az s. Peter mondasaból meg tessék, az Apostoli cselekedetekről írot könyvnek második részében: keresztelkedgyek megh mindenitek, mert tinéktek es az ti fiaitoknak adattatott az ígeret. Ezert mondgya s. Pal, először Corinthusban írot levelenek hetedik részében még az olyan Gyermekeket is s. Palnak, az ki

A. 1. v. 38.

1 Cor. 7.

v. 14

oly agybol valo, melynek egyike hitetlen a másik keresztényen: Mert megh s. Pal fenteltet, ugy mond az hitetlen A. 1. v. 38. allat az keresztényen férfi által, mas. éppen az ti fiaitok tisztalanok volnanak: Mostan pedig s. Pal fentek.

Valakikre azért az Isten frigye, es az melle el valazthatatlanképpén adattatott ígeret tartozik, mely vagyon a bűn bocsanatról, es az örök életéről, ugyan azonokra tartozik annak Sacramentoma es s. Pal fentsege is az Istennek az s. Sacramentomokra határozott ígereti s. Pal fent, mely ebben az keresztsegnek ígejében vagyon: Meg keresztelven őket az ő bűnök bocsanattyara. De ebben valo részűles a s. Pal keresztseg által lésen: Mert az által s. Pal laltatnak az Anya s. egyház-

C s

nak

Hitők va-
gyon az kis
Gyermek-
eknek.

II.

Rom. 8. v. 17

Heb. 11. v. 6.

nak elő tagai között: Tehát az frigynek fentseget nem il-
lik az kicsdedektől meg fogni.

Masodszor. Mert az Isten-
nek kegyelmében az ígeretek
főrint be vétetven az kicsinde-
dek f. Lelekkel es hittel megh
ajandékoztatnak. Mert noha
az hallas rend főrint valo kez-
dete az hitnek, mint f. Pál tanít
Romában írot levelenek tize-
dik részében: mind azáltal lehe-
tetlen, hogy valaki kellyen I-
stennek hit nélkül, mint azon
Apostol állattya Sidokhoz í-
rot levelenek tizenegyedik ré-
szében. Az hitnek magvá, cse-
meteje, vagy az fent Leleknek
megh uyjefafa hit helyet vad-
nak az kicsindedekben, noha
válaftast nē tudnák külsőkep-
pen tenni az jó es az gonos kö-
zöt, mellyet az Ur Isten őket
nem tisztatalanoknak, de fent

C 5

tek-

ki szolgáltatásának' modgyarol.

Deut. 1. v. 3.

teknek tartya. 1. Cor. 7. v. 14.
Lásd meg Moses ötödik köny-
venek első részét. Szentek a-
zert, az Sz. Leleknek titkos
munkalkodásabol, es meg vıla-
gosításabol. Mert az f. Lelek-
indít ő benne uy indulatokat
es az Istenhez haylandosago-
kat. Példat adot ebbē az Ur Iste
keresztelő Ianosbā, kit még az
Annyanak mehebbē meg f. telt.

Holot azért az Istennek ke-
gyelmében vadnak, f. Lelek-
kel hittel meg ajandékoztat-
nak, es ékképpen az örök életre
el kezdettének kéfítetni, meg
kel őket hamareb mentül ke-
reztelni.

Harmadszor. Mert noha az
kicsindedek cselekedendő vét-
kekben nē leledzéttenek az A-
damnak hasonlatossaga főrint,
mint f. Pál Romában írot leve-
lenek ötödik részében mond-

Rom. 5. v. 13

gya

III.

1 Cor. 15. gya: mindazáltal vétkeztenek
 2. 22. az Adamban eredendőkép-
 Pál 31. v. 7. ugy-mint, az emberi nemzet
 Ioan. 3. v. 3. nek gyökereben, es agyékabā
 Eph. 2. v. 1. levők: es Adamban megh hol-
 tak: bűnben fogantattak: testül
 fűletettek: termeset szerint
 haragnak fiaí: hogy azért Isten-
 nek kelhessenek, es az ő orfā-
 gaban be bocsattassanak, áho-
 va semmi tífátalan, es fertel-
 mes nem mehet, mint fent la-
 2. Cor. 15. nos mondgya f. Pállal egygūt
 fűkölködnek bűneknek, es az
 bűnnek levő eredendő véték-
 nek mosogatafa-nélkül, fűköl-
 ködnek uyjonnan valo fűletet-
 nélkül: mely nem masut, de az
 fent keresztsegben pecsetelte-
 tetik el, es a teßen tanu bizony-
 sagot arról. Ezokaert az kisd-
 deket mentül hamareb meg ke-
 keresztelni. Mert valaki nē fű-
 lettetik uyjonnan víztül, es Le-

lektül, be nē mehet a Menyek-
 nek orfāgabā, azt mondgya Id-
 vőzítők f. Ianos Euangeliomí
 könyvenek harmadik részében.

Ioan 3. v. 3

Negyedfēr. Mert az kereszt-
 telefrol valo parancsolat kō-
 zōsfeges: *vniversale autem manda-
 tum includit particulare.* az kōzōn-
 seges parancsolatbā benne va-
 gyon a femelyekre nēző is, es
 az mint az egef Ecclesiara, ak-
 képpen a kicsindedekre is tar-
 tozik, Sz. Pál mondgya pedig
 Ephesusbā írot levelenek ötō-
 dik részében, hogy az Anya f.
 egyhaz meg tífűttatot az víz-
 nek mosogatafaval az ígeben,
 mely Ecclesianak tagai az ki-
 csindedek, es nagyob részē.
 Prædikallyatok az Euange-
 liomot minden nemzetsegek
 nek, vagy népéknek, meg ke-
 reztelven őket, mond Idvőzi-

IV.

Eph. 5. 26.

Matth. 28.

v. 16.

tők

22 Az Sz. Keresztségnek ki-
tőnk. Az mi mindenekre egy-
aránt tartozik, nem illik az
csak egyik részre vonni, s ha-
kaztani. Ez keresztesnek pa-
rancsolattya minden frigyének
re, nagyokra, kicsínkre tarto-
zik, Hát nem kel csak az öre-
gekre szabni, mint a David Fe-
renez hitin levők cselekez-
nek.

V. ötödör. Mert noha az ö-
gyenge idejek miata az Istennek
igejét nem érthetik, es Actus
ugy-mint az öregek, nem hi-
hetnek, az hitről es az poeni-
tentiától vallást nem tehetnek,
engedelmességre nem kötelez-
hetik magokat (melybő Enye-
di megh akadó) mind az által-
nekiek hitők, es vallas tetelek
helyet vagyon, hogy az Anya-
szentegyhazban fűletettének
keresztien Atyatul Anyatul,
kik fent gyökerek leven fent

szolgaltatásának módjáról.

tek az agak bogak is azt mon- Rom. II, 16.
gya s. Pal Rómában írot leve. 16.

lenek tizen-egyedik részében.

Annakfelette, hogy nem csak
az Istennek frigyében vadnak,
es Istennek frigyesei, de hogy
oly személyek által vitének fel
akik keresztienek s hisnek, es
ő erettek fogadást tesznek, nem
külömben mintha magok ten-
nenek fogadást, mellyért Ago-

ston Doctor mondgya vala: A Aug. Eph.
23. & 7.

kicsindedeket noha még az, a
hit mely az híveknek akarat-
tyokba vagyon, ő bennekin-
csen: mind az által a hitnek Sa-
cramentoma (az keresztség)
hívökké teszi. Így nem tudgyák
az Sz. Lelket, noha ő bennekin-
vagyón, miképpen nem tud-
gyák az ő elmejeiket: de azért
ugyan nem kel mondaní, hogy
őnekiek, sem életek, sem elme-
jek nem volna.

Elég hgy ők az jövendő pœnitentiara, es hitre keresztelkednek megh, mint az Izraeli taknak kicsindedek az jövendő pœnitentiara es hitre metelkednek vala környűl, noha nem erthetik vala az Istennek igeje, es az környűl metelkedesnek titkat.

Luc. 18. v.
16.

Az Ur Christus is a kicsindedeket áldotta meg, ő erettek könyörget. Matth. 19. v. 13. & 18. v. 4. & 19. noha ők semmit nem értenenek abban az melyeket Christus cselekedik vala. Követkőzik azért, hogy az kicsindedek meg kereszteltesse nek.

IV. Hatodfor. Mert noha a keresztsegnek ferzese azt tartya, hogy elsőben prædikaltassék, az Euangelium Matth. 28. v. 19. es hogy Baptista is a keresztsegnek pœnitentiajat prædi-

kallot

allotta Marc. i. v. 4. mindazáltal azt az igiknek rendihez válogatás nélkül nē es kel fábni fakaftani, de válogatásképpen azokra a kik taníttathatnak az Evangeliombol, tudni illik, az öregekre es az kiczindedekre, kik nem voltak az Istennek frigyébe, kiket tanítani kellett mi-nek előtte meg keresztelkedne- nek. Az kisdedekre pedig len az kik az frigyben vadnak reá- jök kel fábni kik az Evangeli- omot nem halhatták de megh Keresztelkedhetnek, mert az Ecclesiaban születettek abban vadnak annak tagjai, Peldanak okaért: S. Pal mondgya: Az ki nē mukalkodik ne is egyék: az öreghekről mondatik: Így tanítatok őket megh keresztel- ven. Melly az kiczindedekre tartozik olly móddal mint eléb jelentem.

2. Theff. 3.
vers. 10.

D

Chri-

Christus Poganyok köz-
ben küldötte az Apostolokat
akkor mikor ezt parancsolta
es ahhoz kepest föl, ugy-hogy
elsőben prädikallyak az Euan-
geliumot, s ugy keresztelylek
azokat az kik hisznek. De im-
mar mostan Ecclesiaban fűlet-
tetnek a kisdedek. Azert mint
Ecclesianak tagait megh kel ö-
ket keresztelni.

VII. Hetedfer. Mert külömben
az környül metelkedes az ke-
restsegnek meg nem felelhet-
ne, holot mind a keresztsegnek,
mind az környül metelkedes-
nek egy az valosaga, es allattja,
tudni illik, az bűn bocsanat, es
az testnek meg halalositasa: az
meg példazot dolog azon egy,
az uyjonnan valo fűleres: a-
zon az környül metelkedesbe
meg igert Christus, es a kereszt-
segben meg adattatot: azon az

frigy

frigy: azon Istennek akarattya
meg marad az frigynek el pe-
csetlesében. Az keresztseg pe-
dig az környül metelkedes he-
lyeben állot. De az kisdedek
nyolczad napon meteltetnek
vala környül. Hát az kicsinde-
deknek is megh kel keresztel-
kedniék.

Nyolczadfor: Mert az
Apostolok is eges ház népét
mondanak, hogy meg kereszt-
teltenek. Act: 16. v. 15. Item 37.
1. Cor. 1. v. 16. De az ház nép-
nek nem kisebbik része az kis-
dedek. Hát a kisdedekre is tar-
tozik az keresztseg.

Csak gondollyatok meg ti
Davidista Francistak, hogy a f.
keresztseg által famlaltatnak az
kisdedek az Anja. f. egjhaznak
tarsasagabā: az által mondanak
ellene világnak, testnek, ördög-
nek: az által külömböztetnek

D 1

meg

VIII.

meg az poganyoktul: az által adgyak be neveket Istennek. Az ti keresztetlen öreg h fiaitok leányok, mely arant legyeknek allapattyokban, az mellje ket eddigh mondottam itillye tek meg ti magatok azokbol.

IX.

De kilenczedser, az Ecclesiának egy inon folyo rend tartafa is ezent bizonyittya.

Orig. in
cap. 6. ad
Rom.

Origenes mondgya: Ecclesiā, traditionem ab Apostolis accepit, et tiam parvulis dare Baptismum. Ez tudomant az Anya. Szentegyhaz az Apostoloktul vötte, hogy a kisdedeket is megh Keresztel lyek.

Tom. 2. Homil. 14. in
Lucam.

Ismet azon Origenes: Parvuli baptizantur in remissionem peccatorum. Quorum peccatorum? vel quo tempore peccaverunt? aut quomodo potest ulla lavacri in parvulis ratio subsistere, nisi iuxta illum sensum, de quo ante diximus: nullus mundus à sorde si unius diei quidem fuerit vita eius super terram? Et

quia per baptismi sacramentum natiuitatis sordes deponuntur, Propterea baptizantur et parvuli: Az az. Az kisdéddek megh keresztelkednek bűnök bocsanattyara: Micsoda bűnöknek? vagy micsoda időben vetkeztenek? Avagy miképpen lehet valami helye az mosodasban az kisdéddeknek, hanem csak amaz értelem sferint, melyről az előt szólottunk: senki nem tisztá a bűnek sennyétül, ha csak egy nap volna élete is ez földön? Es mivel az keresztsegnek sentsége által az bűletesnek sennyei levettetnek, ezokaért keresztel tetnek meg az kisdéddek is. Így Agoston Doctor. De pec. Meritis et remis. lib. 3. Cap. 6. Et contra Donast. lib. 4. Cap. 13. s. az többi.

Az másodikról. Az köldök mecző Bábak avagy e-

D,

gyek

gyeb parazticusok keresztelhetnek a főkségnek idején.

Tract. de
Sacr. fl. 255.

Hunnius Lutherista Doctor oly igen allattya, hogy az Affonyállatok az főkségnek idején keresztelhetnek, hogy ezerszer akar egy keresztyen parasztul megh kereszteltetni, hogy sem egyser valamely erkölcs telen Egyhazi embertul. Sőt valakik tiltjak, hogy az Bábak ne kereszteljenek azokat ördög késértetitul viseltetteknek mondgya. Ezen hajoban éveznek az Papazok is.

Item. 254.

De ha az Christus Iesusnak sent szerzese mellett egyenessen meg maradunk, mint hogj még is kel maradnunk fel talallyuk, hogy csak az Egyhazi folgakra tartozik az keresztségnek ki folgaltatasa.

Cal. Inst.

Először. Mert az Anya sent

egy.

egyhazi bel folgalatnak eggjik fő része az f. Sacramentomoknak ki folgaltatasa. Hát az miképpen az Ur vacsorajat nem szabad az Affony népének osztogatniok, akképpen az keresztseget sem szabad ki folgaltatniok. Mert ottan az Anya egyhazi bel tistnek meltofaga ő általok meg förtőztetődnek. Masodszor. Mert sem az Affony népének sem senkinek a paraztok között nem paranczolta az Ur Christus, hogy kereszteljenek, hanem csak azoknak az Egyhazi folgaknak az kiknek az Euangeliumnak pradikallasa adattator.

lib. 4. c. 15.
Sect. 20. 21.
22.

Az tanitas pedig közönseges helyen az Affonyállatnak meg ne engedtetik, azt mondgya f. Pal. Hát sokkal inkább tilalmas az keresztelés. Halgaltatásnak ő az Ecclesiaban; Mert

1. Tim. 2.
vers. 12.

32 **Az Sz. Keresztségnek ki**
nem engedtetik, hogy ők fol-
lyanak: Mert rut dolog az Af-
fionjallatnak follani. az Eccle-
siabā, azt mondja s. Pal. 1. Cor.
irot levelenek tizen negyedik
részében. Ha azért az Ecclesia-
ban nem szabad follani: Tehát
hogy hogy volna szabad kerez-
telní: mind az Ecclesian kívül,
s mind az Ecclesiaban?

Lib. contra
haer. 1.
Lib. contra
Epist. Parm.
2. 6. 13. c. 100

De pra-
scriptio ad-
vers. Haer.
cap. 41.

Negyedser. Mert Tertulí-
anus, es Epiphanius ellene ta-
nítanak: Sőt az Chartagobeli
negyedik Conciliombā is meg-
tiltottak, hogj senki az Affiony-
allatok között ne keresztelje,
mint Tertulíanus Doctör így
bol ehhez: *ipsae mulieres haereticæ qui
procaces, quæ audeant docere, contende-
re, exorcismos agere, curationes repro-
mittere, forsitan extinguere (baptizare)*
Az az. Az eretnek affiony ne-
pék is mely csacsogók, kik ta-
nítani, vételkedni, ördögöt üze-
ni

szolgaltatásának modgyarol. 33

ni, gyógyulásokat igerni, ne ta-
lam keresztelni is mérézelnek.

Ephiphaníus azt mondgya
Maria felől: *Non permittit (Domini-
nus) ipsam dare Baptisma non benedicere
discipulos.* Az az. Nem enged-
te az Ur, hogy Maria ke-
resteljen, es hogj meg áldgya
az tanítványokat. Melyből
meg tetfik, hogy ha a Christus
az ő Anyának meg nem enget-
te, hogy kereszteljen, sokkal
inkab egyeb egyeb Babának.

Vegezetre Marcion eretnek
talalmánya, hogy az Affiony-
nek idejen az Affiony ember-
nek szabad legyen keresztelni,
mint Ephiphaníus mondgya,
in Panario.

Tártatik azért az Papazok-
nal, es az Lutheristaknal, ez a
fokas, hogy kereszteljenek a-
zert az velekedesert: melyben
azt itilik, hogy az ki keresztseg-

D 5 nélkül

Erről lassid
Confess.
Pag 01.
An non
baptizati
pereant.

34 Az Sz. Keresztsegnek ki
 nélkül hal megh, el kárhozik.
 De hamis ez az velekedes.
 Mert az Istennek kegyelme, s
 az idvőség, nem úgy köttetet
 az keresztseghez, hogy minden
 valaki megh keresztelkedik id-
 vözüllyön: masképpen tenki
 el nem kárhoznak, valaki meg
 keresztelkednek, hanem az I-
 sten kegyelmeről, az bűn bo-
 csanatról, es az örök életől
 csak bizonysgot tesen az Ur I-
 sten az fent keresztseg által,
 mint az O Testamentomban a
 környűlmetelkedes által.

Exod. 4.
 v. 25. Hogy pedig Zephora az
 Moses felesége az ő fiacskáját
 hertelenségéből környűlme-
 czette, vakmerő es illetlen cse-
 lekedete az, annak az meg bu-
 sult Áffonynak, mellyet kö-
 zönseges példara vonni illetlő.
 Mert az Angyal is nem azért
 csendesedet meg, hogj áffony-
 ember

Bator 6. le-
 gyen vala-
 mely áffonj
 de kereszt-
 telni ne me-
 rezellyen.
 De consec.
 Dist. 4. Mul,

szolgálatának modgyarol. 39
 ember meczette környűl az
 gyermeket, de hogy környűl-
 meteltet, kiről ne röstellyed
 megh olvasni Calvinus Ianos-
 nak fokképpen valo feleletit.
 Cap. 15. sect. 22. Inst. lib. 4.

Eleghez: *Non privatio. sed con-*
temtus Sacramenti damnat: Nem az
 karhoztatot el, hogy nem él-
 hecz az Sacramentummal, de
 ha élhetnel s meg veted.

Igyekezzen minden ember
 azon, hogy vihesse fel magzat-
 tyat az keresztsegre: ha pedig
 ki föllítatnak, ajánlya Isten-
 nek tudvan, hogy az David. 2. Rég. 12.
 nak környűl-meteletlen kis v. 23.
 gyermekevel egyűt Isten az ő
 orfagaban be vísi.

Az harmadikrol. Az Pa-
 pazoknak tejek, mezek, &c.
 búksegessekké a keresztsegbe?
 Annyi az Papazoknak em-
 sm.

Irtov. cap. 9.
Articulo 2.
Quest. 1. fol.
136.

berítalalmányok, hogy még magok is nem tudgyak fiamát, kiröllaffad az Irtovant, melybő ötven kilencz fiamlaltatik elő az nagyaban.

Ez is azok köziben valo, hogy az fient keresztségnek Sacramentomat, annyi illetlen, rof talalmanjokkal vesztegettek meg. 1. Az kisdednek az faja ban sot vétnek. 2. Az fület es az orrat nyallal illetik, s azt mondgyak. Ephata. nilatkoz zal meg. 3. Tejet Mezet: Mert az Chanaan földé Tejet Mezel folyt. 4. Kenét, mellyel az mellyet, homlokat kénik, hogi fel ként vitez legyen. 5. Egő víjaz gyerttya: Mert az főtet tömlöczből vilagra jöt. 6. Rea fbele valo lehelles, hogi az örög belöle ki ugorgyek, f. Lelekkel betelleyek. 7. Fejer ruhá. 8. Kerezt hanyas s többi.

De

De ezek csak maymoskodások, es az Christus Iesus f. ferezsenek meg mocskolása. Az Christus ferezseben is helye vagyon ennek: Az mit en parancsolok teneked, azt cselekedgyed, hozza se tegy, el se vegy benne semmit. Az Apostolokat sem olvassuk sohol, hogi így babónaskodtanak volna az kicsindedek környűl, fē Kereztelő Iános az jordan víze mellett. Csak emberi talalmányok, azért meg kel vétni, mint haszontalan szerzeteket, mint üdvezítőnk mondgya sz. Matt. 15. v. 9. Mathé Evangeliumi könyvének tizen ötödik részében.

Deu. 12. v. 32.

Kettőből ál az keresztségnek Sacramentoma: Igéből es vízből. Elég az Keresztségnek ki szolgáltatására ez a kettő, hogy az ige élő nyelvel értelmesen hirdetteffek es az víz az Kisdedeknek

deknek

88 Az Vr Vaczoráiának ki
deknek fejekre öntessék olyan
formán mint az Ur Christ⁹ meg
parátsolta Matt. 28. v. 19. Mar. 16.

II. AZ VR VACZO RÁIÁNAK KISZÓL GALTATASANAK MODGYA.

I. Annak az napnak előtte
egy héttel, mellyen az Ur Va
czoráját ki akarod szolgáltni,
meghirdessed hogy esten na
pon megteríted az Urnak aszt
lát, es igen szép intéssel kérjed a
zon az te halgatóidat, hogy ké
süllyenek az Ur Vaczorájának
vételéhez az igaz Pœnitentia
által. Lesznek erős argumen
tomid: Mert nem valami földi
Ur Asztala az, de ollyé az ki az
Isten.

Szolgaltatásának módgya. 89
Istennek fia, fivéreknek által la
toja, &c. Mert valamennyi igi
reti vadnak Istennek f. Fiaban
bűnöd bocsanattja meg igazu
lasod &c. felől, ott pecsetled el
te magadnakf. átöbbi. Peldat is
adhatz, mikeppen késítette
Moyse az népet Isten eleiben
második könyvenek tizenki
lenczedik részében az tizedik
f. tizen-eggyedik versben. In
fra fol. 38.

II. Ezten az nap, mellyen
az Ur Vacsoráját ki szolgáltni
akarod igyekezzel oly leczket
fel venni magyarázatra ha az
Innep engedi, melly illyek az
Ur Vacsorajára, es az prædica
tiót, mint egyéb napokon el ve
gezven így foly az prædikalló
fékből. Igirtem vala az kerez
tyeneknek, hogy ha az Ur Isten
ezt az napot nekünk bekeseg
ben meg engedne erheimünk,
teha^t

rehat az Urnak aſtalat meg te-
 renek: Im az Ur Iſtē meg en-
 gette: mellyert ſ. es áldot az ő
 neve. Mi is az mi ígeretünk
 ſerint az Urnak aſtalat meg te-
 ritettük: Intettük is vala az hi-
 veket, hogy kéſítenek mago-
 kat ez éleſhez: de minek előt-
 te az kereztienek fel járulna-
 nak, annak előtte ſűkség, hogy
 csak rövid beſeddel ſollyak
 az Ur Vacsorájához illendő
 dologról.

(Itt pediglen igen eſedben
 vegyed mit kívanny on az In-
 nep, az te halgatoid es egyebe-
 zekhez tartozo környűl allo
 dolgok. Noha pediglen az ré-
 gi időben nē csak minden Va-
 ſarnapokon, de valamenyifé-
 pradicatio lőt, az Ur Vacsora-
 ja is ki ſolgátrator: de mind a-
 zon által moſtani időben kő-
 zönſegellen csak hetſer ſok-
 takki

tak ki ſolgaltatni az Urnak Va-
 csoráját egy eſtendőben.

Előſő. (Káracson Inne-
 pen.

Laffád Syne.
 Polani pag.
 3244:

Masodſő. Böyt elő avagi
 Quadrageſima vaſar-napjan,
 mikor ez az Euangelium ma-
 gyaraztatik: Ieſus vitetek az
 Puſtában. Matth. 4.

Harmadſő. Huſvet nap-
 jan: nehol az nagy gyüleke-
 zetekben Nagy Penteken-is.
 Huſvet napjan ſ-masod nap-
 jan-is, az mint az Eccleſſianak
 rénd tartáſa vagyon.

Negyedſő. Pünköſd In-
 nepen.

Ötödſő. Aratas előt, ſ.
 Iános, avagy Sarlos Boldogh
 Aſſony nap táyban.

E Hatod-

Hatodszor. Szűret előtt, és
Mihály nap tájban.

Hetedszer. Advent Vasár-
napján.

Calv. Inst.
lib. 4. c. 17.
Sect. 43.
August. in
cap. 6. Ioan.
Tract. 26.

Nemely fő Ecclesiákban,
minden harmad Vasárnapokő.
Mint az Debreceni Varadi &c. Eccle-
siákban.

En im az het napokra valo
tanitasoknak példajt irom le,
1. Karacson Innepen. 2. Bőit e
lő vasárnapján &c. miről foly
az Ur Vacsorajanak oltogata-
sának előtte.

I. KARACSON NAP.
jan az Vr Vacsorajahoz
illendő tanitas.

Az Prædikatio utan ugy
kezd el beszédet, mint oda
fellyeb meg jelentem, es ezt
mondgyad.

Minek

Minek előtte az Kerez-
tyenek az Ur Aftalahoz járul-
nanak: annak előtte ezt a ker-
dest igazítsuk el, vagy feyte-
gessük meg:

Micsodava tőtte az Istenseg
azt az testet, mellyet az f. Le-
lektől megh fenteltetet böl-
dogh Szűz Marianak mehe-
benfel öltözött? Ezt az ker-
dest, hogy megh ertsed kerez-
tyen halgato, az Christus felől
ugy gondolkodgyal, hogy az ő
femelyeben két különbözö
termesetet ismerj: Istenit es
emberit.

Isteni természetiben vagy I-
stensegben a testnek fel vete-
le előtt is volt a. öröktől fogva,
ugy mint második femely az I-
stensegben az Atyának b eg-
gyetlen egy fülött fia, femelye-
nek ki mecset belyege, ugy
hogy valaki d latrya a Fia lát-

E a tya

a Ioan. 8.

v. 38.

b Rom. 8.

v. 32.

Ioan. 14. 18

c Heb. 1.

d Ioan. 14.
v. 9.
e Heb. 9.
v. 14.
g Ioan. 1.
v. 3.
h Rom. 9.
v. 5.

tya az Atyát, e örökke való
Lelek. Ez az időnek tellyesse-
geben eljőve Gal. 4. v. 4. Afi-
sönyállattól lőn, mert az fep-
lőtelen fűz Marianak tífsta me-
heben be falvan az g testet fel-
öltőze, melyben az Atyak kö-
zül való test fferint, de azért
mindenek felőt örökke áldan-
do Isten. Añakokaért ez a min-
denek felőt örökke áldando I-
sten azt ajtestet melyet föl vót.

Micsodava tőtte? Először,
Az emberi nemzérnek váltság-
ganak veghez vívő eskőzeve.
Mert mivel hogy vérnek onta-
sa nélkül nem lehet vala a bűn
bocsanat, az Isten pedig veret
nem onthattya vala, ez okaért
az testet veve fel hogy abban
ontana vért az Isten es az által
az mi bűneinket el mosna es
igy az Isten segh az mi váltsá-
gunknak eskőzeve, teve az

testet

testet. Így tanít fient Pál az A-
postolok cselekedetekről írot
könyvnek huszadik refében:
Isten tulaydon (sajat) vérevel
váltotta megh az Anyaf. egy-
házat, Isten tulaydon vére;
mert ő önti azt az ő tüle fel vót
test által.

Latodé az őrdög az kígyo-
ban bujek, es azt az kígyonak
testet öltőze fel, sugy teve az
kígyonak testet az esetnek es-
közve. Christus is az emberi
termefetet öltőze fel es eggye-
süle azzal el valasíthatatlan-
képpen az femelynek eggyes-
segeben, es azt teve az mi vált-
ságunknak eskőzeve. Tudd
megh azért, hogy ha ezt az
Christus testet tiedd nem te-
fed, az váltságban nem leszen
refed. Hogy tiedd tehesse
pedigh, azért fferzette az Ur
Christus az vég Vacsorát, hogi

E 3

ott té

Act. 29.
v. 28.

46 Az Vr Vaczordának ki
ott te eteled italod legyen az ő
teste vére, mint fent Pal tanít
1. Cor. 10. előőr Corinthusban írot leve.
9. 16. lenek tizedik részében. Az ke
nyer, mellyét tördelünk, avagy
nem az Ur testének velünk va
lo közleseé, es az Pohar mel
lyet meg áldunk, avagy nem a
Christus vérennek velünk valo
közleseé? Mint ha mondaná
Igen is az.

Akarodé azért az emberi
nemzetnek váltágának effő
zet tiedde tenned, es azzal eg
gyút az váltágot? ély az Ur
Vacsorajaval. Mert külömbé
az váltágot benned be né sum
malhatod, s be sem pecserelhe
ted.

II. Tötte az Istenfegh az
emberfeghet az Isten kegyelme
nek, es mi hozzánk valo buz
go nagy fereketinek bizonság
tevő jeleve, es tüköreve. Mert
hog

Szolgaltatásának módgya.

47

hogya az Arya az ő ferekető fent
Fiat, ki az ő dicsőségenek állat
ferint valo fenyeffége, mint f.
Pál mondgya, az mi fegeny Heb. 1. v. 3
gyarlo testünkben öltöztette
fel, abban adot az ő nagy fere
tetiről az Attya jelt, es hitőt az
embereknek, es abbā mint egy
tükörben az ő nagy fereketit
látunk engedte. Mert ha nem
feretet volna, hogyhogy öltöz
tette volna az ő Fiat a testben?
Igy tanít ő maga erről az Ur
Christus f. Ianos Euangeliomí Ioan. 3. v. 16.
könyvenek harmadik részében.
Vgy fereke Isten ez világot, hogy amaz
ő egyetlen egy fűlőt Fiat adna erette.

Tudd megh ebből is, hogy
az Isten kegyelmében es fere
tetibē ugy reffesülhecz bűnöd
bocsanattyara, ha ezt az Isten
feretetinek jelet az Christus
testet hozzád kapcsolod, tied
de tefed, hogy eggyé legy az
B 4 Chri

Christussal, mint ő maga mond-
gya Ioan. 17. v. 21. test az ő te-
stéből, csont az ő csontyából,
mint fent Pal tanit Ephesusba
írot levelenek ötödik részében.

Eph. 5. v. 30

Akarodé azért az Isten fe-
retetinek bizonságh tevő jelet
tiedde tenned, ihol járuly az ő
ástralához, vegyed az ő testet,
véret igyad, tedd tiedde. Mert
külömben azt tiedde nem te-
heted, &c.

III. Tötte az Ige Isten az ő
tőle fel vőtt testet az Isten frigy
kötésének bizonsághára velünk
valo megbekelésének zalagja-
va, Isten fogadta az ő részéről,
hogy mi Istenünk legyen, melly-
nel nagjobbat nem fogadhatot,

Gen. 12.
v. 2.

Moyzes első könyvenek tizen-
hetedik részében: Mi is azt fo-
gadtuk, az mi részünkről, hogy
ő népei s öröksége legyen: de
ez igen gyenge a mi részünkről

ottan

ottan ottan fel bonttyuk. Hogj
azert allando tökelletes, es fel-
bomolhatatlan lehessen, az ő
fiaval az mi termefetünket fel-
öltöztette, hogy az minemű fel-
bomolhatatlá ez az *vnio duarum*
naturarum. két külömböző ter-
mefetnek egyesülese az fe-
melynek eggyeslegeben: ollyá
legyen a mi Istennél valo frigy
kötésünk is.

Tudd megh ebből is, hogy
az Istennek te veled valo köte-
se, ugy sumaltatik be te közöt-
ted, s Isten közöt, hogy ha an-
nak bizonságh tevő esközet az
Christus testet tiedde teszed. Az
pediglen ugy legyen ha az Ur-
Vacsorájával élfi.

Akarode azért, hogy az I-
sten frigy kötése te közötted,
s Isten közöt fel ne bomolljon?
Járuly ide &c.

IV. Tötte az Ige Isten az
k, ő tő.

ő tőle fel vőtt testet az mi idővel
segünknek helyre állatot es
be tellyesítetet jeleve is. Mert
mikor az Ige teste lőtt, es ő ma-
gat abban megh fabadítónak
mutatta ki lenni, ottan jelt adot
arrol, es voltaképpen meg mu-
tatta, hogy az mi idővel segünk
helyben allatot amaz mondas-
ferint. Ez az Istennek amaz Baranya
ki el veszi ez vilagnak bűneit.

Tudd meg ebből is, hogy a
te idővel seged te benned el nem
tellyesedik külföldben, hanem
ha az Christus testet tiedde te-
fed. Az peniglen az Ur Va-
csorájában való élés által leszen.
Akarodé azért, hogy az te idő-
vel seged te benned el tellye-
sedgyek, járuly ide az Ur asztal-
lahoz, egyed itt a Christus te-
stet, véret igyad, &c.

V. Tőtte az Isten segh az ő
tőle fel vőtt testet élő kenyered
de.

de, eteledde, italodda, annjra
hogy, Bizony bizony mon-
dom ti nektek, hogy ha nem
esítek az ember fának testet,
es hanem isfátok az ő véret,
né leszen életetek ti magatok-
ba. Az ki eszi az en testemet, es
isfá az en véretem, örök éle-
te vagyon, es en fel tamaštom
azt az utolsó napon, azt mon-
gya Idvőzítőnk fent Iános E-
uangeliomi könyvenek haro-
dik refében.

Tudd meg azért ebből is,
hogy soha teneked örök életed
nem leszen, hogy ha az Christus
testet nem eszed, véret né isfod,
Mert az Isten segh azt teneked
elő kenyeredde tőtte fitalodda
fent véret.

Akarodé azért, hogy örök
életed legyen, hogy az utolsó
napon.

Ioan, 6, v. 59

napon az életre tamadgy fel,
járuly ide igaz hitődnék általa
ély az Ur Vacsorajval. &c.

Igy ertitik immar kereztye-
nek micsodava tőtte az Ige I-
sten az ő tőle fel vőtt testet: a mi
váltságunknak cskőzeve: 2.
az Isten fteretetének bizonyagh
tevő jeleve, &c. mellyekben
az Ur Vacsorajaval valo ele-
seddel refesülhecz, azáltal sum-
malod be te magadban. Kicso-
da volna tehát oly idvőssége
feledet ember, az ki ide jó ke-
szűlettel nem sietne, &c.

De minek előtte az hívek
még is ide járulnanak, fűkség
hogy az mi bűneinkről vallást
tegyünk, es annak bocsanat-
tyat kerjük: Ezokaért egy fi-
vel fájál mondgyuk.

Órók mindenható felsé-
ges Vr Isten: En fegeny meg
nyo-

nyomorodot bűnös ember
vallást teűek teűent felséged-
nek előtte. Mert en tegedet
megh bantottalak sok fertel-
mes bűneimmel, ugy-mint,
gonosf sommal, sandekom-
mal, latafommal, hallasom-
mal: irigységgemmel, mordsa-
gommal, firkos atkos-voltő-
mal, harag tartafommal, ha-
misan Hűtőmet gyakran
mondafommal, te f. paran-
csolatidat meg né tartafom-
mal, fēle-baratimhoz valo en-
gedetlenséggemmel, es gyűlő-
ségemmel, az te f. ajandekid-
dal valo gonosf ul élesemmel,
kereztyeni tistemben es hiva-
talomban valo resten el jara-
fommal: Ezekkel es több meg

fámlalhatatlan sok titkos es nyilván valo vetkeimmel tegedet en Istenemet meg bantottalak: melto haragra es bosszuállásra indítottalak. De mivel hogy egyedül csak te vagy az meg terő bűnösökön könyörülő Isten; annakokaért alazatoslā könyörgök te f. felszegednek, hogy a te igaz igereted f. érint, meljbé azt fogadtad minekünk, hogy valamely oraban a bűnös ember te hozd fel kiáltand, meg halgatszod, es az ő álnokságirol többbe meg nem emlékezel, bocsad meg az en bűneimet az te f. erelmes fiadnak vére hullásával mold el bűneimnek rutlagat, artatlanfagával fedez-

gesse

gesse vétkéimnek fertelmet. Teremts uy f. ivet lelket Vram en bennem, es az f. Lelek Vr Istent ne ved el en tőlem, de sőt inkább rebesztes az f. Lelek Istennek ajandekiban, es f. entely meg lelkemben testemben, hogy lehessek melto vendeg az te f. erelmes fiadnak asztalánál, es rebeszülhessek azokban az jokban, mellyeket az ő testének töredelmesegevel, vérenek hullásával f. erzet, hogy t. f. artatlan életet élven holtom után mehessek bé az b. oldogfagban, melyben él, es uralkodol az te f. ent Fiaddal az f. Leleknek eggesegeben, mind örökke. Mi. Atyánk, &c.

Minek

Az Vr-Va.
csorajaval
előkre tar-
toro kerde-
sek.

I. Minek előtte ahívek még is az Ur Vacsorajához járulnak, annak előtte egy néhány kérdésüket tessek, mellyekre ki ki magatul meg felellyen.

I. Először azt kerdem: Hífi-teké, hogy az Istentől igazságban, fentsegeben es artatlan-
ban teremtetetek volt, de az ördögnek csalárd-
sága miatt örök halalban, es karhozatban estetek volt? Híffük.

II. Másodfor: Hífi-teké hogy az Ur Isten fent Fia az testben ti erettetek el bocsátotta, es annak az magas kerezt fan egyfőer valo áldozattyával, az bünt, halalt, ördögöt, Poklot, kárhozatot, ugj meg rontotta, erejet, es hatalmat ugy el vőtte, hogy azok többbe kárhozatokra nē arthatnak? Híffük.

III. Harmadfor: Hífi-teké hogj ez halando életnek utanna fel

tamaft-

tamafttya az ti testeteket az porból, es be vőfen titeket lel-
kestől testestől az örök boldog-
sagban? Híffük:

Hogy ezekre meg felelnék, így foly te Egyhazi folga. Ez tihűtőtök es vallastok fērint, en-is az enChristusomnak mel-
tatlan hivatalos folgaja, a hata-
lom fērint, mely adattatot mi-
nekünk az Ur Christustul az Apostolokkal egyerembē, hír-
dtem a ti bűneiteknek bocsá-
nattyat, es örök életeteket, mel-
lyet meg ad az Ur Isten az ő
ingyen valo kegyelméből fent
Fiaért tinektek, es minden ő
benne hívőknek.

III. Ezeket az prädikallo fekből vegben viven, fály alá es meny az Ur Aftalahoz, es ott elsőben az előt el keftitetet kenyéret, ved kezében es így foly:

F Mine-

Minemű igeikkel szerzette legyen az Ur Christus az vech Vacsorat, meg irtak azt az harom Euangelistak sient Mathe, s. Mark, s. Lukacs: Megh irta s. Pál Apostol is előőr Corinthusban írot levelenek tizeneggyedik refében, ilyen igeikkel.

1. Cor. 11.
vers. 23.

En pediglen vőttem az Ur-tol, mellyet adtam tinektek is, hogy az Ur Iesus az etzakan, mellyen el arultatot, kezeben vötte a kenyeret, es halakat adván, megh segte es mondotta: Vegyetek. egyetek, mert ez az en testem mely ti erettetek megh tördeltetik: Ezt cselekedgyetek az en emlekezetemre. Hasonlatosképpen a Pohar is minek utanna vacsoralt volna (vötte) mondvan: Ez Pohar amaz Testamentum az en verem által: Ezt cselekedgyetek az en emlekezetemre, valamennyiér istok ez Poharbol. Mert valamennyiér eütek ezt az kenyeret es istok ez bort (Pohart) az Vrnak halalat birdeffetek miglen eljö, Ezek

Ezek az igeek nem valami babonas igeek, mellyekben oly erő lehetne, hogy ez kenyeret Christus valóságos testeve, az bort valóságos véréve változtathatna, avagj által allatoztathatta volna, hogy ez nē valóságos kenjer esbor volna, de csak finet látnad az kenyernek es bornak, de valóságabā Christ^o teste vére volna: Mondom: Nem olyan igeek ezek, hanem meg sientelő igeek, mellyekkel ez az kenyer es bor, Ex prophano usu, külső állaparból erre az meltóságos tíftré sienteltet, hogy lenne az Christus testenek es vérennek velünk való köfflesének valóságos jegyzője, es mint egy medioma, eü köze a Christus testevel es vérevel való eggyesülesünknek, es abbā való refesülesünknek. Hát ilyen ertelemmel az kik-

62. Az Vt Vacsorai anak ki
nek keűletek vagy on jarulya.
nak elo.

Elő menvẽ az emberek tőr.
dellyed az kenyeret, es ugy of.
rogassad, az Pohárt hasonlatos.
képpen.

IV. Hogy az halgatok meg
fűnnek az Úr Aftalahoz valo
jarulastol es el vegezed az fent
folgalatot, így foly.

Vegei a vég
Vacsorával
valo elcs-
nek.

Ekképpen ferzette a z UR
Christus az végli Vacsorat, ek-
képpen éltenek ezzel az Uy
Testamētombeli kereftjenek-
nek gyűlekezetekben: az ő hi-
tőknek meg erősítésére: az vált-
ságnak es az Isten ígeretinek
magokban el pecsétlésére: az
ő kereztényi vallásokról, és í-
gaz pœnitentia tartásokról va-
lo bizonyoság tevésekre, az mi-
képpen mi is élünk ez mostani
oraban.

De minek előtte az hívek è
gent

szolgaltatásának módgya. 61
f. helytől el távoznak, fűk-
seg, hogy annak előtte az mi I-
stenünknek nagy hála adással
megköszönjük, az ő fent Fia-
nak ástalarol való gazdag gaz-
dalkodását: ezokaért egyenlő
fível lelekkel mondgyuk:

Eorök mindenható áldot Vr Isten, mi Halaadás.
Vrunk Iesus Christusnak díesőseges fent
Attya, nagy halakat adunk mi te ű. Fel-
segednek, minden időbeli kegyelmes A-
tyai gond-viselekedert, ezert-is. hogy te
minket az miképpen örök időkhnelőtte
az életre Christus Iesusban el vala-
tottal volt, akképpen idő űerint az te A-
nya-űentegy hazadnak tarsasagaban be-
allattal, az te igaz ismeretedre jutattal:
Igaz hittel elő remenséggel meg ajande-
koztal, eltettal, tartottal, táplaltal. im
mostan-is jól tartad ami meg ehezet űom-
juhozot lelkűnkert a te ű. Fiadnak draga-
latos testevel es verevel, mely által el-is
pecsetelel amaz áldas űerint valo örök-
ségnek az örök életnek bírására: az mel-
lyekert te ű. Felfegednek legyen örök-
ke valo hala.

Vidontag alazatosan könyörgünk te
B. Fellegednek, hogy ennek utanna is é-
zen Atyai gondviselésedet tartsmegh mi-
raytunk mind végiglen: Orizzed oltal-
marzad az te Anya-B. egy hazadat: ne en-
B 3 ged.

gedgyed azt sem az ōrdōgnak, sem az vi-
lagi kegyetleneknek el topodniok: Tarts
meg ebben az te ōent igednek prādikā-
tatafat: Tarts meg a ō. Sacramentomok-
nak ki ōolgaltatafat: Adgy lelki, es testi
bekeſſeget, hogy ennek utanna is nagy
lelki ōrōmmel jarolhassunk az te Fiadnak
aſtalához, es leheſſünk mēto vendegek.
Ezokaert az te ōamlalhatatlan jo tere-
menyidet, nevellyed naponkent Vr Isten
mi raytunk. Az te ōerelmes Fiadnak erde-
mevel taplallyad az mi hitūket, hogy te
rolad el ne felekezzen. Biry es igaz-
gas az te āldot ō. Lelkednek āltala, hogy
ennek utanna jarhassunk te elōtted igā-
ságban, ōentſegben, es feyhetetlen élet-
ben, hogy holtunk utan meheſſünk be az
boldogságban, melyben elō es uralkodol
az te ō. Fiaddal az ō. Leleknek egyeſſe-
geben mind ōrōkke Amen. Mi Atyánk &c

Lālad Cal.
Inst. lib. 4.
cap. 17 ſect.
38. Item 43.

(Itt ha idōd leſen ez kicsin
intēst teheted.)

Mind ezeknek utanna, em-
lekeztetnek az hīvek tīſtekre.
Annak emlekezetire viſen
mīket az egy kenyerből valo
etel, es az egy Poharbol valo
ital: hogy az mīkēppen az Ke-
nyer noha ſok buza ſemből āl,
de azért ugyan csak egy kenyér
egy az

egy az īzi: igit noha az bor is
ſok ſőlō ſemből āl, de azért egy
bor egy az īzi: ſintē akkēppen
noha mi is ſōre, ſōre, kſlōn kſ-
lōn egy egy emberek vagyunk,
de azért ugā csak egynek kel-
lennünk az igaz vallasbā, ſere-
tetben. Tīſtünk tehat az igaz
vallasban egyeſſegünk, az i-
gaz Iſteni es Atya ſui ſeretet-
ben valo elō menetelünk, es
meg maradaſunk.)

V. Igy āld meg es bocsād el
az hīveket: Meg āldgyon tite-
ket az Atya Iſten, megh īgāzī-
ſon az Fīu Iſten, es megh ſen-
tellyen az ō. Lelek Iſten: hogy
āldottak legyetek hazatokban:
āldottak legyetek hazatok ki-
vſl: āldottak legyetek az ti hī-
vataltok ſerint valo forgolo-
daſtokban, Amen, Igy vī-
ſed vēgben Karaeson napjan
az Vr Vacsorajanak oztogata-

64 **Az Vr Vacsorájának ki-
sat, mely modot meg kel tarta-
nod minden időben.**

**II. QVADRAGESI-
ma Vasar-napjan az Vr Va-
csorájához illendő tanítás.**

**I. Ez napon is az Prædi-
cationak vege után, úgy foly,
mint oda fellyeb meg mutatam
es azt mondgyad: Hogy az hi-
vek kezületlenül az Urnak as-
lahoz ne járulnyanak, ier erre
kezzünk ez egj dologrol rövi-
deden.**

**Minemű kezűlettel kellyé-
kinek kinek ide az Vr as-
talához járulni, es arról a
Christus testevel, es vé-
revel elni?**

**Ennek a kerdesnek funda-
mentoma vagyon fent Pal A-
postolnak imez mondasaban,
először Corinthusban írot leve-
lenek**

1. Cor. 11.
v. 28.

szolgaltatásának módgya. 65
lenek tizeneggyedik, reſeben:
Meg proballya penig minden
ő magat, es úgy egyek abbol az
kenyerből, es igyek abbol a po-
harbol. Mert valaki eſik, es
iſik meltatlanul, kárhozatot e-
ſik iſik, megh nem valasztvan
az URnak testet. Melyből
ez jű ki: Mert valaki maga
meg probalasa nélkül eſik az
Ur Aſtalan valo kenyerből, es
iſik az poharbol: meltatlanul
eſik iſik, es kárhozatot veſen
maganak. Hát az embernek
kezületi vagyon egyedűl csak
ő maga meg probalasaban.

**Miben áll az embernek ma-
ga megh probalasa kerlek
ad előmben, had meheſtek
vegere, ha vagyoné jo ke-
zületé, hogj meltatlanul ne
legjen oda valo menetelé,**

F 5 es

es ne egyem igyam magának kárhozatot? Hadd meg.

Az Istennek
igaz ismeret.

I. All az embernek magam meg probalasa az igaz Isteni ismeretben, es annak hozzank valo jo akarattyanak ertesebe, hogy tudni illik, az Istent állatyanban egynek lenni, az ki láthatatlan, foghatatlan, merhetetlen, bölcs, jo, könyörülő, irgalmas, nagy tűró: Szemelye bé pedig harónak, ki Atya, Fiu Sz. Lelek, Földnek, Menynek es ezekben levő látható, es láthatatlan állatoknak teremője, igazgatoja, mintmagat nekünk az f. Irásban ki jelentette: Ertesed is ennek akarattjat te hozd, hogj az ő f. Fiat te eretted az testben el bocsatotta, ki az te bűneidert az kerezt fan megholt, harmad napon az te meg

igaz.

igazulafodért fel tamadot, mint f. Pal tanít es az Apostoli Cre-doban vallod. Rom. 4. v. 25.

Ismerede ekkeppē az Istent: ertede az ő akarattjat te hozd: Ha ismered akarattjat er-ted, ez arant meg probaltad ma-gadat, hitedet megh cirkaltad, es jo keftűleted vagyon: az mi nagyub: örök életed vagyon: Mert az örök élet áll az Isten-nek igazan valo ismeretiben, Ioan. 17. v. 3. Mely Isteni ismeret által valo örök életedet itt pecseteled el te magadnak örök boldogsagodra az Ur Af-talanal.

O nem ismerhetem tökel-
letessen az Istent.

Ugyan-is csak tükör által nē-zünk mostan, es rés f. érint is. 1. Cor. 13. vers. 13.
merjük, azt mondgya f. Pal,
először Corinthusban írt leve-
lenek

lenek tizen harmadik részében: de ez rész érint való ismeret-
idvőség. Mert kezdete a-
maz tökéletes ismeretnek,
melyben az Istent fínról fínré-
megh láthattjuk, mint az A-
postol az megh jegyzet helyen
mondgya. Nem idegenithet el
tehat tegedet az Ur ástalatul a-
te veköny Isteni ismereted.

II. All az embernek maga
megprobalása az Ur Vacsora-
ja felől való igaz tudományba
ennek titkos ereje, meltsága,
vegi es hasznai felől való bi-
zonyos ertelemben, kiről Hus-
vet Innepeben a kerezyenek
ertenek.

Tudode azért te ember,
hogy az Ur Vacsoraja az új
Testamentomnak második Sa-
cramentoma, melyben a Chri-
stus testevel es vérevel tapla-
lod lelkedet az örök életre.

Tud

Tudod: hogj Christus Iesus I-
stennek eggyetlen egy fülöt fi.
Fia szerzette kenyerből, borból
az ő testevel es verevel való
elesednek volta-képpen való
megh mutatására: Ertede hogy
az Isten dragalatos szép igereti-
nek be tellyesedeseben, mint a-
maz szép folyovizeknek vegek
a Tengerben, itt az Ur vacsora-
jában vadnak, itt arkolod es fe-
gezed azokat te magadra örök
eletedre es boldogságodra: Ha
tudod, erted ezeket it ez arant-
is megh probaltad te magadat,
az Ur Vacsoraja felől való tu-
dományodat meg cirkaltad, a-
zert jó kefélleted vagyon.

O nem tudom s-nem er-
tem olyan mellyen?

Halladé: Rész érint vagyó
az ertelem-is ez eletré mi ben-
nünk, de azért idvőség.
Mert

Mert kezdeti amaz örökre való bölcseségnek, mellyel az örök életben be tellyesedünk. Nem idegeníthet tehát el tegedet az vekonj ertelem, es tudomány az Úr asztalatol.

III. Al az embernek magamaga meg probalasa az hitnek erősségeben, hogy kétség nélkül el hídgyúk azt, hogy oly nagy az Istennek irgalmassága, hogy ha mind ez világh bűnet megh cselekedtük volna is, az Christufert mind megh bocsattatik minékünk: Sőt ha csak két vagy három embernek tót volna is Isten ígeretet az idvőség felől, de annak is mi volnánk az egyike.

El hihetéd azert tökéletessen, hogy oly veghetetlen, merhetetlen Isten az ő irgalmasságában, es oly bővelkődő az: ő bűn bocsato kegyelméből, hog

hogy soha csak egy megh terő ember is az ki ahoz folyamodot, abban veget nem ert, te sem erhetz, hanem bűnöd megh bocsattatik, az honal fejerebbet tetettetik, örök elete adatik az Christufert? Ha el hitted megh probaltad magadat, es ez arant is jó keűtleted vagy on: jő ide szabadoson, pecseteld el a te hiteddel az Istennek irgalmassagát az te bűnöd bocsanattyara.

Oh Vayha hihetnem, es olyan nagy erőssége volna az en hitemnek, de ottan ottan megh lassodik, es megh erőtlenedik bennem a hit?

Fakadgy el sirva smondgyad azt az szegény emberrel: Mar. 9 v. 23.
Hísek Uram de gjamolitsad az en hihetetlensegemet. Mondgyad az Apostolokkal: Domine adau.

72 Az VraVacsoraiának ki
adauge nobis fidem. Uram öregbíts
mi bennünk az hitet. Tudode
hogy az te gyenge hitűd azon
Christust fogja meg es ahoz ta-
mazkodik, kit amaz nagy hitű
emberek fogranak, es kire ta-
mazkodtanak, es a te hitűd fe-
rint az ő boldogság adatik, melj
az erős hitűeknek. Hat nē ide-
genithet el tegedet az te hitűd-
nek erőtelen volta az Urnak
áftalarul.

IV. All az pœnitentia tar-
tasban, minden czegeres vet-
keknek el tavoztatásban es az
Isten ferint valo tífia életben.
Cirkald meg azert etetedet, er-
kölcsetet, cselekedetidet. Lald
megh ha találšé oly czegeres
vetkeket, mellyek miat lelke-
stől testestől meg fertőztetel
Isten háragjában estel, es azert
az Istennek rettenetes büntete-
seben: ha találš, dobbany meg
fíved.

szolgaltatásának módgya. 73
fívedben, tőredelmes fível le-
lekkel folyamodgyal a kegye-
lemnek feki eleiben, vald meg
Istennek vetkeidet: kerjed bo-
csanattyat, tegy fogadaft, hogy
többbe nem leledzel olyan ha-
lalos vétkekben, annak örök
bizonságara, jőy ide az Ur áfta-
lahoz pecseteld el pœnitentia-
dat itt, ély annak utanna tífia
életet, megh kegyelmez az I-
sten az ő igaz ígíretí ferint, es
ugyan megh bantatod vele az
gonofst mellyet el rendelt volt,
hogy te read hozzon, azt mon-
gya Jeremias könyvenek tizen
nyolczadik réseben. Jerem. 18.
v. 8.

Uram, Uram ezeket csele-
kedtem, de ísmert hertelen ugyā
kedvem ellen ešemben sem
vehettem magamat, el eštem:

Hallode, az ő ember vőt
volt hatalmat te raytad: Mert
nem vétkezhettyűk le őtet mig
G ez élet-

ez életbē vajusunk: de vagyō orvossága. Mert a melj hamar el estel s esedbē vetted, még ollja hamar kely fel sanyargasd meg az hitván testet, haits az leleknek birodalma alá: Megh kegyelmez az Isten. Lam az igaz is hetfer egy nap el esik, de ismet fel kel nem hever az bűnben. Emberé vétkezni, de őrdőge a bűnben maradni: Nem ellenzhet meg tehát ez is tegedet az Urnak aſtalatul való jóvestől.

V. All az atyafiúi ſeretetben, hogy miképpen mindnyáján egy Urnak aſtalaról egy kenyerből ettünk, es egy poharból ittunk minden ſemely valólogatas nélkül: akképpē mindnyajā egy mas ſeretők legyünk mindē haragnak, gyűlöſégnek, irigységnek, ragalmazasnak ellenem mondgyunk. Mert abból

ismert-

ismertetünk Christ^{us} tanítvánjainak lenni, ha egymást ſerettyük.

O Vram minden haragot, gyűlöſéget le tettem vala, de oly mera dologert kapa belem ez s-ez ember, hogy csak mondani is utalsagh: Annak-felette, követem s-nem bocsat meg: kőſőnök, nem fogadgya.

Ugy ugy fergeknek eledeli: egy-masra való dagaltokért az titeremtő Istenetektől fakadgyatok el: az haragnak Attyával az őrdőggel fuffatok egy porazon. Nincsenē lelki Paſtorod, nincsenē Bírad, Hadnagyod, kik te közötted, s az te ellenkeződ közöt az gyűlöſéget le ſallítsak: Meñyi tömeny ezer őrdög haragzikte read, te is ő reájok: El fakadtzē azokra

Ga

valo

Matth. 5.
v. 23. 24.

76 Az Vr Vacsorájának ki

valoharagodért az Istentől? E-
lőtted az Christus tanácsa: Ha
fel viszed az te ajándekodat az oltarra, es
meg emlekezel róla, hogy dolgoz vagy
vele, had ott az te ajándekodat, es beke-
lyel meg vele, meddig az úton vagy.

Cirkald meg azért ekképpé
hitődöt vállalodat, cselekedé-
tedet, es életedet, es ha úgy ta-
lalod, mint meg mondam, meg
probaltad magadat, es io kefél-
leted vagy, bizvást szabad-
son, s nagy lelki örömmel fel-
járulhatz az Urnak ástalahoz.

II. Itt mond el ísmer amaz
köz gyonatot, es annakutanna
amaz három kerdessekkal az
több ide tartozo dolgokkal,
mint oda feljeb meg jegyzem,
vidd vegben.

III. HVS VET NAP-
jan az Vr Vacsorájához il-
lendő tanítás.

Hogy ha Nagy-penteken
az Vr

Szolgálatának modgya.

77

az Ur Vacsoráját ki akarod fol-
galtatni, nem illik továb men-
ned annal a cselekedetnek for-
májáról való tudakozásnal, mel-
lyet meg irtanak az Euangeli-
sták: Matth. 29. v. 26. Marc. 14.
v. 22. Luc. 22. v. 19. Item I. Cor.
II. v. 14. Ez Christusnak csele-
kedetiből azt mondgyad:

Minek előtte az kereztve-
nek az Ur ástalahoz járulna-
nak, imilljen dolgokról kel mi-
nekünk annak előtte értekez-
nünk:

I. Kicsoda szerzette az
veg Vacsorát?

II. Mikor szerzette?

III. Miből?

IV Kiknek, es?

V. Mi vegre szerzette?

Ezeknek pedig a kerdesek-
nek fundamentoma, vagyon ab-
ban

G 3

ban az Christusnak cselekedetiben, mellyet ez el mult etzakan fogfaganak előtté vegben vin Ierusalembe az Húsveti Baranyának meg etele után, mikor ennek az ő Testamentombeli Sacramentomnak helyebé ferze a vég Vacsorát. Annakokaért lássuk:

Kicsoda ferzette?

Az miképpen az első fentsegnek, avagy Sacramentomnak, mely az keresztség ferzője az Ur Iesus Christus Matt. 28 Marc. 16. akképpen a második fentsegnek is, mely az vég Vacsorára az Ur Christus meg ferzője, a mellyert az Urnak vacsorája semmi nem egyeb, hanem az Ur Christustul ferzettet Uj Testamentombeli második Sacramentum fentseg, avagy cselekedet, kenyerből borból a

Micsoda az
Vég vacsora

zoknak

zoknak az kik az keresztség által uyjonnan fűlettetvén magokat megh probalhattyak ez vegre, hogy az Christus nem csak jegyül, de ugyan valóságosan az ő halálára adattatot testet, es az keresztfán ki öntet véret nekik adgya bűnök bocsanattyára, mikoron az kenyeret, es az bort az Tanító keze által tördeli es nekik adgya az ő halálának emlékezetire, hitőknek meg erősítésére, az ígereteknek el pecsetelésére es az igaz poenitentianak megh mutatasára.

(Itt az arant ha időt vagyő hozza, rendel ezt a Definitiot meg magjarazhatod illyen módon: Mondam hogy az Christus ferzette az vég vacsorát: Mert egyedül csak az Istennek vagyon hatalma arra, hogy az Anya-fentegyhazban Sacra-

mentomot ferezzen, nem embereknek, sem Angyaloknak, sem Apostoloknak. Hat teremfét ferezint valo Isten a Christus.

II. Mondam hogy masodik Sacramentum. Mert az uy Testamentomnak csak két Sacramentoma vagyon, s a többi)

II. Mikor ferezette Christus a veg vacsorát?

Explic. Catheci Vrsini fol. 528.

Sz. Pál meg tanít: Mert azon az etzakan, mellyen el arulatott, tudni illik az Husveti Baranynak megh etelenek utanna mindgyarast (Matth. 26. v. 26.) hogy megmutatna Idvízitőnk, Először, hogy az ő Testamentombeli áldozatoknak mar vege vagyon, es uy Sacramentomot, vagy fentseget ferezet, melynek kellene követközni, es az Husveti Barany meg etelenek el kellene mulni. Mert nem

Miert ferezetett este az veg vacsora.
I.

nē a meg áldozando Christust jegyzene az Ur vacsoraja, mint az Husveti Barany, hanem az meg áldoztatottat. Masodszor, hogy ennek az vacsoranak megtofogat előnkben adna: Mert halalanak előtte nyilván nem kicsin dolgot forgatot, ezokaért halalanak előtte ferezette, hogy legyen mint egy Testamentum, es az Testamentomtevőnek utolso akarattja: azert mondgya, hogy az ő emlekezetre tegyük.

Hogy peniglen mostan nē Este, de Reggel szolgaltatik ki vagyon mind azert, hogy az reggeli orakban famosabban gyülekezhetnek egyben az hívők: mind pediglen hogy jobban az emberek, es elmejük is az Isteni dolgoknak ertefere illendők salkalmatosbak.

G 5 **III. Mi-**

II.

Synt. Pol. pag. 3244.
Miert vol. galtatik ki reggel az az Vr Vacsora.

III. Miből szerzette Christus az vé vacsorát?

Kenyerből es Borból: oly kenyerből pedig, mely egész Sida orfagban közönséges kenyer volt, de kovaztalan. Mert kovazos kenyerrrel nem szabad vala élni azon az napon, Szent Pal is az vegh vacsoráról akarván tanítani egy általiyabá kenyeret említ, minden ketség nélkül, oly kenyeret, mely akkor az Corinthusbeli híveknel közönséges volt, es az mineművel mindnyajan közönségesen éltenek.

Miert szerzette kenyerből.

I.

Szerzette pedig kenyerből. I. Hogy az kenyer az Christus testének éltető erejét megmutatna: hogy az miképpen a buza séméből leszen a testi kenyer, akképpen az Christus testéből leszen az lelki kenyer, azért mond.

mondgya: Ez kenyer en testé, hogy az miképpen az ti testi életetek taplaltatik, es meg erősödik az kenyer által: akképpé az en testem által, ugy mint életnek kenyére által, a ti lelketek taplaltassék, es meg erősödjek az örök életre, Ioan. 16. 2. Hogy az kenyernek tördeltetése alát, az Christus testének mi erettünk való töredelme es tördeltetése előkeppen megabrazoltassék: Azert mondgya: Tegyetek az en emlékezetemre.

Borból szerzette, hogy az Christus vérennek erejét megmutassa, hogy az miképpen az bor élteti az ő italljával az embert, meg erősíti, es meg vidámitya: akképpen az Christus vérennek itala az mi lelkünket meg erősíti élteti, es vidámitya az örök életre Ioan. 6.

vete.

Calv. Inst.
lib 4. c. 17.
sect. 2.

Vetenek az Christus szerze-
se ellen az oltások, hogy á kö-
zönseges kenjer heljet a kenjer
nek csak a tetteket maztattak
be az Ur vacsorájában: azok is,
kik abort el vonják a közösségtől
mely egy általljában való bent-
ség töres: Christus mondgya:
Igyatok ebből mindnyajan: a Papa
mondja: Csak a Papok igitanak ebből.

IV. Kiknek szerzette Chri- stus a vég Vacsorát?

Egyedül csak azoknak az
Anya: egyháznak élő tagai-
nak, es híveknek, az kik ő ma-
gokat úgy az mint oda fellyeb
meg mutatam, meg próbálhat-
tyak, es az hitnek titkaiban tu-
dósok s az Urnak halalat emle-
getik: avagy nyilvánban. Elő-
ször azoknak, a kik az ő bűnő-
ket meg ismerik, es azért valo-
ban bankodnak, hogy ők az ő
velek

velek jól tört Urokat Isteneket
vetkekkel megh bantottak, es
azert bent Peterrel keserves si-
rasokat tesnek. Másodszor, az
kik hiszik tellyes bizodalom-
mal, hogy a Christust az ő bű-
nök meg bocsattatik es az ő e-
rőteleneségek a Christ° kinfen-
vedesevel, es halalával el fe-
deztettet. Harmadszor az kik
nek oly fándekok vagjon, hogi
tellyes életekben minden te-
hetsegekkel azon vadnak, hogi
az hitben meg maradván tista
bent életet elnek az pœniten-
tának erős fenyeke alatt:
addigh való vétkektől oly bu-
csut vettenek, es annyira elle-
ne mondottanak, hogy soha
többe azokra vízzen ternek,
mint, bent David, s. Peter, s a
többi. 4. Szer a kik tudósok a hit-
nek agaiban, es az Ur vacsoraja
felől jo ertelemben vadnak.

ki re.

II.

III.

IV.

Ki rekeztetnek penigh in-
nen az meltatlanok, ugy mint
az hitőtlenek, az Ecclesiabol
kiatkozottak, az nélkülán valo
paraznak, orzok, Gyilkosok, es
egyeb halalos czegeres vetek.
ben elő pœnitentia tartatla-
nok, á Csecsemő gyermekcek
kik magokat meg nem probal-
hattyak, az elmejekben megh
fogyatkoztak, meg nem tert Si-
dok, Olahok, &c. kikről így ta-
nit Chrysoſtom^o Doctor: Adest
*nullus crudelis, nullus immisericors, nullus
impurus quovis modo: Hæc tam ad vos,
qui communicatis, quã ad vos qui ministras-
tis dicta esse volo: Oportet enim etiã eadẽ
ad vos dicere, ut magno studio & diligen-
ti cura dona hæc distribuatis. Non parvã
vobis imminet pœna, si quẽ aliqua impro-
bitate teneri scientes, ei huius mense par-
ticipationẽ permittatis. Sanguis enim eius
ex manibus requiritur vestris. si dux igitur
quispiã, si Consul ipse, si qui diademate or-
natus, indigne adeat cohibere ac coercere, ma-
iorem tu illi habes potestati.* AZ 428

Chrysoſt.
Homil. 80.
in cap. 26.
Matth.

Egy kegyetlen-is, egy írgal-
matlan-is, egy akar minemő tiſ-
talan-is oda ne járullyon: Eze-
ket mind tinektek, kik commu-
nikaltok, mind tinektek kik
ſolgaltok akarom mondani.
Mert ſükſég, hogj azont tinek-
tek-is mondgyam, hogy nagy
vigjazással es ſorgalmatos göd-
vifeleſſel, ezeket az ajandeko-
kat oſtogaſſatok. Nem kicsiny
büntetett erdemletek, ha vala-
kit valami Iſtentelenſégbẽ tud-
tok élniſ-ez aſtalrol közöſülni
meg engeditek. Mert az ő vé-
ret á ti kezetekbõl kerik meg.
Ha ezokaért vagj hadnagj vagj
Bíro, vagy király meltatlanul
járul fel, tilts meg es tartoztaſd
meg, nagyob hatalmad vagy
neked annal. Így tilta el Am-
brus Doctor Theodoſius Cſa-
ſart, midõn het ezer embere-
ket

Euf. lib. 6.
Cap. 25. Ec-
cleſ. Hiſt.
Amb. lib. 5°

81 **Az Vr Vacsorájának ki**
ket Theflalonikában törvény-
telenül le vagatot vala.

IV. Mi vegre szerzette Chri-
stus az veg vacsorát?

1.

Először, az ő egyféri áldo-
zattyanak az magas kereztan
emlekezetire, mely által az I.
stennel megh bekeltettünk, es
kegyelemben vetettünk: azért
mondgya: Ezt tegyétek az en
emlekezetemre. Mert az Ur
vacsorája az Christusnak min-
den szenvedeset, es áldozattya
semünk eleiben adgya az ke-
nyernek tördelteteseben, es az
bornak öntesében. Ezert is
mondatik Sacramentum Eucha-
risticumnak halado áldozatnak
mert az Anya-fentegyház ab-
ban mind magat mind halaada-
sar az ő váltságaért, mely lőt a
Christusnak egyféri áldozat-
tyával fel visí Istennek.

Ma-

szolgáltatásának módgya. 82

Masodszor, hogy legyen el-
pecsételése es tanubizonfag té-
tele az úy frigynek Isten es em-
ber között, mely úy frigyben az
Euangeliombol ígértetik a bűn
boczánat, mellyel Isten bizon-
fagot téssen, hogy az ő kegyel-
mébe bē véssen, bűnünket meg
boczáttya a Christus halálának
es szenvedésének érdeméjért
mindeneknek valakik igaz es
elő hittel járúlnak az Ur ástala-
hoz, mint ő maga mondotta:
Ez Pohár az úy Testamentomnak vére,
mely sokaknak bűnök boczánattyára ki-
ontatik. Erre nézve az Ur vacso-
rája igen gyönyörűséges fri-
gyezés, melyben az Istennek
fia téssen mi velünk kötést hogj
minket kegyelmesen hozzá fo-
gad, éltet, tart táplál az örök é-
letre: mi is ő véle, hogy ő ben-
ne hisűnk, az ő jó téteményét
halá-adással vessűk, es ő nekí

H min-

mindenekbē engedelmesek leszünk.

Harmadszor, szerzette az végre, hogy legyen el peczételve es tanúbizonyság tétele az mi fel bomolhatatlan es el főkadozhatatlan nagy eggyeségünknek az Christusnak testével, hogy mi valóságosan test vagyunk az ő testéből, csont az ő czontyából, mint fent Pál tanít Ephesusba írt levelének ötödik részében. Ismet először

Eph. 5. v. 30.

1. Cor. 10. v. 16.

Corinthusba írt levelének tizedik részében: Az Pohár mellyet meg áldunk avagy nem a Christus testének velünk való közlése?

IV.

Calv. Inst. cap. 17. sect. 38.

Lásd meg erről való lép intet.

Negyedszer, hogy legyen czomoja az Híveknek egymás között való szereteteknek es bekezegeknek, mellyel az Christus lelkének általa azon egy testbē szerkeztetünk, kik egyenlőben az Ur asztalarol esünk, mely

mely által azon egy cselédek es Commensalifok azon egy asztalról évő társokká leszünk. Hát az kik az Ecclesianak bekezeget bontogatnyak, es egymás között méltatlanul beketelekednek nem esik azok az Urnak testet, véret sem isszák. Mert nē ihattok az Urnak poharabol, es az ördögöknek poharokbol azt mondgya f. Pál, 1. Cor. 10. v. 21.

Chrisost. Hom. 51. in Matth.

Eötödför, hogy legyen az UR Vacsoraja közönséges bizonyosság tetele a mi vallásunknak, es az tudományban, Istennitizteletben, s az Christus hitiben való nagy eggyeségünknek látható jele, hogy az ördögnektaborabol ki állottunk: Az Pogányoktul Törököktől, Sidoktól, eretnekektől, es az Papasoktul meg külömbeztetünk fel főkadtunk: Annak

V. Bokros gyümölcsei az Ur vacsorájának.

Ha

felet.

92 **Az Ur Vacsorájának ki**
felette legyen mint egy kez be-
adása a hitbē, es az Euangelio-
ban valo alhatatosságunknak;
Gyakorlása az kegyességnek;
őstőne az Sz. életnek, zabola-
ja a bűnre valo veremedesnek;
Vigasztalás az sok nyomorúsá-
gokban: Zalaga az mi fel tá-
madásunknak, melyre nézve az
régiek az Ur Vacsoráját: Sym-
bola Resurrectionis, Fel táma-
dásának jegyének mondták
végezetre, hogy legyen mint
egy intés, az Christusnak el jó-
vetelire: Az Urnak halálát hir-
desseitek meddig el jó.

Ez az oka hogy.

1. Az Ur vacsorája az mi
hitünket meg erősíti, hogy az
Christus mi erettünk főületet,
fenvedet, megholt, es fel tá-
madot.

2. Az hitnek agazatában is
hasonloképpen meg erősít.

3. Az mi

szolgálatának módja. 93

3. Az mi lelkünk raplalta-
tik az örök életre.

4. Ez világi gonosságnak
meg utalása öregbedik bennünk
s a többi, ha elő akarod famlal-
ni, es terjeszteni. Itt is mond el
az köz vallást, az három ker-
dest s a többit.

MASODIK PELDA

Húsvet napjara.

Prædicatio utan à Prædikallo
sekből így foly?

Igen emlekezetes f. Innep
nap ez kereztynnek az Chri-
stusnak halottaiból valo fel tá-
madásaért az mi megh igazula-
sunkra, mellyen mi nekünk
nagy Isteni felelemmel atyafiúi
fiseretettel, jozanfaggal kel for-
golodnunk az Isteni tisztelet-
nek ki szolgálatában, mely
kiváltképpen áll az halaadásba,
mely-

94 **Az Vr vacsorájának ki**
melynek külső látható bizony-
sága az Ur vacsorájával való é-
les. De minnek előtte az hívek
ide járulnának a Christushoz
való halaádatosságoknak meg-
mutatására, annak előtte lássuk
meg.

Micsoda testben tamadot
fel az Vr Christus, hogy mi-
vegere mehesünk annak:
Micsoda etelünkke italunka-
lót az Vr Christus az ő teste-
ben és vérebé minékünk?

Ennek fundamentoma va-
gyon ebbé, hogj erőtelen, rom-
lando és halando testet vót fel,
abban forgolodot és holt meg,
hogj mindenekbē hasonlo legjē
mi hozzánk a büntől ki valva,
Heb, 2. v. 17. mint sent Pal mondgya Sídok-
hoz írot levelének masodik re-
fében: Azonban ertyük, hogy
meg.

Szolgálatának módgya. 95
meg dicsőült, romolhatatlan,
es halhatatlan testben tamadot
fel: Annakokaert micsoda test
ez? Talam emberi természetű az
fel tamadasban úgy elenyezet,
hogy immar láthatatlanna, fog-
hatatlanna s minden heljen va-
lovalót? El igazít ő maga az
Ur Christus erről való erteke-
zésünkben midőn így szól fel
tamadása után Sz. Lukacs E-
uangeliumi könyvének huson *Lue, 24.*
negyedik refében: Láffatok *v. 39. & 40.*
meg az en kezeimet, es az en
labáimot: Mert az Leleknek
teste es csonttya nincsen, a mi-
képpen lattatok, hogy enne-
kem vagyon. Es mikoron ezt
megh monda, meg mutata ne-
kiek kezeit es lábait.

Melyből meg tetzik, hogy
azon ő embersegeben testben
csontyaibā tamadot fel, a melj-
ben fogantatot, fűletet, fenve-
det,

det, megh holt es el temettetet,
es egyeb változas az ő emberi
terméketiben testebē csontyai-
ban nem lőt, hanem csak, hogy
mi helyen megh elevenitetet a-
zontul a halandóság, erőtelen-
ség, romlandóság el enyezet es
az helyben állot, az halhatat-
lanság, dicsőség es romolhatat-
lanság.

Egy főval: valaminemő
proprietatibus essentialibus natus fuerat,
testben levő tulajdonságokbā
fűlettetet vala, mint minemű
volt az fazas, faratság, ehezés,
fomjuhozas, banat s a többi, a-
zokat vétközte le *et novis quali-*
tatibus sed creatis, uy ajandekokal,
de teremtetekkel, ugy mint az
lelkeben nagy bölcseséggel ő-
rómmel, &c. az testben rotha-
datlansággal könyűséggel fe-
nyességgel, halhatatlansággal,
&c. ekessitetet az fel tamada-
nak

nak monumentomabā s pecze-
neseben, anníjra hogy az ő
bennelako Istenségnek dicső-
seges ereje által tellyes tökelle-
tes épsséggel be tellyesédet, es
minden teremtet állatok főlibē
magasztaltatot, de ugy hogy az
ő emberi terméketinek allattja
ferint, valo tulajdonsági meg
maradtanak: Mert mostan is
az egekben abban az nagy di-
csőségben is láthato, megh ta-
paztalhato, bizonyos helyben
levő az ő emberi termékében
mint s. Istvan látta az egekben

Act. 7 v. 55.

Felette terhes igékkel áll
erről Agoston Doctor. *Immorta-*
litatem carni suae dedit Christus, naturam
non abstulit. Az az: Az Christus
halhatatlanságot adott az ő te-
stének, a terméketet nem vőtte
el. Ez az oka az miért s. Péter
azt állattya, hogy a Christusnak
az Egekben kell lenni mind az

Epistola ad
Dardanum.

Act. 3. v. 21.

utolsó napig, miképpen mon-
dod: Mene mennyegben, üle
az mindenható Atya Istennek
jóbjára: Onnan leszen el jó.
vendő itélni: melyben az Chri-
stus fel menetele el jövetelével
ellenben vettetik.

Cal. Instit.
lib. 4. c. 17.
se. 16. 27. 28.

Mind ezekből megh tetfik,
hogy azon emberi természetibe
támadott fel melyben megh holt
es el temettetet vala. csak hogy
megh dúczóultben.

Ezt penig érteniünk kell az
Papistak ellen es a Lutheristak
ellen, kik egyenlőbe az Chri-
stus testét az Ur Vacsorájában
való ostyához kötik. Mert az
Papások azt mondgyák, hogy
mihelyen az Pap az ígét az O-
styára mondgya, ottan valósá-
gos Christus testévé változik.
Transubstantiatur, Altal állatozta-
tik, a melyért ugyan imádgják,
is az kenyérben az Christust,
mint

mint kenyér Istent. Az Luthe-
ristak is azt vallyák, hogy vagy
felette vagy alatta vagy közöt-
te vagyon az kenyérnek az
Christusnak teste, az bornak
vére es ekképpen hiszik ők, sőt
nagy meg általkodással vallyák
hogy szinten olyan valóságos
húst es ík a Christusnak, is ík
vérét, minemű valóságos test-
ben vérben fogontatot, szüle-
tett es meg fessítettet.

Ezokaért micsodás ételünké
italunká lőt mi nekünk a Chri-
stusnak testvére, jer lássuk:

Az Ur Isten elsőben minket
a f. Kereztseg által az ő Anya-
szentegyházának tarsaságában
plantal es bentel es az fiúi foga-
dásnak jussa s méltosága által ö-
veive tesszen. Annak utánna
mi nekünk az igéből újjonnan
szülöttinek eledelt rendel mel-
lyel tart, táplál es éltet. Ez pe-
niglen

niglen az mi lelkünknek egyetlen egy eledele a Christus, mint ő maga mondgya s. Iános Euangeliomí könyvenek hatodik részében: En vagyok amaz elő kenyér, kiaz egből alá jöttem: Ha ki egyjendik ebből az kenyerből örökre ell. *Ioan. 6. v. 50* Az kenyér pedig mellyet en adok az en testem, mellyet adok en ez vilagnak eleteert. Melyben kétség nélkül megmutattya, hogy az ő teste azért lehen az mi lelkünknek kenyereve, mert az mi időse-
günkért adgya azt halálra, mi- nekünk pedig adgya, hogy ve- gyűk es egyűk, mikor hit által minket abban részesít. Annak- okaért lelki eledel az Christus teste, lelki ital az ő vére: Hát az etele itala is fidei est non o-
rís, az hite nem az fátyé, mint Agoston Doctor mondgya:

*Homil. in Tria millia hominum, qui Petri concio-
Ioan. 3. & 4. ne conversi sunt, sanguinem Christi quem
saviendo suderant, credendo biberunt:*

Az

Azaz, amaz három ezer em- berek, kik az Peter prädikal-
lására megterének, mellyet ke- gyetlenkedven ki öntettenek
vala, hívén, ittak.

Elő kenyér a Christus teste. Mert az valóságosan benne
lako Istenfég öntötte azt az el- tető erő az testben, hogy ez
vilagnak kenyere lehessen az
Christus teste.

Ezech. 4.

Más a kenyér, más ő benne az v. 16. Item
eltető erő, mellyet az Ur Isten 14. 13.
kenyernek Bottyanak mond. Mert ha az eltető erő a kenyér-
ből ki vetetik, ez világ kenyé- ret ragod is, de csak ollyá mint
a földet ragnad, meg halféhel
rayta. Így más a Christus teste,
más ő benne az eltető erő. Mi- csoda az? A bölcseség igazság,
sentség, es az valtság, mert az
Christus illyenne tetetet ne-
künk az Istentől azt mondgya

Vent

. Cor. 1.
v. 30.

Szent Pál először Corinthusban írot levelenek első részében. Ímar a testet adgja előnkbe eledeleül azért, hogy azt fogunkkal ragyuk? Bizony nem: Mert

Ioan. 6. v. 30.

Caro non prodest quicquam, spiritus est qui vivificat: Az test nem használ semmit (ha képes a volna, hogy egyedül te ma az Christusnak testet mind megh enned is) az Lelek az ki meg elevenít, azt mondgya Christus ő maga Szent

Ioan. 6. v. 63.

Ioan. 6. v. 63. hatodik részében. Hát miért adgya az ő testet előmbé etelenre? Hogy hitednek általa azt fogjad megh, es az mely eltető erő abban vagyon, hitedel fi-jad ki, hogy az miképpen a kis Gyermeke az ő edes Anyának emlőjét szájával befallya, de azért nem a húsával el, hanem azért teje ki abból, es az általa él: Sitten aképpen te a Christusnak

Hasonlatos-
sagh.

stusnak Szent testet fald be az te hitednek szájában, es ne az húsát ragjad, hanem az bölcseséget tudatlá, az igazságot hamis, az Sentséget fertelmes, es az válságot ördögh rabja levén, fi-jad magadra hitednek általa. Bizony olyan vagy te igaz hitű ember, mint amaz mehecske. Elmegyen az mehe az jó illatu ki nyílt virágokra fal, onnan fedezet magának eledelt: Így te is ki röpül hitednek általa, es az Euangeliumnak idvösséggel ki terjedet igiretire falla: az Istennek pedig minden ígereti az Christusban, ugj es Amen, mint Szent Pál mondgya, es az ígeretekben az Christuson nyugzol meg, onnan fedet magadnak az fin mezen edesseb jókat örök életedre: Hittel hát hozza hittel. Mert a test bizony semmit nem használ,

Synt. Pol.
pag. 3778.

nal, ha azt az mi benne vagyō
magadeva nem tesēd: nem te-
heted peniglen, hanem hitōd-
nek általa. Mert az igaz idvō-
zūlendō hitnek olyan nagy e-
reje vagyon, hogy az tavul va-
lotmaganak jelen valova tesē:
igy az Christus teste az igaz hi-
tű embereknek itt a földön je-
len vagyon, es ő tūlők vetetik
spiritualiter lelki módon. Innen
mondgya Agoston Doctor:
 Tom. 9.
Tractat. in
Ioan. 1. E-
pistola 1. 5.
 Inst. lib. 4.
cap. & se. 31.
*Dominum iam in Cælo sedentem manu
contractari non possumus, sed fide con-
tingeret: Az az. Az egekben űlő
Urat kezűnkel nem tapasztat-
hattuk, de hittel meg illethet-
tük: Longe igitur falluntur qui nullam
carnis præsentiam in cœna concipiunt ni-
si in pane sistatur.* Igen meg csalat-
koznak, az kik semmi jelen le-
tet az testnek az Ur vacsoraja-
ban nem velik, hanem ha az
kenyerben leſen azt mondgya
Calvinus Ianos. De

De itt az arant gondollya-
tok meg az Christusnak az em-
berekkel való kegyelmes day-
kalkodásának modgyat. Mert
mivelhogy ez az Christusnak
az hivekkel való lelki eggye-
sūlesēnek titka igen meljsēges,
ezokaert ennek peldazattyat,
es meg mutato abrazattjat kül-
sō eltetō állatokbā adta előnk-
ben az veg vacsorában az ke-
nyerben es az borban, melybē
az mi idvōssēgünkert egyſer
meg áldoztatot testet hadgya,
hogy vegyük es együk, hogy
mikoron mi az Ur ástalaról az
kenyeret es az bort vessük, es-
sük, issuk, olljan valosagossan
refesūllyünk az alat a Christus
testének vérenek éltetō ereje-
ben az mi idvōssēgünkre, az
minemű valosagossan essük az
kenyeret, es issuk az bort.

Tartsuk meg azert ezt:
I Hogy

Eph. 5. v. 20.

Hogy valamenyifer lattyuk az
Urtul előnkben adattatot ke-
nyeret es bort, ugy-mint, az ő
kegyelmenek jegyeit, mind an-
nyisor az valóságot is előnkbe
adgya, hanem ha valaki az I-
stent jaczodni velne az jegyek
alát, az mely tavul legyen. Az
Ur Christus a kenyerral eggyütt
ajanlya felődben adgya tene-
ked az ő testet az külső elterő-
állatokban az kenyemben bor-
ban mikor azt mondgya. Ez az en
testem vegyetek egjete, ez az en verem
vegyetek igyatok. Te dolgod az
kenyerhez borhoz nyulnod
kezedd: hitőddel penig az ő
testéhez, vérehez, melyben olj
valóságossá refesülfi hitődnek
általa, hogy test lefess az ő teste-
ből csont az ő csontjából, mint
fent Pál tanit el annjra hogy
ély, nē te immar, hanem élyen
te benned a Christus, mint Ga-

latia

latiában írot levelenek maso- Gal. 2. v. 20.
dik refében mondgya: Kicső-
da karhoztat tehát immar min-
ket azzal, hogy semmit az pus-
ta jegynel egjebet a Christustól
fereztetet vég vacsorában nē
veñenk: Mellyik Egyhazi sol-
ga az, a ki az kenyeret es bort,
puszta űres jegynek mondana?
Hól láttal oly czeget az mely
alát bort nem arultanak volna?
Avagy csak az mi seműnket
legelteti Christus az vég Va-
csorában? Az Christusnak ige-
je Lelek es élet: maga ha valo-
ban megh gondolod, az papy-
rosson csak tenta: a foban csak
zengedezes: Hát hogjhogy le-
lek es élet? Mert oly eskőz,
mely életet es lelket ferez ben-
ned ha hised. Az vilagralan- Ioan. 9. v. 6.
nak megh gyogirásban puszta
jegye az Christus nyala? Az ő Matt. 9. v. 10
ruhajanak premeinek megh il-

Ioannis 6.
v. 63.

12

lele-

letése a szegény affonytól pusztára jeler. Noha ezek nem Sacramentumok, vagy szentség: Így azért valóságosan eled ifodá Christus testet, véret az Ur Vacsorájában, ha hittel megy oda. Iljen értelemmel és kezülettel azért az hívek fel járulhatnak. De minek előtte az lenne, jermondgyuk egy szível szajjal: Eorók mindenható, &c. Ezek után vigyed végben, mint oda fellyeb meg jelentem.

IV. PINK ŐSD INNE-
pen az Vr Vacsorájához il-
lendő tanításnak példája.

Itt is a prädicatio után így foly: Hogy az hívek az Ur általához, mellyet ígíretünk szerrint meg terítettünk kezületlenül ne járulnyanak, szükség, hogy ez dolgot rövided meg ertűk: Mi

Minemű ekköze legyen az sz. Leleknek, mind az Ige, mind az szent Sacramentumok, keresztseg, és az Vr-Vacsoraja, az híveknek mind uyjonnán való születesekre sz mind lelkeknek taplalásokra?

Iollehet az Ur Isten oly *liberrimum agens*, szabados cselekedetű, hogy minden ekköz nélkül mindeneket hatalmason véghez vihet az mellyeket akar: de mind az által tetzet ő szent Felszegenek, hogy az E. uangelionnak prädikallasa által tartsa meg az híveket, és a szent Sacramentumok által, peccetellye el azon hívekben az meg tartásnak ígeretit, sőt hogi ugyan be summallya az hívekben az ígíretek szerrint az idvösseget.

Noha pediglen az imadan-
do fent háromlag egy Istennek
köz munkája az Ige, és az Sa-
cramentumok, avagy fentse-
gek által való megtartás, idvő-
zítés, de mind az által vagyon
rënd az cselekedetben? Mert
az miképpen a Fiu vagyon az

Gén. 16. Atyatul a fent Lelek az Atya-
túl es Fiutúl. Akkepē az Atya
v. 24. cselekedik az Fiu által: az Fiu
Jerem. 36. az Atyatul, es az Atya s az Fiu
v. 12. az fent Lelek által. Ezokaért
az Atyának, es az Fiúnak mi-
nemű eszköze legyen az sz. Lē-
lek által mind az Ige, mind az
Kereztsegh es az Ur Vacsorája
az úyjonnan való fűletésre es
az léleknek táplálására; jer
lássuk.

Rom. 1, v. 16. Szent Pál mondgya Romá-
ba írot levelének első részében
hogy az Evangelium Istennek
hatalmassagha az üdvösséghre
minden

minden hívőknek. De kiczo-
da által lészen az Evangelium
Istennek hatalmas eszköze az
üdvösségre? Talam az Egy-
házi főlgák által? Nem. Mert
Pál plantalta, Apollos öntő zte
de Isten attá az nevedeset.

1. Cor. 3.
v. 6.

Mert az Isten az ő f. igéjét téfű
f. lelkenek általa hathatova es
gyümölcsözövé az hívekben
mint megh tetűk az Apostoli
cselekedetekről írot könynek
tizedik részéből. Mert mikor
Peter Apostol predícallot vol-
na azt mondgya fent Lukats:
*Illapsus est spiritus sanctus in omnes qui
audiebant hunc sermonem:*

Act. 10.
v. 44.

Az fent Lēlek fállot minde-
nekre az kik hallották ez befű-
det es úgy lőtt gyümölcsözövé
az ige az hívekben az fent Lē-
lek által. Az hívekre való fűl-
lásban mit cselekedet am Ly-
dia Assonnak példája megh

mutattya azon Apostoli cselekedetekről írot könyvnek tizenhatodik részében: Mert mikoron Pál Apostol prädikallana az Euangelionot *Dominus adaperuit cor Lydie*, az Ur meg nita Lydianak szívét, hogj halgatná azokat mellyek az Páltul mondatnak vala.

Gen. 6. v. 3.
Az ige tisztítja meg a
szívet.

Aktor. 15.
v. 9.

Ezekből kettő jó ki. Első, hogy az Sz. Lelek, az szívben be eset ige által nemz es féréz hitet az embernek szívéb, hogj mindgyarást meg kezdgyen az az szív, ugy mint minden indulatoknak féske tisztulni. *Fide enim purificantur corda* mert hit által tisztítatnak megh az fivéek azt mondgya szent Lukacs az Apostoli cselekedetekről írot könyvnek tizenkettődik részében. Másik, az uyjonnan való fületes. Mert az fent Lelek a szívben be eset ige által kezdi

ember-

emberben az Istennek megh romlot képét helyre állatni, mint fent Peter első levelének első részéb, nyilván bizonyítja: Ugya fülettetvén nem az romlando magtól, de amaz romolhatatlantul, az elő Istennek öröкке meg maradando igeje által.

1. Pet. 2.
v. 23.

Ebből jó ki oftan az embernek Isten előtt való meg igazulása az Sz. Leleknek munkaja által, mint Sz. Pál mondgya először Corinthusban írot levelének hatodik részében. Megh igazítottok az Ur Iesusnak nevében az mi Istenünknek lelke által. Ismet másodszor Corinthusban írot levelének harmadik részében. Az holot pedig amaz Urnak lelke vagyon, ott vagyon az szabadság. Mert az Leleknek gyümölcse a szeretet, öröm, bekeesség s a többi,

1. Cor. 6.
v. 11.

2. Cor. 3.
v. 17.

15

mint

Gal. 5. v. 32. mint fent Pál elő famlallya Galatiában írott levelének ötödik részében.

Micsoda eszköze legyen a zert a Szent Leleknek, az Istennek igeje ihól mely fepen meg tetfik, oly eszköze, tudni illik, hogy senkinek (ordinarié rend szerint folván) idvősege az ige nélkül el nem kezdetik, végbē sem megyen. Mert az fent Lelek az által hathato az hívekbē idvősegekre, mint meg mutatam. Ezert bocsattra el az UR Christus az ő fent Lelket, hogy világ végezeteiglen ekképpen munkálkodgyék az ige által az hívekben mint f. Iános Evangeliumi könyvének tizen negyedik részében Idvezitőnk mondgya. Commendaltatik it az aránt az Isten igijének halgatása: karhozatnak a tunják.

Az Sacra. De az Sacramentomok is
avagy

avagy az Szentsegek minemű mentomok
eszközi legyenek a fent Léleknek az ő. Leleknek eszköze az idvőztesben.
nek meg tetfik ebből.

Mert valamínemű eszköze az f. Léleknek az ige az Christustól keresett jóknak velünk való közlésére hitnek általa az mi úyjonan való fűletésünkre: finte olljá eszköze a f. Sacramentomok is az ő Christustól keresett jóknak bennünk való el pécsetelésre sőt idveffégünknek bennünk való be summalasara:

Mert mind az ígében mind az Sacramentumokban azon egy dolgot adgya előnkben az f. Lelek tudni illik a Christust az ő javaival es ez aránt, azon a Christusbā való refesűlésünk az igeben, mely az Sacramentomokban, tudni illik, lelki. Mert a Sz. Leleknek erejéből hit által finten úgy refesűl a Christusban az igenek hallásából,

bol, mint az Sacramentomok-
bol valo eleseddel: Egy fo:
Nem más az ígeben valo refe-
sülesed az Christusban, mely a
Sacramentomokbā. Mert mind
az kettőben azon egy a dolog,
azon az valóság, tudni illik az
Christus az ő javaival. az íge-
ben is az refesüles *spiritualis* lel-
ki: az Sacramentomokban is
lelki: az ígeben is hittel, a Sa-
cramentomokban is hittel re-
fesül az Christusban: Valaki
azert másjot keres az Sacra-
mentomokban, mint az mely
ígeben ígértetik, az Bálvánt
csinál az Sacramentomokból.

Hát akar ellyeken az Sa-
cramentomokkal akar ne
mind egy, csak hallyam
az íget?

Hald meg. Az Istennek f.
ígeje oly esközze az Sz. Lelek-
nek

Expl. Cath.
Vrsini fol.
485.

nek, mely által el kezdi el indít-
tya, es meg erősíti mi bennünk
az hitet, a melyért elő kel jár-
ni az igenek. Az Szentsegek
pedig avagy Sacramentomok,
oly esközze az fent Leleknek
mely által az el indított hitöt
vastagettya, az melyért az Sa-
cramentomoknak az íge után
kel következni; Oka: Mert a
Szentsegek ertelem nélkül sem-
mit nem fereznek az ember-
ben: ezokaert ez igenek ma-
gyarazattya, mely értelmet ad
az Sacramentomoknak, es az
emberekben buzgosagot indit,
fűkségkeppen elő veszi a Szent-
segeket. Innen mondotta A-
goston Doctor *sacramentum esse*
verbum visibile, hogy a Sacramen-
tom látható íge. Mert valamit
az Euangelio befeddel mond
az Christusrol, es az ő általa
végeben vit valtságrol sezzel
kere-

Tract 80.
super Ioan

Az igirete-
ket előkép-
pen megh
ábrázollya
a Sacramen-
tum. Calv.
lib. 14. c. 4.
sect. 5. Inst.

Az kereszt-
ség összköze
az S. Lelek-
nek.

1. Ioan. 1.
v. 7.

keresetjokról, azt a Sacramen-
tom láthatóképpen előnkben
adgya a Kereszttségben az víz-
ben: az Ur vacsorájában az ke-
nyernek tördeltetéseben, és az
bornak öntettetéséből. Ezoka-
ert nem elég csak halgatnod
az íget, de az Ur vacsorájával
ottan ottan kel élned. Mert az
mivel amot az ígeben a S. Le-
lek meg kínál, azt az Ur vacso-
rájában pecseteled el, és teszed
riedde, azon S. Leleknek által-
la. Laddé, azt ígeri az Ur Chri-
stus, hogy ő meg mosogat min-
ket az ő vérevel, sőt lanos el-
ső levelének első részében. Ho-
lot pecseteltetikez el te beűed?
A sőt Kereszttségben: Mert a
kereszttség tessen bizonságot az
víz által arról, hogy az Christ
el mosza az te bűneidet, de hogi
hogy? *Spiritu sancto et igni*, Sőt
Lelekkel, és tűzzel azt mond,

gya

gya Baptista S. Mathe Euan-
geliumi könyvenek harmadik
részében: Mert az S. Leleknek
oly összköze az kereszttség, hogy
az híveket az által idvőzítí,
Matth. 28. Marc. 16. Mert az
ki hiszen és meg keresztelkedik
az idvőzőül. Innen mondgya
Agoston Doctor: *Accedat verbum
ad elementum et fiet Sacramentum. Vnde
de eum ista tanta virtus aquae ut corpus
tangit et cor abluat, nisi faciente verbo?*
Non quia dicitur sed quia creditur. Az az
Iarullyon az íge az elterő alla-
tokhoz és Sacramentum leszen.
Mert honnan vagjon ez ilyen
erő az vízben, hogy az testet
illessze, az sőt mosza, hanem
az igenek ferzeséből? Nem
azert hogy prädikaltatik, de
hogy hiszik. Az mellyet s. Pe-
ter is első levelének harmadik
részében mondgya: hogy az
kereszttség idvőzít minket, né
az test-

Matth. 3. v. 11.

Lassad Cal.
Inst. lib. 4.
capite 14.
sect. 4.

Hom. 13. in
Ioannem.

1. Pet. 3. v. 21.

az testnek fennyének levetése,
de az jó lelki ismeretnek kez
be adása. Ihol mely dragalatos
eszköze az f. Leleknek az ke-
reztseg nyilván által erted.

Az Vv. va-
csoraja es.
közé az Sz.
Leleknek.
Ioan. 6. v. 51.
Item 54.

Igy: azt igeri az Ur Christ.
fent lános Euangelioní köny-
venek hatodik részében, hogy
valaki eszi az ő testet, es issza az
ő véret annak örök elete va-
gyon. Hiszed te az S. Lelektől
te benned indítatot hittel, hogi
az Christus testének tördelte-
tése, vérének ontása által ment
vegben az te válttságod örök
életedre. Mert ez enni a Chri-
stus testet, es innya az ő véret,
mint Agoston Doctor mond.

Cal. lib. 4.
capite. 17.
sect. 34.
Aug. Tract.
in Ioan. Vt
quid paras
dentem &
ventrere.
de & man-
ducasti.

gya: *Nolite parare fauces, sed cor: in-
de commendata est ista coena. Crede &
manducasti.* Ne fájatokatt kefi-
tetek de fivereket: onnan a-
janlattatot ez az vacsora. Hígi
sőt. Holot pecseteltetik te
ben-

benned ez az hitőd által való
ételed italod örök életedre. Az
Ur Vacsorájában. Mert az Ur
Vacsorájában tessen az f. lélek
bizonyfagot arról tenéked mi-
kor az kenyeret es az bort ve-
fed, esed, isod, hogy az miné-
mü valóságoson tiédde törted
ételed italod által az kenyeret
es bort, olyan valóságoson öt-
ted ittad az alat az Christusnak
valóságos testét es véret. Mert
az fent Lélek az, az ki lelki ál-
lat lévén az te lelkedhez illeti
ő magát es ugy tessen erről te-
néked bizonyfagot mint f. Pal
Romaba írot levelének nyol-
tzadik részében mondgya, kiről
lássad Calvinust lib. 4. cap. 17.
sect. 10. & 11. az holot több befé-
deközött így szól: Kettőből
áll az Ur Vacsorájának fentse-
ge: *Corporeis signis.* testi jegyek-
ből, mellyek feneink előtt lé-

vén, a láthatatlan jókat, a mie-
rőtelenességünknek rendíserint
meg mutattyak: *Et spirituali veri-
tate*: Es lelki igazságból, mely a
külső látható jegyek által pél-
daztatik es adatik: Ez lelki i-
gazság pedig az Christus az ő
kereset javaival. Kí adhattya a
Christust az ő javaival nem az
az kenyér es bor: Mert csak
peldazza. Hát a fent Lelek ad-
gya. De hogyhogy? Az ő tőle
te benned fereztetet hit által.
Ihol azért minemű esköze le-
gyen az Ur Vacsoraja is az f.
Leleknek az Christusnak min-
den kereset javaiban való reffe-
süleségre az te örök eletedre,
erted. Egy fő: Az te idvősse-
ged te benned el sem indítatik
az Isten igejének halgatafa ta-
nulása es megh tartása nélkül,
vegben sem megyen a fent Sa-
cramentomokkal való elesnel-
kül,

Ordinarié
te. a berint

kül. Mert valamit híse az i-
geből idvőssegedre, azt az Ur
Vacsorajában pecsetled el, es
ugyan be summalod te magad-
ban örök eletedre. Holot ved
esedben, hogy az fent Lelek
munkalkodik az ige es az Sa-
cramentomok által, de azért né
kötetet azokhoz, hanem faba-
dos cselekedetiben, mint fent
Palnak meg terítseben Act. 9.
v. 6, I. Cor. 12. v. 11.

(Vesd meg az íget: Ne ely
a Sacramentomál) Itt is mond
el az köz gyonatot, az után az
kerdeseket, es úgy meny az af-
talhoz az prädikallo fekből
mint oda felljeb meg mutatam.

V. ARATAS ELŐ DE-
din az Vr Vacsoraiához való
pelda valamely vasár-
napon.

K2

Meg

Meg ígértük vala eften ez napon a kereztyeneknek hogi ha egessebben es bekeessebben ez may napot az Ur lsten megh engedí erhetnünk az Ur asztalat megh terittyük: íntettük is vala, hogy ki ki megh gondolván a Christus parancsolattjat: előtte viselven kereztyeni hivatallyat es haládo voltat, lennenek jo keffülettel es járulnak fel, es az ő Christusokkal eggyesülnek lelekben. Im az Ur asztala terítvén vagyon. De hogy az hívek ertelem nélkül ne járulljanak ide az Ur asztalához jer ertekezzünk egy illyén dologrol.

Miert neveztetik az Vr Vacsoraja kenyernek tördeltetésének?

Akt. 2. v. 42.

Ennek fundamentoma vagyon az Sz. Lukacs mondasában

ban az Apostoli cselekedetekről írott Könyvenek második részében így szólván amaz három ezer megh tert hívekről: Megh maradnak vala pediglen az Apostoloknak tudományában, es communicasokban, es az kenyernek tördelésében, es kőnjörgésekben. Az holot az kenyernek tördeltetésen erti az Ur vacsoráját. Miert mondatik kenyernek fegdelesének avagy tördelésének?

Először. Mert az kenyernek tördeltetése látható bizonyosaga es eftenkben jutato esköze a Christus testének mi erettünk valo megh tördeltetésének. Ez az oka, hogy Idvőzítőnk az ő halálra valo menetelének előtte az Tanítványok előtt tördel az kenyeret sügy ostogata: hogy megh mutassa

Tiz nevel neveztetik az Vr Vacsoraja, lasad Bucha: fol. 649. in locis.

L

K3

azt,

azt, hogy egy keves vartatva nagy törődelme es faggatasa lenne az ő testenek. Ennek azért az mi erettönk való Christus fienvedesének emlekezettire im mi is azon format megtarttyúk, hogy elő példában nézzük es lássuk az Christus testenek törődeltetesét az kenyernek törődeltetesében amaz ő mondása szerint. Ezt tegyetek az en

1. Cor. 11.
v. 23.

emlekezetemre. Először Corinthusban írot levelenek tizenegyedik részéb. Mert halakat adván, vőtte az kenyeret meg fegte, avagy törődelte, es azt mondotta: Vegyetek, egyetek, mert ez az en testem, ki ti erettetek meg törődtik, ezt tegyetek az en emlekezetemre.

11.

Másodszor: Mert az Christ^{us} *Panis vite*, életnek kenyere, anníjra hogy valaki ezt az életnek kenyeret nem esí elete annak magabá nincsen azt mon-

gya

gya az Ur Christus fient Ianos Ioan. 6. v. 54 Euangeliomi könyvenek hatodik részében. Mert az életnek Igeje, mint f. Ianos a Christust nevezi első levelenek első részében az testet öltöze fel, mely testben mondgya, hogy ő az életnek kenyere, mely életet az ő tőle fel vőtt testbē öntőt, hogj abbol mireánk az életnek közlesé jőne: es így immar az életet az mi tulaydon testünkben: (Mert mi testünk az Christus teste) talallyuk. Eletnek kenjere Christ^{us}, mint ami mindennapi külső kenjerünk: Törődelte-
Calv. Inst. lib. 4. c. 17a sect. 8. & 9.
1. Ioan. 1. v. 1.
Az Christus életnek kenyere.
tik, hogj te igaz hitődnékkezevel az egben levő életnek kenyerehez nyuly, es az te bűnőd bocsanattyara, megh igazulasodra, uyjonnan való fűletesedre törí el, (hogj illy parasztul foliyak) az életnek kenyereben, az az, az ő érdemeiben

128 **Az Vt Vacsorájának ki**
meríts nem külömben, mint az
Ur ástalarol az el töröt kenye-
ret kezedbē veszed es az borbā
sajadban merited es azzal tap-
lalod lelkedet az örök életre.
Mennyi tömeny ezer emberek
sегtenek avagy történek hi-
tőknek általa az világnak ele-
tere adattatot kenyerből az
Christus testéből erdemet? Te
se maradj hatra: Nem fogy
el. Mert veghetetlen az ereje.
Az Ur ástalanal azért az ke-
nyernek segése arra emlekez-
tet, hogy a Christus életnek ke-
nyere, kinek erdeméből te is
hitődnék általa segz, avagy
törő életet boldogságodra.

Apos. 13.
v. 8.

III. Harmadszor, hogy tanu bi-
zonyoságh tétetnék arról is az
kenyernek törteltetése alat,
hogy mi erettünk törteltetet
faggattatot, szenvedet, fizetet,
es holt megh az Ur Christus,
mely

szolgaltatásának módgya. 129

mely ebben mutatodik ki, hogy
az el seget falat kenyeret ve-
szed meg eszed es tiedde tested:
igy fínten az alat az te eretted
meg törteltetet Christus testet
hitőddel tiedde tested. Sz. Ia-
nos Euangeliomí könyvenek
tizenkettődik réfében mond-
gya Idvőzítőnk: Hogy ha az
buza sem az földben nem esik
es meg nem hal ő maga marad
csak, de ha meg hal sok gyümöl-
csőt hoz. Megh holt az Anya-
szentegyhaznak magva a Chri-
stus, de az ő testének törtelte-
tése után: hát immar gyümöl-
csőt hoz, az melynek bizony-
sága, ihol törteltetik előttd
az ő testének jegye az kenyér,
hogjez által se az alat el vegjed
az gyümölcsöt is, mely az böl-
cseség, igazság, fentesség es vált-
ság I. Cor. 1.

Negyedszor, vissen minket a
Ks kenyér-

Mondom az
kenyer alat
Nem úgy
mint ha ott
lappangana
de az hitre
nézve. Mert
kezddel az
kenyeret
hitőddel az
Christus te-
stet veszed
es eszed.

IV.

130 AZ VR-VACSORÁJÁNAK TI
kenyernek tördeltetése a Chri-
stussal való egyesülésünknek
ismeretire. Mert az miképpen
az falatonként tördelt es megh-
őtt kenyérnek élető erejével a
te tested eggyesül, es az által
tápláltatik: akképpen az te é-
retted meg tördeltetett Christ-
testének élető erejével eggye-
sül es az által tápláltatik az ő-
rök életre. Így tanit fent Pál e-
lőőr Corinthusban írot leve-
lenek tizedik refében: Az kenyer
mellyet tördelünk, avagy nem a Christ-
testének velünk való közlése? Mert
az tördelt kenyérnek vetele
vissen minket a Christussal va-
ló egyesülésünknek ismereti-
re. Az fent Lelek által penigh
es az hit által eggyesülünk az
Ur Christussal, melynek ismer-
retire vissen az kenyérnek tör-
deltetése.

v. Eotődőr: Tisztunkre is em-
leke.

Szolgálatának módgya. 14

lekeztet az kenyérnek tördel-
tetése, hogy mi is fivünkben
lelkünkben törödelmesek le-
gjünk az igaz poenitentia által:
az az: Megh halalosittásának
mi bennünk az uralkodo vét-
keknek tagai, hogy az Chri-
stussal meg uyittassunk az uy e-
letre. Innen mondgya fent Pál 1. Cor. 9
előőr Corinthusban írot leve- v. 7.
lenek ötödik refében: Tisztítatok
ki az ő kovazt, hogy legyetek uy testek,
mely kovaznak ki tisztítása az
testnek tördeltetése által leßen.

Micsoda ítéletben kel len-
ned az Ostyasok felől, ebből
nagy fépén esedben veheted.
Verkeznek fentsegh töréské-
pen, hogy az Ur általanal az
kenyeret nem tördelik. Mert Synt Polan
az kenyérnek tördelese est de es- fol. 3219. 6.
sentia & forma cœna Dominice, az
Ur Vacsorájának valóságára,
avagy állattyára, es formájára
tarto.

tartozik, anníra hogy valahol a kenyernek tördelet el vességlük, csonkan foglaltattak ki az Ur vacsoráját, es soha az Christus testeben valo fenne- deset sem eleiben az Ur Vacso- rájában nem adhattak. Az ha- rom Euangelisták, es fent Pál egyenlőben mondgyak, hogy Christus vőtte az kenyeret ha- lakat adot, fregit megh fegte (törte) fugy oltogatta dara- bonkent az tanítványoknak es azt meg parancsolta, hogy azt cselekedgyek ők is az ő halala- nak emlekezetire. Hogy hogy cselekedhetik az ő halalanak emlekezetire, hanem tördelik a kenyeret? De erről ide alab bővebben fílok.

Mi az Christus Iesusnak ő finte valo fent ferzese mellet meghmaradván, nagy lelki tö- rődelmességgel, jer tegyük

vállalt

vállalt a mi bűneinkről, es ker- jük bocsanattyat az Christus érdemeért es mondgyuk: Eo- rók mindenható, &c. es az töb- bit is az fírint, mint oda fel- lyeb meg mutattam.

VI. SZŰRET ELŐ- dedin az VR-Vacsorájának ki foglaltatására tartozo pelda.

Minek előtte az kereztye- nek ide az Ur aítalához járul- nanak, annak előtte fűkség hogj az Ur Vacsoráira nézen- dő es illendő dologrol ertekez- zünk, hogy nagyub keűléttel lehesen ide valo iarulasunk, es az Ur aítalarol valo elesünk. Annakokaert jer magyaráz- zuk meg ezt.

Ha ugyan valóságosan je- len vagyóné az Christus Ie- susnak

susnak

Lásd meg
az Magya-
rok confes-
sioját. pagi.
na g. 2.

134 **Az Ur-Vacsorájának ki-
fűsnek dicsőseges bűnt tes-
tise az Ur Vacsora-
jában?**

Hogj ha az emberek a Chri-
stus Iesusnak egyűgyű, es egy-
inon folyo s. Berzesenek igaz-
sága mellett maradnanak meg;
az ő bűnt fájabol farmazot be-
fednek ő bűnt való igaz ertel-
mebē meg nyugodnanak: sem
elmejeket nem futtatnak, sem
az emberi indulatot nem kö-
vetnek: sem az ő előttők való
nemely embereknek méltosa-
gat nem hannah vőnek, felette
könyű volna az Christus teste-
nek jelen letele felől való el-
gazodas. Mert ugy es olyan
modon vagjon jelen a Christus
teste az Ur Vacsorájában, az
miképpen, es minemű modon
az kenyeret kezében vővén
testének mondotta. Tudni va-

lo do-

szolgaltatásának modgya.

135

lo dologh pedig, hogy az ke-
nyeret Sacramentaliter bűnt tes-
hez, avagy Sacramentomhoz
illendőképben mondotta ő te-
stének: Ez az en testem. Melyben
annak az mit a kenyér jegyez,
nevet attá az kenyernek: jegy-
zi pedig az Christus testet. Te-
hat az jegyzendő dologhnak
neve adatik az jegynek. Miert
mondgya Christus az ő keze-
ben fel vőtt kenyeret ő teste-
nek; akarodé meg tudni? Nem
egyebert hanem, az kenyér es
az Christus teste között való
nagy hasonlatosságer. Az ke-
nyér közönséges letele az
embereknek: Mert az kenyér
taplallya, élteti az testet. Az
Christus teste *Panis vite*. Eletnek
kenyere: Mert a Christus teste
élteti es taplallya a lelket. Hogj
azert az kenyernek éltető ere-
je által vinne Christus az ő

teste-

Az kenyér
Christus
teste.

Nota.

136

Az Vt Vaczoráiának ki

testenek éltető erejének ísme-
retire, azért mondgya: Ez az en-
testem, vegyetek egyetek. Nem azért
tehat, hogy avagy Christus te-
steve változott volna ez mon-
dással az kenyér. Mert hiszem
az ástalnál űlt az Christus ak-
kor, nē az meg dicsőűlt testbē,
hanē a halando erőtelen testbē
mely nē volt láthatatlan, hogy
láthatóképpen egeű testben
az ástalnál űlt, es láthatatlan-
képpen az ő tőle el törő darab
kenyerbe enyefet volna: azt
mondom, nem azért mondgya
ő testenek az kenyeret, hogy
testeve vált volna: avagy hogy
ez mondasnak erejével az ke-
nyerben, vagy benne, vagj fe-
lette, vagy alatta volna a Chri-
stus teste, hanem a kenyér es a
Christus teste közöt valo ha-
sonlatossáért.

Igy tanít Agoston Doctor.

Si Sa-

Szolgáltatásának módgya.

137

si Sacramenta quandam similitudinem
earum rerum quarum Sacramenta sunt,
non haberent, utiq; Sacramenta non essent.

Aug. Epist.
23. ad Bonf.

Az az. Ha a fentsegeknek ne-
minemű hasonlatosságok nem
volna azokhoz az dolgokhoz,
az mellyeknek fentsegi, egy a-
tallyaban Sacramentum sem
volna: Peldának okaért: Sz.

Kőfikla az
Christus.

Pál azt az kőfiklat, melyből az
pustaban ísnek vala az Ísraeli-
tak Christusnak mondgya: *Pe-*

1. Cor. 10.

tra vero illa erat Christus, Az Kőfik-

v. 4.

lapedig Christus vala, előfő

Corinthusban írot levelenek

tizedik résebe. Avagy ugyan

László Cal.
lib. 17. se. 26
Instit.

valóságos kőfikla az Christus:

avagy annak neve adatik a kő-

fiklanak az kit peldázot. De

kicsoda volna oly balgatag az

ki az Christust darabos kimenj

kőfiklanak itilne lenni? Hát

azert az nagy hasonlatossáért

az mely vala az pustaban levő

L

kőfik-

kőfikla közöt, es az UR Christi közöt, mondatik az kőfikla Christusnak, hogy az mi képpen az Izrael fiai a kőfikla-ból foljo vizet ittak fajokal valosagoső somjufagoknak megnyhítesere, hitőkkel pedig ittak az életnek kut fejeből az Christusból: akkeppen mi is a az kenyeret vessűk es megessűk testünk taplalására külső-képpen, hitűnkkel penigh az életnek kenyeret a Christust.

Hogy hogy volt azért jelen az Christus az pusztában? Mert azt mondgya fent Pal, hogy azon lelki italt ittak az Izraelitak, mellyet mi mostan. Kesketelen megkelvállanod, hogj hitők által töttek jelen valova az Messiaist, mert soha bizony külsőmben mi velűnk azon egy lelki ital nem ihattak volna.

Hogy hogy vagyon tehát jelen

jelen it az Ur Vacsorajában is? Mondgyad: hogy hitőd által tested jelen valova, meljnek ketelkedese nélkül valo örök bizonyfagara láthatoképpén vessed az Christus te eretted megtördeltetet testenek jegyet az kenyeret. Mert azzal az külső láthato jegyel akarta az en hitőmnek minden erőtelenséget gyamolítani, mind penig az ő testenek törödelmevel keresetjokban valo részesűlesemnek ismeretire jutatni: hogy oly valosagosan jelen vagyon az en lelkemnek kenjere a Christ, hitőm által az en lelkemnek, a minemű valosagoson jelen vagyő az en kezembē vőt kenjerhogj a miképpén valosagoső jelen részesűltem a kenyerben: akképpen valosagoson jelen a Christus testeiben vérében. Mert az

140 Az Vv=Vacsoraiának ki
mit az kenyerről szollok, azont
ertsed az Borrul is.

Calv. Inst.
lib. 4 C. 17.
sect. 32.

Item sect. 12

Rom. 8.v.9.

Hogyhogy tegye penig az
Christus az ő testet vérét az en
hitőmnek jelen valova, es hogj
hogj részeset az ő testevel, vé-
rével kereset jobban engemet,
maga tudgya: Enyim, hogy el
hidgyem, hogy az Christus né
egyeb modon, hanem az ő lel-
ke által lakik en bennem, mint
sint Pál tanít Romaban írot
levelenek nyolczadik részében,
mellyel arra tanít, hogy attul á
lelektől vagyon, hogy *unum cor-
pore, spiritu & anima secum sumus.*
Eggyek legjünk testel lelekkel
es elmevel. Mind kötele azért
ennek á Christussal valo eggye-
sülésünknek, á Christusnak lel-
ke, kinek általa eggyesülünk,
mind peniglē minemű folyam-
ja, ki által valami á Christus es
valamié vagyon mi reánk far-
mazik.

Latod

szolgaltatásának modgya. 141

Latod az napot az ő élető
melegségében az földön levő
fűveknek, faknak legeltetése-
re, nyerségekre zöldellesek-
re oly igen jelen vagyō, mintha
substantiam suam ad ea traxerit, az ő
állattyat közlene azokkal. A-
lab valonak miért mondanad
te az Christusnak lelkenek ir-
radiatiojat s meg vilagosítolste-
ni erejet á Christus testének, es
vérennek velünk valo közle-
sere?

Az igenek prädikallásban
teneked az Ur Isten elődben
adgya az ő kegyelmet á Christ⁹
erdeme által bűnöd bocsanat-
tyara, es örök életedre: de nem
csak elődben adgya, hanem u-
gyan meg kínál vele. A kegye-
lem penigh az te bűnöd bocsá-
nattjara Istenben vagjon az er-
dem Christusban. Mert az ige
oda mutat. Hogyhogy részesül-

L 3

ker

Modgya az
Istenkegyel-
meben valo
részesüle-
sünknek.

hetz az Isten kegyelmében és a
Christus érdemeiben bűnöd
bocsanattára külföldben, ha-
nem csak hitöd által, hogy az
mely kegyelmeről Isten az ő fi-
igejéből teneked bizonyfagor-
tót meghígert és az te bűnöd
bocsanattára meg kínált, azt a
te idvőzüendő hitődnék álta-
la jelen valova tegyed magad-
ra fejezzed, és kételkedés nél-
kül abban bűnöd bocsanattá-
ra meg nyugodgyal. Így azt i-
geri az Ur Vacsorájában: Ez az
en testem ki ti erettetek meg tördeltetik,
vegyetek, egyetek. *Umwet:* Ez az en verem
ki sokaknak bűnőknök bocsanattára ki-
önterik, vegyetek, igyatok. Ihol meg
kínál az ő testével vérevel. De
ez az egekben vagyon. Mert ot-
kel őnekí leñimind írtlet napja-
ig embersege berint azt mongja
fi. Peter bűtő berint az Aposto-
li cselekedetekről írt könyv-
nek harmadik réfében.

Act. 3.v. 21.

Meg.

Meggyek tehát: Hogyhogy
tegyem jelen valova az egek-
ben Istennek jobban ültő Chri-
stusnak testet véret? Hitődnék
általa. Az Christusnak ő fi-
Felségenek cselekedete ostan
az, hogy az ő fi-
Lelkenek
általa, tegedet lelki eh és fönj-
embert meg elegítsen, sőt ugyā
betellessítsen az ő testének és
vérenek éltető erejével, hogy
te hitből ély az te idvősséged-
re, mint fi. Pál Romában írt

Rom 1.v. 17.

levelének első refében mondja
Tudod kettőből áll az UR
Vacsorája: Eggők látható kül-
ső elterő állatok: Kenyer Bor.
Mafik lelki igazság, az Christus
teste vére az ő kereset javaival.
Kínál az Ur Afialan valo ke-
nyerrel, borral: de az alat kínál
az ő testével vérevel kereset
jokkal is. Vedd el. Mert ha nē
esed, isod az ő testet véret nín-

Calv. lib. 4.
Capit. 17.
sect. 10. &
11. Inft.

L 4

eten

244 **Az Vr Vacsorának ki**
csen életed magadban: Vessd
az kenyeret testi kezeddel az
bort fájaddal: vedd el annak
valóságát is az Christus testet
vérét az ő kereset javaival: Hi-
tőddel nyúlhatz ahoz es ugy
teheted teneked jelen valová
Christus testet véret.

Synt. Pol. lib. 6. c. 36. fol. 327, Mind ezekből hozzuk ki
ezt: Hogy nem csak az kenyér
es bor, sem nem csak a Christ^o I-
sten sége érint, sem né csak ere-
je es hathatósága érint vagy ő
jelen az Ur Vacsorájában; sed
ipsum corpus et ipse sanguis Christi re-
vera adsunt in Sacra Coena: de a Chri-
stusnak tulaydon teste, es tu-
laydon vére valóságosan jelen
vagy on az f. Vacsorában.

Az Christ^o testnek es
vérenek je-
len letele-
mek módja I. Nem az kenyérben, bor-
ban, láthatatlanképpen: de az
kegyelemnek ígertiben: es a-
dattatnak ebben az ígertiben:
Ez az en testem, mely ti erettetek töre-
tik ez

szolgáltatásának módja. 143

tik, ez az en verem. ki ti erettetek ki-
entatik, az bűnöknek bocsanattyára.

II. Jelen vagyon az hívő
embernek nem pedig a kenyer-
nek es bornak: Mert az hívő
embernek tetetet az ígert né a
kenyernek sem az bornak, ez-
okért jelen vagyon az evő em-
berert, nem az kenyerért es
borert.

Notae

III. Jelen vagyon az Christ^o
teste vére az Sz. Lelek által, es
az hit által, né testi illeteskep-
pén: Mert a Sz. Lelek, es az hit
által lakik Christus az mi five-
inkben. 1. Ioan. 3. v. 24. Eph. 3.
v. 17. Mert az Sz. Lelek által,
es az hit által eggyesülünk az
Christussal: a hitnek penig oly
ereje vagyon, hogj a távol valo-
kat jelen valokká teszi. Innen
mongya Chrysostom^o: *Nihil certé*
prodest loco iuxta Christum esse, si fide
non sis. Az az: Bizony né ha-
fi.

Hom. 30.
Com. per-
fect. in Mar

L s nal

146 **AZ Vr Vacsorának ki**
nal semmit helyel az Christus
mellet lenni, ha hittel nē vagy,
tudni illik mellette: mint Iudas
Christus mellet vagyon helljel
esik is isik is az kenyerből,
borból, de nincsen hittel az
Christus mellet: azért nem hasz-
nalt ő neki.

Illyen ertelemmel azért mi-
is nagy lelki bizodalommal já-
rulhatunk az Urnak asztalához,
annak előtte jár tegyünk val-
last az mi bűneinkről, es ker-
jünk annak bocsanattyat, hogy
mi az Christus testben vére-
ben, es azzal kereset jobban re-
feszülhesünk: Eorók minden
hato, & es a többi mint oda
fellyeb meg mutatam.

VII. ADVENT VA-
sarnapjan az Vr Vacsoraja-
hoz illendő tanításnak
példaja. Ezt

szolgaltatásának modgya. 147

Ezt az mai vasarnapot az
regiek, Adventus Domini-nak
avagy parasztul Advent vasar-
napjának neveztek, az az: Ur
Christusnak eljövételire emle-
keztető vasarnapnak. Mert ez
maj napon mintha be köfön-
ne, avagy be íze ne az Ur Chri-
stus közinkben, hogy maydan
eljö mi hozzánk.

Nagy Ur penig az, az ki el-
jö, tudni illik az Istennek ter-
mefet fterint valo fia, Uraknak
Ura, Császaroknak Csásara, Ki-
rályoknak Királya: kinek te-
kinteti eleiben minemű nagy
kefűlettel kellyen lennünk a-
karki is meg itilheti. Ugy lehet
penigminekünk jo kefűletünk
hogy az Ur asztalához járulván
minden kereset javaiban refe-
sülünk, es mint valami fep öl-
tőzettel magunkat ott ekesít-
tyük. Annak okaert minek
előtte

Apos. 17.
v. 12. Item
19. k6.

148 Az Vr Vacsorajanak ki
előtte az hívek ide járulnanak
lassuk ez egy dolgot.

Mit ferezzen mi bennünk
az Vr-Vacsorajaval valo ele-
sünk? avagy nyilvánban: Mi-
csoda hánot vesünk mi az
Vr Vacsorajaban, az kenyér-
rel es borral valo ele-
sünknek?

I. Először. Az mi erettünk sü-
letet, fenvedet meg holt es fel-
támadot Christ⁹ Iesusban valo
hitünk, erőssetetik meg az Ur
vacsorajaval valo gyakor ele-
sünkkel. Ebben az gyarló élet-
ben olyan az mi hitünk, mint
amaz hozzu senlő betegségből
mostanában feltambalodot em-
ber az ki egyet sem lephetik
gyamol nélkül oly erőtelen:
igy az mi hitünk tantorogh ő
magaban: ezokaert gyamola
az L

*Fines Cor.
na vide Cal.
lib. 4. c. 17.
sect. 37. & 38.
last.*

Szolgálatának módgya. 149

az Isten igejében levő idvősse-
ges ígeretek, mellyekhez ta-
mozkodván mendegél előbe-
lőb az idvőségnek dolgában.
De azonban az Istennek min-
den ígereti olyanok, mint a-
maz fűp tífra csergedező foljo
vizek, kiknek vegek az ten-
gerben vadnak: így az Isten-
nek ígereti az Christusbā, ugy
es Amen azt mondgyá f. Pál
másodszor Corinthusban írot
levelének első részében. Eze-
ken penigh az Istennek igere-
tin az te erőtelen hitőd is az
Christusra viterik, ottál megh-
mint az meh az viragon, mely-
ről mezet fed. Ezt a Christust
neked tiedde kel tenned. Mert
valameddig tiedde nem teszed,
mind addig tantorog erőtelen-
kedik es ingadoz. Tiedé reszed
a Christust mikor az ő a ftalanal
esed ifod az ő testet véret, melj
által

2. Cor. 1.
v. 20.

által olj igen meg vastagodik, a te erőtelen hitőd úgy meg nyugot az Christusban, hogy soha sem tűz sem fegyver, sem tömletz, sem az ördög, sem ez világi kegyetlenek az te hitődet te benned el nem foghattyak. Mert ez az te hitőd leßen az te győződelmed, mely meg győzi ez vilagot, azt mondgya fent

Rom 8.v.39

I. Ioan. 5.

Ianos első levelének ötödik re-
sebe. Ihol azért az Ur Vacsorajaval való eleseddel, mely igen meg erősítettik es vastagítottik az te hitőd. Illyen hittel mehetz az Ur Christus eleiben: mit nem nyerhetz meg ő tőle.

II.

Másodszor: Az Ur vacsorajaval való elesed által a hitnek agaiban is meg erősítetel. Mert csak a mi Urunk Iesus Christusunkkal való igaz egjesülésünk mely az ő testének igazságával né ellenkezik. Innen vagy on,
hog

hog az Ur vacsorája mutattja teneked azt meg, hogy valóságos emberi testet vőt fel a Christus, es hogy abban eleget tevén felment az egekben, az Atya Istennek jobbjára ült, hogy onnan lesse el jövőendő itilni eleveneket es holtakat es hogy ő ad f. lelket, mely által ferkeztet minket az ő titkos testéb, mely az Anyaf. egyház, hogjének igaz tagaiva legjünk bűnünket meg bocsassa, testünket fel tassa es be vigyen minket az örök életben. Ezekről az te hitődnék agazatiról való vallasodban, mikor az Ur Vacsorajaval él erősitetel megh, es mind ezeket magadbā bűnöd bocsanattyara, örök életedre be summalod ugyan el vegezed s. tö. kelletese tesed azt az te Christusodrol való vallasodat. Ezért hadgya az Ur Christus hogj
vala

2. Cor. II.
v. 26.

valamenyiféle azt az kenyeret
essük es issuk az bort, az ő ha-
lalat hirdessük miglen el jő e-
lőször Corinthusban írott leve-
lenek tizenegyedik részében.
Melyben azt akarja, hogy az ő
halalanak emlegetésével mind ő-
tet dicsídjuk, mind ő róla való
vallásunkat erősítsük, mind
vegezetre megváltjuk, hogy
az ő halála mi életünk. Ihol a-
zert mit nyersz, másodszor az-
zal ha igaz hittel az poeniten-
tának nagy fenjetekevel járulsz
az Ur asztalához: Az te hitő-
nek agazatiban meg erősíte-
tel es ekkeppen erős leven az
Christusról való vallásodban
bizvási eleiben mehetz jó ke-
születed vagy.

III. Harmadszor: Az Ur Vacso-
ráival való gyakor élelünk ál-
tal, *in corpore christo* az Chri-
stusban ferkesztetünk, hogy ő
mi be-

mi bennünk, mi pedig ő benne
legyünk. Vagyon pedig mi
bennünk az Christus, mi is ő
benne, nem az ő testének állat-
tya férént való jelen létével mi
bennünk; sem nem az ő testé-
nek állattyanak étele férént, de
annyiban az mennyiben mi ő
Templomi vagyunk es az ő tit-
kos testének melj az Anyaszent
egyház elő tagai, mely külö-
ben nem lehet hanem csak az
lelki eggyesülés által. Így tanít
Christus s. Iános Evangéliomi *Ioan. 14.*
könyvének tizen negyedik ré- *v. 20.*

szében. Azon az napon, ugymond, ti
megismeritek, hogy én az Atyában va-
gyok, es ti én bennem, es én ti bennetek.
Innen mongya Calvinus, hogy
az Christus testének es vérének *Cap. 17. f. 33.*
ételének es italának módgya *lib. 4. Inst.*

*Spiritualis est, quia vis arcana spiritus nos-
tra cum Christo coniunctionis vinculum est.*
Azaz, Lelki. Mert a léleknek *Verba Cal.*
titkos ereie a mi Christussal va- *sect. 5.*
le eg-

154 **Az Ur Vacsorájának ki**
lo egyesülésünknek csomoja.
Ezért mondotta magát életnek
kenyerének s. Iános Evangeli-
omí könyvének hatodik részé-
be, mellyel nemcsak arra akart
tanítani, hogy az mi hitünk az
ő halálában és fel támadásában
vagyon helyheztervén az mi
űdvességhünkre, de hogy az ő
valóságos velünk való eggye-
sülésünknek általa legyen *ut vita*
sua in nos transeat ac nostra fiat, hogy
az ő élete mi belénk jöjjon és
mijénk legyen, nem különben
mint az kenyeret mikor eszük
hogi a testnek eltetést szolgálta.

Ihol azért mit ferez te ben-
ned az Ur Vacsorájával való
gyakor élésed? Eggyé teszen
lélekben az te meg valto Chri-
stusoddal annjra hogi ély nem
te immar, de élyen te benned
az Christus azt mondgya szent

Gal. 2. v. 20.

Pál Galatiában írot levelének

mafo.

Szolgálatának modgya. 155

masodik részében. Ihol pedig
békőnt az Christus mayd el
jö az ő születésének dragalatos
jovaival: Bezzegh böldogh
vagy ha az Ur ástalahoz igaz
hittel járulj jo kefélettel vár-
hatod az Ur Christust.

Negyedser az Ur Vacsora-
jával való gyakor elesed azt is
ferzi te benned, hogy ez vila-
gi Istentelenséget, és minden
gonosságot hatra hagyván fen-
tül ély és naprol napra az tista
életnek el követesében előb e-
lőb igyekezzel menni. Halládé
mit mondek? Hare az Ur Va-
csorajával *legitimé* igazan igaz
hitből tista eleted levén éltel,
ottan az Christushan ferkez-
tetel: melljel az testnek, vilag-
nak, ördögnek, és minden ek-
telenségeknek ellene mondot-
tal, és annjra az Christushoz
csatlottad magadat, hogy kefé-

M 2

feb vagy

116 **Az Vr Vacsoráinak ki**
feeb vagy Iosephel az tömletz-
re menni vagy az tűzben hag-
ni, hogy sem mint vétkeket csele-
kedni az Christustul el szakadni
az ő testet vérét mellyel éltel
gonos cselekedetteddel el arul-
ni, az ő fent Leiket te benned
meg somoritani mely által te
benned lakik, es az ő lakotem-
plomat az te testedet meg for-
töztetni. Mert az Ur Vacsora-
javal valo eleseddel te feeb bi-
zonyfagot Isten, az fent An-
gyalok es az Kereztyenek elöt
arrol, hogy te minden vétke-
köl bucsut vöttel, es hogy tíftra
életet akarš élni. Ihol azért mi-
re vissen, es mit ferez te ben-
ned az Ur Vacsorajaval valo
elesed: Tíftra fent életre valo
tellyes fandekot igyekezeret,
mindē gonosfagnak el hagjasat.

O meletatlan vagyok: Mert

ez

Szolgaltatásának módgya. 117

ez minap élék az Vr vacsora-
rajaval, alig mehetek ki egy
ember belem akada, mit nem
vefstegettük egy-mást befed-
del: De ugyan azon nap is
lattyá Isten kedvem ellé
megh rebegettem.

Ugy vagyon, hogy fent Pe-
ter is csak hamar az Ur Vacso-
rajanak vétele után el esék ha-
romfor, nagy maga atkozoda-
sával es esküvésevel megh ta-
gadván az Christust, de iadde
mit cselekedek keserveisen fira-
sugj követe az Istent vétkeröl.
Neked is ha gyarlosagbol ve-
letlenül el estel, nem kel azért
kettségben esned, es az te megh
cselekedet vetkedet karhoza-
tos kettségben valo eséssel fel-
lyeb potolnod. Kövessed keser-
ves könjhullatással az Ur Istent

M 3

es

358 **Az Ur Vacsoráinak hi**
estegy fogadást hogy annak u-
tanna soha többbe meg nem fer-
tőzteted magadat t-megkegjel-
mez az Isten az ő ígereti szerint
mint Ezechiel Prophetamond-
gya. Ezec. 18. v. 21. Item 33. v. 11.

V. Eotődszer az Ur Vacsorája-
val való gyakor eled az igaz
atyafiú szerint es egy más kö-
zöt való bekefféget s egyesse-
get nem csak meg tartya, de u-
gyan őregbeti is. Egy test az
Eph. 4. v. 9.
Item v. 13.
Anyaszentegyház: egy annak
feje az Christus: mi pedig min-
nyajan hívek annak az nagy
titkos testnek élő tagai vagjunk
es egy máshoz csatoltattunk az
egy Kereszttség, egy hit, es egy
Lelek által. Ennek örök bizon-
ságra azon egy Urnak ástala-
ról, azon egy kenyerből, azon
egy borból esünk isünk, hogy
mi immar az szerint az hit es a
Szent Lelek által eggyek va-
gyunk

szolgálatának módgya. 359
gyunk, eggyünk az másikunk-
nak tagja. Ezt az hit es a Lelek
által való szerintet erősíti es az
Ur Vacsorájával való eled, el
anníra, hogy az miképpen az
fok buza séméből es főző sém-
ből allo kenyér bor egy, ke-
nyér egy bor, egy az izi es eg-
gyik buza sémét az kenyerben
az másiktul meg nem tudod va-
lazzani: úgy te neked is az hí-
vekkal eggyek kel lenned az
hit az szerintet, es az Lelek által,
melyre nézve Agoston Doctor
az Ur Vacsoráját *charitatis vincu-
lum*, Szeretetnek kötelenek a-
vagy csomojanak mondotta.

Kerlek olvasd meg erről Cal-
vinust Instit. lib. 4. Cap. 17.
sect. 38. Item: sect. 44.

Valamení szer az Ur Vacso-
rájával mi elünk, mind annífor
be adgyuk eggyünk az mási-
kunknak kezünket es kötelez-

zük, magunkat minden igaz
Atyafiúiseretnek cselekedetire,
hogy egyikünk az másikunkat
meg nem bánttya, segíti,
oltalmazza mint magát úgy
isereti. Bezzeg ez arant is biz-
vast mehetz az Christus elei-
ben, &c. Itt is mond el az hi-
vekket együt az köz gyona-
tot, s a többit is vigjed vegben.

**AZ VR VACSORÁ-
jának, Betegeknék való ki-
szolgáltatásának modgya
és példája.**

Ezeket ne
állik neked
Tanito elő
mondanod,
hanem a mi
ide alab pa-
gin 137. kö-
vetkezik.

(Kerdesben forog az Eccle-
siában: Hogy ha az beteg kívá-
az Ur Vacsoráival élni, az Ta-
nito Communicaltathattyá-e
vagy nem?

Nemellyek azt mondgyak
egy átallyaban, hogy semmi-
keppen nem communicaltat-
hattya

hattya. Először: Mert holot egy
az O, es az Uy Testamentom-
nak Sacramentoma valóság-
gaban, es meltsagaban, az O
Testamentomban penigh az
Husveti Barant betegh kedve-
ért idő közben ne szolgáltat-
ki: ezokaért az Uy Testamen-
tomban is az Ur Vacsorajat ne
illik idő kívül az beteg kedve-
ért semetről semetre hordozni

Másodszor: Mert nincsen
sehol sem az Christustul, ki az
vég Vacsorat serzette, sem az
Apostoloktul parancsolat az
felől, hogy az vég Vacsorának
sentséget semetről semetre
hordozzak valamely betegh
kedveért.

Harmadszor: Mert az Apo-
stokat sem olvassuk, hogy ime-
de amoda betegh kedveért vit-
tek volna az Ur Vacsorajat: sőt
sant Pal az betegeskedesnek

okanak azt mondja lenni Corinthusban, hogy nem jól éltek az Ur Vacsorájával először Corinthusban írott levelének tizen-eggyedik részében.

IV.

Negyedker: Mert Papa Reliquiainak reliquiaja (maradekinak maradekja) kik még mostan is eyjel nappal vegetlenül hordozzak az Urat a betegeknek. Kivánnya is penigh az beteg. Mert el hitettek vele, hogy az Ostya valóságos teste az Christusnak, es állattya szerint Christus testevel őt a megfentőles után. Melyből azt itili hogy nem kárhozhatik el. Mert benne az Ur (mert ő az megfentelt Ostyat Urnak hívják.)

V. 6

Eotődför sok botrankozás is következőnek abból, ha fémétről fémetre betegkedveért hordoznak az Ur Vacsoráját.

Sokan

Sokan szabadfagot vennenek, es egessegekben nem élnek az Ur Vacsorájával, hanem betegagyokra hallástanak.

Vegezetre: Szüntelen otrogattatik az Ur Vacsorája az Templomban, meg hirdettetik ki ki hozza kefélhet: ha azért egessegekben valaki el vesztette, betegkorában sem melto hogy el vegye.

Annakfelette amaz velekedés is labat kapna, melyben azt velik nemellyek, hogy az UR Vacsorájához köttetet a lelek idősség, hogy csak az időzőn az ki azzal élhet több effele okok: melljeből azt hozzák ki, hogy né szabad fémétről fémetre hordozni az Ur Vacsoráját.

Nemellyek ellenben azt állattyak, hogy szabad az beteget communicaltatni idő kívül is háznál.

Eotődför

1. Cor. 11.
v. 30.

Am meg
f. felt Chri-
stus teste
tűnt, Ostyat
Urnak hi-
ják az Pa-
pazok.

I. Először: Mert noha nincsen parancsolat róla, sem pelda, de tiltva sincsen: Ezokaert a beteget igen is kelcomunicaltatni.

II. Másodszor: Mert noha az Ur Christus az Baranjnak meg etelenek Sacramentomanak vetet veget az vég Vacsorának helybēvalo szerzesevel, de mind az által, hogy halalanak előtte szerzi lattatuk peldat hadni, hogy a beteget halalanak előtte kellyen communicaltatni.

III. Harmadszor: Mert nem fűkölködnek az egessegesek orvos nélkül, hanem az beteg, ki lehet pedig es mikor lehet az ember betegb lelkebē is mint halalanak idejen mikor iffiusagatol fogvan valo bűnei előtte torognak.

IV. Negyedszer: Mert ha az beteg től ei fogjak az Ur Vacsorát, minden vigasztalástol meg

foztat-

foztatik, gyenge tantorgo hűti meg aluűik, lelki ismereti nem gjamolítatik, es a ki tőle el fogja, mintha kezen fogva tasítana az beteget az kesertetnek örvényében.

Innen kiált jayt az Ur Isten a Papoknak, Ezechiel Prophe- Ezech. 34.
ta könyvenek harmintz negye- V. 2. & 4.
dik részében. Mert az erőtelen juhok nem vastagitottak, az beteget nem gyogittottak. Az Leleknek gyógyulása pedig le-
fen az ige által, es az Ur Vacsoraja által.

V. Mert az Apostoli férfiak, mindgyarast az Apostolok utā az kik követkőztenek, az UR Vacsoráját az betegeknek osztogattak, sőt az mi nagyob ki ki hazanal tarttya vala az megfentelt kenyeret es bort, hogy azzal ottan ottan elne, mint Cyprianus Doctor De Specta-
culis

culis írja. Annakelőtte a gyer-
mekek által küldik vala az Egj.
hazi folgak az Ur Vacsoráját.
az betegeknek azt írja Eusebi-
us. Sőt ugyan kofarban az ke-
nyeret, es az bort üvegbē fok-
tak vala tartani s vele elni Ur
Vacsorája gjanant azt írja Hy-
eronimus Doctor: Hát mostan-
is szabad az betegeknek adni.

Euseb. lib 6.
cap 43.

Hyer. cap. 4
ad Rufinum

VI.

Hatodszor: Mert az kerezt-
seget kereztelő lanos az pusta-
ban szolgaltatta ki, Christust is
az Iordan vizeben kereztelte.
Ha azért szabad a kereztseget
beteg gyermekre ki szolgaltat-
ni, miért nē az Ur Vacsoráját,
holot egyenlő meltsagok?

VII.

Hetedszer. Mert samadando
tíftiben jár az Tanítónak hogj
a beteget meg lárogassa, es első-
ben a betegségnek okát a bűnt
megmutassa, hogj a bűn által jöt
be az halál mindenbetegsegek-
nek

Ezech. 34,
v. 2. & 37.

nek seregevel minden embe-
rekre, mint fent Pál Romában
írot levelének ötödik részében
meg mondotta. Annakfelette
vigasztallya es biztassa az Isten-
nek ígiretivel, hogj Atyánk az
Isten, es miképpen az Atya fe-
meit magzattyáról el nem ve-
si, mikor betegsegekor előtte
vagyon, sem eyjel sem nappal
nem tagíttya: akkeppen az I-
sten is. Vegezetre ha kíványa
vagy az David Soltariból ne-
mely Soltart előtte el olvasson,
mint az ötven egyediket, es az
száz tizen-nyolczadikat, vagy
valamely Caputot az fent Bib-
liából: Igy legyen környülöt-
te es semmit abbā hatra ne had-
gyon valami néz az betegnek
vigasztalására. Vegezetre így
el kesítvén úgy communicál-
tassa. Ezeknek értelmeket kö-
vet-

Rom. 5. v. 2.

vet.

Az beteg-
nek commu-
nicaltata-
sában valo
rend.

L

vettjük mi is, de igen nagy meg-
hatarozásokkal.

Először: meg kel tudni: a be-
teg ha nem valami csegeres ve-
tekben elő ember volt egesse-
geben: ha abbá talaltatott, tör-
vény ferint el igazítottat dol-
gat es a törvénynek eleget tőte:
ha eleget tőt, tarttotte pœni-
tentiat: Ha czegetes vëtekbē
élt, törvény ferint meg büntet-
tet, pœnitentiat tartot es annak
utanna vëtkét nem uyította,
comunicaltathatod, mint Am-
brus Doctor Theodosius Csa-
fart, kít el tiltot vala az Ur Va-
csoráiatol meddig pœnitentiat
nem tarta, es azt mondgya va-
la neki: *Quomodo huiusmodi manibus*
sacrum Domini corpus suscipies? qua au-
dacia poculum sanguinis preciosi ore tuo
participabis? Illyen kezzel mimo-
don fognad az Urnak f. testet:
Micsoda batorfaggal refestül-
nel

nel fájaddal a poharnak draga-
latos vëreből: De apœnitentia
utan meg comūcalek.

Ha czegetes vëtekben élt s
meg nem büntettetett, s pœni-
tentiat sem tartot, nem commu-
nicaltathatod, hanē fűntélen,
az mint az nyolczadik ratiobā
mondam, környűlette kel len-
ned az vigasztalással, es annak
el hitetesevel, hogy nem köt-
tet az Ur Vacsorájával valo é-
leshez az idvősség, mint az ke-
reztfan levő Tolvay sem com-
municalek, de ugyan idvőzűle:
Iudas communicelek de ugyan
el karhozék.

Másodszor: Elteben az be-
teg élté az Ur Vacsorájával, ha
nem élt megh utalásból, avagy
meg vetesből nem élté: avagy
egyeb alkalmatosfágh miat vo-
nottatott el azzal valo élestől.
Ha élt, miért tagadnad megh
N most-is

II.

170 **Az Ur Vacsoráinak ki**
most is tölts? Ha nem élt, es e-
legendendő okait adhattya: Mi-
ert nem élt az Ur vacsoráival,
élni akart, de a betegség gatolta
meg dolgot: annak felette, ha
valami gyanoban nem forgot,
titkos paraznaság, gűlkořlagh;
&c. felől, es ha az Istennek ige-
jét halgatta, sőt gyakorlotta,
communicaltathatod.

III Harmadřor: ha ugjan nagy
Ielki ehřeggel kíván communi-
caltatni nem řokasbol, avagy
valami vélekedesből.

IV Negyedřer: Ha io itéletbē,
es ertelemben vagyon az UR
Vacsoráia felől.

V Eotődřer: Ha nem valami
gyanos vallásu ember, ki csak
azert tettetne az igaz vallást,
hogy inkab comūicaltatnek.

Egy řoval: Eletedben Ta-
nitó leven a mineműket io Iel-
ki ismerettel egesřegeskorok-
ban

szolgaltatásának modgya. 171

ban communicaltattal, beteg-
korokban is az ollyatenokat
communicaltathatod. De ugy,
ha abban az Ecclesiában, mely-
ben te lakol řokas volt az be-
tegeket communicaltatni, ha
nem volt řokas, te is az Eccle-
sia hire nélkül ne communi-
caltas.

Eletedben pedig nem com-
municaltattad az egesřeges ki-
átkozottat: Hítetlent, paraz-
nat, Gűlkořt, gyanos hitűt, ide-
geny vallásut, s tőb czegeres
vétekben előket: Mert megh<sup>Matth. 7:
v. 6.</sup> tiltattal, hogy az mi řent azt az
ebeknek ne adgyad, se az dra-
ga győngyőt az diřnoknak,
hogy az Christus testének vérē-
nek arulojanak ne talaltas-
sal közölven ezt effele őrdőg rab-
jaival. Hát betegkorokbā sem
illik effeleket communicaltat-
nod.

N: Hogy

Hogy azért az beteget egy nehanj uttal valo hozza mene- teledben sok fêphasnos vigaz- ralo, oktato, batorito befédid- del az Isten igejéből el kešitet- ted (mert hallogatnod kel vár- ván ha egeſſegre fordul) ugy kezdgy a dologhoz. De ſoha ő magat az beteget ne commu- nicaltaſſad, hanem, mentől alabb tizen, avagy nyolczan legyenek az beteggel egeſſe- ges Communicansok kiknek jo élőve hirt kel felőle tenni, hogy hozza kešülheſſenek, es mikor jo reggel elő állanak az egeſſeges communicalok te is állj meg közöttök az betegh előt, es az te ſodat indítſad el.) ilyen modon.

Vide Con-
feſſionem
Catholicam
Hung. edi-
tam anno:
1562. fol. g.

BETEG EMBERNEK
Communicataſának mod-
gya.

Nem

Nem illik ennekem moſtan az Ur Vacsorájarol feletteb bü- beſedet inditanom: Mert mind az időtől ſ. mind az alkalmatoſ- ſagtul abbol ki rekeſtetem. Mind azon által, hogy valami ertelmet veſſünk az Ur Vacso- rajanak meltoſagarol, mellyel magunkat keſithetſük az UR Vacsorajaval valo eleshez, igē rövideden csak azt láſſuk meg. Minemű meltoſagos ſent- ſeg legyen az Chriſtuſtul ſe- rektetet veg Vacsora?

Egy ſoval oly meltoſagos ſentſeg ez, hogy a földön mel- toſagoſab vacsora ennel nin- cſen, melynek az ő meltoſaga- hoz kepeſt ha lehetſeges volna ugy kellene ahoz járulnunk, hogy az gyarol teſtet minden indulatival le vetkőznők, es csak lelekben nagy ſentſegben

N₃

kelle-

An cœteris
cœna ſit di-
ſtribuenda.
Permittit 1.
Si in ſanita-
te non com-
tempſerint.
2. Si non
ſunt imbi-
cilles.
3. Si non
cum opimi-
one hac ſu-
mant, quod
ſignorum
ſumptio ſal-
vet.

kellene réfésününk abban az Vacsoraban.

Miért mel-
 tofagos v.
 fegh.
 I.

Az Christus
 terméket fe-
 rint valo I-
 sten.

Miért illyen meltofagos, es
 micsoda testi illjen meltofagos-
 sa? Először annak semelye az
 ki ezt az Vacsorat szerzette: az
 pedig az Atya Istennek tulay-
 don fia Rom. 8. Igaz Isten. 1.
 Ioan. 5. v. 20. Mindenható
 Psal. 68. v. 15. Ephes. 4. v. 8.
 Ioan. 5. v. 19. Apoc. 1. v. 7.
 Mindentudo Matth. 9. v. 4.
 Ioan. 1. v. 49. Apoc. 8. v. 23.
 Örökke valo lelek Heb. 9. v. 14.
 Igaz Isten es ember az semely-
 nek eggyeslegheben. Isten:
 Mert mindenek felőt örökke
 áldando Isten: Ember mert az
 Atyak közzől valo test ferint
 bötü ferint mondgya az sent
 Pal Romaban írot levelének
 kilenczedik refébe: az embe-
 ri nemzetnek eggyetlen egy
 meg váltoja: oly Királyunk ki
 minket

minket oltalmaz: oly Prophe-
 tank ki minket sent Lelkenek
 általa tanit: oly fő Papunk ki
 az ő tulaydon vérevel áldozot
 mi eretünk: oly közben ja-
 ronk, ki az mi könyörgesünket
 mostan is az ő áldozattyanak
 érdemen élő sent es kedves ál-
 dozatul mutatya be az I-
 stennek.

Illyen meltofagos Ur szerzet-
 te ezt az Vacsorat: ez vagyon
 mostan is itt jelen Istenfeghe se-
 rint az mint ígeri hogj valahol
 ketten avagy harman az ő ne-
 veben egyben gyülekezünk
 mi köztünk leßen, s vagyon,
 sent Mate Euangelíomi köny-
 venek tizenyolczadik refébe. Matth. 18.
 Ez az jelen levő Ur Iesus az, V. 20a
 az ki gazdalkodik ez vacsora-
 ban az ő testével vérevel mi-
 nekünk. Mi lehet azért mel-
 tofagossab vacsora énnel, melj-

176 **AZ Vt Vacsoraiának ki**
ben ő maga az Istennek fene-
fia jelen vagyon: ő maga gaz-
dalkodik s. öve az Vacsora: I-
sten fiának vendége lenni nem
nagy öröme.

I I.
Az vég va-
csora mire
emlekeztet?
Masodszor meltofogos arra
nézve az mire minket ez Va-
csora emlekeztet. Emlekeztet
penigh először az Istennek ke-
gyelmere, es mi hozzánk fe-
gény gyarlo bűnösökhöz valo
nagy szeretetre. Mert arra vitte
őt az ő buzgo szereteti, hogy
az ő eggyetlen egy fiának sem
kedvezet erettünk az testben
el bocsatotta fenvedese, es ha-
lala által az törvénynek atka-
tul, büntül, ördögtől, Pokoltól
es kárhozattól meg szabadított,
mely ő nagy szeretetiből farma-
zot jó tetemenyenek emleke-
zeti bizonsaga ez az Vacsora,
hogy nem más teste vére ez va-
csorában valo kenyér, bor, ha-

N;

sem

Szolgaltatásának módgya. 177

nem azé az kit Isten hozzánk
valo nagy szerelméből bocsatot,
hogy lehetne az ő testének tör-
deltetese es vérenek hullasa ál-
tal nekünk elő kenyérünk. Mi
lehet meltofogossab vacsora
annal, mint az mely illyen mel-
tofogos dologhra emlekeztet.
Masodszor emlekeztet az Chri-
stus Iesus elegh tetelere, hogy
az ő egyféri áldozattyának ál-
tala nem csak eleget tött eret-
tünk, de ugyan mind öröкке
meg fentelte azokat a kik meg
fentelendők, tudni illik min-
ket kik a Christusban hiszünk,
mint fent Pal mondgya Sidok-
hoz írot levelenek tizedik ré-
sében. Minemű Vacsorához
kefűltel: Oly meltofogos Va-
csorához, melyben mind az I-
sten kedve mely fiában tölt
be te raytad, mind az Christus-
nak tökelletes eleg tetele te e-

retted

Heb. 10.
v. 14.

178 Az Ur Vacsorájának ki-
retted fen forog es előkeppen
elődben adatik.

III. Harmadfor: megtöfagos va-
csora ez, arra nézve az mit itt
vefűnk, es az mivel az Ur Je-
sus Christus gazdalkodik mine-
künk. Vefűnk úgy vagyon kül-
sőképpen az kenyeret, es Bort
azt is kicsint, de az kenyer, es
bor alat vefűnk az Christus te-
stet verét. Testet azért, hogy
az Christus legyen elő kenyere
az mi lelkünknek örök életére
mely peldaztatik a kenyernek
tördeltetése es vetele alat: Vé-
ret azért, hogy legyen elő itala
az mi lelkünknek az Christus
vére, mely peldaztatik az Bor-
nak öntése alat az mi bűnünk-
nek bocsanattyara. Mind eze-
ket penigh cselekezzük az mi
hitünknek megh erősítésére.
El hitted magadban azt, hogy
az Isten fent fiat az testben te
erettetod

Vefed az
Christus te-
stet, es mi-
ért.

Vérét is
miért?

Szolgálatának módgya. 179

erettet bocsatotta, ő általa vő-
kegyelmébē, bűnödöt meg bo-
csatotta, meg mentelt, ujjá állt,
testedet a porból fel támasztva
es lelkestdől testestől be vífē az
ő fi. Országában. El hitted ezt:
holot summalod be te benned?
Az Ur Vacsorájában. Mi által
teszed tökelletesse te raytad azt
az mit hiszel? Az Ur asztalarol
az kenyeren, es borban valo
eteled es italod által. Micsoda
lehet rehat dragalatosab va-
csora ennél? Erre gyűltünk mi
mostan ide a Christus Iesusnak
sine eleiben ezzel s ez vegre
gazdalkodik mi nekünk az ő
vacsorájában, melyben mayd
úgy meg elegit, úgy meg vidá-
mit lelkünkben, mint fínten
testünk az külső Vacsorában.
Mert itt efsűnk az életnek ke-
nyeret, itt ífsűnk az életnek ita-
lat, mellyek utan soha megh nē
ehet.

Ioannis. 4.
V. 14.

180 **Az Vr Vacsoraiának ki**
 ehezzük, megh nem somjuho-
 zunk: littebbük az Christust
 mienkke az kitül, sem bűn,
 sem halál, sem ördög, sem töm-
 lőt, sem fegyver, sem semmi
 kefertet el nem szakazhat, azt
 mondgya fent Pal Romaban í-
 rot levelenek nyolczadik rése-
 ben. Kicsoda vadollya tehát
 vetkekkel az Istennek valaz-
 tottít? Isten az, az ki meg iga-
 zítot. Kicsoda kárhoztat? Chri-
 stus az ki megh holt, az ki fel-
 tamadot az ki az Istennek job-
 ban ül, es az mi erettünk esede-
 zik: Kicsoda szakazhat el tehát
 minket az Christusnak ferete-
 titől? Bizony senki nem mint
 fent Pal az megh jegyzet he-
 lyen mondgya. Noha allyon e-
 lő az halál, hol az ő diadalma?
 El vetetet a Christus által, csak
 alom immar az mi halalunk,
 melyben az mi munkáinktul

Rom. 8. v.
 ultimo.

es ba-

Szolgaltatásának modgya. 181
 es banatinktól nyugfunk meg.
 Allyon elő az ördög: Min-
 den hatalma el vetetet, olyan
 ő mint amaz orozva harapo-
 komondor: de ki törettenek
 minden fogai, ha fínten kap-
 dos is raytunk, de soha nem le-
 het kárhozatos az ő faldosafa.
 Az bekeffegnek Istene az, az
 ki a mi talpunk alatt hamar meg-
 rontya az Satant azt mondgya
 fent Pal Romaban írot levele-
 nek tizen-hatodik réseben.

Rom. 16-
 vers. 20.

Allyon elő az bűn: De az
 Ur Isten azt az ő ingyen valo
 kegyelméből fent Fiaert ugy
 eltörlötte mi rolunk, mint a-
 maz sűrő ködöt az kék ég alól,
 Esa. 44. v. 22. anníra hogy u-
 gyan fel vesi rolunk az mi al-
 nokságinkat az földhöz úti, es
 az tengernek melsegeben veti,
 azt mondgya Micheas könyve-
 nek hetedik résebe. De bizony

Mich. 7. v. 19

ha el-

Esa. 1. v. 18.

1. Ioan. 1.
v. 7.

ha olyanok volnának a mi bűneink mint az dupla vörös barson, vagj mint az fekete kőkőrcsen, az honál fejerebbekké tettetenek azt mondgya Isten Esaiás által Prophetiai könyvének első részében. Mert az ő fiának vérével tisztogat ki minket minden bűneinkből, azt mondgya sent Iános első levelének első részében.

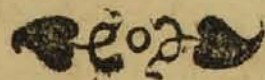
Phil. 1. v. 23.

Allyon elő a test az ő sugallással: Ezennel le verközzük ötet, mint régi meg avult fenyves ruhankat, es ollyat öltözzünk fel, mellyet az Ur Isten kefit nem kezzel, de örökre valót az egekben, azt mondgya fi. Pál második Corinthusban írot levelének ötödik részében Ezert sent Pál mondgya Philippisbe írot levelének első részében. Szorongattatom ez kettő között: kivanván elölni, es az Christussal

lennem

lennem, mert ez sokkal job, Megh maradnom penig az testben ti erettetek bűnseges. Így mi is szorongattatunk örömeit az mi apros cseledekkel tovább mulatoznánk: de job az Christussal lennünk: Mert az Christus nekünk életünk a halál nyereségünk. Mert az halál által nyerjük megh az Christust. Ez az mi hitünk melly meg győzi ez világot, ezt pecsetellyük el mi bennünk tökéletes igazságban es valóságban az Ur Vacsorájában. Annakokaert jer az mi bűneinkről tegyük vallást, &c. vidd végben, mint oda fellyeb meg mondottam.

Eddigh vagyon az UR Vacsorájának ki szolgálatának modgya.

Kövid

R Ó V I D

Tanúság az Vr Vacsorájában való kenyerről.

I. Kovasztalan kenyér legyené avagy kovazos?

II. Kerekded legyené, mint az Ostya, avagy temerdek hogy tördeltethessék?

III. Az kenyérnek tördeltetése oly Ceremoniaé az Vr Vacsorájában, mellyet szabad el hadni, vagy követni?

Az elsőről.

Cal. lib. 4. cap. 17. §. 43. Instit. Beza quest. 243. Pareus de Symb. pag. 98. Kovafos kenyérrel östogatasséké az Ur Vacsorája avagy kovasztalannal oly dolog mellyet szabados követni szabad el hadni minden Ecclesiának az ő rend tartások szerint.

Mert noha az Christus kovazta-

vasztalan kenyeret östogatott: mind azon által nem cselekedte azt az Sacramentomert, sem azért hogy azzal az Ecclesiát az kovasztalan kenyérhez köt. ne az Vegh vacsoranak ki szolgáltatásában: de cselekedte az Husveti Baranyert, mellyet a törvénynek parancsolattja szerint kovasztalan kenyérrel kénserítettnek vala meg enni, melj Husveti Barany helyeben mivel hogy a Vég vacsoranak kel vala szállítani a Christustul, más fele kenyérrel nem ferezhetette, hanem az minemű egesz Sido Országban akkor közönséges volt, az kovasztalan kenyérrel. Mert valameddigh az Innep tart vala az Sidoknal, sohul kovafos kenyérnek nem szabad vala találtatni.

Hogy ha más időnek refectibus ferezette volna az UrChristus

stus az Végh vacsorat, bizonydologh hogy olyan kenyerből ferzerte volna az minemű akkor közönséges volt, kovafos kenyerből, tudni illik.

Mivel azert sabados, akar kovafos, akar kovastalan legyen a kenyér minden helyekben levő Ecclesiának rendtartások ferint, ezokaert jól cselekedik az keresztyeni gyülekezetben, hogy az kovastalan kenyér helyet, kovaszos kenyeret vötte nek be az Végh vacsoranak ki foglaltatában imílyen okokert.

I.

Először: Mert az kovafos kenyér, az Christus teste, es az kenyér közöt valo hasonlatosagot inkább meg mutattja, hogi sem mint az kovastalan. Mert az kovafos kenyérnek nagjubéltető ereje vagyon az kenyérnel, mint Galenus mondgya I. Aliment. cap. 2.

Ma-

Másodszor: az kovafos kenyér inkább meg különbözteti az Ecclesiát az Sídoknak Synagogajoktól, hogy sem az kovastalan. Mert noha né mongyuk mi azt, hogy Sído format követ az ki kovastalannal él: mind azon által nyilván vagjő, hogy azok az kik az kovastalan kenyeret uyittyak, nézzenek az Christusnak példajara. Ez penigh semmi nem egyeb, hanem az Sídoknak kovastalā kenyereket be vétetni Sído modra.

III.

Harmadszor: Az kovastalan kenyérnek *cum ipso festo azimorum*, az Pogacsanak innepevel egygyüt veget vetet a Christus, mind az okaval, az mi okakert fereztetet vala, mind a jedzesevel egygyüt a mit jedzenek vala. Az kovastalan kenyér int vala az Sídokat Aegyptus-

O 2

bel,

Közönséges kovafos kenyérrel kell az Vr Vaesoráját ki foglaltatni. Miért?

Exod. 12.
v. 34-39.

bol valo hamar kí menetelre,
hogy ne kesedelmezzenek az
kovašos kenyerek süteseben,
de mentől hamareb kovaštalā
Pogacsakat sütnenek, hatokra
vetvén indulnanak utra. Az
kovaštalan kenyér azért nem
valami gyönyörűséges elede-
lek vala az Sídoknak, de ízetlē
keserű kenyér, az Aegyptom-
beli nyomorúsagra emlékezte-
tő jegy.

De ezféle jegynek helye
nem lehet az Vēgh vacsorabā.
Mert az Vēg vacsora nem Ae-
gyptombol valo megh fābadu-
lasnak fentsege: avagy Sacra-
mentoma. De az Christus ha-
lalanak fentsege: nem banat-
nak, sem keserűségnek kenye-
re, de örömnnek es idvősségnek
kenyere. Lassatok azért ko-
vaštalan kenyerefiek, hogy Sī-
dozokka ne legyetek az Ur va-
csorajaban.

Hát

Hát az Christus is Sīdozott
az kovaštalan kenyérrel. El
vala akkor a Christus Sīdo rend
tartásban mikor az kovaštalan
kenyeret fűkségképpen kellett
elő venni, holot kovašos ke-
nyér nem volt: annak felőtte
nem valami titok vagyon a ko-
vaštalan kenyérben, de az idő-
nek alkolmatossága kívannya
vala, hogy az lstennek törvé-
nyet az kovaštalan kenyérnek
meg vetesevel meg ne fegné.
Holot azért még akkor az Sī-
dozás meg nem fűnt vala, nem
mondathatik a Christ° Sīdozni.

De az mostani kovaštalan
kenyerefieknek nincsen kovaš-
talan kenyereknek lnepe, hogi
kovaštalan kenyérrel oštogaš-
sak az Vēg vacsorat. Tehat ko-
vašos kenyérrel éllyenek.

De mi ezt feletteb nem vi-
tattyuk, csak az mi job es illen.

C 3

d 5 b

dób azt jóvallyuk, mellyel úgy hadgyuk hatra az kovástalan kenyeret, hogy az kováfos kenyeret az Ecclesiának épületi re, az Sídoktul valo meg valasztunkra, es az kenyer es Christus teste közöt valo hasonlatosságnak ki mutatására illendőnek ítellyük.

AZ MASODIKROL.

Kerekded legyené a Végvacsorában valo kenyer es vékony lapos mint az Ostya, avagy temerdek, mint az Czipo es az házi gömbölyű kenyer?

Kérd megh bator ugyan az nagy süveges emberektől is, kik az Ecclesiában az Tudos nevet viselik s meg hallod hogi ezt is Adiaphora-nak, az az, ollynak mondgyak, mellyet fabado-

badoson megh tarthatni, fabadoson el is hagyhatni, az az, akar Lapos kerekded legyen mint az Ostya, akar gömbölyű temerdek mint az Czipo es házi kenyer mind egy, nincsen azt mongyak abban válogatás.

A mi illeti a kenyernek formáját ő magában, legyen úgy bator, hogy akar Lapos legyen mint az Pogacsa, akar gömbölyű mint az Czipo; de hogy Ostya legyen, es akar Ostyaval ély, akar kenyerral, olly mészé jár az Igasságtul mint az egh az földtől.

Miért?

Először: Mert az Lapos kerekded vékony Ostya, sem az Christustul, sem az Apostoloktul, sem az régi sűz Ecclesiatul, sem az Apostoli ferfiaktul, kik az Paterek, nem vőtt eredetet, de az Antichristusla lőtt Római Papatul, kitől az Euange-

Az ostyat mint Anti-Christus mi sűz kenyeret meg kelvetni es mi okaert?

I.

Az ostya az Vr Vacsora jaban Anti-Christus kenyeré, es miért? Lásd Confess. Vngar. in hac verba Christi: Pa-

mis est cor-
pus. pag. p. licusoknak meg a szabados dol-
gokban is úgy meg kell vála-
tatniok mint tulaydon ő maga-
tul az Antichristustul.

II.

Papa non
est in sordi-
bus suis pu-
ra ostia, Al-
taribus ima-
ginibus, ve-
stibus, & ce-
teris vincu-
lis idolola-
trie sequen-
dus, & quare
vide Con-
fess. Cath.
Hug. pag. p.
Azt paran-
csollya az
Vr lsten Os.
1. v. 13. hogj
az balva-
nyozasnak
valosagat,
veget, je-
gyeit es ne-
meit el tö-
rtöllyük. Ol-
lyan az O-
stya.

Masodszor: Az Ostya az
Maozim balvannak tisteletere
hozattatott bē; hogy tudni il-
lik, azzal erősíttessék az Míse-
nek isonyatos balvanya, es az
transubstantiatio, által-allato-
zas, melynek meg erősítése-
re meg mostan is az Papa orfaga-
ban meg tartatik, mellyert mel-
tan mondathatik Míselő ke-
nyernek es Mísező Ostyanak:
mellyet az balvanyozo aldozo
Papanak kell hadni: keresztien
embernek el kell tavoztatni.

Harmadszor: Mert az Os-
tyaban az kenyerek semmi
modgya es hasonlatossaga nin-
csen: keyernek sem mondat-
hatik meltan, de kenyér Tay-
tekjanak, kenyér ködinek, vagj

fűst-

fűstinek, melly az Urtol ferez-
tetett idvesteges fentseget nem
csak meg homalyosíttya, de u-
gyan meg rutíttya.

Negyedser: Mert egy pont-
nyiban sem tartozik az Lapos
vekony Ostya sem az Christus-
ra, sem az keresztiení Vallasra,
miert hogy nec mensuram nec
rationem habet, ut Expositor
loquitur, sem mértéke, sē mod-
gya nincsen.

ötödser: Mert az egeß ke-
restiení Vallast, es az Anya-
fentegyhazbeli folgalatot igē
igen meg haboríttya, megh za-
varja, mint azon Expositor fol.

Hatodser: Mert hat-faz ef-
tendő előt sok Ecclesiakban az
Nemetek es az Anglusok kö-
zött nem volt: az Görög Ec-
clesiakban pedig soha nem volt
az Ostya, ma is nincsen, mel-
lyek mind azáltal igaz Ecclesi-

ak vol-

Lassad a
harmadik
kerest fo-
gast ide alab-

IV.

V.

VI.

ak voltanak, ma is igaz Ecclesiák, noha sok abusitok, illetlensegek vadnak az Görög Ecclesiákban.

VII. Hetedser: Mert alkalmatlanok es illetlenek az Ostyak a bent Sacramentomhoz, holott meg nem mutathattyak Analogiam sacramentalem, az Szentleghez illendő hasonlatosságot, es az emistésre, s az taplalásra illetlenek.

VIII. Nyolczadser: Mert az tudatlanokban, amaz hamis vélekedés az Christusnak tapastalható keppen való jelen léte felől, es az Ostyanak allat szerint Christus testvére való változása felől az vekony, kerekded lapos Ostyaban meg erősítettik.

IX. Kilenczedser: Mert az Ecclesianak az ő sabadságaert hatalma vagyon arra, hogy az Euangeliumnak illjen nagy világos-

lagosságaban, az Ostyanak véget vessen: Mert valamikor *Adiaphora* az olyan dolgok, melyek sabadosok, botrankozásra vadnak, es az együgyű híveknek éppületeket meg bányák, az ő jussat, meltoságot es sabadságot el veszti, mellyert méltá meg kell vetni az Ostyazast az igaz keresztyeneknek.

Tizedser: Mert az Christ^o bent szerzesével egy atallyanban ellenkezik az Ostya. Mert Christus kezében vötte. Mit? Nem a kerekded lapos vekony Ostyat, de panem, kenyeret, mellyet Fregit, meg seget, meg tördelt, es ugy adta az Tanítványoknak. De az Ostya nem tördeltetik. Tehat ellenkezik az Christus szerzesével, mellyert bentsegh töresnek neme az Christus szerzesetül eltavozni, kiről ez utan többet.

Gondoltanak ezek ellen az Christus Iesusnak fent ferezse-
vel ellenkező Ostyas Aryafiak
neminemű okocskakat, mellje-
ket egy egy fővel latogassunk
meg.

1. Azt mondgyuk: Az ke-
nyernek formaja szabados a-
kar minemű legyen. Azert a
keresztényi szabadságból az la-
pos vekonj ostyat meg tart-
hatni az Végvacsorabá.

F. Ez az keresztfogas fun-
daltatot az keresztényi szabad-
ságon, holot szabados akar mi-
nemű forma legyen, ezokaert
szabad ki minemű formaju ke-
nyerrel él. De felötte gyamol-
talan tamaß ez. Mert ha saba-
dos meg tartani a lapos vekonj
keregeded formaju kenjeret ne-
kik: ismet szabad azon kereszt-
tyeni

tyeni szabadságból meg vetni.
Miert hát hogy megh nem ve-
tik? Miert hogy az kik megh
vetettek azokat, mind élő nyel-
vel, mind írásokkal Sacramen-
tarius Eretnekeknek kiáltják.
Keresztényi szabadságban áll, a-
zonban keßebbek volnanak
véreket ki ontani, hogy sem az
Ostya mellől el allani: es ek-
keppen az keresztényi szabados
dologból ketelenséget hozta-
nak ki: Mondgyak beßedek-
kel, de cselekedetekkel el ta-
gadgyak.

Azert az keresztényi saba-
dos dolgok, úgy tartathatnak
meg az Ecclesiában. 1. Ha épü-
letre valok, es senki abbá meg
nem botrankozik. 2. Ha az E-
uangelíomi tudomant meg ne
homaljosíttyák es meg nem ser-
tik. 3. Ha a Bálványozást es az
babonáskodást meg nem erősi-
tik 4.

Az kereszt-
tyeni szabad-
ságnak re-
gulai es mer-
teki, mely
arant saba-
dos meg
tartani.

tik. 4. Ha ketelenség ala nem esik, es Isteni tisztetnek vele kedese ala. 5. Ha azok nē karhoztatnak kiknek egyenlőbē szabadtságok vagyon az ollyant el hadni vagj követni: Ha megvetik, mint mind ezekről tanít sēnt Pal 1. Cor. 8. v. 9. & v. 12. v. 13. Ha penig valamellyik ez okoknak fel bomol mindgyarast nem lesnek szabadosok.

A kerekded lapos vekony Ostya I. Nincsen az Ecclesiaban éppűletre, sőt botrankozast ferez. Mennyen be valaki az Ostyasok Templomaban, lattya ott az Oltart minden őltőzetivel, lattya az kepeket fel ékesítve. Maria fejen gyenge patyolat: Christus képének nyakan, varrot aranyas avagy retzes keűkenő: Lattya az kereszt Zaflokat, Gyertya tartokat, notas Orgonakat: Lat

tya az Papi őltőzeteket: Ha Papista leszen, ez meg botrankozik, es azt gondollya, hogy egyik Papista templombol másikban ment: meltatlan karhoztattyak egymast. Ha Evangelicus megyen bē, az haja meg borzad, hogj az Antichristusnak annyi semettyet lattya szabadoson lenni az Templomban: Így az Ostyarta meg lattya, megh gondollya, ezek az Papazoktul nem különböznek az Ur Vacsorajaban valo Ostyaval, es az melly kenyer Istent az Ostyaban fel mutat az Pap s. az nép imadgya, lattya hogy imit is azon forma vagyō az Ostyaban. Avagy nē nagy botrankozase ez? De halljatek egy historiat.

Egy Varosban Heidelbergatul közel negy mért földnyire, mikor egy Pap az Oltarhoz

alvan, az Talat, melyben az kenyér tettek Ostyak valanak, kezében vőtte volna, nagy spiritussal, lehelleffel akarna az igei Papazo modra reamondani, az vekony lapos Ostyak mind ki repülnék az talból imide amoda az porban. Azegei templombeli nepek nezik: ki le ütötte a fejet: ki mosolyogja; nimelleyek fel kelven az Templomból ki ballaganak. Avagi nem nagj botrankozas ez az Ecclesiaban? Nem nagy gyalazat e a Christ^{us} szerzesének?

II. Az Ostyá az Euangelio mitudomant az Veg vacsora szerzesében igen megh homalyosította. Mert az kenyér es az Christus teste közöt való hasonlatosságot az Ostyá soha meg nem mutathatta. Mert az Ostyá nem közönséges éltető es tápláló kenjer, de csak ke-

nyer

nyer tettek, kenyér buborek: a Christus teste pedig ez világnak közönséges éltető kenyere, melynek éltető erejét egy maculanyiban az Ostyá meg nem mutathatta. Annakfelette, az kenyér tördeltetésnek rendit is megh sérti s meg bántja, sőt tellyességgel el fordította.

III. Az Ostyá az babonas vélekedést is megh erőssíti. Mert az egjügyű vekony értelmű emberek el hiszik, hogy az Christus teste ugya ott vagyon az Ostyában allatta s érint, kivalt keppen hogy az Ostyá oldalán az feszületet latta.

IV. Noha nem imadgyak az Ostyát, mind az által ugyan kételenségh alá vetették annak megh tartását: azért az keresztyeni sábadtságot megh rontottak. Mert vegezetre:

V. Minket, kik az keresztye-

p

nősa-

ni szabadfagból az Ostyat, meg
vetettük, es az Christus szerze-
se ferint a kenyeret tördellyük
a Veg vacsoraban Eretnekek-
nek karhoztatnak.

Azert fordítsuk meg az el-
len-vetést: Az Ostya faba-
dos: azert meg kell tartani.
Mondgyuk: Az Ostya faba-
dos tellyes botrankozással: a-
zert meg kell vetni, es ha ő ne-
kik az keresztveni szabadfag-
ból szabad az Papazo Ostvat
meg tartani: miért nem volna
nekünk is azon Papazo Ostjat
szabad meg vetnünk azon ke-
restveni szabadfagból: Miért
karhoztatnak?

II. Azt mondgyak: Az ve-
kony lapos Ostya, melyben
egy egy adatik egy egy em-
bernek, illendő az ostastra
az Vegvacsoraban mint egjeb
kenyer

kenyer: Mert az fogatlan vén
emberek-is el nyelhetik ho-
lot fajokban el olvad: az Vv
vacsorajat-is inkább ekéssiti az
Ostya, hogy nem mint az
kenyer.

F. Csak gyermeki fogaskak
ezek, mellyek ezzel füstben
mennek. Mert nē arra kel mi-
nekünk vigyaznunk micsoda
illendő ekésséb s el enyefőb
az vén ember fájában, az Vég
vacsorabā, de a mi néz az épü-
letre, es az Christus szerzesevel
nē ellenkezik. Immar az Míse-
lő lapos vekony hartya Ostya
tartoziké az éppületre, es nem
ellenkeziké a Christus szerze-
sevel az előb elő famlalt okok-
ból ki tetszik.

III. Azt mondgyak: Az
Ostya-is igaz kenyer: Mert
Pe liből

lístből, es vízből áll: Annakfelette valami tartozik az kenyerek valóságára es alattyára, megh vagyon az Ostyában.

F. Oly fő erősegek ez az Ostyasoknak az ő itileték szerint, hogy megh lelkek ismeretis ezzel csendefitik azok az kiknek nem fínten fajok izent vagyon az Ostya az Ur Vacsorajában. Annakokaert lássuk micsoda az igaz kenjer, hogj meg tessék abból az Ostya-is mi legyen.

Az Sido nyelvnek folyása szerint akar mi eledel, kenyerek mondatik. Az Poganyoknál samtalan neme vagyon az kenyerek, kiről olvasd megh Pliniust, es Coelius Rhodiginust. Illyen méssé ki terjedet jegjzesben mondathatik az Ostya.

Plin. lib. 8.
cap. 11.
Gael. Rhod.
lib. 9. c. 16.

stya-is kenyerek, mint regen a Bacchus Boros Istennek Pogacsacskaí-is kenyerek mondatnak vala. De az kenyerek természetire nézvén, tulaydon állással, nem kenyér az Ostya, de vekony list lang hartya, es enjves listlang buborek, avagj raytek, mely az heű vas közöt megh forittatván enyveződik egyben, az taplalafra haffontalan nehez emestő: mellyert az Patricariusok *nebulas appellant*, ködöknek, Felhőnek földnek parajabol egyben gyűlt ködnek nevezik.

Tulajdonképpen peníg kenyerek természetibē az mondatik, mely listből es az vízből ugy meg egyeletetik, megh dagztatik es megsűttetik, hogy jó ízű, es az taplalafra illendő legyen. Mert az az igaz kenjer melyben eppen es valóságoson

Micsoda az
Ostya.

Az igaz kenjer.

meg talaltatnak mind azok, valamelljek tartoznak az kenyernek állattyara. 1. Hogy listből es vízből állyon. 2. Hogy éltető es taplalo legyen. Mert *Pascuis à pascendo dicitur*, az kenyer az legeltetéstől, eltetéstől es taplaltul vőtt nevet, es ez az táplalas az kenyernek propriuma, tulaydona, hogy valoban éltető izű legyen, mint igaz kenyer. 3. Hogy köszönséges eledel legyen, mint egeß Sido orszagban az kovastalan kenyer Corinthusbā, es minden egjeb helyeken az köszönséges kovafos kenyer. Mert az Christusnak teste is köszönséges kenyer. Az Ostya noha láttatik listből, es vízből állani, de mind az által list lang taytek, hogy az miképpen a taytek az vízből ramadot, de azért nem viznek, hanem tayteknak mondod, aképpen

képpē az Ostya a list langbol es csep vízetskeből enyveződöt egyben, de azért nem igaz kenyernek, de csak egybē enyveződöt list langnak, vagy list langh hartyajának mondod, mint fínten az Hartja hogy nē bír: ugy az list langh harttya sem kenyer. Annak-felőtte az kenyernek proprietassa tulaydonaga sincsen az Ostyaban. Mert ő nem éltető, nem legeltető nem taplalo. *Hostia non à pascendo sed ab hostibus devictis nomen habet*. Mert az Ostya nem az taplaltul, de az ellenségnek meggyőzettetésétől vőtt nevet.

Hostibus à domitiis Hostia nomen habet. Ovid. lib. 3.

Vegezetre nem éltető izű *Fastorum* az Ostya, mint az igaz kenyer, es nem köszönséges taplalasra valo. Azert nem igaz kenyer az Ostya. Mert az Christus teste es az kenyer közöt valo nagj

hasonlatosságot megh nem mutathattya az Vég-vacsorában. Az Christ^o élő kenyér: az Végvacsorában oly kenyér kívánatik, mely a Christus testének éltető erejét megh mutathassa. *Nisi enim sacramenta similitudinem haberent earum rerum, quarum sunt sacramenta, sacramenta utiq; non essent:* az az Mert ha az Szentsegeknek valami hasonlatosságok nem volna azokhoz az dolgokhoz, melljeknek bentségi semmikeppen nē lehetnenek Sacramentumok azt mondgya Agoston Doctor. Az Ostyanak penigh seminemű hasonlatossága nincs az Christus testehez: Mert az Christus testének éltető erejét megh nem mutathattya listlang taytek harttya levén: De az kőbőnséges kenyer meg mutattya. Azert kő vetkőzik hogj vagj az Agoston Doctor mon-

Aust. Epist.
23 ad Bonif.

dasa

dasa fordul ki farkabol, vagy az Ostya nem lehen kenyér, vagy az Végvacsora, melybē Ostya vagyon nem lehet igaz Sacramentum.

Schopper^o Luterista Doctor is ertette ezt, azert mondgya: *Christum idcirco Panem & vinum ad Coenam adhibuisse, ut indicaret: quemadmodum Panis & vinum hominem pascunt ad vitam naturalem, ita corpus suum & sanguinem suum esse cibum & potum spiritualem, quo nos renati homines ad vitam eternam potemur & cibemur.* Az az. Az Christus azert vött az Vacsorában be kenyeret es bort, hogy meg jelentene: Az miképpen az kenyér es az bor az embert taplallyak ez természetnek életere, akképpen az ő teste es vére legyen lelki etel, ital, mellyel mi uyjónan fűlettetet emberek az örök életre i-tatassunk es etettesünk.

In arte mē-
riendi pa-
gina 199.

P 5

Mu-

Mutassa meg az Ostya ezt az hasonlatosságot? Nem lehet Mert ő nem oly kenyér melljel taplaltathatnak az ember az ő terméket érint való életében mint nem kenyér, de list-langból keves vízzel egyben enyveződött tettek. Vegyük fel azért az argumentomot: valami listből, és vízből áll kenyér az. Nem igaz definitioja ez az kenyérnek. Mert az igaz kenyérnek tulajdonsága nincsen benne. Mert nem elég, hogy csak listből vízből álljon, de hogy jó kenyér ízű és életető legyen, mely az Ostyában nincsen. És ez magyarázattal az minor propositio elenyedik.

Rom. 15.
vers. 16.
Philiph. 4.
v. 18.
Heb. 12. v. 16

I V. Azt mondgyak: Az Ostya vőtt nevet nem az Papistai Mésző áldozattul, de azoktól az oblatioktól, mel-

ly ksz

lyeket ajandekben az templomban felviznek vala alamisnaban, melyet S. Pal, oblationes, áldozatoknak mond.

F. De micsoda közí vagyó az lapos kereded vékony list-lang, tettek, és kenyér buborék Ostyanak az alamisnához? Szokas vala regen, hogy a kőseg a templomban felmenvén ajandekor vinne fel kenyeret, bort, listet, Hust, penzt, és azt az Urnak ástalara tenne le. Ezekből az Pap elő vevén kenyeret és bort az Vég-vacsorához megfentelte, és abból osztogatta az Ur vacsoráját, a mint Honorius mondgya. Hol itt az Ostya?

De idő jartaban, hogy az Ecclesia megfaporodnék a kegyesség penigh fogyna, az ke-

nyer

nyer, buza, bor, hus helyet
penst kezdének az Papok ki-
válni, es ők kezdék az penst-
ből az Ur Vacsorajattartani
kenyerrel borral.

Honnan mondassék az O-
styá, vak az ki nem láttya: Az
pogany Balvánjozasból. Mert
valamikor az Romaiak hadbá
indultanak elsőben az Mars
hadakozo Istennek áldoznak
vala; hogy győzedelmet nyer-
jenek: Mikor győzedelemmel
vissza térnek vala, ismer áldoz-
tanak, mellyet *victima à victoria* &
Hostia ab hostibus de victis hittanak,
mint Ovidius nyilván jelenti.

Lib. 1. Fast.

victima quæ cecidit aextrâ victrice vo-
(catur

Hostibus à domitis hostia nomen habet

Az Romai Papa-is, hogy á
nap nyugoti Ecclesiákat nagy
erővel birodalma alá hayta, né
csuda bizony hogy áldozik O-
styá.

styával az Mayzim Istennek es
hogy a Hostia nevet az Ostya-
ra kente az ő győzedelmének
bizonyására.

Vegezetre, akar honnan ne-
vezzek az ő list langh kenyér
taytekjokat es list langhartya-
jokat ő dolgok. De ez forogh
kerdesben: Ha az, az list lang
kód, taytek, buborek, igaz ke-
nyeré, es az kik az Euangelio-
mi igaz vallást követik az Ur
Vacsorajaban meg tartsák?

Ez az pont

V. Azt-is mondgyak: Az
regi Anyaszentegyház az Pa-
pa ki kelesé előtt Pogacsakat
hozot be az Végh-Vacso-
raban: mellyet nem az Papa,
de az regi Paterék találtak:
meg sem nevezhetni mel-
lyik Papa talalta.

F. Akar ki talalta, de ugyan
em-

emberi találmány mely a Chrístus Iesusnak szent szerzésével ellenkezik. De keressék fel e redetét. Mert nyilván való dolog, hogy Luther Marton az Papistafagból ezt vőtte s megtartotta, nem valameliktől az Paterek közzől.

I.
An. 100.

Első szaz estendő Chrístus fűletetétől fogva meg kel valani mindeñek, hogy olljan kenyér tatytek ošťyanak még csak hire sem volt. Mert akkor abban az első szaz estendőben az igaz kenyérrel foglaltattak ki az Ur Vacsoráját, mint meg tetűk Act. 2. v. 42. Act. 20. v. 7. 1. Cor. 10. v. 16. Centur. 1. lib. 2. cap. 16. Hist. Eccles. Colum. 500.

II.
Ann. 200.

Az második szaz estendőben is semmi Ošťya nem volt be vevén az Veg-vacsorában, de akkoron is igaz kenyér törtel.

deltetik vala, es az Egyhazi foglagnak jelen letekben re. fűkent ošťogattatik vala, mint Iustinus Martyr mondgya Apolog. 2.

Az harmadik szaz estendőben sincsen semmi emlekezet az Ošťyarol, de oly kenyerről, mellyet az kősségnek az Templumban fel vitt, es az Ur ašťlara le tőtt ajandekbol megh fentelnek vala es tőrdelvén az Veg vacsorában ošťogattyak vala, az betegeknek hazokhoz kűldik vala az Diaconusok, avagy Caplanok által, neha foglak avagy Gyermekek által kerik vala a betegek es kűldik vala, mint az Serapionnak peldajabol meg tetűk. Ez pedig nem az Görögök es Africanában levő Ecclesiakban vala a rend tartas, de az Romaiban is, mint bizonyittyak Clemens

III.
Ann. 300.

Euseb. lib. 6.
cap. 34 Euseb. Hist.

Alexan.

Alexandrinus Strom. libr. 1.
Cyprianus de lapsis. Eusebius
lib. 6. cap. 34. Hist. & libro 7.
cap. 8. Centur. III. Hist. Eccl.
cap. 6. Col. 131, 145.

IV.
Ann. 400.

Nagy lelki
Doktor, ke-
rejtjen Csa-
vár Eccle-
sia fia,

Az negyedik faz-estendő-
ben is nincsen emlekezet az
Ostyaról, de egész kenyerről,
mellyet gyalcsal fednek vala-
be, és az ástálra teven sok réfre
tördelik vala, és az Commu-
caloknak kezekben adgyak va-
la, mint meg tessék Dionysius-
nak írásából: *Hierarchia Ecclesia-
stica* Cap. 3. és Ambrus Doktor-
nak befedéből, mellyel a Theo-
dorus Császárt így szólította va-
la meg: *Quomodo manus extendas,
de quibus adhuc sanguis stillat iniustus?*
*Quomodo huiusmodi manibus suscipies
sanctum Domini corpus?* Az az,
Hogyhogy nyújtod ki kezei-
det, mellyekről meg is csepeg
az artatlan vér? Mi módon

vefed

vefed ez ilyen kezekben az
Urnak fent tessék? *Tripart. lib. 9.
Cap. 10. Centur. 4. Hist. Eccl. cap. 6.
Col. 418. 419.*

Vagyon Damasusnal in Pon- Tom. 1 Com-
tisticali emlekezet oblatiorol fel Pag. 212.
vitettet kenyerről. De ott az
oblation olyan kenyér ertetik
mineműt a kösség az templom-
ban az Urnak ástálara ajande-
kon vissen vala fel, és az Ur va-
csoraja abból foglaltatik vala
ki.

Az ötödik faz-estendőben
sem találatik semminemű em-
lekezeti az Ostyanak. Ki fol-
galtatik az Vég-vacsora áfra-
lon (mint ez előt való faz-est-
endőkben) Tördeltetik az ke-
nyer s-ugy ostogattatik azok-
nak kezekben az kik commu-
nicalnak. *Nicephorus lib. 13 cap. 7.
August. Epist. 86. ad Casul & serm. 140
de tempore.* Agoston Doktor Pau-
linus.

Ab Anno
Christi 400
ad 600.

Q

linusnak egeß kenyeret küldöt
az ő vele valo eggjességnek bi-
zonyfagara *Epistola 31. 37.* Az
egeß kenyeret penig list langh
Ostya hartjanak mondani nem
lehet.

Ez időben a keresztien Csa-
farok alatt az Romai Píspekek
nyugadalmat njerven, gazdag,
saggal, bujásaggal, es pompas
superstitiókkal igen nevedek-
nek, de az Ostyat meg csak ál-
mokban sem láttak, nem hogy
éltenek volna vele.

VI.
Ab anno
Christi 500.
ad 700.

Az követközendő öt es hat
száz estendőekben immar fel ta-
lalod Romaban Gergel Papa
által, es az ő utanna követke-
zők által az pompas Misenek
áldozattyanak, es sok ferze-
teknek nevededeset. Ekkor
kezde el változni az Vêgh va-
csorabā valo kenyer temerdek
Pogacsakka, mellyeket *Coro-*

Dial Greg.
in libro 4

na

na oblationum, kenyer fel vetele-
nek Coronajanak hiynak vala.

Bizonyítottak az Historiak,
hogy ez idő tayban az kenyer,
(akar amaz Corona fabasú ke-
regded Pogacsat akar egyeb
kenyeret eris) az communica-
loknak tőrdeltetet, es kezekbē
adattatot. *Cent. 4. cap. 6. Cent. 7.
cap. 7. Col. 153.*

Az következő het száz es
tendőben is nem volt az Mi-
selő list lang tajtek ostya. Mert
noha Romaban az Míse tere-
ben esven sok talalmányokat
fayzot vala, de mind az által az
Urvacsoráját fa asralon folgal-
tattyak vala ki, kezekbe vevén
a kenyeret a comunicalok, mint
meg tessék *Cent. 7. cap. 4. Col. 160*

Nyolcz száz estendőttől fog-
va kilencz száz estendeigh, az
Misenek áldozattya tarkas te-
kentetnek ki folgaltatásával

Q₂

igen

VII.
Ab anno
Christi 700.
ad 800.

VIII.
Ab anno
Christi 800
ad 900.

Cranezius
in Metrop.
lib. 1 cap. 9.

120

AZ VI VACSORAIHOZ

igen meg nevelkedek: de meg,
is ástaltrol foglaltatik vala ki
az Veg. vacsora. Mert Caroly
Csasar is az templomnak kö-
zepin le töt ástalthoz járulvan
communicalt, de ez estendő-
ben is az list lang buborek O-
styanak semmi hire nem vala.

IX.

Ab anno
Christi 900.
ad 1000.

Kilencz száz estendőttől fog-
va ezer estendeig az áldozo
Mise azon állapotban marada,
de az Vegh. vacsora nehol ást-
altrol, nehol oltarrol kezdettek
ki foglaltatni: Az kód Ostya-
nak hire sincsen. Centur. 9. cap. 6.
Col. 146. & Cent. 10. cap. 6. Col. 108.

X.

Ab anno
Christi 1000
ad 1100.

Ezer estendőttől fogva e-
zer száz estendeig Anshelmus
mondgya, hogy Angliában az
kenyer törtelertet es sok resre
osztatot az Végh. vacsorában.
Anshel. Com: in 1. Cor. 10. caput.

De Romában hatalmassan
felemelvé fejet az veszedelem-
nek

Estendő tanúsagh.

221

nek fia amaz kevely kegyetlen
es ördöngös Papakban maso-
dik Sylvesterben, kilenczedik
Leobā, kilenczedik Benedek-
ben, hatodik Gergelyben, ma-
sodik Miklosban, hetedik Ger-
gely Papakbā, isonju változas
maza be. Mert ezek az Papak
az Csasarokat talpok ala tap-
pottak, a Papoknak hazafago-
kat karhoztattak, az Görögh
Ecclesiakat az kovastalan ke-
nyerert uyjoban ki atkoztak, a
transubstantiatot az kenyernek
allattya ferint testé valo válto-
zasanak hazugságot be hoztak.

Ekkor Romában az Végh
vacsorának kenjerének forma-
ja is meg változek. Mert a Co-
rona keredged Pagacsak helje-
ben apro lapos vekony penß
formaju Misező Ostyak adat-
tattanak, vagy harmadik Mik-
los, vagy masodik Alexander,

Az Ostyae
nak Attya
Papa.

Q: vagy

vagy hetedik Gergely Papa által ki ördöngös volt, es mindő Papaknal latrab azt mondgya Benno Cardinal, annak élete felől valo irasaban.

Lött ez, ezer hatvân esten, dő tayban. Igy tanit ezekről

Litur. c. 27. Gregorius Cassander in Liturgia
pag. 66. *cis ex Romani ordinis expositore.*

Bernoldusnak hozza be favat Cassander, ki az keregded papirosni vekony buhorek Ostya felől ilyen panafolkodot: sokak azon Authortul (Bernoldustul) ugy-mint eses, kegyes, es az Ecclesiabeli fertartasokrol vigyazotul azon erte-

Iudicium
Bernoldi ex
positoris or
dinis Roma-
ni de hostiis

lemmel mondatnak. *Qui indignissime tulisse videtur etate sua in quibusdam Ecclesiis oblatas, panis quæ præsertim Ecclesie consuetudine ad usum sacrificii ad mensam Domini à populo fidei offerre bantur ad imaginem numorum & tenuissimam quandam & leuissimam formam à veri panis specie alienam fuisse redactas.*

Quare

Quare per contemptum minutiarum numulariarum oblatarum appellat imaginariam & umbrilem levitatem iis tribuit, & indignas esse Panis vocabulo pro sua tenuitate, ac propter eas officium atque religionem Ecclesiastici officii multum per omnem modum confudi asserit, pluribusque & acerbioribus dictis eas insectatur.

Melj ket Papista Doctorok irasi az list lang taytek Ostya felől valo kerdest elegge meghfeytik honan legyen eredetek? Regieké? es mit itily felőlök?

Mert először: Ha Bernoldus Papista Pap az papazosagnak fötetsegenek közepette, az Ostyat bosszuval fenvette: Hát az Evangelicus Egjhazi folgak az Euangelionnak ilyen nagy vilagossagaban, micsoda lelki ismerettel fenvedhetik? A Misesz az Papaktul egyser-is masszor-is tereben eset, es ugy fülte ezt az kenyer Istent, kit ez napig-is főrnyen imadnak. Ti

I.
Az lapen
hartya O-
styarol valo
itilet.

Quare

penis

penig keresztjen Ostyasok meg sem akartok az Christus Iesusnak fent ferzese melle allani a Maozim Isten taytek, hartya, buborek Ostya mellől: Lassa tok hogy fentsegh töresbe ne leledzetek miatta.

II.

Masodfor: ha megh Bernoldus idejeben, ugy mint Christ' fületese utan ezer hatván es tendő tayban kezdettenek az Ostyak, hogy hogy volna igaz hogj az Papak előt az f. Aryak vőttek volna be az Ostyakat a keresztjen Ecclesiaban? Es kicsoda ketelkedhetik abbā hogj nem Papa volna talaloja az Ostyaknak, meg penig amaz oda fellyeb megh jegyzet lator harom Papak között eggyik.

III.

Harmadfor: ha Bernoldus nem ketelkedet az Ostyakat megh utalasképpen Minutias numularias, penshez hasonlo

farr

faradekoknak nevezni: Miers hogy most azon avagy hasonlo nevezetekkel nem illetternek?

Negyedfor: Ha az időtől fogvan nē mindē Ecclesiak vőttek be, általán veggel nem volt ketelenséges a melljert az melj Ecclesiakban, avagy nem voltanak, avagy be nem vőttek, de az kenyerek tördelteteket az Vég-vacsorának ki folgalatasában megtartottak, miért nevezik Calvinista Eretnekeknek?

IV.

Eotodfor: Ha semmi hasonlatossaga nincsen az Ostyanak az igaz kenyerekhez, sőt ha megh kenyerek nevezetni is melatlan, hogy hogy lehet igaz, hogy igaz kenyér volna az Ostya, es hogy valami kivantatik az igaz kenyerek valóságára benne volna?

V.

Vegezetre: Ha az Egyházi

VI.

Q,

sol-

szolgálat és a keresztényeni vallás az Oltjak által sokképpen megvestegetődik: hogy hogy merik allatni az Euangelicus tanítók, hogy az Sacramentomhoz igen illendők ekelegekre valóak?

Ezen dolgot bizonyítja hasonlómóddal *Honorius Presbiter Augustodunensis in Gemma animæ lib. 1. cap. 66. circa annum D. 1120.*

VI. Azt is mondgyak az Oltyasok, hogy Agoston Doctor idejében volt az Oltya, *Aug. in sent. Prosperi Dist. 2. de conser. capite cum frangitur.*

F. Meg mutattuk ez előtt, hogy Agoston Doctor idejében az hartyas buberek Oltyaingjen sem említetett nem hogy volt volna. Az holot penigh Hostiat említ, nem az Miskő Oltya-

Oltjaról kel érteni, de az templomban az Urnak asztalára az keresztényeni közösségtől fel vit kenyeret. Vegezetre az holot írja Agoston Doctor *Cum frangitur, &c.* Mikor megtördeltetik ez igével Tördeltetik, elege meg hamisítja az Oltyasokat, hogy ő nem penshez hasonló keredded lapos vekony hartya faradek Oltjarul föl, de az igaz éltető jó ízű kenyerről. Mert ők az Oltyat nem tördelik.

VII. Azt mondgyak: hogy az keredded Pogacsak amaz igen régi Epiphaniusnak idejében is voltanak, mint megtetűk Epiph. in Anchorato.

F. Az Historiak külbömbet mutatnak, mint megh latok. Mert ezer hatvan estendő tanyban

Elt 400. estendő tanyban Christy születése után.

ban sűle az Papa Míseje az O.
styat Epiphanius. utan közel
hat száz eűtendűvel. 2. Epípha-
nius Görűgh Píspek volt Cy-
prus hígetben. De az Görűgh
Ecclesiák az kovaűtalan Míes
Ostyat be nem vűttek, ma sem
veűik. 3. Christus sűlete se urű
ezer őtven-negy eűtendűvel
haborottanak meg az Görűgh
Ecclesiák az Romaiakkal, az
kovaűs es kovaűtalan kenyér
felűl Epiphanius utan közel
hat száz eűtendűvel. *Cenur. 11.
Cap. 6. Ecclef. Hyst.* Azert hogy
hogj oltalmazta volna Epípha-
nius az Mísezű Ostyat? 4. E-
zek az Epiphanius sűvai. *Hoc
enim est rotunde forma & sensus expert.
quantum ad potentiam.* az az. Mert
ez temerdekek formájú es erze-
kenűseg-nelkűl való erejere ke-
pest, meltatlanul illetetnek az
Míselű Ostyara, mintha oly ve-
kony

kony harűya, taytek lapos ke-
nyer faradekrol sűolana, melljet
az ember sűajaban alig erzeűe,
holot ez ige *σπογγύλον* nem penű
sűabasű lapos temerdekekűget,
de temerdekek keregdedet je-
gűyez, minemű az gűmbűlyű
kenyer. Hogy penig erzeken-
űeg-nelkűl valónak mondűya:
(*non passivē sed activē*) ugy magűa-
raztatik, hogy az kenyér nem
erez, sűa tűbbi.

VIII. Hozzak be az Ago-
űton Doctor peldáját ki
igy sűol:

Az en Anyam engemet kű-
vetűen Mediolanumban talala
az Ecclesiűt Szombaton bűy-
tűlni, kezdet vala tetovazni
mit cűselekednek. Akkoron en
tanacsolam ez dologrol az bol-
dog emlekezetű Ambrus Pí-
peket. De az monda: *Cum Romani*
VE-

Aug. ad Iac-
nuar. & ha-
betur in De-
cret dist. 12
Cano: Ma-
ter mea.

venio Sabbathum ieiuno, cum Mediolanum sum, non ieiuno: sic & tu ad quamcumque Ecclesiam forte veneris eius morem serva, sicuti quam non vis esse scandalum, nec quenquam tibi: Hoc cum matri renuntiasset libenter amplexa est. Az az: Mikoron Romaban megyek, böjtölők, mikor Mediolanumban vagyok nem böjtölők: Igj te is az mely Ecclesiaban be megy annak fokasat tartsd, ha valakinek nē akarfi botran kozasara lenni, egyebet sem teneked. Ezt mikor Anyamnak megh mondtam volna, örömett veve. Melyből azt hozzak ki, hogy az holot Ostyaval oftogattatik az Ur Vacsoraja, Ostyaval vegyed, az holot kenyerrrel, kenyerrrel vegyed: mind egy.

F. Micsoda közü vagyon az Ur vacsorajanak az Romai böythöz? Az Ur vacsoraja az Úy Testamentomnak Christu-

inl ve-

stul berezteret második bentséges Sacramentoma, az Böytöles Szombaton vagy Penteken emberi talalmany: Az Ur Vacsoraja az Euangelioni igere-teknek fűkséges el pecsetelő Sacramentoma: az böytöles testnek meg fanyargatasara való etlenség itlanfágh: ha penigh napnak es eledelnek valogatasaval vagyó, ördögi tudománj, azt mondgya az Lelek előőr Timotheushoz írot levelenek negyedik rebeben. Iol cselekedte Ambrus Doctor, hogy á keresztényeni szabadfagra nézendő dologban az Ecclesiaknak fokasához tartotta magát. De ha az Ur vacsorajáról volt volna szó, hogy Mediolanumban kenyeret tördelnek, Romaban pedig kenyér buborek Ostyat imadnak, bizony az Christus bents berezese berint való értel-
lemből

281 Az Ur. Vacsorájához
lemből szőlőt volna. Annak-
okaert illetlen az pelda: Itt i-
migy böjtölnek: azért az UR
vacsorájában is fabad imit O.
styaval élnem, amot kenyérrel.
Kine pökne ezt az gyermeki
rossz veleskedesnek követköze-
set?

Az kenyérnek törtelgetése
ugy-mint, az Ur vacsorájában
való szükség meg változtatha-
tatlan ceremónia, tessen valas-
tast az Christusnak Vég. vacso-
raja között, es az emberi talal-
manyoktól meg mocskoltatott
Ostyas vacsora között, annira
hogy soha senki jó lelki isme-
rettel sem nem communica-
tathat egyfő s mind Ostyaval
es kenyérrel sem nem commu-
calhat. Mert bizony aruloja
lenne az Ur. vacsorájában való
kenyer törtelgetesnek. Hisem
a Sacramentumok külömböz-
tesnek

1. árad az
előjáró be-
fedés.

illendő tanúság.

282

tetnek meg minket, mind az
Poganyoktól, mind peniglen
egyeb tevelygőktől, mellyet a
ki nem tud jövevény az fent
írásban. Immar az ki azt köve-
ti a mit Idvőzítőnk parancsolt:
Hoc facite Ezt cselekedgyetek,
tudni illik, az kenyeret keze-
tekben vegyetek: meg áldgya-
tok: meg fegdellyetek, es ugy
osztogassatok egyebeknek: ez-
zel meg külömböztetet az,
minden egyeb tevelygőktől:
Mert az Iesus Christusnak f.
ferzeze mellett maradot meg
farazon. Az ki penig nem ke-
nyeret, de list langh raytek la-
pos vekony harttya Ostyat ve-
sen elő s nem törteli, de törde-
lesnelkül osztogattya, el ravo-
zot az, az Christus ferzesetől,
es Schismaticus. Azert egyfő
kenyeret törtelni s ugy osto-
gatni az Ur Vacsoráját, maffor

R

lapos

Apocal. 3.
v. 16.

lapos vekony hartya Ostyaval:
avagy egyfer s mind kenjerrel
es Ostyaval, micsoda nagy ál-
hatatlanfagh ez az Christus Ie-
sustul fereztetet dragalatos s.
segnek ki folgaltatásban. Ez
az sem heű, sem hideg, kit az
Ur Isten ki okad az ő fájabol,
azt mondgya fent Ianos az
Mennyei jelenesről írot köny-
venek harmadik reſeben. Egj-
gyetlen egy peldat ez rut uta-
latos tetovazásnak el finlesere
nem találhatnak, nem hogy az
Ambrus Doctor Bőyti tartoz-
nek ide.

AZ HARMADIKROL.

Az kenyernek tördelese az
Vr Vacsorajaban oly Cere-
moniaé mellyet ſabad volna
el hadni, avagy követ-
ni?

Va

Valaminemű allattya és va-
losaga az emberi nemzetnek
váltságának az Christus teste es
annak a ſenvedes közben va-
lo tördeltetese, fínten olyan
allattya es valosaga az Ur Va-
csorajanak a kenyernek az of-
togatás közben valo tördelte-
tese, el anníra hogy ha az Chri-
stus testenek az ſenvedes köz-
ben tördeltetese nem lőt volna
soha az mi váltságunk vegben
nem mehetet volna: akkeppen
ha az UR Vacsorajaban az
kenyernek tördeltetese nem
leſen, soha Sacramentum sem
lehet, es akar mely köz ember
Vacsorajatul sem külömböz.
Meg tetſik ennek igazsága eb-
ből: Mert az Ur Christus a ke-
nyeret kezében veven halakat
adot, meg ſegte, es ugy attra az
Tanítvánjoknak s azt mondot-
ta: Ez az en testem, mely ti e-

R 1

rette.

Nota.

rettetek meg tördeltek, ezt
TEGYÉTEK az én emlékeze-
temre. Olj rend tartas azért az
kenyernek tördeltetése mely a
Christus parancsolattja ala eset
el annjra, hogj valakik az Veg
vacsoraban az kenyeret nem
tördelik, mind az Christus pa-
rancsolattjat fel bontyak eb-
ben, mert nem tesik az ő teste-
nek tördelmenek emlékeze-
tise az Veg vacsorat, mind pe-
nig az valtsagnak vegben me-
netelinek valóságat, mely az
Christus testnek tördeltetése
által ment vegbe el fordittak.

Substantia-
lia Sacra-
menti, id est
materiam,
formam, fi-
nem & to-
tam institu-
tionē Chri-
sti mutat,

Ved ki az Christus testet, es
annak tördeltetése az valtsag-
bol, az valtsagh semmi lehen.
Ugyan is miért öltözte fel az
testet, hanem hogy abban meg
tördeltetven véret ontvan az
valtsagot vegben vihesse, mint
lisd meg Psal. 22. v. 17. 18. Es. 53.

vers. 4.

v. 4. 5. Igy vedd ki az kenye-
ret, es annak tördeltetése az
Vegh-Vacsorabol, Sacramen-
tum nem lehen, vedd ki az
Christus vérennek ontását az
valtsagbol, soha valtsagh, nem
lehen: így ved ki az bornak
öntését az Veg-vacsorabol so-
ha Sacramentum nem lehet.

qui fractio-
nem panis
negligit.
Confes. Ca-
thol.

Az Veg-Vacsora oly dra-
galatos fentsegh, melyben az
Christus kín szenvedése teste-
nek tördeltetése, es halála elő-
keppen meg mutattatik, a mel-
lyert ugyan Christus halálára
emlekeztető fentsegh az. Ha
azért az kenyer nem tördelte-
tik az bor nem öntetik, hogy
hogy mutatodik meg a Christi
szenvedése, vere hullása teste-
nek tördelme. Bizony ki for-
dul ez Christus befede farka-
bol: Az en halalomnak emli-
kezetire tegjétek. De az Ostya-

R₃

fok

sok Veg-vacsorajokban az kenyert nem törteltetik.

Bona quest.
149. de Sa-
cram.

Annakokaert az Christus fent szerzeset meg rontyak, parancsolattat meg nem tartjak, az valtsagot el fordittyak az Christus fenvedeset, es vere hullasat megh nem mutattyak, es soha az Vegh-Vacsorat az Christus halalanak emlekeztire nem tehetik, es jo következesbol ne igazan solgaltattyak ki az Ostjaval az Vegvacsorat.

Hogy peniglen nem oly ceremoni legyen az kenyernek törteltetese az Veg-vacsoraban, mely tartoznak az keresztyeni szabadfagra, hogy akar törtellyed akar ne? Nem vertek es keresztyeni szabadfagban áll: de oly mely sit de essentia Sacrae Cene, legyen az Sz. Vacsorának allattyal, es valóságára tartozzek imez okok mutattak megh.

Elő.

Először. Mert tanu bizony-sagot tesznek arról az három Evangelistak, es fent Pal, hogy az Ur Iesus mikor az Vegh vacsorat szerzette az kenyeret kezében vőtte, az Atyának halakat adott, meg segte es az Tanítványoknak attá parancsolta hogy vegyek es egyek, azt is penig az ő emlekeztire. Melj-ből megh tessék, hogy az UR Christus ebben az meltsagos sentségnek szerzesében, tulajdon sentséghez illendő valóságos ceremoniakat adott elő, olyakat mellyek nélkül az vegh vacsora csonka, ha valamellyiket el hadgyak az Ceremoniaknak.

Hogy peniglen az Ostyasok hanyak az vendeg fogado hazat, estvet le ülest vagy fen állt, kovastalan kenyeret, &c. mellyek tartoznak az külső ceremoni-

I.

A Christusnak ő szerzeset tagadod, ha az kenyeret nem törteltetik.

nak kell lenni a Christus példájához, és szerzesehez ne foglaltassék ki külföldben, hanem az kenyert tördeltessék, és fokaknak osztogattassék az Paptul. Mikor Luther ezt írta nagy igazságot szólott. De mikor az Calvinisták mondgyak, mindigarast eretnekséget folanak, és Sacramentariusok erette.

Hogy penigh itt is azt vitattyak: Mind egy ez: Törni fadni, igen meg csalatkoznak: Mert ha nekik mind egy, az Euangelistáknak né mind egy. Luther sem tartotta a Papisták ellen valo argumentomaban mind egynek, kiről mayd oda alab bővebben.

III.
Az Christus
parancso-
lattyaban
kettő va-
gyon.
I.

Harmadfor: Christus ebből: Ezt cselekedjétek azen emlekezetemre, azt parancsollya mit cselekedgyünk és mi vegre. Mit cselekedgyünk? Azt az mit ő maga cse-

ga cselekedet vala. Hogy az kenyeret kezében vőtte, és halakat adván meg segte osztotta, úgy mint az ő mi erettünk el adator testenek Sacramentomat: ismet az meg aldot Pohart osztotta, úgy mint, az ő mi erettünk, és bűnünk bocsanattyaert ki öntetet vérenek Sacramentomat. Ismet hogy ezeket az jokat vegyünk, ígyük, és az igeretnek hidgyünk. Mi vegre penigh? Az ő halalanak haláados emlekezetire, mint fent Pal mondgya: Valamenyiker ez kenyerből eátek, és ez Poharbol isatok az Vrnak halalat hirdessetek miglen el jó.

II.

Valami ez parancsolatban vagyon, annira az Veg-vacsorának valóságára tartozik, hogy soha tőle fentsegh töres-nélkül el nem szakaztathatik. De az kenyeret tördelni, finten ugyan ott vagyon mint ez, meg áldani,

ni, adni, venni, meg enni, meg inni. Annakokaert az kenyertördeles az Végh-vacsorának valóságára tartozó rend tartás, es nem oly mellyet el hagyhas. De az Oltások né tördelik ákenyeret a Veg-vacsorábā: azért nem igazan foglaltattak is ki.

Hogy itt is azt mondgyak: Kenyerből es borból kel úgy vagyon állani, de az külső Ceremonia oly, mellyet szabad el hadni, vagy követni. Mert ez csak az Apostolokra nézet az parancsolat: Hamis fogas. Mert ezzel az parancsolattal erősítették meg az Vég-vacsorának szerzése, es ki foglaltat-

Mint egy farkon úgy forog ez parancsolat: Ezt cselekedgyetek az egész vacsora:

sa: *Hoc facite.* Ezt cselekedgyetek, hogyhogy álhatna meg egyeb arant, mind szerzése, mind ki foglaltatása, ha a parancsolat ott nem volna? Az miképpen a hivesek ennek a parancso-

latnak

latnak erejével vőttek, őttek, es ittak az meg áldot kenyeret es bort az Urnak halalanak emlékezetire: akképpen azon parancsolatnak erejével az Tanítók az kenyeret, es az bort, halakat adván meg fentelik, tördelik az etelre es italra osztogattyak, az Urnak halalanak emlékezetire. Hogy cselekedhetnek ezt, ha az parancsolat előttek nem volna? Hát nem keresztényei szabadság, de Christus parancsolattya tördelni az kenyeret, es az Apostolokra néz, mint ő utannok az igaz Tanítókra. Nem ez tehát értelme. En Tanítványim az mit ti imar cselekedtetek: ez után is azt cselekedgyetek: de ez, az mit lattok, hogy en cselekezem az Végh-vacsorának szerzésében, es ki foglaltatásában, es tőnektek is parancsolván, hogy

hogy cselekedgyetek s' immar is az en parancsolatomból cselekeditek; ez után is cselekedgyetek es az Ecclesiában megh parancsollyatok, hogj azt cselekedgyek az én emlekezetemre.

De abrog.
Missae pri-
vata.

Luther is az Papisták ellen fölötte igen állattya, hogy ez parancsolat: Ezt cselekedgyetek, egy arant tartozik az kenyér tördelesre es osztogatafra.

IV.

Negyedfő: Mert az mit az Christ^s az vég vacsoranak ferezésben cselekedet az végre, hogy ez vigasztalással tellyes, Szentfőgnak Sacramentomnak hafnat nekünk ajanlanna, az keresztyeni fahadsagra néző dologhnak tartani nem fahad, de az parancsolatnak része. Mert az keresztyeni fahadsagra tartozo dolog közöt, es a főkőfőgnak közöt az Sacramentomnak értelmere, ez regulat

kel igen

kel igen meg tartani, hogy csak azok az Istentől parancsolattot főkőfőgnak Ceremoniák, melyeknek valami nyilván valo, es az Isten igejében ki jelentet kegyelemnek az Christus jo tētemenyiről jegyzesi vадnak, azért mert ennélkül az hasonlatossag nélkül Sacramentum nem lehet, mint Agoston Doctor bizonyittya.

Aug. Epist.
23. ad Bonif.

Sz. Pal az Christushnak mīrettünk tōrdeltetett testet kenyerek nevezvē nyilván bizonyittya, hogy az Christus az kenyerek tōrdeltetēfēvel az keresztfan az ő testenek tōrdeltetett akarta jelenteni, melljett az Ostyasok is vallanak. Mert Pal Apostol az Tōrdelesnek i

Hun. De Sa
eram. pag.
336.

gejevel azt mondgya, az mīt az Euangelisták az El adattatnak igejevel. Ezt penigh hogy fēnvedett, es halalat jelentet,

lentette nem forog kérdésben.
Agoston Doctoris így szól erről:

*In sentent. Quando Panis frangitur. &c. quid aliud
Prof. Dist. 2. significatur, quam oblatio corporis ipsius
Con. c. cum in cruce?* Azaz: Mikor az kenyer
frangitur,

tördeltetik micsoda jelentetik
egyeb, hanem az Christus te-
stenek az kereszfara valo vi-
tettetése?

Mellyekből fűkészeskep-
pen meg czafolhatatlanul kö-
vetkezik: hogy valaminemű
állattya es valósága az emberi
Nemzetsegnak valtságának az
Christus testenek tördeltetése
finten olyan állattja es valósá-
ga az Vég vacsorának fent Sa-
cramentomanak az kenyernek
tördeltetése. Immar itilyle meg
az jó lelki ismeretű ember, ha
Adiaphoron Kereszteni fabadfag-
ban allo dologhé tördelni a-
vagy nem tördelni a kenyeret
az Végh-vacsorában? Ha meg

mutat

mutathatyaké azok az Christus
testenek mñ erettünk a kereszt-
fara valo tördeltetése a kik O-
styával oltogatják az vég Va-
csorat, holott ők az list-langh
hártya oltját nem tördelhetik?
Ha nem meg rontyaké a Chri-
stustól szereszterett dragalatos
fentseget, holott az mi valósá-
ga azt el hadgyak? Ha nem
vetkezneké az Christus paran-
csolattya ellen mondvan: Ezt
így tegyetek az en halalomnak
emlekezetire, hogy az mikép-
pen en az kenyeret kezemben
vevem, meg áldám meg segde-
lem nektek oltogatám: Ti is
mikor ki foglaltattatok ez f-
seget az kenyeret kezetekben
vegyetek, meg áldgyatok, tör-
dellyetek, es ugy oltogassatok.
Mire? Mert az en halalom ugy
adatik előtökben a kenyernek
tördeltetése alatt, es ugy teheri-

s

tek

tek az en halalomnak emlekezetire. De az Ostya nem tördeltetik. Hogy hogy ne vetkeznetek tehát az Christus parancsolattya ellen?

Eotódfer: Mert s. Pal nől-ván mondgya, hogy az mely kenyeret tördelünk az Christus testnek velünk való közlese. Mert egy kenyer egy test sokan vagjunk. Mert mindnyajan egy kenyerből részesülünk. Ha azért egy az kenyer, melyből annak tördeltetése által mindnyajan részesülünk: az Ostya pedig nem egy, de sok, es egyből sokan nem részesülhetnek, tehát bizony nem *res adiaphora*, nem keresztényeni szabadságban áll az kenyernek tördeltetése, de erős parancsolatbā. Ezokaért az kik az kenyernek tördeltetése el veszteglék, miképpen mondhattyak: *Panem quem frangi-*
mus

mus, az mely kenyeret tördelünk? Ismet: Egy test sokan vagjunk, mert egy kenyerből részesülünk, holot az Ostyafok között nem tördeltetik az egy kenyer, sem nem osztogatatik sokak között, de kiki maganak veszen egy egy liszt lang hartya Ostyat.

Azt mondgyak ez ellen: Külömben akkor nem lehetett. Mert ha csak egyiknek adta volna az egész kenyeret az többi annelkül lőtt volna.

F. *Fallacia non cause*. Okat, miért tördeltek az Apostolok az kenyeret ezt velik: Mert egész kenyeret vőttenek elő. De miért vőttenek egész kenyeret elő? Bizony nem egyéb okaért, hanem hogy tördelhessek:

Mert Christus úgy parancsolta vala: Mert annakelőtte a tördelesnek titkanak, avagy jegyzesének meg kel vala tartani. Mondgyak hogy az Apostolok egész kenyeret vőttek elő. Miért hát hogy ők azt nem cselekezik de inkább akarjak az Papa talalmányat venni hogy sem az Apostolokét?

Azt is mondják, hogy az Apostol az tördelesen az osztogatást erti. Mert az tördeltetes osztogatas nélkül nem lehet.

F. Szent Pal hamisította meg őket. Mert nem azt mongya: Az kenyeret melyet osztogatunk, de az kenyeret melyet tördelünk, hogy a kenyeret az ő tördeltetesétől megkülömböztesse. Ugy vagyon, hogy az tördeltetes osztogatas nélkül nem lehet, de más meg

vegdelt

vegdelni az kenyeret, más az vegdelt kenyeret el osztogatni: Mert hogy hogy osztogathatnad ha előb el nem tördelned? Így tanít itten S. Pal: Az mely kenyeret tördelünk, az az, kezünkkel darabokra faggattjuk es el osztogattyuk. Mert különben az egy kenyerből nem rekesülhetnek sokan.

Azt-is vitattyak, hogy a kenyernek egy volta nem áll az kenyernek egy testabol valo egysegeben, de az hasznanak titkos egysegeben, különben Pal mikor Philippisben mulatot az Corinthusbeliekkel egy kenyerből nem rekesülhetet.

F. Igaz, hogy ez egész világon levő hívek az Ur Vacsorájában egy kenyerből rekesül-

s 3

nek

szólnak, az mi néz az hasonlak
titkos voltára, mely az életnek
kenyere az Christus Iesus az ő
kereset javaival, de né rekesül-
nek azon egy kenyerből, az mi
néz az egy gömbölyű kenyér-
nek egy voltára. Ezokaert köz-
önségesegj volta a kenyernek
né kívántatik, hogy az egh alat
mindenűt csak egy kenyerből
rekesűlyenek: Mert lehetetlen,
de meg kívántatik, hogy min-
den Ecclesiakban közönséges
egy kenyér vetessék elő, es az
szenteltessek meg, az tördeltes-
sek, es az osztogattassék.

Hogy pedig Pal Apostol ír-
ja, hogy ő Philippisben mutat-
van azon egy kenyerből reke-
sűl az Corinthusbeli hívek es
az Philippisbeliekkel, azt írja
ugy-mint, ki az Philippisbeli
Ecclesianak is az Corinthusbe-
lieknek is azon egy Apostola:

Mert

Mert mindenik helyben le-
vőkkel, nem hasonlára nézve
csak az Vegvacsorának, de az
kenyernek egjvoltára nézve is
azon egj kenyerből őtt. Mert a
Corinthusbeliek is tizennjoltz
holnapokig a Philippisbeliek-
kel is gyakorlatossággal ugyan
egy kenyerből communicals
vala.

Act. 18. v. 11.

Act. 16. v. 12.

Act. 20. v. 6.

Hatodszor, az regi Ecclesianak
jörend tartalma is azőt bizonyít-
tya hogy szükséges (nem faba-
dos dolog az kenyérnek törde-
lese. Nézd megh az Apostoli
cselekedetnek második reket,
hogy az hívek az kenyérnek
tördelesében voltak fog-
lalatosok. Ha ki pedig Agapa-
nak szertetnek lakodalmanak
mondana, bizony dolog, hogy
az olyan lakást mindenkor e-
lől vőtte, az Ur Vacsorájával
valo éles. Eltenek előbb közön-

VI.

§ 4

segessen

segessen az Urnak ástalarol azon egy kenyerből tördelvén azt nekik az Apostolok, es az után telepettenek külön á beretetnek ástalahoz. Így *Act. 10. v. 7.* Az hétnek első napján egyben gyülekeznek vala az Apostolok az kenyerek ségesére az az, az Végvacsorával valo e lesre.

De csak nemely Ecclesiakban volt az fokas.

F. Mert am olyan hamar változas eset volna es szakadás az Végvacsorának ki foglaltatásának modgyában az Ecclesiakban? Nem volt fokas tördelni az kenjeret, de szükségessé képpen az Christus parancsolattya sérint meg kellett lenni.

Vegezetre, Szükségesnek lenni ezt az Ceremoniat az Istennek tífteletire csak anniban

ban ítillyük, az menyiben az Végvacsorának Sacramentomanak avagy Szentísegenek épségere, es tökelleteségere tartozik á Christusnak sé. sézese es parancsolattya sérint. Ezt cselekedgyetek. Ha az Ostyasok ez parancsolatot el fordíthatyak, lássak; De erre nekik hatalmok nincsen. Mert bűntetes előttök. *Matth. 5. v. 19.* követkőzik tehát, hogy az Végvacsorában az kenyertördeles oly Ceremonia, mellyet séntísegh törés nélkül senki el nem hagyhat. De az Ostyasok el hadgyak.

Ezentanították vegezetre az régi Paterek Apostoli sérfiak is. VII

Ignatius Sz. Iános Apostol Tanítvanya így ír erről *Epistola 9. ad Philadelph. vna est enim caro Domini Iesu & unus eius sanguis, qui pro nobis*

Elt Christy
Bűsítése után
hatvan
évtendőben

nobis effusus est, unus etiam panis pro omnibus CONTRACTVS & unus calix totius Ecclesie. Az az: Mert egy az Ur Iesusnak teste es egy az ő vére mely mi erettünk ki öntetett: egy mindenekert Meg törteltet, kenyér is, es egy egesz Ecclesiának Pohara.

Elt anno
Christi 170.

Ireneus lib. 5. cap. 4. Quando mixtus Calix & Fractus Panis percipit verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis & corporis Christi, ex quibus augetur & consistit carnis nostrae substantia. Az az: Mikor az meg töltöt pohar es az megh Törteltetet kenyér melle adatik az Istennek igeje, a Christó vérennek es testenek leßen Sacramentoma, mellyekből öregbedik, es áll az miteftünknek állattya.

Elt anno
Christi 200.

Clemens Alexandrinus libro 1. Strom. azt írja, hogy az ő idejében forras volt. hogy az Ur Vacsorajaval valo elesben kiki az kösfeg közzül részt vevő magának

Vbi

vbi Eucharistia, ut mos est, distributa, seu divisa vel fracta fuerit permittitur unicuique ex populo sumere partem: Mikor az Ur Vacsoraja osztogattatik vagy törteltetik meg engetetik kinek kinek az kösfegh közzül, hogy részt vegjen. Igy Cyprianus ki élt 240. éftendőben in serm. de Coena. Theophilus ki élt 300. éftendőben libro 1. pasch. Chrysostomus ki élt 370. Hom. 24. in 1 Cor. 10. Augustinus ki élt 390. éftendőben. In sententia Prosperi dist. 1. de cons. cap. Dum frangitur. Item ad paulinum Epistola 59. Dionysius élt 400. éftendőben Hierarch. Eccles. cap. 8. Cyrillus Alexandrinus élt 460. éftendőben lib. 4. cap. 14. in Ioan. Beda 700. éftendőbe élvő super Luc. cap. 14. Iaz többi bizonyíttyak hogy az Apostoloknak idejek után az egesz kösfönseges Keresztyni Anya-szent-egyhazban az

ke-

kenyernek megh tórdelesének rendit az Ur vacsorájának ki foglaltatásában a Christusnak bent szerzese, es parancsolattya berint bentül megh tartottak többig ezer estendőnel.

Annakokaert megh tetzik igen nyilván, hogy nem oly rend tartas az Vegvacsorában az kényernek tórdelese, mely csak az keresztyeni szabadsgon jarna ugy hogy ha akarod követetheted, hanē akarod el hagyhatod, hanem ugyan allatyara es valóságára tartozik az Vegvacsorának.

De ezt az Ostjások nem követik: Miért? Hald meg.

I. Miért az Christus, azt mondgyak, nem parancsolta, de szabadgyaban hatta

res Anaphora.

F. Hamis ez ő mondasok.

Mert

Mert bötűben valo parancsolat ez. Ezt cselekedgyetek az enem lekezetemre. Mely Christus parancsolattya fínten ugy tartozik az kényernek tórdeletetere mint egyebekre, mellyeket az Christus cselekedet, es az Tanítoknak az Végvacsorának ki foglaltatásában cselekedniek parancsolt, mint Luther Marthon ekkeppen megh mondotta: *Ecce hic vides quomodo modus & forma, quae nunc in Missa observatur plane non consentiat cum Evangelio. Consentiant Evangeliste & Paulus, quod Christus panem acceperit, Fregerit, discipulis dederit. Non exprimunt an ipse comederit aut biberit. Cum igitur Frangere & discipulis dare nihil aliud sit, quam benedictum panem in M V L T A F R V S T A P A R T I R I, nulla Missa celebrari debet, siquidem institutioni Christi congruere debeat, in qua non Frangatur Sacramentum, & à sacerdote inter multos distribuatur. si diuersum fiat, non erat Missa Christiana, sed talis*

Lutherus
lib. de abu-
su Missæ
Tom. 2. le-
nen. Germa-
pag. 23.

qua

qua pugnet cum institutione & ordina-
tione Christi. Et paulo post: Iam igitur
confer inter se Antichristianos & Chris-
tum. Hic Frangit panem eumq; omnibus
distribuit, illi frangunt sed nemini distri-
buunt, solis sibi servant, speciem tantum
quandam fractionis referunt: quid ergo
fict de verbis Christi, hoc facite? Cur
contra faciunt quam Christus praecepit.
Az az; Ime itt latod mi modon
az mod, es az forma, mely mo-
stan az Misseben meg tartatik,
hogy nem eggyez semmikép-
pen az Euangelio-mal. Eggjez-
nek az Euangelistak es Pal,
hogy Christus az kenyeret vöt-
te Meg vegte az tanítványoknak
adta. Nem fejezik ki ha ötté ő
maga avagy itté; holot azért
tördelni, es az tanítványoknak
adni nem egyeb, hanem az meg-
áldot kenyeret Sok rege olatni,
egy Misenek sem kel foglaltat-
ni; ha az Christus szerzesevel
eggyezni kel, melyben nem
tördel

tördeltetnek az Szentseg, es az Pap-
tul sokaknak nem oltogattat-
nek. Ha ellenkező lefen nem
vala keresztényi Misse, de oly,
mely ellenkezik a Christ° szer-
zesevel es rendelesevel: Es
egy kevese alab: Immar azert.
hord egyben önön közdöttök
az Antichristus követőit es az
Christust: Ez törtelte az ke-
nyeret, es azt mindeneknek
oltogatta: amazok törtelik u-
gyan, de senkinek nem oltog-
gattyak, ő magok fel vaytyak:
csak valami finet mutattyak
az törtelésnek. Hova teszik az
Christus beszédet: Ezt cseleked-
gyetok? Miert hogy az Christus
parancsolattya ellen cseleked-
nek.

Melj Luther beszédéből meg-
tetzik, hogy nem sabados Ce-
remonia az kenyernek törtel-
tetese, de oly mellyet ketelen-
ságh,

seg ala vetet az Christ^o paran-
csolattya. Vegezetre micsoda
igekkel tötte legyen az Christ^o
fabadofsa es mi modon megh
kel mutatniok. Mert mi az mi
Bibliánkban fel nē találhattjuk

II. Az Christus az közön-
seges foka s ferint mint az
töb Sidok tördelte az kenye-
ret, minemü fokast az csuda
tetelekben is megh tartot

Matt. 14. & 15. Mar. 8. Luc. 20.

F. Ha ez igaz volna, tehát
az kenyernek meg áldása, o-
stogatafa s őmaga az kenyér,
sőt az etel ital fínten hasonlo-
keppen ki rekesztetnek az Vég
vacsorabol, mint az kenyernek
tördelese. Hogy penigh az Si-
doknal közönseghes volt tör-
delni a kenyeret, fínten olljan
közönseges volt az kenyér,
bor, enni, innya. Mikövertkö-

21k eb-

zik ebből, hanem hogy csak a
Sidok modgyara segte az Vég
Vacsoraban a kenyeret: Sidok
modgyara áldotta meg vötte a
kenyeret es ostogatta. Es igaz
áldas es ostogatas kenjer es bor
az etel, és ital az Végvacsora-
ban nem inkább leßen közönse-
ges mint az tördeles.

Mikor ezokaert az Christ^o
az Végvacsoranak Sacramen-
tomat ferzette, az kenyernek
meg áldasaban, tördeleseben,
adasaban, es ostogatasabā mel-
tosagossab dologra nézet, hogi
sem a közönseges foka s volna.
Más azert az Végvacsoranak
ferzesekoran a kenyeret meg
áldani, tördelni, ostogatni: más
egyeb közönseges Vacsorabā
Mert a végvacsorabā a kenjer-
nek tördeltetese alat vagyon a
Christ^o halalanak emlekezeti:
de az egjeb parafu vacsorakbā

T

csak

csak test taplalásra való. Isteni
meltosággal is hadgya: Ezt cse-
lekedgyetek, de egyéb parafit
Sido vacsorakban nem úgy.

III. Mind egy az kenyér
tördelesnek Ceremoniaja az
több rend tartásokkal, mint
lab mosással, estveli orakkal,
vendég fogado hazban valo
letelepedéssel &c.

F. Illetlen ségh vagyon az
peldakban, mellyek hasonloka
nem tehetik azt, az mi nem ha-
sonlo. Az kenyér, az bor, meg
áldani, tördelni, osztogatni, ön-
teni, enni innya az Christus
parancsolatjának erejével fűk
segések: de az lab mosas: Est-
veli idő: vendég fogado es tö-
bek ez felek az Christustul az
Sacramentumhoz nem ferez-
tettnek, es nem adattattanak
parancsolattal. Azert nem oda
yalok

valok. Mert az lab mosast az ^{Lab mosas.}
Husveti barannak meg etele es
az Vég hvacsoranak között
cselekedte, hogy az Tanitva-
nioknak emlékezetes jelethad-
na áferetnek es alazatoság-
nak. Senki azert még eddig né
almadozot azzal, hogy az lab
mosas reffe lenne az Vég vacso-
ranak Sacramentomanak, noha
az csufondaros Papak es Car-
dinalok maymoskodnak a lab
mosással. Az estveli időt hozta ^{Estveli ora}
az Husveti Barannak meg ete-
le az törvény ferint. De mivel
az Barany meg etelenek hely-
ben kel vala fallitatni az Vég-
vacsoranak azert ferzette ak-
kor az estveli oraban. Az A-
postolok sem köteleztek mago-
kat estvehez, de valamely idő-
nek reffeben az álkalmatoság <sup>Mikor fol-
galtassék ki</sup>
hozra, akkor folgaltattak mint <sup>az Veg. va-
csora.</sup>
nappal Act. 2. v. 46. Neha fő-
tet etzaka Act. 20. T a Az

Az regi Ecclesia az kegyet-
lenek bírodalmok alat nap fel-
jövetele előtt Tertul. *de Corona
Militis.*

Annak utanna az keresztye-
nek dél előtt való időt választá-
nak, melyben az emberek jo-
zanbak, mely szokást veli Ago-
ston Doctor, hogy fent Paltul
farmazot volna. Az mi néz a
vendeg-fogadora, nem Sacra-
mentomhoz illendő rend tar-
tas: akkor az idő úgy hozta.

IV. Ez ige *schibber* Sidoul,
magyarul tőrdelni azt jegyzi
neha az irasban, hogy osto-
gatni, el ostaní *Gen. 42. v. 1. Es.
58. v. 7* Elegh azért az kenyér
tőrdelésre azon kenyerek
el ostopatása.

F. Micsoda következes ez:
Nehol ez ige Tőrdelni, anníjt
tesen

tesen, mint ostopatni: azért
az Végvacsorában is? Ha ez
helyes tehát ez is helyes leszen.
Halakat adni, enni, innya, em-
lekezni, nehol az irasban jegy-
zi a parazti közönséges áldást,
etelt, italt, emlékezetet, azért
az Ur Vacsorájában is? Ki ne
pőkne? Bizonyítsak meg a-
zert hogymindenőt az irasban
az ostopatást jegyzi a cseleked-
nek valamit. Mosefnel is ez ige
Frangere panem meg fegni az ke-
nyeret anníjt tesen, mint tőr-
delni, es úgy ostopatni: Ugy
Esaiafnel. Mert az koldusok-
nak né szoktanak egy egy egeß
hazi kenyeret adni, de fegdelni

Annakfelette Mosefnel so-
hol nincsen az Bibliában, hogi
Jacob hallotta volna: Mert *pa-
nis frangitur in Aegypto*, kenyer tőr-
deltetik Aegyptusban, de hogi
Buza vagyon Aegyptusban,
T 3 mely

melj buza Sidoul *schebber fractura*
 mert meg törí az ehseget megh
 törtetik az malomban, nem pe-
 nig oštogatas. Ezokaert a tör-
 deles mindenűt az oštogata-
 sal egyűt ertetik, vegezetre a
 bötűben, ez kettő nyilván kin-
 vagyon, es egybe fogattatnak:
fregit, dedit. Megh sege ada. Ha
 azert ez: Meg sege, annűt te-
 sen itt mint: oštogatta, mint az
 Oštiasok akarjak, ertelme ez
 leßen: *dedit & dedit*, ada s ada, a
 vagy: oštogatta s oštogatta,
 mely follaşnal mi lehetne illet-
 lenb? Meg tetzik tehát, hogy
 más az Végvacsorában az tör-
 deles, más az törteltet az
 Tanítványoknak adni, es azt
 oštogatni.

V. Kesketelen megh kellett
 az Christusnak segni az ke-
 nyeret: Mert ez egész volt, es
 ha

ha csak Petérnek adta volna
 az többinek semmi nem
 jutot volna.

F. Micsoda keresztfogas ez?
 Az előb azt mondak, hogy tör-
 delni annűt teßen, mint oštog-
 gatni: im mostan azt állattyak,
 hogy kesketelen meg kellett tör-
 ni az kenyeret, mert egész volt.
 Azert ő magokat arczul csap-
 doşlak. Vetenek igen abban is,
 hogy az Christusnak törvént
 akarnak eleiben szabni. Hogy
 hogy s-mimodon kellett volna
 oštogatni az kenyeret. Elegh
 minekűnk hogy valoban tör-
 delte es meg parancsolta, hogy
 egjebek is azont cselekedgjek.

VI. Mert sem az Christus
 sem az Apostolok sohol az
 kenyert törtelst nem kíván-
 nyak hogy legyen az Vegh-

vacsorában bűkséges, ketelenéges.

F. Hamis ez is. Mert avagy né igen parancsoljaé a Chrístus az kenjernek tórdeletetése elő. Őr az ő példajával mellyel mi előttünk tündöklött: másodszor nyilván való parancsolattyaival: Ezt cselekedgyetek, mellyet Luther sem tagada. Az Apostolok is avagy nem elege hadgyaké, holot egyenlőben írjak, hogy az Chrístus vőtte a kenjeret, meg áldotta meg fegye es osztotta: Es ugyan kettőztetik amaz Chrístus parancsolattya. Ezt cselekedgyetek. Ugyf. Pal I. Cor. 10. Innen vagyon hogy soha sem az Apostolok sem az regi Ecclesia kenjer tórdelef. nélkül az Vegvacsorat ki nem folgaltattak, az mellyert az egeß Vegvacsorat *Fractionem* pa-

panis kenjer tórdelefnek neveztek *Actorum* 20. v. 7.

VII. Mert semmi meltoşagaval az regieknek meg né bizonyitathatik az tórdelefnek bűkséges volta.

F. Hamis. Mert az regieknek irasok rakvak az kenjernek tórdelefének bűkséges voltával az Vég-vacsorában, ugy mint, Istentől parancsoltatot rend tartasrol, az mint oda fellyeb meg latok. Annyira meg volt penig, hogy meg az Papazoknal is nem inemű fine meg maradot az kenjer tórdelefnek Ceremoniajanak, melly nélkül, az Míse ki nem folgaltatik. De nem mehettek el soha ti Ostyasok é mellől: Hogy az Chrístus parancsolattyanak meg tartasának ketelenése né egyeb, hanem Isteni es terme-

Betűrint való kötelessége az teremtet allatnak az ő teremtő. Jéhez való engedelemre. Kötelességek vadatok bentség töresnek alatta az Christusnak parancsolattyanak meg tartására. Ezt eslekedgyetek.

VIII. Mert az regi Ecclesia az kenyér tördelesnek rendtartását meg vetette avagy elhadta, hogy az morfalikokrol vetekedes ne tamadna: volnaé Christus teste avagy nem?

F. Nem eleg valamit velekedesképpen allatni, de meg is kel bizonyítani azt, mellyik Ecclesia mikor es miokaert vetette avagy el az kenyér tördelesnek Ceremoniaját. De nem volt oly maga feledet az regi Ecclesia, hogy igen sokat ve-

vetekednek az morfalekokrol volnanaké Christus teste: Mert soha nem velekedet arról, hogy az kenyér Christus teste lehetne különben, hanem az mint az bentség tarttya, sőt meg mikor élt az Vegvacsorával is né hitte hogy az kenyér Christus teste legyen, hanem hogy csak Sacramentoma, es bentsége: mellyert Evagrius írja, hogy a meg bentseltetet kenjernek maradékját vagy mosarlekját az deakoknak attak hogy megh egyek.

IX. Mert mi nalunk-is vagy on a kenyér tördeles: Mert az keregded list lang hartya, buborek, es taytek Ostyacsak a közönseges listlangból viternek.

F. Phyl semtelenség. Mint ha Christustul fereztetet Sacramento-

Euag. Hist.
lib. 4. C. 15
Az Vr Vacsorában
meg maradt kenyéret es bort
hova kel tenni.

mentomi Kenyer Tördeles volna az, mikor az Szakacs avagy Egyházfia, vagy az Patricarius az vizecskevel megh egyelitetet list langhbol csepent az heű vas köziben es megh floritatvan kenyer raytekor, hartyat, buborekot, es kőd Ostyat formal belőle kinnek az oldalan az feűletetske, hogy mindenitek sietve egyetek az mastok előt ugyan faldosva megh egyetek kereűtre valo fel feűttetesevel az Christust. Az Pap tördeli az Ur általanal az kenyeret, nem az Egyházfia az konyhan.

X. Mert az egyűgjűek megh botrankoznak az kenyernek tördeltetesen, es lelkek ismereti el fordul. Azert el kel hadni azt az uyjetast.

F. Azert cselekedetté az
Christus

Christus valamit az Végvacsorának ferzesevel, hogy valakit megh botrankoztasson vagy lelki ismeretit megh haborítsa? Avagy nem inkább az egyigűeknek lelki ismeretit csendesítette az olyan egy-igű Vacsorának ferzeseben? *Bona res neminem scandalizāt, nisi malam mentem.* Az jo dolog senkit megh nem botrankoztat, hanem csak az roűleket, azt mondgya Tertulianus.

Tertul. de
Velan. vir.

XI. Mert az kenyer tördeltetessel hasonlova tetetik az Vacsora amaz tobzodok Vacsorajokhoz.

F. Avagy nem tudta az Ur Iesus Christus az ő dragalatos Vacsorajanak Szentseget megh külömböztetni az tobzodo parasztoknak Vacsorajoktul? Mintha Ostyat nem ennek

nek az Végvacsoran kívül az Egyházia mikor faragja?

Meg tetzik mind ezekből hogy az Végvacsorában az kenyerek tördelese nem áll keresztényeni szabadságban mellyet szabad volna követni, avagy meg vetni: de áll az Christusnak fent ferzeseben es parancsolattyában. Annakokaert hol az Ostya nem igaz kenyers nemis tördeltethetik, meg kel ötet vetni, es az kenyeret kel be venni, egyeb arant, mind az Christus fent ferzese meg haboritattik mind parancsolattya meghrontatik, melly igen nagy Szentsegh-tőres.

III.

AZ HAZASV. LANDÓKNAK EGY- ben adattatafoknak Módgya.

I. Az Hazasulandókat közönséges helye predicatio után Vasarnapokon meg kel hirdetni a Tanítónak, es hirdetés nélkül nem szabad egyben adni. Mert az hirdetés oly híj tétel, mely által az hazasulandoknak Nemzetsegek, Eletek, Erkölczők, Czelekedetek, Termésetek es magok viselesek szem eleiben kél, es ha valaha az embereknek itiletek alatt forgotának, az hirdetés által legh főképpen. Ez az oka hogy nem mellyek olyan igen irtoznak az hirdetéstől, kiváltképen pedig

220 Az Hazafulandóknak egybe
dig az gyanos életűek, és azok
az kik valami czégéres vétkeket
czelekedtenek annak előtte: a
tisztá életűek pedig azt nagy
tisztességgnek tartják, hogy az ő
nevek az Isten hazában az pre-
dicalló főkől meg emlittetik,
mint a S. Haromság egy Isten
meg emlité, sőt ugyā ki hirdeté
Paradiczomban az Házaflagra
menendő Adamnak nevét:
Nem jó az embernek egyedül
lenni s az többi.

Nem kell ezokaért egy Ta-
nitónak is sem kedvért sem a-
dományért sem atyafiságért az
Hazafulandóknak ki hirdeté-
seket el mulatni. Mert abból
fakad ki az illetlenség, mely az
f. Házaflagnak ellene volna és
meg haborítaná az Istennek f.
szerzését. Mert így kei ki hír-
detned: Hazafulandó semé-
lyek vadnak N.N. vőtte N.N.

ha va

adattatásoknak meggya. 221

ha valaki az Kereztyének köz-
zül ezek között olly dolgot
tudna mely miat az f. Háza-
flag meg bontatnék, és a Kerez-
tyének megh botrankozhatna-
nak tartozik jó idejen lelke is-
meretinek köteleltsége alatt hir-
re tenni.

Ha te Tanito így el jár f. tisz-
tedben, és senki semmit tene-
ked nem föl felőlők, helyben
marad lelked ismereti: ha pe-
nig az emberek között valaki
valami házaflagh ellen való fo-
gyatkozást ertene s teneked
hirre nem tenne lelke ismeretit
fertette meg, és ő oka azoknak
rut életeknek, ha parazna vagj
gűllos, vagy ket feleségű vagy
egjeb halalos vetekben elő em-
ber az artatlannal fál egyben,
vagy ha mind az kettő ollyan.
Mert nem házaflag az, de po-
gany fertelmeskedés az házafl-

v

flagnak

282 Az Hazafulandóknak egybe
sagnak sine alatt. Annakfelette
az mely ember az hazafulan-
doknak neveket be adgya az
hirdetetre, attul felette fogal-
matossan meg kel ertekezni, ha
szabad semelyeké? őve illen-
döké? Nincsené Atjassag vagi
Sogorsag oly közöttök, mely
ellene volna az fent hazassag-
nak. Szülejek, vagy Szülejek
heljet valo gondviselőjek né el-
lenziké: es egjeb effele dolgok.

Iob teneked ekképpen ha-
zadnal vegere menned mindē
dolgoknak, mellyek az hazafu-
landok felől te read néznek,
hogy sem mint az Templombā
és ha valami illetlenséget es a-
kadalt talál, nem illik fel is
hirdetned, meddig el nem iga-
zittyak dolgokat.

II. Ekképpen vegere men-
ven az dolognak az Templom-
ban kenferittesének fel men-

ni reg.

adattatásoknak mondgya. 283

ni reggeli Prædicatio, avagy
könyörges után mindgyarast,
es ott elő álván ilyen modon
inditsad el befededet.

Minemű tista, fent es Isten ^{Heb. 13. v. 4.}
ferint valo áldot életnek neme
legyen az fent Hazassag, meg
jelentette Isten f. Pal Apostol
által, Sidokhoz írot levelenek
tizenharmadik refében ilyen-
képpen: Tistességes ugy mond, az
Hazassag minden emberek között, es az
fertelem nélkül valo agy, az paraznokat
penig es az agy törőket, az Isten megh-
itil vagy el karhóztattya.

Tistességesnek mondgya
az Apostol a f. Hazassagot ha-
rom kíváltképpen valo okokra
nézve.

Először: Arra nézve á ki az
Hazassagot ferzette. Az penig
nem az Angyalok, sem az Pa-
triarchak, Prophetak, vagy A-
postolok, de tulaydon ő maga
az fent Haromsagh egy Isten,

V mint

I.

Gen. 2
v. 18. 16.

mint meg írta Moses az terem-
tesről írot könyvnek második
resében. Mert mikoron az Ur
Isten minden állatnak tarsot te-
remtet volna, es csak az ember-
nek nem volna tarfa, akkoron
tanacskozok az fent Harom-
ság egy Isten, es azt mondak az
tanacskozásban: Nem jó embernek
egyedül lenni, teremtsünk segítő tarsot
neki. Ennek az tanacs vegben
vitélenek ilyen modgyat tala-
la az Isten. Mert álmot bocsata
Adamra, es mikoron el alut
volna ki vön egyet az ő olda-
la csontyai közzül, es huffal
környül veven abból formala
az Áffonyallatot, kít mikoron
Adamhoz vit volna az Ur Istē,
mint valami Nasznagy az Vő-
legenyhez az Meny-áffont,
azt monda Adam: Ez csont en
csontom ez test én testem: ez hívattatik
ferfiuból vetetnek: ezért az ember At-
tyát Annyat el hadgya es ragazkodik az
ő feleségéhez.

Ihol

Ihol ő maga ferzette az UR
Isten az fent hazaságot. Vala-
mit penig az Ur Isten feréz tíf-
tesleges az: Tehat az fent Ha-
zaslagh tífsta fent es áldot élet-
nek neme.

(Nagy vigasztalásokra va-
gyon ez az hazaslaghban elő
embereknek. Mert az Ur Isten
az ő fent ferzése mellől el nē
áll, az mellyert valami nyava-
lya, életnek terhes gondgyai
nehességek faydalmok, es kefe-
rűségek talalljak az Hazaslag-
nak igájában elő emberek,
tudgyak hogy Istennek tudasa-
ra vадnak az ő fent kezei fo-
rognak azokban, es ugy mér-
sekli ffontollya az mennire mi
el fēnvedhetjük. Mert hū az
mi Istenünk, es nē engedi hogj
mi fellyeb kesertessünk, hanē
csak az mennire el fēnvedhet-
tjük, sőt a kesertetekkel eggjūt

Ezeket ol
hagyhatod
rövidsegh-
nek okaert.

V 3

boldog.

1. Cor. 10.

bodogkimenetelit engedi mint
 s. Pal mondgya. Menni gond
 meni busulas vagyon a Hazaf-
 sagnak vono igajaban? Az Po-
 ganjok erre kepest *necessarium ma-
 lum-nak* szükségess nyavalyanak
 mondottak, mint a mi Magya-
 rink is: Kicsoda kivanna il-
 lyen időben bekot vetni, la-
 bara, ha tista Aranybol csi-
 nált volna is? De Isten fava:

Nem jo embernek egyedül lenni, Mi-
 ert? Mert jay annak az ki egyedül va-
 gyó, mert ha el esik ninesen ki fel emelje

Eccles. 4.
 vers. 10.

azt mondgya Bölcs Salomon a
 Prædicatori könyvenek 4dik
 ref. bē: Boldog tehat a ki kettő
 vagjon. Mert ha esik egyik el a
 sik a masik gjamolja s fel emeli.

11.

Masodfor: Tífteffegesnek
 mondgya az Apostol az Hazaf-
 sagot azokra az okokra nézve
 az mely okokert az Ur Isten az
 Hazafagot szerzette.

Első oka, hogj az Hazafag-
 ban

ban levő személyek egy-másnak
 segítséggel lennenek: Mert
 tudta s előve el latta azt az Ur
 Isten, hogy az Adamnak eseti-
 miat az emberekre sok nyava-
 ly, nyomorúság, dolgozodas,
 betegség, banat, keserűség, fal-
 lana. Annakokaert hogj ezek-
 ben az nyavalyakban se az fer-
 fi, se az Affonyállat magok-
 nak ne hagyattatnanak ezt az
 orvosságot találta az Ur Isten, a
 s. Hazafagot. Azert monda:
 Nem jo embernek egyedül lenni, terem-
 tünk segítő tarsot neki. Egjedül va-
 lo letet az embernek az Ur I-
 sten nem javallotta nagy sok o-
 kokert, de a többi közöt ezert,
 hogy ne legyen segítő tars nél,
 kül. Innen mondgyak az De-
 akok: *Sociam vitæ* Eletnek tarsa-
 nak az Affonyállatot: Az Ma-
 gyarok penig: Felesegem: az
 az, fele-segítsegem. Mert az
 Isten

Isten felő áffonjallat fele segít. sege az ő ferjenek gondgyaibā banatiban, es egyeb életnek sülyos ígaiban. (Hova teűik tehát az Istennek fent ferzeset, annak meltosagat amaz hasartos engedetlen küő fegre vono gonof hazafok, kik mintha ugyan arra eskűttenek volna egyben, hogy egy-masnak veszedelmere, es romlasara igyekezzenek?)

Valami által azért az ember ez gyarlo nyavalyas életben gyamolittatik vígaűtaltatik es segittetik, áldot fent tíftra életnek neme az, olyan az Hazafag, az mint im halljuk.

Masodik oka miért ferzette Isten az Hazafagot ez, hogj az emberi nemzet faporodnek az Hazafoknak magzattjok által. Azert tőtte ezt az áldást az Ur Isten az Hazafag melle: Szaporod-

porodgyatok nevedgedyetek, es ezt az veles vilagot tőltsetek be. Mert az Ur

Gen. I. v. 28.

Isten az igaz hazafoknak tíftra agjokból valo fiakból, leanyokból gyűűtőghet ő maghanak Anyafentegyhasat, kik által mind ez jelen valo Vilagon, mind az más Vilagon akar dícsűrtetni. Innen mondatik az fent Hazafag az Polgari tarsasagnak s az Ecclesianak Seminariomanak: Meg tartojanak. Mert az hazafoknak magzattjokból faporodik mind az Polgari tarsasag s mind az Ecclesia. Hogy azért az emberi Nemzetnek magya ne fakadna, az Hazafagot ferzette orvossagul az Ur Isten.

(Verkeznek ez arant azok, az kik őrdőgi Mestersegekkel az kőzőnsűges faporodasnak utat meggatollyak, es el kőtik avagy az magzatokkal valo

day.

Ezt-is el hagyhatod.

290 Az Hazafulandoknak egybe
daykalkodásnak sullyos nehez
voltaért, avagy az szabadossá-
bujá kejes életeért. Gylkosi
mind azoknak valakik az fent
Hazassagh által fűlettenek,
es nem külömben tartfak, mint-
ha eggyenként magok reker-
nek kí nyakokat, mellyert soha
Istennek Országát nem vehetik
mint őrdöngőfők es Gylkosok,
azt mondgya f. Iános az Men-
nyei jelenésekről írot könyve-
nek huson kettődik refében.
Nagy gyönyörűségekre vagyó
penigh az edes Atyának A-
nyaknak, hogy holtok után is
hadgyhatnak fiakat leányokat,
kik ő helettek áldgyák magaf-
tallyák az Ur Istent, es hogy az
ő nemzetsegeknek magva nem
szakad ő benne, de nagy bok-
rosson megh álhatnak az Isten-
nek fine előtt az örök életben.

Valami által azért az embe-

ri nem

adattatásoknak mondgya. 291

ri nemzet szaporodik az Eccle-
sia épül, es az Isten dicsőítettik
tísta f. es áldót életnek neme
az, olyan az Hazassagh.

Harmadik oka az miért az
Ur Isten az Hazassagot szer-
te ez, hogy az paraznasagh ez
által el tavoztassék, mint fent
Pál mondgya először Corintus-
ban írot levelének hetedik re-
fében: Az paraznasagnak el tavozta-
tásaért minden férfinak tulajdon felesé-
ge legyen, es minden asszonyállatnak tu-
laydon férje legyen. Semmi véték-
re az ember inkább né veteme-
dendő mint a paraznalkodásra:
semmi vétket is az Ur Isten ol-
lyan főrnyen meg nem bünte-
tet mint az paraznasagot: So-
domat Gomorrat azért sűlljez-
te el kénkővestűzes esső által:
az első vilagot ugyan meg ob-
lite az víz-özönnel ezért az
rut fertelmességet: de nem fo-

got

Apocal. 22.
v. 15.

Genes. 19.
v. 24.

Gen. 6. v. 7.

292 **Az Hazafülandoknak egybe**
got az pelda. Ezokaert s. Pal
által élő nyelvel kiáltattya az
Ur Isten, először Corinthusban
írot levelenek hatodik refebē,
e. Corint 6.
v. 9. hogy egy parazna-is az Isten
Orfaganak örökseget nem bír-
hattya. Hogy azért ez rut kar-
hozatos vétkektől az emberek
magokat meg oltalmazhatnak
az Hazasfagot es abban levő s.
eggyeséget szerzette az Ur I-
sten orvossagul.

Ext-is el
hagyhatod
ha tetszik.

(Metzenek tehát azok az
kik az hazasfaggal csak fede-
zik az ő rut fertelmessegeket,
es az ő feleségeikkel megh nem
elegedvén, másáknak ágyok
utan leselkednek vegetlenkép-
pen fertelmeskednek. Nehe-
zen vagyon dölgek. Mert az
magok ágyanak tíftrasfaganak
aruloi: Az Istennek sient szer-
zesének az hazasfagnak rontói
fertőztetői: feleségeknek adot
hitők.

adattatásoknak modgya. 293
hitőknek megh segői, hitetle-
nek es tellyes életek feleségek-
kel csak csupa fertelmeskedes,
melynek az vege öröкке valo
karhozat. Metzenek az Papas
Papok-is kik az sient Hazasfa-
got tilttyak, es ő magok örök
nőtelenfögre eskütnének, az ő-
ba agyasokat, süttő, főző, moso-
samarinakat tartanak, avagy né
ördögi tudomant tartanaké,
mint Sz. Pal mondgya felőlők, 1. Tim. 3. v. 1
először Timotheushoz írot le-
velenek harmadik refeben:
Az kik peníg egy massal az s.
Hazasfagnak rendiben megh
elegznek azok élnek tíftefle-
ges életet.

Ihol azért ez arant-is, vala-
mi által az ember magát az pa-
raznasagtul Istennek rette-
netes büntetéstől es az örök
kárhozattul megh oltalmaz-
hattya, tíftra sient es áldot élet-
nek

Ezt se mon-
gyad.

nek neme az. Olyan az hazafü-
lag az mint halljuk. (Tudom
nemelylek negyedik okat ad-
gyak, hogy legyen megh abra-
zollya az Christus, es az Anya-
füntegy haz közőt valo nagy
eggyeslegnek: de job süllen-
döb azt az közönseges tanítás-
ban elő hozni, mellyet ha ugyā
elő akarü hozni, olvasd megh
Calvinus Ianos irasat: *Libro 4.
Inst. cap. 19. sect 35.*

III.

Harmadfor: Tüfreslegese-
mondgya az Apostol az Ha-
zafülagot az hazafüknak tüftek-
re nézve: Kettö penig közön-
segeffen tüftek az Hazafülagbe-
li füemelyeknek, mely ugy néz
az ferfira mint az affünyallat-
ra: az affünyallatra, mint az
ferfira.

Elsö tüftek ez, hogy egy-
mast nem képmutatásból sem
ideig csak, de tellyes életekben

elüta

tüfsta igaz füeretettel ugy füer-
sek, hogy minden füereteti Isten
utan az ferfinak az ö felesege-
ben legyen: ugy az Affünyal-
latnak minden füereteti Isten
utan csak az ö ferjében legyen.
Igy inti öket füent Pal Ephesus-
ban írot levelenek negyedik

Eph. 4. v. 25
& 28.

refében: Ferfiak füeressetek az ti fe-
leségeket, mint Christus füerette az ö
Anyafüntegy hazat es ö magát adta eret-
te: ugy ti--s ferfiak. Mert az Ha-

zafülagban levö füent füeretet, es
eggyesleg által egy teste verre-
löttetek, senki penig soha az ö
testet nem utalta, de füerette fü-
taplalta. Ugy ti is ferfiak fele-
segeket s ti is affünyallatok
ferjeteke. (Azt velik nemel-
lyek az emberek közzül, hogy
az hit kötele az Hazafülagnak.
De nē jól itülnék az Hazafülagh
felöl. Mert az hit az füeretet-
nek csak segidgye. Mert vala-
holot

Matth. 19.
v. 5.

Ezt is el
hagyhatod.

296 Az Hazafülandoknak egybe
holot az Hazafok közöt az
igaz feretet nincsen, ezerfer
valo hit sem tarttya meg az mi-
keppen fomorü fennel lat-
tyuk gyakorta. Hát az mikép-
pen minden tökelletességnek
az feretet az kötele mint fent
Col. 3. v. 14. Pál mondgya Colosseban írot
levelenek harmadik refében:
akképpen az fent Hazafag-
nak is csak az feretet kötele az
hit penig segítő tarfa. Ez azért
az ti tistetek is, hogy egy-mást
nem fínból csak ideigh, de tel-
lyes életetekben tiszta igaz fe-
retettel szeressetek.) Valami
által azért az fent Hazafag-
ban az emberek egy mashoz
valo hűsegekben feretetekben
meg maradhatnanak bekefeg-
ben es csendességben, az tista
fent es áldot életnek neme. Ol-
lyan az Hazafag az mint er-
tyük.

Maso-

adattatásoknak modgya. 297

Masodik közönleges tistek
ez az hazafagban előknek,
hogy ha az Ur Isten őket mag-
zatokkal fereti, az ő magzat-
tyokat Isteni felelemben jó er-
kölcben tartsak es nevellyek
fel. Így tanít fent Pál Ephe-
susban írot levelenek hatodik
refében. Atyak nevellyetek fel az ti
fáitokat fenyetekben es az Vrnak felel-
mében. Szent Pál az Affonyál-
latoknak főt jót iger előfő Tí-
motheushoz írot levelenek ma-
sodik refében, hogy idvözül-
nek ők az ő magzattyoknak
fűlesek által, de úgy ha megh-
maradnak az hitben, az fere-
tetben, fennségbe az jozanfag-
gal, ad utanna: es ha az ő fűlöt
magzattyokat Isteni felelembé
fel nevelik.

(Tudgyatoké ti Atyak A-
nyak, hogy nem tettek az mag-
zat kit ti ez világra fűltök, de
X Istené.

14

Eph. 6. v. 4.

1. Timot. 2.
v. 15.

Ezt is el
hagyhatod.
Malach. 2.
v. 15. A mag

zatok Isten
magvanak
mondanak

298 Az Hazafulandoknak egybe

Istene. Mert ő fent felsége nek
fűlítek, hogy az ő fent Fiaban
ő örökösive levén őtet áldgyák
mind örökre. Istené az ti mag-
zatitok, ti csak Daykak vattok
az Istennek, ti általatok fűlet-
tetet edes fiainak leanyinak az
Christusban: ti reatok bizta,
hogy ő samara tífteffegessen
nagy femermetességben, tíftra
életben, jó erkölcsben nevel-
lyek fel: hogy mihelyen földni
kezd ottan az Isten forogjon
sajaban, az Mi-atyankat, Cre-
dot, Tíz-parancsolatot úgy
meg tanullya s tudgya, mint az
tiz uyjait. De ő boldogtalan
Atyak Anyak mire vetemed-
tetek az ti tíftefek mellett: az-
zal kerkettek: vayki nyelves a
marczona, az Annyat is Cur-
vanak tudgya földni. Ha fel nő
penig nem gondolkodol arról,
hogy meg Iskolaban adnad, ha-

nem

adattatásoknak tudgya.

299

nem az barom pastorfagra ren-
delted, mely miat kicsinbe hogj
nem olyan az mineműt őriz.
Hogy hogy tudtok samot adni
Daikafagtoknak tífteiről: Hon-
nan vagyon meg vefese az em-
beri tarsafagnak? Bizony az
Gyermekeknek erkölcsstelen
valo fel nevelésekől. Mert az
minemű ostoba paraszt gorom-
basagban nő fel, es az minemű
sabados mezei faytalan pajkos-
sagban, abban marad koporso-
jaigh.

De kergyűk el az Atyaktul
Anyaktul a Mi-atyankat, Cre-
dot, Tíz parancsolatot: Nem
tudgyak. Miért? Mert az ő
Attyok Anyok sem tudta, es
ekkeppen fiurol fiura fallot az
nagy goromba tudatlanfagh:
Tíftefek tehat, hogy Isteni fe-
lelemben, jó erkölcsben, ekes

X 2

tudo-

300 Az Hazafülandoknak egybe
tudományban nevellyetek fel
magzatitokat.)

Valami által az magzatok
Isteni felelemben s jó erkölcs-
ben neveltetnek fel az Isten-
nek tisztességére az Ecclesianak
épületire es az Polgari tarfa-
sagnak előmenetelire áldot tisz-
ta s. életnek neme az. Ollyan
az Hazaság az mint erttyük.

Tiszték az Ferfiaknak az
mely csak ő reájok néz ismet
kettő.

Eggyik: Hogy az Ferfi az ő
Feleséget, úgy mint gyenge e-
rőtelen oldala csontyabol for-
maltatot edent mindenek ellen
jó hireben nevében őrizze ol-
talmazza: minden jó dolgok-
ra intse, es Isten sserint valo fe-
nyetekben s kegyességben tar-
tsa. Mert az Ur Isten azért töt-
te az Ferfiat fejeve az Affonj-
allatnak, hogy miképpen az fő

az tá-

adattatásoknak modgya 301

az tagoknak meg maradasokra
vigyaz: akképpen az Ferfi az
ő feleségének épületire előme-
netelire es tisztességes meg ma-
radasara vigyazzon: Így tanít-
tya őket Szent Pal Ephesusban
írott levelének ötödik részében,
az Christusnak példajával, ki
halálra adta magát az ő jegye-
siért mely az Anyas. egyház.

(Vetkeznek itt ez arant a. Ezt is el
maz fene vad termeseti ke. hagyhatod.
gyetlen Ferfiak, kik meg nem
gondolván az Affonyállatok-
nak erőtelen voltokat, modnél-
kül tagollyak az ő feleségeket.
Nem azt mondgyuk hogy vét-
kekért meg ne dorgallyak s ha
erdemlik ostorral vagy vessző-
vel meg ne súytollyak, hanem
amaz megh dühödést tilttyúk,
mely miat a Pogány sem kegyet
lékedhetnek rájtok, inkább mint
nemelljek feleségeken, kiknek

X 3

nem

302 Az Hazasulandoknak egybe
nem eleg az vesző, de balta-
val, vizes Istrangal, es akarmi
keresetlen faval ronczollyak,
bennittyak feleségeket. Az fe-
lid emberseghes gyakor intes
nagyoban nyom az mod nélkül
valo vereseghnel. Hogy nem
vernem: holot rebeses, tekozo-
lo, gondviseletlen: Isten pro-
bajaraytad: talam jobbat sem
erdemlettel Istentől: talamif-
fiusagodnak vetket veri Isten
általa te benned. Tűry, fen-
vedgy, vagyon Istenek modgya
abban, hogy tegedet az olyan
ostora alol fel szabaditsón.)

Masodik kiváltképpen valo
tífti az ferfinak ez: hogy az ő
hivatallya srendi ferint haza
népet igaz kezi munkajavaltar-
tfa. Isten sava ez: A te orczad-
nak veritekevel egjed kenjere-
det. Melyben minden hivatal-
ban elő embereknek faratsagos
mun-

adattatafoknak modgya. 303

munkat sab eleikbe az Ur Isten
hogy nagy veritek nélkül sen-
ki kenyeret ne eheti. De meg
vigasztalt az Ur Isten David ál-
tal s az huson nyolczadik di-
csiretiben. Psal. 128.
v. 2.

Mert boldognak mondgya
az ki igazan esi keze munka-
jat, éledelet annak Isten megh
saporittya, sőt megh életet is
megh hoßsabittya. Ez hát tífti
az jo Ferfinak, hogy feleséget
shaza népet igaz keze munka-
javal tartsa.

(Mettzenek tehát amaz tu-
nya ferfiak, kik az hazasagban
a gasdagagra néznek; mellyet
ha el erhetnek, hamar fel sipol-
lyak, es az utan magok shaza
népe csak eheznek: Mettze-
nek az hamis keresetűek?) Ezt is el
hagyhatod.

Az Assonjállatoknak ismet
az ő tífti mely csak ő rea néz
kettő.

X 4

egyik

Eggyik: Hogy holot az ő ferje őtet úgy őrizi, oltalmazza, mint az önön testet, tífűi hozza az Istennek rendelese szerint, hogy ő-is az ő Uranak bajatul folyón, őtet bőcsűllje, fellye ő neki engedelmes legyen minden Isten szerint való jó dolgokban: Mert gonosban nem tartozik engedni. Így tanította őket s. Peter első levelének harmadik részében: Az Affonyállatok az ő ferjeknek engedelmessek legyenek. Melyre ugyan példajul hozza elő az s. Affonyállatokat nevezet szerint penig Sarat, hogy igen engedelmessek voltak az ő ferjeknek. Mert az Ferfinak kezében adta az Ur Isten az Affonyállatnak ústőket, hatalma vagyón rayta, hogy az engedetlensegert meg büntethesse. Tartozik azért engedelemmel, filelemmel,

mel, bőcsűlettel, de csak jó Isteni dolgokban, azon kívül nem tartozik.

(Verkeznek ez ellen amaz engedetlen fő fogadatlan Affonyállatok, kik Simon Bírokak akarnak lenni, hogy ők hajtssak elől az lovat, sőt gyakorta az kuczikból az hamu fekről akarnak regulat szabni, az ő ferjeknek az ástál főre. Vessőt Afzszonykanak. Mert hozzu az ő haja, rövid az elmeje. De ez is nem igen kicsin erkölcs-telenseg nemellyekben, hogy az ő ferjeké befedekkel, mord-ságokkal s nem tudom micso-da szokot rossz mesterseggel sok emberek jelen letekbé tessnek bosszszut. Oldal tetemem mit zörgesz?)

Második tífűek az Affonyállatoknak ez, hogy holot az ő ferjek őket olyan nagy verite-

Ezt is el
hagyhatod.

306 Az Hazafülandoknak egybe
kesmnkajok után tartyak, tíf-
tek hozza az Istennek rende-
lese érint, hogy ōk is az ō fer-
jeknek marhajoknak takarga-
toi és faporítói legyenek: ha-
zokra hazokban való cseled-
gyekre forgalmatos gondot
viseljenek. Egy fő: Az jó
Gafda Affony, az ki az Gaf-
da Affonysagnak tífűinek iga-
zan meg akar felelni, minden
kor talál dolgot az ō hazanal.

Ezt is el
hagyhatod.

(Mettzenek az gond. vife-
letlen, dolgotlan, veszteg heve-
rő tekozlo Affony népek, kik-
nek harmad negyed hazig a bu-
za és a lőt csorgas utá elmehet-
nek mint amaz verebek, a rakas
buza köziben akadvan meg nē
ehetik csak ki főródik. Azt
mongyak a Magyarok: ketkez
egy-mást mossa. Ha azért az
Gafda is kívűl az ō dolgaban
el jár, az haznal az gazda Af-
fony

adattatásoknak modgya. 307

ffony jó gondviselő, ott az ki-
csiny jó fagh faporodva leßen.
Nem fegjen ám Affonykanak
az rokkat kezebe venni ffon-
dogalni, és az gyenge ajakaval
az főzt nyalazdogalni)

Valami által azért az embe-
rek ilyen tífűességes életnek
rendiben tartatnak, áldót, fent
tífűta életnek neme az. Ollyan
az Hazafag az mint ertyűk.

Ezek azért az tífűtífűetek is,
az mellyekben ha igazan hívē
és Isten érint el igyekeztek
járni, az Istenűl áldást vették
az emberek között penigh tífű-
tessegetek leßen, az mellyekre,
hogj az Ur Isten f. Fiaért tinek-
tek is erőt segítseget nyitson a
fíretetben meg tartson: mag-
zatitoknak fel nevelésében i-
gazgasson és ez életnek sullyos
gondgyaiban segítsen, annak
meg nyereséért mondgyuk. Mi

Atyánk

Atyánk ki vagy az Menyegben. &c.

III. Ezek vegben menven fogjak egy-más kezét, es ezt kergyed: Ugy vagyon hogy en az ti fabadfagtokbā es egymáshoz való feregetekben semmit nem ketelkedem, de mind azō által, hogy az jelen valo gyülekezet elōt nīlván legyen fabadfagtok.

Elsōben te tūled ferfi azt kerdem ā te igaz hitōdre, mellyel elsōben az élő Istennek az utan ez kezeden levō femelynek tartozol, ha ez kezeden levō femelyen kívül masnak hazafülandnak okaert adtadē kezdet, hitōdet avagy nem? Masodszor azon te hitōdre kerdelek ha feregetedē?

Tegedet is Leanyzo azon te igaz hitōdre melljel elsōben az élő Istennek, az utan az kezeden

zeden levō femelynek tartozol kerdelek ha ez kezeden levō femelyen kívül masnak hazafülandnak okaert adtadē kezdet, hitōdet avagy nem? Masodszor azon te hitōdre kerdelek, ha feregetedē avagy nem?

IV. Ez is vegben menven így foly: Mondgyad ferfi. Az igaz Isten, ki az Atya, az Fiu, az fent Lelek tellyes fent Haromsag egy bizony örök Isten tegedet úgy segellyen az te igaz hitōdben, hogy az kezeden levō femelt feregeted feregetedbe hozzád veszed örök feleségül, es hogy azt holtodiglan, holtáiglan, sem egessegebe, sem betegsegeben, sem semminemű nyavalyajabā hitōtlenül el nem hagyod vele tūrű fentvetz: Isten teged úgy segellyē.

Mongyad te is leanyzo: Az igaz Isten, ki az Atya, az Fiu az fent

310 **AZ Hazafulandoknak egybe**
fent Lelek tellyes S³. Harom-
ság egy bizony örök Isten tege-
det úgy segellyen az te igaz hi-
tődben, hogy az kezeden levő
femelt fereted, feretebē hoz-
za megj örök feleségül, es hogj
őtet holtodiglā holtáiglan, sem
egességeben, sem betegsegeben
sem semminemű nyavalyajabā
hitőtlenül el nem hagyod, ő
vele eggyűt tűrű fenvedtz. I-
sten tegedet úgy segellyen.

V. Ezeknek utanna áld meg
ilyen módon: Az Abraham-
nak, Isaknak Iacobnak Ura I-
stene, áldgyon meg titeket az ti
hazasságokban az igaz tőkel-
letes feretettel, fiakkal, lea-
nyokkal, hozzu étellel, láthassa-
tok fiaitoknak fiait, es minden
lelki testi áldását állítsa ti rea-
tok, es az ti maradéki-
tokra ti utanna-
tok. Amen

Az Ha

adattatásoknak modgya.

311

AZ HAZASSÁGHOZ illendő rövid tanúság.

I. Az Hazasság olyan Sa-
cramentomé, mint az keresz-
teg es az Végvacsora?

II. Regenten az Hazafu-
landok csak megh híűik vala
egy-mást, mi az oka hogy
meltan ilyen erős hittel kö-
teleztetnek egyben.

III. Miért nem szabad az
igaz vallasu keresztien em-
bernek Pogant avagy egyéb
idegen vallason levőt felesé-
gűl magának venni?

IV. Miért nem szabad egy-
nel tőb feleséget venni? Lam
az ő Testamentomban ugyā
nyajal volt feleségek nemel-
lyeknek?

Az

Az elsőről:

Az Hazaság olljan Sacramentomé, mint az keresetség es az Vegvacsora?

Az Papazoknak fínten hét Sacramentomok vagyon, melyeket imez versnek az első bőttiben jelentettének:

Barba Carens Pilis Est Omni Tempore Vilis: Az az *Baptismus* Keresetség. *Confirmatio* megh erősítés: *Poenitentia:* *Eucharistia:* Veg Vacsora: *ordo* Rend. *Thorus* Hazaság: *unctio* Felkenes.

De ennek az öte nem igaz Sacramentum, mellyekről olvassd meg Calvinus Ianos írását. Mostan, hogy az Hazaságot hamissan famlallyak az Új Testamentomnak két Sacramentomhoz rövideden lássuk.

I. Először: Mert az önön felekezetek között is a tudosbja tagad

Calv. lib. 4.
Inst. cap. 19.
sect. 1, 2, 3, 2

tagadgja Sacramentomnak lenni, mint lásd megh Cajetanust *in opusculo quodam de Matrimonio. Q. 1. Canust in Relectione de poenitentia par. 5. bővebben locor. Theolog. lib. 8. cap. 5. a holot sok bizonyágokat hord elő az Decretomokból, Concíliumokból, Paterekből, es Scholasticusokból, kinel többeket hanem emletenenk is elég volna az nőtelen Papoknak es az Affonyembertelenségben élő Baratoknak megh hamissításokra. Lásd megh Franciscum a victoria de Sacramentis Num. 249. Marinum de Ledesma in 2. Tom. 4. distinct. 44. Artic. 8. Hogy Sacramentum legyen atokkal vetek az Papok nyakába az Tridentomi gyűlésben. sess. 8. Cant. 1.*

Perkius.
Pseusocatholicismo
fol. 269. 270

Masodszor: Mert az Hazaságot az eset előtt ferzette ő maga az Ur Isten, né úgy mint Sacramentomot, hogy lenne

II.

Y iusti-

314 *Az Hazaulandoknak egybe*
iusticia fidei sigillum az Hítnek igaz-
ságnak jegye pecseti, mint az
Rom. 4. v. 11 Uy Testamentombeli két Sacra-
mentomok, de hogy lenne az
emberi nemzetnek faporodása
Gen 1. v. 22. ra, mint Isten mondgya Moses
által.

III. Harmadfor: Mert mind az
Osmind az Uy Testamentum-
beli hívekkel es Hypocritak-
kal, keresztényekkel es pogány-
okkal köz es egyenlő életnek
rendi az Hazassag. Ki monda-
na pedig, hogy az Poganyok-
nak Uy Testamentombeli Chri-
stus Iesustul fereztetet Szentse-
gek vagy Sacramentomok vol-
na?

IV. Negyedfor. Mert sem az
Christus, sem az Apostolok,
sem az Paterek nem ferezettek,
sem is famlaltak az Hazassa-
got az Uy Testamentomnak két
Sacramentomi köziben. Mert

Chri-

adattatásoknak modgya: 315

Christus csak kettőt ferezet: ő
kivülötte pedig semmi ember-
nek Sacramentomot né szabad
ferzeni.

Eotódför: Mert nincsen
az Hazassagban lathato jegy,
avagy éltető állat, mint az ke-
restségben az víz: az Vegva-
csoraban a kenyér, es Bor. Az
Hazassagban semmi effele ál-
lat nincsen. Agoston Doctor
Homil. 13.
in Ioannem,
pedig azt mondgya: *Accedat vera-
bum ad elementum, et fiet Sacramentum.*
Iarulljon az ige az éltető állat-
hoz es Sacramentum lehen.

Hatodfor: Mert az Ur Ie-
sus Hazassaghot el tavoztatta
holot élt az Vegvacsorával, es
az keresztiséget is fel vőtte: Ha
azert Sacramentum volna az
Hazassagh általán veggel élt
volna azzal is.

Hetedfor: Mert az Sacra-
mentommal, mellyet Idvőzi-

X a

tönk

VI.

VII.

316 **Az Hazafülandoknak egybe**
tönk szerzett minden renden
lévő embereknek kell élniök
lelkek üdvességének kötele-
sége alatt. De á szerzetes Papok,
Baratok &c. nem élnek az há-
zasfaggal, mellyről tekintsetek
meg Calvinust az megh jedzett
helyen sect. 36.

Nota bene

Calv. lib. 4.
Inst. cap. 19.
sect. 37.

Hogy azért az Papa Sacra-
mentomnak mondá az Hazaf-
sagot, azzal koporitá magának
az Hazassagba való sáfarsagot,
& *causas matrimoniales*, holot azok
külső féket illetnének.

Hogy pedig s. Pal Apostol
mondasabol akarják bizonyí-
tani az Hazassagot Sacramen-
tomnak lenni, igen illetlen,
meljet ő magokis ségjenlenek.
Mért ott titkot mond az Apo-
stol Christus es az Anyaszent-
egyház között nem pedig vala-
mi eltető állatokból álló Szent-
séget minémű az Vég-vacsora.

Az ma

adattatafoknak modgya.

317

Az Masodikrol.

Mi annak az oka hogy mo-
stan az Hazafok egyben
esküfnek?

Mivel hogy az ördög min-
deneknek élötte, felette ighen
bannya az Isten Orfaganak sa-
porodasat, es az ő orfaganak
kissebüleset: az Isten orfaga pe-
nig az igaz S. Istenfelő jambor
Hazafoknak tizta agyakbol
farmazot fiakbol, es leanyok-
bol saporodik, ezokaert sem-
minemű rendelelet az Istennek
ollyan dühösséggel nem igye-
kezte meg haborítani, mint az
Hazassagot. Ebben penig az
embereknek vétkekért az Isten
nek engedelmeből annijra elő-
ment az Sathan, hogy semmi
rend között több vissfalkodast,
nagyob egyenetlenséget megh
engeztelheretlen gyűlöséget,
Y₃ ve.

318 **Az Hazafülandoknak egybe**
vegetlen perlekedést nem lát-
hatz, mint az Hazafok közöt.
Ha ki ezt nem hinne tekintse
meg az Szent Szekeken folyo
pereket, el hiszi, hogy igen meg
vestegette az ördögh az Isten-
nek Szent Szerzet az hazafok-
nak életekben.

Az mi időzött boldog em-
lekezetű eleink vőttek ezt e-
sekben, es ugyan meg tapasztal-
tak, hogy ha az Hazafagra me-
nendő két személyek csak meg
hinnek egymást es kezefeket al-
latnanak elő az ő Hazafagok-
ban valo holtigh meg marada-
soknak bizonyfagara, tehát a-
kar mi kicsin bosszúságból is,
avagy egyéb emberi indulatból
fármazot vakmerőségből gjo-
san bosszút adna egyyk az ma-
siknak, es Olah módon rokka-
jat hamar ki tenne, mely miat
az Istennek Szent Szerzese megh
habor

adattatásoknak módgya. 319
haborítatnek: Sok fertelmes é-
letűekkel az emberi tarsaságh
meg rakodnek, holot mind az
Férfi egyyet el űzne, mást ven-
ne feleséget feleségre: az Af-
fonyállat egyyet megh unna-
máshoz menne Férfiat férfira
hordana. Melyből minemű
nagy egyeledes, ektelenfégh,
zurzavar tamadna, akar ki is
meg gondolhattya.

Annak-okaert, hogy ez fele
ektelenfégeknek eleit vehet-
nek, az ördögnek incselkede-
set is az Hazafok környűl meg
gatothatnak: az Hazafokat az
S. Hazafagnak igajabā inkább
meg tarhatnak: az Istennek S.
szerzetének meltoságot folyasa-
ban meg oltalmazhatnak: es az
külő fégre vono Hazafag tő-
röket is kemenyben meg bűn-
tethetnek, hozak be az Eccle-
siaban, hogy az Hazafok össze

Eot okai az
hazafoknak
egyben es-
küvesek-
nek.

310 AZ HAZAFULANDOKNAK egybe
Kalausz fo. esküdgyenek. De nem emberi
ho 460. talalmányból csak, mint egy
nemínenmű Affony emberte-
lenségbe élő Iesuita hazudgya,
hanem az fient Irasban, vetvén
ennek fundamentomot, mely-
ről olvasd meg az Melotai Ir-
Irtovany tovanában az negyedik ellen
fol. 150. vetésre való feleletet az Tra-
ditiókban.

Oka tehát az miért az Haza-
foknak egybe kellestek eskü-
niek az előb megh mondot o-
kokon kívül az Sz. Iras szerint
ez, hogy az Ur Christus völe-
genynek az Menyasszony az
Anyaszentegyhazzal való fel-
bomolhatatlan lelki hazasága-
nak, mely erős hittal vagyon,
Of. 2. v. 29. & 20. Eph. 5. v. 22.
meg felellyen az hazafoknak
egyben kelessek es együtt való
tiszta életek.

Az Ur Isten Malachias Pro-
phe.

adattatafoknak modgya. 311
pheta könyvenek második re-
sében hitőtleneknek verke-
vel vadollya az Sidokat, hogy
egy feleséget meg nem elegend-
ven, az Isten törvénye ellen
többet vennenek, es azt mond-
gya okanak. Mert mikor az Si-
do Ferfi egyben adattatot az
Sido Asszonyal az Hazaságra,
akkoron tót az Ur Isten tanubi-
zonságot te közötted (Sido
ferfi) es az te iffiuságodnak fe-
lesége között. Mely Istennek ta-
nubizonság tetele hit gjanant
volt az Hazafoknak, kik az I-
stent hiyttak tanubizonságul
az ő Hazaságokban való első
egyben kelessekor, mint fienten
mi az esküvesben. Hogy azért
ezt meg rontottak az egy melle
több feleséget veven *per fide ege-*
runt, hitetlenül cselekedtenek. *ibid. v. 12.*
Megh kel tehát mostis eskütni
az hazafulandokat hogy az Sz.

Ys

Harom.

322 Az Hazafülandoknak egybe
háromság egy Isten tanúságul
hívallek egyben kelessekkor es
hogy hitetlensegben ne esse-
nek az egy felessegre többet
hozvan, mint az Izraelitak. Igj
tekents meg Ezechiel Prophe-
ta könyvenek is tizenhatodik
reket ezen dologrol.

Confes. Ca-
tholica pa-
gina c. 3.

Az mi Magyarink Confes-
sioia ezt az kerdest igen nylvā
tanittya es azt mondgya, hogy
az utolso idonek fűksege kete-
lemíti arra az egjhazi solgakat
hogy az Hazafok hitel kőf-
seg egybē, hogy az eggyesseg
erősebb legyen.

Az harmadikrol.

Az igaz vallasu keresztien
embernek miért nem illik po-
gant vagy bálványozo ide-
geny hiton levő semelt fe-
leségül venni?

Ha

adattatásoknak modgya.

323

Ha soha többet erről nem
solnank is az Salamon Király
peldajanak elő hozasanal, min-
den keresztien embernek ele-
gedendő ertelmet adhatna.
Mert Salamon Királyt az ide-
geny vallason levő felessegek
vivek az idegeny Isten imada-
ra. 1. Reg. 11. v. 1. Achabot is
az ő Istentelen felessege Iezabel
haytotta vala az Bálványozas-
ra. 1. Reg. 21. v. 25. Valens Ro-
mai Csafart az ő felessege hayta
az eretnek vallasra, az mint
Theodoretus írja.

Theod. lib.
4. cap. 11.
Eccl. Hist.

Nem szabad azért keresztien
embernek idegeny vallason le-
vő felesseget venni maganak.

Először, Mert az Ur Isten
megh tiltotta Moses masodik
könyvenek harmintz negye-
dik reketben. Ne vegy az ő lea-
nyok közöttül felesseget az te fi-
adnak hogy mikor paraznal-
kednek

1.
Exod. 34.
v. 26.
Deut. 7. v. 3.
Mert mindē
bálványo-
zolelke pa-
razna.

324 Az Hazafülandoknak egybe
kodnak az ő leányok az ő Iste-
neket követven az te fiaid is ne
paraznalkodgyanak azoknak
Isteneket követven.

II.
Gen. 6. v. 12

Masodszor, Mert az hitetlen-
nel való hazaskodást az Ur I-
sten gyűlöli mint megh tétzik
Moses első könyvenek hatod-
ik részéből.

III.

Harmadszor, hogy az fele-
mas vallásu emberek miat az I-
steni tisztelet megh ne bantassék
az hazaságban es hogy egye-
netlen vallás miat való csve-
zes, haborgas, el távoztatod-
gyek.

IV.

Negyedszor, hogy az mag-
zatok es az maradékok az igaz
Istentől el ne vonattassanak.
Nem jól az czelekedet Iosa-
phat, hogy az ő fiának Ioram-
naknak adta az Achab leányat
felesegül, Mert Ioramot el vo-
na az igaz Isteni tisztelettől.

2. Reg.

adattatásoknak módgya 325

2. Reg. 8. v: 28. Így Achazia 2.
Reg. 8. v. 27. Kel azért ketes-
tyeni igaz vallásut venni fele-
segül.

I. Hogy egy fível lelekkel
az Istennék szolgálhassanak, ugj
hogy az feleseg legyen az kő-
nyörgesben, es minden Isteni
szolgálatban tarfa az ő ferjenek
ne vonnyanak külö fegre az
imatkozásban.

II. Hogy nagy fep bekes-
ségben csendessegben es fere-
tetben lakhassanak, mely soha
külömben nem lehet, hanem
ha az egy vallás által eggyesek
az egy Istenben.

III. Hogy az ő magzattyó-
kat nevelhessék az Mennyei
tudományban, es az Urnak fe-
nyetekeben, azon egjenlő igaz
vallásban. Ha fele mas vallásu-
ak az hazaságban elők, egyik-
is az ő vallására másik is azma-

gáert

319 Az Hazafulandoknak egybe
gaéra kénseríti: mely miat az
nagy kötödes víffalkodas, at-
kozodas lelki faydalom csak.

De az mi Magyarink, tisz-
tesseg, böcsület az ki nem ol-
lyan, talam ha az Pokolbeli
Plutonak leanya lehetne is,
csak volna septermetű, es nagj
kencsű, el venne. Meg nem
mondhatod, mint meg egyele-
det ez miat az emberi tarsasag.
De iffiu Uram hamar az affon-
ka kedveert az igaz vallast fel-
re ruggya, balvánjozo hitre ál,
csak tölthesse buja kívansagat.
Nem áldgya megh Isten hazaf-
sagtotak az megh mondot, o-
kokért.

Az negyedikről.

Miert nem szabad egy fele-
segnel többet venni?

Talalkoztanak az emberek
közzül ollyak eleitől fogvan,
kik

adattatafoknak modgya. 317

kik mintha tisttan csak az nagy
vegetlen ágyaskodasra fület-
tettnek s termettenek volna
semminemű bujasagoknak vi-
zevel be nem győztenek telni.
Effelek igen forgattyak az regi
Atyaknak es az S³. Királjoknak
peldajokat s a többi közöt az
Salamon Király cselekedetit,
kinek csak fő affony feleségei
hét fazan valanak sam ferint:
ágyasi peniglen harom fazan,
mint az első Királyi könyvnek
tizen-egyedik resében irvan
vagyon.

De köz befed az Magya-
rokna ezek ellen: Vetkes pel-
darol nem jo himet vetni. Az
Salamon cselekedeti igen vet-
kes, Isten ellen valo, mint az ki
menetele meg mutata. Mert ad-
digh ágyaskodek, eggyikkel is
masikkal is vegetlenkeppen,
addig űze buborekolva az ő
tefle.

328 Az Hazafulandoknak egybe
testenek gonosfaytalan kíván-
sagát, hogy olyan bölcs király
bálvanyozova lön, Affonyo-
mek kedvekert, mellyet nem
csak magaban Salamonban, de
az maradékaban is meg bünte-
te az Ur Isten. Mert az Sido
nemzet két fele szakada, mely
szakadasbol minemű ifonyu
vér-ontas azon egy nemzet-
ben, vegre penig főrnnyű rom-
lás es pusztulas követközök, ám
ugyan világ csodajara írja meg
Iosepb^o Historicus *de bello iudaico*.
Mert az Atyaknak vetkeket
harmad es negyed iziglen az
fiakban is megh bünteti az Ur
Isten.

Exod. 20.
v. 5.

Gen. 4. v. 19 Cain Abelt meg öle, es az ő
gűlkoſſagaert az Isten haza nē-
pe között ki szakada, ki mikor
az ő feleséget meg ismerte vol-
na főle fiakat leanyokat, a több-
bi között penigh Lamech nevű
embert

adattatásoknak modgya. 329

embert ki maganak két felesé-
get vőn Adat es Sellat. Ez gűl-
kos Cainnak meg veset magva
Lamech ronta meg leg elsőben
az Istenek f. szerzeset, kinekroſſ
peldáját követvén annak utána
egyebek is ugj keſdenek több fe-
leségeket egjel magoknak veñi

De nézzetek az Istennek
rettenetes haragját. Hogy az
Istennek fia meg kezdettek
volna tekéntelni az emberek-
nek leanyokat, hogy ekes abra-
zatuak volnanak, es feleséget
feleségre kezdettenek volna
magoknak venni, megh hara-
guek az Ur isten ſ azt monda
Moses: Meg bana az Ur Isten
hogy teremtetete az embert es
igen faja az főve rayta, es mon-
da az Ur Isten: El törölöm az embert
kit teremtettem az földnek főneről. Mi-
ert Ur Isten? Mert az te fiaid,
kik megh réſ ſerint tegedet is

Gen. 6. v. 3.

Gen. 6. v. 7.

Z

mer-

mernek es tisztelnek, az idegen
Cainitaknak leányokat vőttek
magoknak feleséget feleségre,
es csak az nagy vegetlen haza-
fulásban s telhetetlen ágyasko-
dasban foglalatosok, mint Id.
vőzítőnk magyarázza S. Ma-
the Euangeliomí könyvenek
hufon negyedik refében.

Matth. 24.
v. 33.

Azert az első vilagot, mely
az sok fertelmességtől ugyan
meg dőglőt es bűdössödőt vala,
mint valami penyéses edeny,
az vízzel vészte el az UR Isten
es ugyan meg őblete az rut fer-
telmességtől.

Ismet nem sokara az víz ő-
zön utá, hogy az emberek meg-
kezdettének volna szaporodni,
es az nyelveknek változása mi-
at külömb külömb nemzetsé-
gre szakadozni, be masha az előb-
bíróf sokas, hogy egy feleség-
nel többet vegyenek az embe-

rek

berek magoknak, annijra hogy
meg az bentek is az ő kezeket
arra vetek, mint az Jacob Pa-
triarcha peldája meg mutattya,
ki Labannak két leányat veve
el Leat es Rachelt, kikből az
tiz nemzetségek származanak.
Két feleségű Jacob mint az gyl-
kos Cain fia Lamech.

Agoston Doctor menti az
Sz. Atyákat ezért es azt mond-
gya, hogy kel azt tulaydoníta-
ni vagy az Istennek kiváltkep-
pen való rendelesenek az áldot
magért, kinek abból az nem-
zetből kel vala fűlettetni: a-
vagy a Sídoknak az Poganok-
kal való jóvendő egyben fer-
keztetéseknék megh mutatasa-
ért, hogy azon egy Abraham-
nak lelki fiaí lennenek es tele-
pednenek le az Anyaszentegy-
házban: avagy tulaydonittas-
fok az Isten nagy türesenek:

Za

Mert

Aug de bo-
no Conjug.
Privilegia-
liter ex qua-
dam indul-
gentia Dei
usunt Po-
lygamia san-
cti contra
primam in-
stitutionem
In personis
ergo prive-
legio Dei
singulari
carentibus
concubitus
contra pri-
mam insti-
tutionem
est.
Conf Hun.
De Polyg.

332 Az Hazafülandoknak egybe
Mert az régi ſent Atyák ſem
voltanak fogyatkozáſ nélkül,
es ſok eſeteket el ſenved az ő
ſentiben az Ur Iſten. Tedd u-
tanna: avagy az Iſten nepenek
ſaporodáſaert, hogy mint az
Eghnek csillagi es az Tenger-
nek fővenyi meg ſamlalhatat-
lanſagra ſaporodgyanak.

De mind ezek csak emberi
elmenek talalmányi. Annako-
kaert az Iſtennek ítélésre kel-
minekünk néznünk, melyből
egy atallyan el igazítottunk,
hogy nem ſabad egynel több fe-
leſeget venni, es meddig az él,
azzal kel tſürni, holta után pe-
nig ſabad maſ feleſeget venni.

I.
Nem ſabad
egy feleſeg
nel többet
venni.

Meg mutattyá ennek igaz-
ſágot az Iſtennek ſent ſerzeſe:
melyben mind az Iſtennek ſ
mind az termefetnek törvénye
ſerint csak egy feleſegh adatik
egy ferfi melle, es egy aſſony-
allat

adattat ſoknaank ulmodgya. 333

állat melle egy ferfi, azért hogy
csak ketten legyenek egy teſte.
Igy tanít Moſes az teremteſről
írot könyvenek elſő reſeben.

Teremte az Iſten az embert az ő kepere:
Ferfiat es Aſſonyállatot teremte. Iſmet
Gen. 1. v. 27.

maſodik reſeben: Ezert az Ferfi
Attyat Anyát el hadgya es ragafkodik
az ő feleſegehez, es leſnek egy teſte:
Gen. 2. v. 24.

Nem mondgya: Ragafkodik
Feleſegeihez, ugy mint ſokak-
hoz, de Feleſegehez: ugy mint
egyhez: Nem mondgya, hogy
az Ferfi ſok Feleſegeivel leſen
egy teſte, de ketten csak, az mi-
keppen Idvözítők az Uy Te-
ſtamentomban ſent Matthe E-
uangeliomí könyvenek tizen-
kilenczedik reſeben magya-
razza: *qui duo fuerant erunt una caro.*

Az kik ketten valanak (nem
harman negyen) egy teſte leſ-
nek. Sz. Pal is ezert allattyá
elſőör Corinthusban írot leve-
lenek hetedik reſeben: Minden
1. Cor. 7.
v. 2.

2: Feri

334 **AZ Hazaſulandoknak egybe**
Terfinak tulaydon feleſege legyen nem
feleſegei, ugymint ſokak, de fe-
leſege: es minden Aſſonyallatnak tu-
laydon ſerje legyen az paraznáſagnak el-
távoltatáſaert.

Az terméſetnek törvénye-
is ezent mutattya, hogy csak
egy bokr ember Férſi es Aſz-
ſzonyi állat társaikodgyék öſ-
ve, miképpen az madaraknak
felek vagyon es ők az terme-
ſetnek folyáſa ſerint azokkal
valo tarſaſagokat igen megh-
tartyák.

Valaki ezokaert egy fele-
ſegnel vagy többre vagyodik,
vagy az eggyel megh nem ele-
gedven többeket iſmer feleſe-
gen kívül, az mind az Iſtennek
ſ. ſerzeſenek, mind az terme-
ſetnek törvényenek rontoja, a
mineműekről mondgyak a Ma-
gyarok: Az kinek egy feleſeg
nem eleg ſiaz, ſem elegh annak.

Maso-

adattataſoknakmodgya. 335

Masodſor: Az Iſteñek nül-

11.

van valo parancsolattya tiltja,
hogy ſenkiinek egy feleſegnel
nem ſabad többet venni elő fe-
Levit. 18.
v. 18.

leſeget Moſes harmadik köny-
venek tizen-nyolczadik reſe-
ben. Egy feleſeget, ugymond,
maſra ne vegy, hogy amazt ke-
ſerűſeggel ne illeſſed, fel fedez-
ven ennek ſemermeteſſegét an-
nak életeben. Ez az oka hogy

Malachias Propheta által az
Ur Iſten, olyan igen karhoz-
tattya az Sidokat, hogy iſſuſa-
goknak feleſegere más feleſe-
get vőttenek, azt mondgya
könyvenek maſodik reſében,
hogy ezért az Iuda hitetlenül
cſelekedet Izraelben es utala-
toſſagot. Elegh tehát az Iſten-
nek parancsolattya ſerint egy
jambornak egy jambor feleſeg:
az vegetlen ágyaskodonak pe-
nig ezer ſem eleg, kit mint hi-
tetlent,

terlent, paraznat, Isten f. fer-
zesenek rontojat, parancsolat-
ryanak által hajojat, mind ma-
ga ágyanak, s mind másénak a-
rulojat s meg fertőztetőjet, az
Ur Isten meg itéli es el karhoz-
tattya azt mondgya fent Pál
Heb. 13. v. 4. Sídokhoz írot levelenek tizen-
harmadik refében.

11 L.

Harmadfor: Mert ha két
harom feleséget venne, boffu-
saggal illetné az törvényt ferint
valo jambor feleséget, azt mon-
gya az Ur Isten Moyfes harma-
dik könyvenek tizen nyolcza-
dik refében, mint amaz gylkos
Cain fianak Lamechnek két fe-
leséginek példajok meg mutat-
tya, kiknek egy mas között va-
lo kötődések, minemü but boff-
fúsagot hozot Lamechre olvas-
tatok meg a Moyfes első köny-
venek negyedik refet. Így Lea
Rachel kötődnek Gen. 30. El-
kana 1. Sam. 1. v. 6

Levit. 18.

v. 18.

Malach. 2.

Genes. 4.

v. 23. 24.

IV.

Negyedfor: Mert soha az
Vőlegeny Christus Iesus es az
Meny-afőny Anyafentegy-
haz között valo lelki Matkaflag
avagy hazafag, az hazafoknak
hazafagokkal megh nem pel-
daztathatnek, mely egyenesen
az f. Pal tanitasa ellen vagyon,
Ephesusban írot levelenek ne-
gyedik refében. Egy az Christus
Vőlegeny: egy az Anya-v. egy haz Meny-
afőny, egy ezek között valolelki hazafag.
Tehát egjnek kel lenni az Fer-
finak: Egynek az ő feleségének
es egynek ez kettő között valo
Hazafagnak, hogy meg abra-
zoltassék ez alat amaz lelki egj-
gyesség. Ha azért több egynel
az feleség nem igaz Hazafag,
merő fertelmeskedes. Mert az
Christusnak nincsen több jegye-
se egynel: *Mysterium hoc magnum
est, loquor autem de Christo & Ecclesia:*
Nagy titok ez, folok penig az

Ephes. 4.

v. 32.

Z 5

Chri-

138. AZ HÍZASULANDOKNAK egybe
Christusról, es az Anyas. egy-
hazrol azt mondgya fent Pal a
megh jegyzet helyen. Azert
nem szabad több feleséget egy-
nel venni. Mert titok bonto s-
nem erősítő az sok feleségű
ember.

V.

Vegezetre: Ha ki az Uy
Testamentomban keresijen le-
ven több feleséget kíván egye-
beknek vetkes példajokra ke-
pest, terjen Sido hitre, es az sok
feleséggel egyyűt metelked-
gyek környűl, tégyen áldozat-
tot s az többi: avagy legyē Tő-
rökē. Mert effele hamis hit hor-
dozza vele az sok feleségű díz-
teleniséget. Mert az Ur Christ^s
az Uy Testamentomban az Pa-
radicsomi állapotot állata hely-
re, hogy egy Ferfinak egy fele-
sege lenne ezzel az ő monda-
saval: *Ab initio non fuit sic.* Eleitől
fogvan nem volt így, hát hogy
hogy?

adatt. adfoknak modgya. 339

hogy? Ferfiat es Asszonyállat-
tot teremtet Isten, azokat adta
egyben, hogy ketten lennenek
egy teste verre, az mint oda fel-
lyeb meg mondam. Ezt allatta
helyre az Ur Christ^s f. Mathe
Euangelíomí könyvenektizen-
kilenczedik refében.

De ha több ennel nē volna is,
eleg lenne ez. Mert meg es-
küttel az egy feleségeddel. A-
zert ha vagy többet venni,
vagj többet ismernel az egyen
kívűl: Hitetlen vagy: Agy tő-
rő vagy: Isten parancsolattya-
nak, es az természetnek, törve-
nyenek rontoja vagy: parazna
fertelmes vagy: Isten Országat
nem láthatod soha bizony, S.
Pal mondgya előőr Corin-
thusba írot levelenek hatodik
refében. Mi elegendgyűnk meg
az egyel éllyűnk tisztességben:
Meg áld az Isten.

TOL.

TOLDALK.

AZ HAZASOKNAK
egymástól való el válasoknak
okairol.

Minemű okok szakaztyak
el az hazaságban élő em-
bereket egy-mástól?

Közönsegesen: De csak te-
hesséd két, avagy három fo-
rintnak feretf-meny az Papok
eleiben, könnyen el válasznak
felesegedtől. Azonba penigh
nem gondollyak megh, hogy
senkít az Ecclesia el nē választ.
Mert az el válasra való ok, nem
az Ecclesiában vagyon, hanem
az el való semelyekben: Az
Ecclesia penig csak ítéletet tesz
arrol, ha elegendő okê az el
válasra, mellyet az egyenetlen
hazások forgatnak, es mellyel
el akarnak egymás mellől men-
ni.

ni. Az parazna az ő parazna-
sággal rontya meg az Hazas-
ságot es szakasztotta el magát az
ártatlan feltől, megh. is az Pa-
pokra kénik, hogy ők választ-
ják el. Ha az te perednek igaz-
gatasára törvény tevőket gyű-
tesz be, tartozol nekik gasdal-
kodással: Mert te eretted fara-
doznak. Így az Ecclesia te dol-
godat igazgattyá. Tartozol te-
hat avagy gasdalkodással, avagy
az gasdalkodást penzen megh
kel váltanod: s az a való penz.
Mert te eretted faradoznak s a
te dolgodat igazgattyak. Nem
az el válasért fizetz tehát, ha-
nem az te eretted való farado-
zasért. Mert ha penzért valakit
el választhatnának, ki maradna
meg az vísszások között az ha-
zaságban? Hogy azért min-
deneknél nélkül van válok legye-
nek az válasznak okai, im ren-
del elő

del elő famlalom az Bölcséknek ítéletekből. vide Confess. Hungaricam pag. 5. de causis Divortii. Nicolaum Heming. de Divortio pag. 175. Calvin. lib. 4. cap. 19. sect. 37. &c.

1.

Első oka az elválásnak az paraznaság, mikor az Hazaságban élő férfi avagy asszonyalatt mással paraznalkodik: Ha az artatlan nem akar az paraznaval együtt lakni, es nem akarja melle venni, meltan az Ecclesia hírevel elszakadhat tőle mint hitetlentől, s. Hazaságnak rontojátul, ágyanak tisztaságának arulojátul es megfertőztetőjétől. Matth. 5. v. 32. & 19. v. 9. Prov. 18. v. 12. Artic Eccles. 24.

Ha megh nem öletik az parazna fazon Varosban, Faluban lakik, melyben az artatlan fél, tehát kényszerítesse nek a tiszték, hogy megh büntessék: Ha budosik, üldözzek. Ha büntet-

tetetlen szenvedik es nem üldözik, vetessék az Varos, Falu tilalomban, hogy az Isten törvénye ellen az paraznat büntetetlen el szenvedik: vagy ha Bika penfel büntetik. Az parazna is atkoztafiek ki az Ecclesia-ból, es adattassék az Sathannak mint az Corinthusban levő parazna. 1. Cor. 5. v.

Artic. 24.

Ha pedig az Tiszték megh ölnek, de vagy az ferje, nem al parazna feleslegere, vagy az asszony parazna ferjere, maganak elevenítette meges ezzel mind paraznaságaban, mint David mondgya, mind bünteteseben rest vót es egyenlő veszőzések büntetese alatt vadnak, es a poenitentia tartas utan együtt lakhatnak. Psal 50. v. 10.

Ha semmikeppen nem öletik meg, de Gratia nyer maganak? Nem Istentől nyerte az Gratia

Gratias sem az Ecclesiatur. Azert az artatlan fel hadgyon beket semelyenek, hanem tanutasson az fek sinen rea sententiaztassa meg, mint paráznat, az az, öllye meg Civiliter az Polgari fek sinen: az sententiat vegje ki es vigye az Ecclesia eleiben s kerjen maganak fabadfagot masodik hazafagra. Az Ecclesia penig az Gratiás paraznat vesse koporfojigh valo kötelben, es ha lehet adgya az Sathannak testenek vesfedelmere, hogy lelke megh tartassék. 1. Cor. 5. v. 5.

Ha az Gratiás parazna bünet meg ismeri, az Ecclesiahöz folyamodik igaz pœnitentia-
val, melyről nyilván valo bizonyfagot tót egyebek elöt, talal az Ecclesia modot az befogadasban, erös pœnitentia-
tartas által, az bűnnek cseleked-

tinek

tinek rendi szerint. Mert ha nē fokasos s nem gyanos volt, de egyser veletlenül eset el, könnyebben vaggon dolga, de ha fokasos, gyanos volt annak elötte-is nehezebben vagyon dolga, es az kemény görcshöz kemény pöröl kívantatik.

Ha tudoja eggyik az másik paraznafaganak s el fenvedik, vagy mind kettő parazna, tehát eggyüt meg hallyanak, ha meg nem öletnek ki atkozta-
sának. Mert *facientes & consentientes pari poena puniuntur*: az nyuzo es az láb tarto egyenlő büntetes alatt vadnak, mint az Decretum tartya.

Ha büntetetlen paraznat talalt valaki el venni, s az hazafag utan tudodik ki, de az artatlan el fenvedi, ne bontassék megh az Hazafagh, hanem az vetkes fel tartson pœnitentiat,

Aa

s.kő-

Ékövessen Ecclesiát É-mennyen
vissza.

Ha terhest talál el venni,
É-nem akar velle lakni, ölesse
megh mint paraznat, ha pe-
nig az Éent hazaság elöt fer-
keztenek volt egyben, es az ö
paraznasagokat az É. hazaság-
gal akartak el fedezni, Éhazas-
sagok utan tudodik ki, mind
ketten tartsanak erős pœniten-
tiát es Ecclesiát követven éllye-
nek együt: Ha hazaságok e-
löt tudodik ki az ország Artic-
ulusa Éerint vessöstessenek meg
mind ketté tartsanak pœniten-
tiát, es ugy adattassanak egybe.

Ha tudva paraznat vöt ide-
valo modon maganak jambo-
ritotta meg, de azért tellyes éle-
te mind addigh tudva valo pa-
raznasag, meddig dolga vagy
az külső Éek Éinen, vagy az Ec-
clesia elöt el nem igazittya. Ha

egy

egymást megh unnak, es nem
akarnanak eggjút lakni, a bün-
tetes utan az Ecclesiától vette-
senek kötelben. Mert paraz-
nalkottanak az hazaságnak Éi-
ne alatt. Az Hazaság penigh
nem paraznasagh, de Istennek
oly Éentséges Éerzese, melyben
két Éabados Éemelyeknek egy-
bé adatatafok az igazhitnek es
Éeretetnek általa, hogj egymás-
nak segitseggel legyenek, mag-
zatokat Éüllyenek, es az paraz-
nasagot el tavezthassak: hogj
hogj tavezthattják el penig
ha tudva kelnek egyben.

Masodik oka az el válasznak
Törvénytelen egyben keles,
mikor vagy az termeÉetnek,
vagy az Isten törvényenek,
vagy az közönséges tistessé-
nek ellene ferkeznek egyben
az hazasok, ugy mint az vér
Éerint valo Atyaságnak es So-

Aa 2

gorfag.

gorfagnak íze avagy gradusa ellen, tudni illik második és harmadik ízben. Oka: Mert vért illetet: azért tellyes életeben való eggyesüles az fent hazafagnak rendi fserint, azon mérő vér illetes, Isten ellen való fertelmeskedes. Nem szabad vala Heródesnek az ő Angyat el venni, mint Keresztelő Iános feddi vala erette. Mert valamennyi ízig nem szabad Atyad fiat el vened, annijban né szabad Sogorod assfont is, és viffont.

Ha tudatlanul mentenek penig egyben f-hazassagok után tudodot kí, vagy az Atyafisagok, vagy Sogorsagok, ugyan el válassza az Ecclesia, vagy akarjak azok vagy nem. *Talis enim coitus incestus est:* az ollyā eggyesüles fertelmeskedes azt mondgya Isten Moyses által. Mert az vérnek böcsületes fe-

merme-

mermetessége né engedi, hogy senki harmadik, és negyedik ízig, mint az Magyar Országí Articulustarttya, és ötödikig, mint az Erdeli, hogy az Atyafisok, és az Sogorlagosok egyben hazaskodgyanak.

Harmadik oka az el-válásnak, az erőtelenfeg hazassagra való illetlenség, és elegtlenfeg valamellik félben, mikor vagy az Fersiban, vagy az Asszonyállatban valami oly nagy erőtelenfeg vagyon, mely miat az hazassagban levő eggyessfeg egymással nem lehet, minemű az kinek fersfusaga nincsen: az Franczu, az fayra jaro belpoklossag és korszag.

Ha az Erőtelenfeg az hazassagh elöt való valamellyik félben, meg lehet az el válás. Mert az hazassagnak az a fővege bomlot meg, mely vagyó

A a 3

as 386

az faporodásról, de úgy, hogy az erőtelenség az mellyikben vagyon kötelben vetteflek, ne csallyon meg senkit annak utanna. De az Ecclesia minde- neknek jól vegere mennyen. Mert gyakorta csalárdkodnak az erőtlenségnek fine alatt az kik egy mást meg untak, sőt megis szerződhetnek egymással.

Ha penigh az Hazassagban eset az erőtelenségh, együt fenvedgyek. Mert azon esküt- tenek egyben, hogy semmine- mő nyavalyakban egy mást el nem hadgyak: nyavalya penig az erőtelenségh.

Ha tudva kelnek őfve es an- nak utanna el akarnanak egy- mástól szakadni, ne engedgye az Ecclesia. Mert tudva ment az erőtelenhez az hazassagra illendő: azért tudva együt is lakjanak. Ha semmiképpen n

akar

akarjak az együt való lakást, mind az kettőt vessék koporso- jokigh való kötelben minden jövőendő fel vetelnek remen- ségenélkül.

Ha Franczu, tudni való do- log, hogy franczus parazna val való fertelmeskedesből való nyavalya: azért mint parazna büntetteflek, ha az Hazassag- ban kereste maganak. Ha az Hazassagnak előtte s nem tud- ta az artatlan fel, de az után az Ecclesia dispensalhat felőle, ha gyógyulas felől remenségh vagyon, varakozzek, ha nin- csen, de nevekettten nevededik, ne kényszerítsék az artatlant az vele való lakásra.

Ha fayra jaro el fenvedhe- tetlen belpoklossag, avagy meg gyógyulhatatlan korszagh, es mindenik az Hazassag előt va- lo s nem tudta az egesseges fel,

Aa 4

el vál-

el válhatik tőle, hogj se az egészes fél, se ágyokból szarmando magzatok megh ne vesszenek: ha az Hazassagh utan eset nyavalya eggyüt éllyenek:

1 V.

Negyedik oka az el-válásnak az fele más vallas, mikor az egy hazassaghban élő ket hitetleneknek valamellyikre az igaz vallasra ter, az másik az hitetlensegben marad, itt arra kel néznünk az mit sent Pal mond: Ha valamely Atyafinak hitetlen felesége vagyon, mely ő vele eggyüt akar lakni, azt el ne hadgja: es amelj aßsonjállatnak hitetlen ferje vagyon, es az vele akar lakni, el ne hadgya az aßsonyallat azt. Ha penig az hitetlen el megyen, am mennyen el: Nem vettetet rabfagh ala, az Atyafiu, vagy az keresztien aßsonyallat effele dologban. De bekeßsegre hivot minket az Isten.

Rabfag.

Rabfag gyanant vagyon azért az igaz vallasu keresztien félnek az hitetlennel valo eggyüt valo lakasa: Nem kel penig az keresztiennek egy igat vonni az hitetlennel azt mondgya sent Pal.

2. Cor. 6.
v. 14.

Hogy ha az te keresztien ferjed avagy feleséged, pogany hitre es eretnekségre hajol s te gedetis mind igeretivel s mind el szenvedheterlen fittokkal, vereséggel, vegetlen haborgassal az ő hitetlen vallasara kénserit, állj el mellőle mind hitetlen mellől. Mert ha attul meltan el válhatól az ki titkon nélkülvan eletednek el fogyasara igyekezik, mint maydan megh mondom: tehat mentől igazabban el fakadhatz attul az ki lelked utan lefelkedik es lelkedbe akar meg őlni.

Ha el fedezte keresztienseg.

A a 4

nek

nek finevel hitetlen vallását s
 úgy csalt meg es az után ki fa-
 kaztotta hitetlenséget, aly el
 mellőle. Mert az mint hogy az
 igaz keresztényi vallásnak fine
 alat csalárdkodot: úgy az bent
 Hazaságot is csak finlette, es
 tettetésképpen való fundamen-
 tomon éppitet. Ha tudva köl-
 tenek egyben, tudva bűzhöd-
 gyenek egyűt.

v.

Eötödik oka az el válásnak,
 a hitetlen el hagjas, mikor vala-
 melyik fél, ok nélkül vakmerő-
 képpen el fut budoslik, nem akar
 haza menni es az Hazaságnak
 rendiben élni, az artatlan fél
 szabadíttassék, es mennyen által
 masodik Hazaságra: Mert nē
 köteles az helyben maradot ar-
 tatlan az hitetlen budoshoz,
 de illjen modot kövessenek ab-
 ban: Az el futot hitelent az
 artatlan fél kérestesse fel, es ha-

rom

rom izbē háromszor való tizen-
 ötöd napra hívassa: ha nem jő,
 mennyen utanna, es ott idezze
 elő: ha elő veheti büntetteffe
 az hitetlen el hagyásaert: ha
 törvényben elő nem veheti s
 közben sem adgyak, vagy lap-
 pangh: vegyen az artatlan fél
 abban az helyben levő Birak-
 tul es Tiftektől Testimonio-
 mot, oly bizonság tetelt level-
 ben pecset alat, melyben ott va-
 lo forgolodasáról tegyenek bi-
 zonságot, hogy semmiképpen
 sem elő nem vehette törvény-
 re, sem haza nem hihatta: azt
 vigye az Ecclesia eleiben, es az
 Ecclesia szab ő eleiben vagj ha-
 rom vagy negy estendőket s
 az után fel szabadíttya. Ez va-
 rakozaft azért cselekedí az Ec-
 clesia, hogy ne talam az idő alat
 egymashoz tēnek: Ezek veg-
 ben menven az Ecclesia finen

h.

az hitetlen budoso vettessek koporsojaig valo kötelben, es atkoztaſsek ki: az Polgari ſek ſinen is büntettessek meg mint ſent Hazaslag ronto hitetlen, Mert effele hitetlen ſ. Hazaslag rontas *Adulterii quoddã genus est*: Paraznasagnak neminemű ne me, mint Agoston Doctor mondgya.

De csuda mely álnokok maj időben az emberek közzül nemelleyek. Felre allanak eſtendeig, kettőigh, az hon maradot ſünetlenül futtya az Eccleſiat: el igazittyak hogy keresse ſ. ſ. dőzze: keresi, de az kert alát: ſoha az ſele ſem ederedik az hól hallya. Ezekhez az Eccleſia kemenyſeget tartſon, ſemmi ſines el amero beſedeknekhele ne adgyon, de mind addigh ſ. dőzteſſe, valameddig az külső ſeken az hitetlen el hagyasert

perrel

perrel meg nem büntetteti. Mi közü az Eccleſianak effelekhez pöröllyenek mind addig a külső ſekē meddig nekiék terzik.

Ha az hitetlen budoso har, vagy hét eſtendeig oda leſſen ſ. azonba az artatlan ſel, ſel ſabadittatik megh hazaful, vagy ferhez megyen, ſ. az hitetlen budoso azt megh ertven haza megyen, tehat az Tiſtek megh büntettessek, ha meg nem büntetik, az Eccleſia adgya az Satanak atkozza ki az gyűlekezettől, olyan modon, mint oda ſellyeb meg mondam.

Hatodik oka az elválásnak, valamellyik ſelnek az maſik ellen valo meg dühödöt öldökleſe, gűlkoſkodas, meg bekelhetetlenſene kegyetlenhalalt hordozo Pogany vereségi, mikor valamellik ſel a maſiknak elere utan leſelkedik, hogj el fogyaf-

ſa ör.

VI

sa ördögi varassal, mereggel, halálra való arultatással, vegetlen főrnnyű vereséggel, mely miat az artatlan felmeg bennul fel-fegh leven sem él sem hal, az artatlannak adassék szabad-ság, az vad orozlan termésetű kegyetlen vettesék holtaigh való kötelben, oka: Mert az bekeffégre hívot minket az Isten: az olyan hasartos penigh gűlkos. Mert ha az gűlkos az ki Attyafiat gyűlölí, mint fient

x. Ioan. 30.
v. 15.

Ianos mondgya, tehat sokkal gűlkosab az, a ki az ő testet véret utallya, tagollja, ronczollya s-vestegeti, mint valami rabjat.

De itt az arant az Ecclesia felette forgalmatosó fel keresse az kegyetlenségnek okat: ha fel talallya, igyekezzek mind fenyetekkel s-mind erős kötes tetelekkel közzűlők ki venni:

ha pe-

ha penig semmiképpen ki nem veheti s-le nem állíthatya, es ha az artatlan fel halalos vesse-delemben forog, ideigh vegye el tőle: ha az sem fogh adassék a Tisteknek kezekben büntes-sek, mint S. Hazasagnak ron-tasara hitetlenségnek szerzese-re nylván való ok adót, az Ec-clesia penig vesse holtaig való kötelben.

Az lopas az el válásra nem elegendő ok, hanē ha ístran-gal való fuladas járul melle. Ebben is az, az mod tartassék, mely az paraznanak büntete-seben az első okban.

Az kik még csak jegyben vadnak s-egymást megh un-nyak es el akarnak allani egy más mellől, medgyen azokkal az Ecclesia.

Hat dolgok kívantatnak az egyben

egyben keleshez hazaság feje-
ben az jegyes matkakban.

I. Legyen szabados ugyhogi
se az Istennek, se az természet-
nek törvényenek, se az tíftef-
ségnek ellene ne legyen. Ha ki
azert vagy vér érint való At-
tyafiat vagy Sogorat harmadik
es negyedik ízben jegyzette el
nem állhat meg az matkaság.

II. Legyen tíftefleges, ne le-
gyen illetlen személyek között.
Ha ki azert hűs estendős iffiu
leven, Annyakora vőn Áffont
jegyzet el: vagy igen vőn öreg
ember tizen három estendős
Leanyzot, az Ecclesia egyben
ne bocsassa, s el valassa.

Iegyezd meg: Tífen njolcz
estendős korában szabad az fer-
finak meg hazasulni: az Lean-
zonak penigh tizenhárom es-
tendeje el telven szabad ferhez
menni.

III Le.

III. Legyen igaz, ne legyen
lopva, titkon csak az két fél
közöt Atyak, Anyak, Tutorok
es gondviselőjöknek hírók a-
karattyok nélkül. Ha az ellen
leszen, fel bomol matkaságok.
Lassad Gen. 24. v. 57.

IV. Legyen szabados, ne le-
gyen erőszak alatt fenyegetkből.
Ha azert az Atyak, Anyak,
Tutorok es gondviselők az Le-
anyzot el adgyak kedve ellen,
vagy az iffiat matkaszattyak
semmi, heaban való, fel bomol.

Annja emlejen csügedezőt
el igirni, s jegy gyűrűt kepebe
adni, nem tökelletes matkaszas:
Mert nincsen az matkaknak
tökelletes Consensusok Gen.
24 &c. Azert semmi, helytelen.

V. Legyen tellyes, ne le-
gyen vak indulatból, reségseg-
ből, haszon keresésből s nem tu-
dom micsoda Sogorság vada-

B b

zasból

zasból: tanácsból ertekezésből, halogatasból Isten fserint legyen. Ha ez ellen leßen, semmi, heltelen, csak olyan mint: ha te tul az Maroson en innen ößve kiáltanank f az hangya menne ößve, de el mulnek.

VI. Legyen tista csalárd: fagnélkül valo: ha fegeny vagy, ne tettes gáf dagfagot: ha paraszt vagy ne tettes Nemesseget magad felöl. Mert nem leßen állando csendes bekesfeges az Hazassag.

IV.

HALÁLRA SENTENTIAZTATOTT

embernek vigasztalásának módgya.

Hogy valamely vetekert i. Tisztibénjar az Egyhazi embernek, hogy az halálra sententiaztot embert vigasztallja. gaz törvénj fserint meg sententiaztot ember, mindeneknek felötte fűkölködgyek vigasztalás nélkül, az Ur Christusnak példaja igen nyilván megh mutatya. Esa. 53. Mert noha ő fent Fellege bűn nélkül vala el annyera hogy csalárdfagh az ő fajaban nē talaltatot, mint Esaiás mondgya: mind azon által látvan az emberi nemzetnek vetkenek nagy voltat, erezven azért az Istennek fel gerjedet haragjának rettenetes voltat, mellyet az Ur Isten az mi váltfagunkert I. Meg mutatya a Christus példaja.

rea veter, Angyal jelenik meg
ki őtet biztatván erősíti azt írja
fent Lukacz.

Luc. 22. v. 43

Ha ezokaert az Eletnek fe-
jedelme, az Diczőségnek Kira-
lya az UR Iesus Christus bűn-
nelkül leven, az emberi nem-
zetert halálra való menetelé-
ben fűkölködöt embersegere
nezve vigasztalo nélkül, hat az
ki vetkeert erdeme ferent sen-
tentiaztator az halálra menivel
inkab fűkölködik?

II.
Az halálra
menő ember
nek rette-
gesi.

Ezillyen ember előt forog
az meg czelekedet vetkeknek
nagy volta, azért az Istennek
rettenetes haragja, az halálnak
ífonyotos vonogása testeben
vgy faggattya, hogy noha él-
ni lattatik de mint ha meg holt
volna úgy el bagyadot es el a-
lelt. Elmeje pedig mint az ha-
bok, úgy hanyattatik egy felel-
mes gondolatrol masra. Az ör-

dög. 15

dög is ki őtet az bűnben ejtet-
te, ha valaha serénkedett, min-
deneknek előtte olyan halálos
vonagásaban az fegény ember
környül: kinek fűntelen való
sugallási mint amaz tűzes nyí-
lak úgy erdeklik es fertegetik a
megh sebhertet lelki ismeretet.
Hannya az bűnnek nagy vol-
tat: kicsiníti az Istennek irgal-
massagat, es valamit tehet az
embernek ketségbé való eyte-
sere semmit azokbá hátra nem
hagy. Nézne az fegény ember
az Istenre: de az, az kit megh
bantot, mellyert egy foltaban
elmejenek imide amoda való
czappongása nélkül nem kö-
nyörőghet. Ha jo akarojra néz
az halálnal, úgy tetzik kefer-
veseb azoktul való meg valta.

Hogy ne fűkölködnek ez
illyen halálnak felelmetől meg
nehezedet, az ífonyű rettege-

Bb 5

seknek

366 Halálra sententiazt ember
feknek tűzenek emeztől langjai
közöt fetrengő holt eleven
ember vigasztalals nélkül?

2. Mach. 7.
v. 27. & se-
quent.

III.
Az hét if-
fiaknak An-
nyoknak
peldaja

Tekenczetek meg amaz het
Iffiaknak Annyoknak példáját
az Masodik Machabeusnak
könyvenek hetedik részében
minemű terhes befedekél biz-
tattya az ő edes gyermeket:
En edes magzatom, úgy mond,
fany megh engemet ki tegedet
az en mehemben kilentz hol-
napig viseltelek, három es ten-
deig tejemmel tartottalak es ez
időre jutattalak, kerlek, fűlet-
tem tekencz az eghre es az föl-
dre es azokra mellyek azok-
ban vadnak es meg érted: Mert
semmiből teremtetted azokat az
Isten es az emberi nemzetet,
úgy lehen hogy semmit nem
rettegz ettől az Hohertől s az
többi.

De csuda mely restek ez
arant

vigasztalásának módgya. 367

arant valo tíftekben nemel-
lyek az Egyhazi folgak köz-
zül, kik úgy viselik magokat
az halálra menő emberhez,
mint ha semmiben ő reájok a-
zokra valo nagy gondviseles
nem nezne felejek sem edered-
nek. Te nyajad között való le-
hetet, kinek te Pastora voltal:
az őrdög környűlette mely se-
renyen forgodik s te nem len-
nel környűlőtte biztatafoddal
lelki Paztor leven?

Szent Istvant nagyon köve-
zik az Sídok: az eghben lattyaj
az Istennek fiat, nem űlni mo-
stan az Istennek jobján, de allani,
hogy az ő kefé voltat f. Istvának
segétségere es lelket magához
valo vetelere meg mutassa es
ezzel biztassa fent Istvan Mar-
tyrt. Te pedig annak az Chri-
stusnak hivatalos főlga, megh
csak favadot sem meltoztatod
az ha

IV.
Sz. Istvan
peldaja.

368 Halálra Sententiazt ember
az halálnak rettegesiben vona-
go fegeny bűnösnek?

Porozlo f. Hoher dolga az?
Tudom, az favatok. De nem
lelki Paztor az Porozlo sem
az Hoher, mint te vagy. Ha
azert az fegeny bűnös embe-
reknek lelkeknek életre vezer-
lő flegeltető es az Isten igje-
ből megh tarto igaz Paztora
vagy, it felel meg egyyüt an-
nak. Tizedben jar ezokaert,
hogy valamit tehez az Isten
igjéből allo fep biztatafiddal
az halálra menő ember kőr-
nyúl, tellyes tehetségeddel a-
zon legy.

V.
Christy biz-
tattyá az
Tolvayt.

Tarcz meg fegent vigasztalo
edes befededdel, mint Christus
amaz Tolvayt az keresztfan. De
ha ezt el nem érned is, jary el
tizedben, mencz fel lelked is-
meretit az fam-adas alol es e-
gyebeknek felőled valo bal-
atileték alol.

Mikor

vigasztalásának modgya. 369

Mikor ezokaert meg allaz
az halálra menő ember előt az t
kergyed tőle: Akarzé en tő-
lem az Christus Iesusnak hiva-
talos folgajatul vigasztalást ven-
ni? Akarok, azt feleli. De ha
finten nem felelne semmit is,
megis az te befededel ebrezd
fel es ekkeppen foly neki.

Ket nagy dologh rettegtet
tegedet mostan: Egyyk az te
megh czelekedet verked es az-
ert az Istennek haragja, mel-
lyert az törvény az bizonfa-
gok ferint tegedet meg senten-
tiazot: Masik az halálnak ret-
tenetessége, mely az te fêmeid
előt forogh.

Az mi az bűnt illeti es az-
ert az Istennek haragjat nem
tagadhattyuk, hogy az Ur Isten
oly bűn gyűlölő es bűnert erős
bosszu allo Isten nem volna,
hogy az bűnt valakiben bűnte-

Az bűn el-
len valo vi-
gasztalasa

tedlen

tetlen el szenvedne, holot megh
az Atyaknak vetkeketis az fi-
akban harmad es negyed izig-
len megh bünteti azt mondgya
az Moses masodik könyvenek
huszadik refében. De ez mellet
meg kel vallanunk aztis hogy
az bűn gyűlölő Isten az ő igaz-
sagát irgalmassagaval ugy tem-
perallya sfontollya, hogy ha
ollyan sok lehetne az ember-
nek bűne mint az Tengernek
fővenye es azoktól ugy megh
ferteztetődnek mint amaz ve-
res barsony avagy az fekete
kőkőrczen, de megis az Isten-
nek nagy irgalmassagabol fent
fianak érdemeert ollyanna te-
tettetnek mint amaz fejer ho es
az fejer gyapju azt mondgya ő
maga az Ur Isten Esaiás Pro-
pheta által első refében köny-
venek. Miert? Mert irgalmas
es kegyelmes az Ur, kesedel-

Esa. 1. v. 18.

Psal. 103.

mes az

mes az haragra es igen kegyel-
mes. Nem mind örökre feddö-
dik es nē tartja meg mindörökre
az ő haragját. Nē a mi bűneink
ferint cselekedik mi velünk es
nē fizet minékünk a mi alnok-
ságink ferint. Mert igen magas
az egh az földtől, ollyan igen
nagy az ő jo volta az őtet felők-
hez. Mely tavol vagyon a nap
kelet a nap nyugattul ollja meg.
Se vetette mi tőlünk a mi bűne-
inket. Mikeppen könyörül az
Atya az ő fiain, ákképpen kő-
nyörül az UR az őtet felőkén.
Miért? Mert tudgya jól, hogy
romlando edenyek vagyunk mi,
meg emlekezik rola, hogy por-
ból valok vagyunk, azt enekli
David szaz harmadik Soltarabā,

Mit itelz te fegeny bűnös
ember az Isten felől? Eleve el-
latta hogy Adam el esik es hogy
minket magaval egyyöt az kar-

hozat.

Bűnne tette
tet tulay-
donkeppen
mert az mi
bűneinket
neki tulay-
donította,
hogy ő igaz
levenlakol-
lyek azok-
ert es mi ſa
badulljunk.

hozatban eyt. De ottan mind-
gyarast előve orvosságot fer-
zet. Mert az ő ſent fiat bocza-
totta el az testben, ſmit czele-
kedek az Ur Isten? El mene es
mind közönſegen az emberi
nemzetnek vetket, mind egyen
egyen az mi bűneinket mint
valami reank ragadot boytor-
jant le fedegete mi rolunk, es
az ő ſ. Fiara rakogata, annjra
hogy az ő Fiat bűnne teve mi
erettünk, azt mondgya Sz. Pal
előőr Corinthusban írot leve-
lenek ötödik reſeben, es ezt az
bűnne tört Christust az kereft-
fara feſítek, es az mely mi bű-
neinket ő rea rakogatta vala az
Atya, azokat az ő vére hulla-
ſaval, annjra el mofa, hogy im-
mar ſemmi kárhozattyok nin-
csen azoknak az kik vadnak á
Christus Iesusban, azt prædi-
kallya ſent Pál, Romaban írot
leve-

levelenek nyolczadik reſeben.

Ihol immar kettő te előtted
ſegeny bűnös ember. Eggyik
az lſtennek az bűnőkön felyül
vegphetetlenkeppen el aradot
nagy irgalmaſſaga, melyre egy
nyomon igazítanak mindē bű-
nös embereket az Prophetak:
Maſik az Christus Iesusnak vé-
re hullaſának merhetetlen eleg-
ſeges érdeme á bűnőkert, melj-
re egyenlőben igazítanak az
Euangelíſtak, es az Apoſtolok.
Nyuly hozza te ſegeny bűnös,
es az Iſtennek irgalmaſſagat, á
Christus vére hullaſának erde-
met igaz hitődnék általa von-
nyad read, tegyed tiedde bű-
nőd bocsanattyara.

O vayha lehetne tudom azt
gondolod: Meg lehet. Hiſedé
hogy az Ur Isten irgalmas ke-
gyelmes az megh terő bűnös
embernek ki megh ſanta banta

az ő

az ő vétet? Hísed. Mert ha nem híned, az egefi Prophe-
tak tanu. bizonylagh teteleknek
mondanal ellene, es böffut ten-
nel az Istenen, hogy ollyannak
nem híned az minemő ő fent
Felsege termefetiben azt mon-
gya Chrysoftomus Doctor. Im-
mar hogy hísed az Istent irgal-
masnak, kegyelmesnek lenni te
hozzad, gondold meg micsoda
termefeti vagyon az irgalmas-
sagnak?

1. Az Istennek irgalmas-
sagának nincsen kezdete s. veget:
Az te bűnődnek kezdete s. ve-
ge vagyon.

2. Az Istennek irgalmas-
sagának nincse fama: a te bűnöd-
nek fama vagyon.

3. Az Istennek irgalmas-
saga merhetetlen, fontolhatatlan:
az te bűnődnek mereteke vagjő
s. fontya.

4. Az Istennek irgalmas-
sagát határozhatatlan: az te bűnőd
meg határoztatot. Azert ha ez
világnak vétet csak egyedül
cselekedted volna is, de meg is
soha az Istennek irgalmas-
sagában veget nem ernel. *Quid est
peccatum ad Domini misericordiam? Te-
la arenæ quæ venio stante nusquam ap-
paret.* Micsoda az bűn az UR-
nak irgalmas-
sagához kepest?
Pokhalo mely az felnek fuva-
sára soha nem latzik azt mond-
gya Chrysoftomus Doctor. In
Psal. 50. Hom. 2. Neked penig
bűnősnek az Isten irgalmas ke-
gyelmes. Mert te benned talal
okot az miért tegedet megfan-
nyon kedveben vegyen es meg
irgalmazzon. Mert mit bocsa-
tana meg teneked, hanem vét-
kezted volna?

Ez az oka hogy David az ő
gőlkosságnak es paraznasaga-
nak

nak verkeért könyörögven azt
 Pfal. 51. v. 1. mondgya ötvenegyedik Solta-
 raban: Könyörűly en raytam en Iste.
 nem az te nagy irgalmasságod verint es
 az te irgalmasságodnak sokasága verint
 mosd el az en álnokságimat. Ez pedig
 len az Istennek irgalmassága a-
 rad mi reánk a Christusnak kín-
 svenvedesének érdemeért.

Hístedé azért hogy az UR
 Isten az ő fent Fia te eretted
 bocsátotta el az testben, es hogi
 az ő vére te eretted is ki önte-
 tet? Hísted. Mert lám annak
 nevében keresztkedtel megh.
 Ez az te hitőd az, bator gyen-
 ge legyen, mely által ez oraban
 meg igazultal. Bizony bizony mon-
 dom ha ki az en beűedemet megh tartja,
 es híven annak az ki el bocsátot engemet
 örök élete vagyon, itéletre nem megyen,
 de által megyen azhalálból az életre.
 Azon eskűűik Idvőzítőnk Sz.
 Iános Euangelíomí könyvenek
 ötödik refében: Hísted te az
 Isten-

Istenben, hát örök életed vagyō
 &c. Rútak, fertelmessék ám az
 en bűneim: De dragalatos az
 Christus Iesusnak ártatlan vére,
 mely el mossa á te bűneidet azt
 mondgya az fent Iános első le-
 velenek első refében.

Nem teként illyen bűnőse,
 kit meg az emberek is utálnak?
 Hogy nem teként, ha lám azt
 kiálttya, hogy nem jőt ő az iga-
 zakert, de az bűnőfőkert hogy
 híja, fent Mathe Euangelíomí
 könyvenek kilenczedek refé-
 ben. Sz Pal is azt taníttya elő-
 főr Timotheushoz írot levele-
 nek első refében, hogy a Chri-
 stus azért jőt ez világra, hogy
 az bűnőföket idvőzítse. Te pe-
 nig bűnős vagy. Hát tegedet
 idvőzít csak hidgy ő benne.

Egyűd nem fogadbe ha fin-
 te hozza megyek is? Sőt ő ma-
 ga mondgya Idvőzítőnk. Az

ki en hozzam jő, nem űőmen
azt ki, fent Ianos Euageliomí
könyvenek hatodik refeben.

Matth. II.

Az mi nagyobb, ugyan ki terjesz-
tette fent kezeit, és azt kiáltja:
Iővetek én hozzám mindnyajan, kik megh-
vadtok terheltetven az ti bűnökötök miatt,
én megh könyebitlek.

Keső: Rövid az idő: Hal-
lad. Nem rövid eb az Tolvay
idejének. Mar az Tolvay az ke-
resten vonagofelben vagyon
egy fót fól Christufnak: Vram
emlekezzel megh en rolam mi-
kor jutandaz az te Orfagodbā:
ottan azt halla: Bizony mondom te-
meked ma en velem lebeſ Paradicsomban.

Mondgy csak egyyet az ki
az Istenhez folyamodor volna
bűne bocsanattyaert, es ő előle
elűzte volna? Ha Cain Isten-
hez folyamodik vala, neki is
kegyelem adatik vala. Mert é-
letere eskűsík az Ur Isten, hogy
nem akarja az bűnösnek hala-
lat,

lat, de hogyan megh terjen es el-
lyen, Ezechiel Propheta köny-
venek harmintz harmadik re-
szében. Be tölt ennek igazsága
fent Pálón. Sz. Peteren: Maria
Magdolnan, kiknel te sem vagj
bűnőse.

Ihol azért az bűn tegedet nē
rettegethet: Mert irgalmas ke-
gyelmes az Isten: az Christus
vére te eretted ōntetet ki, csak
hídigyed ezt erős hittel es a mel-
let maradgy meg ez oraban ke-
gyelem teneked Istentől en ál-
talam ő képebeli ember által te-
neked igazságban azt hirdeti az
Ur Isten. Véledé hogy történet-
ből lő az en ide jóvetelem? I-
sten indítot engemet arra, hogy
az ő akarattyat ez oraban hir-
dessem teneked, hogy meg tar-
tassal az örök életre.

A halálnak ifonju volta ret-
tegtethet teged: Dehalladê mit

380 Halálra Sententiazt ember
mond Idvőzítőnk Sz. Iános E.
uangeliomi könyvenek nyol.
czadik refében. Bizony bizony mon.
dom titeknek, ha valaki az en befedemet
megh tartja, halált nem lát örökre.
Az Christusnak befede penigh
csak ez: Tartatok poenitentiát, es hid.
gyetek az Euangeliomnak, azt mond.
gya ő maga az Ur Christus Sz.
Mark Euangeliomi könyvenek
első refében. Te ez oraban
poenitentiát tartottal: Mert
megh fantad bantad bűneidet.
Te ez oraban híse az Euange.
liomnak, hogj Christus az egesz
emberi nemzetnek meg válto.
ja, es hogy az bűnösökért jött
ez vilagra. Hát az Christus Je.
susnak eskűve serint halált
nem lát örökre. Mert ez az
te halalod csak álom, melyben
az életbeli terhes gondoktól
meg menekedel es megh nyug.
fol az földben.

Oh

Oh maydan el fogy életem.
De nem halal az, hanem csak a
Lelcknek az testül valo megh
válása, az hitvan bűnös gyarlo
testnek levetkezese, mellyet u.
gyan ohayítva kívantanak az
az regi hívek mint s. Pal mon.
gya Philippisben írot levele.
nek első refében: Kivanok u.
gy mond el oflatni es az Chri.
stussal lenni.

De keserő ennekem ez erő
fak alatt valo halálnak neme azt
gondolod. De nem keserve sebb
a Christus halalanak nemel:
ki azért felfitetet az kereszfara,
hogy azon valo keserves halala
által minden ő beñe hívőknek
halalokat megh sentelne, es az
kárhozatot akar mi halálnak
neméből is ki siyna, es ki törle.
ne. El törted Idvőzítőd te előt.
ted az jeget az ő keserő halala.
val, csak kicsint kellettik gazol.

382 Halálra Sententiazt ember
nod, de az sem kárhozatos az,
mint mondam.

De annak felette, hiszem tu-
dod, hogy ugyan megh kellett
volna egyfőre kóftolnod az ha-
lalt, vagy akartad volna vagy
nem, az pediglen micsodas lő-
volna, talam ez mostani űenve-
deset ezerkeppen valo kınok-
kal meg hallatta volna. Micsoda?
Ez egy űempillantafig va-
lo teftednek faydalma rettegte-
tē. Halladē mit kiált az Bőlc

Ecclef. 30.
v. 17.

az ő könyvenek harminczadik
refeben: Iob az halál hogy űem
mint a keferő élet es az örökke
valo nyugodalom, hogy űem az
űenlő faydalom. Pogany ember
Plinius meg-is illendőkēppen
hozza űollot ehez: *Ex omnibus
bonis, quę homini tribuit natura, nullum
melius eűűe tempeűtiva morte.* Az az:
Minden jok kőzzől valamel-
lyeket az termefet adot az em-
berek.

Plinius 28.
cap. 2.

vigaűtalafának mondgya. 383

bereknek, űemmi nincsen job
az idejenkoran valo halálnal.
Mert micsoda űokaigh élni, ha-
nem csak űokaigh győtrődni, azt
mondgya Agofon.

August. de
verbis D.
Serm. 17.

Gondold megh csak ez vıla-
got micsodas: Ugyan ropogva
ēgh ez az bujufaghnak, gonof
kivanfagoknak, irigyűegeeknek,
es telheterlenűegeeknek tőzének
miatta. Hol az igaz az kire eb-
ben valo űikraiat nē pőkdőűte
volna? Egh a hazad ű nem men-
nel ki belőle? Bizony boldo-
gok az kik megh hálnak a Chri-
űusbā valo igaz hitőkben, mert
ez gonoflagban fekvő eűűe ve-
űet fertelmes vilagbol ki űalad-
van megh nyugofnak az ő mun-
kaioktul, azt mondgya Sz. Ia-
nos Mennyei jelenefekről irot
könyvenek tizen-negyedik re-
űeben.

Laffad Theű-
űaurum con-
cionat. P.
Per. fol. 616.

Csak jo akaroiomtul edes A.

Cs 4

vam.

181 Halálra Sentenciázot ember
tyamfiatul való meg válasomat
fanom. Ezennel követnek ők-
is. Mert minden embereknek
egy be iövetelek vagyon ez é-
letre, hasonlo ki menetele is,
azt mondgya az bölcs könyve-
nek hetedik rešeben. Rea kel-
erre mennyiek mindeneknek,
nē te vagj első, utolsó sem lešeš.

Igy azért az halál sem retteg-
tethet tegedet csak bizzal az I-
stennek irgalmasságában, es az
Christusban hidgy es ez hír ál-
tal ayanlyad lelkedet az Sz. Ist-
vannal az Christ⁹ kezében: U-
ram ved hozzád az en lelkemet

Itt amaz három kerdeseket,
mellyeket az Ur vacsorájával
élő emberektől šoktunk kerde-
ni, az halálra menő embertől is
elkerdhered, es ha időd vagyó
hozza az kőz gyonatot is el-
mondhatod vele a Mi Atyánk-
kal egygyűt, es meg áldhatod, az
időnek,

182 vlg. štiblasanak modgya.

időnek, az helynek, az jelen
valoknak, es az halálra menő
embernek állapottyat megh te-
kintvén.

Igy vegezem el ez Agendat,
melyből a mi Istenünk Sz. Fia-
val Š. Lelkevel egyetemben
dicsírtešsek, es az ő Anya-

š. egjhaza éppšllyen
A MEN.

Cc 5

KÖ-

K Ö Z Ö N S É G E S
H A L A A D O I M A D.
sagh, az Istennek mindenné-

mű el vőtt es el vejendő

Leiki es testi jó tete-
ményiért.

ÓRók Mindenható Isten,
Menynek es Földnek Vra te-
remtője, mi Vrunk Ies^{us} Chri-
stusnak dicsőseges s. Attya,
Abrahamnak, Isaknak, Ia-
cobnak s-mi nekünk-is ke-
gyelmes Istenünk: Te szent
Felségednek alázatos sivel lé-
lekkal nagy hálákat adunk,
sz. Fiadnak az Vr Iesus Chri-
stusnak nevébe, minden idő-
beli el vőt kegyelmes ajándé-
kidért lelkiekért es testiekért:
Ki-

Kiváltképpen hogy te min-
ket örök időknek előtte az
életre Christus Iesusban ke-
gyelemből választottal, keped-
re es hasonlatosságodra te-
remtettel, sient Fiadnak általa
meg váltottal, örökös fiaidda
töttel, sient Lelkoddal az fo-
gadot füsagra el pecseteltel,
igaz es idvőzítő ismeretedre
hoztal, idvőségünk es örök
életünk felől bizonyossá töt-
tel, es ez ideiglen minden lel-
ki testi veszedelmektől kegyel-
messegedből meg őriztel ol-
talmaztal es az te Anyasent-
egy-hazadnak társaságában
meg tartottal.

(Ez el mult ezsakanak se-
tetsegeből is ez mañ napnak

Keggele

388 Közfeszes halá-ado imátság.
világosságra egesseben es
bekeessében jutattal.

Eftveli.

Ez dellyesti orakrais egesseben es bekeessében jutattal) Annakokaert mind ezekért te fent felsegednek legye öröкке valo hala.

Vissfontagh te fent Felsegednek alazatos fivel Lelekkel könyörgünk, fent Fiadnak az Vr Iesus Christusnak neveben Szent Leleknek veserleséből minden nemű kegyelmes igiretidnek lelkieknek esteftieknek raytunk el tellyesfeteert, es kerünk teged, hogy az mi Iffiusaginknak bűneit, es eges életünkben valo álnoksaginkat, tevelygesünket hiterlensé-
ket es

Közfeszes halá-ado imátság. 389
ket es minden egyeb gonofcselekedetinket, kegyelmességedből fent Fiadert bocsad meg: Szent Lelkednek általa az te megh ismert igazságodban idvösségünk es örök életünk felől valo hitünkben es remenségünkben, mind vegighlen tartf meg: reank ki arasztot Sz. igednek igaz világossághat az mi fivőnkben eslelkünkben naponkent igaz hitnek általa nevellyed es öregbitsed.

Arafd reank Vram Isten minden lelki testi áldasídat, és Sz. Lelkednek általa naponkent teritf hozzaad benünket, hogy terhefsünk, hogy tegedet jobban jobban
ismer.

ismerhelsünk, felhelsünk, szerethelsünk, tisztelhelsünk, és mindenben az mi fiui és leani engedelmessegünket, kedves áldozatul te Sz. Felfegyednek be mutathassuk.

Oltalmaz meg Vram Isten bomsédfiginkban levő keresztényen országokkal tartományokkal Varakkal, Varosokkal, Falukkal, és azokban levő hiveddel, és szolgáladdal egyetemben minket-is Varasunkkal, Ecclesiáinkkal és hazunk nepevel egyetemben, minden lelki és testi védelemektől: Kiváltkeppé az öldögtől, annak álnokságotul, csalárdaságotul, hamis tudományatul, védelmes kísértet-
titől

titől, artalmas tagaitul: jövendő védelmes hadaktul haboruságotul, rablastul, dulaftul, tűztől, ehsegtől, dragaságotul, védelmesbetegsegektől, hirtelenben való halaltul, egi haboruktul (vesektől, ragyaktul, kő esőtől, meny-ütő kővektől, védelmes ár-vizektől) bűnben való esestől, gonosz hirtől, nevtől, gyalazattul, gonosz lelki ismerettől, kecségen való esestől és kárhozattul.

Oltalmaz meg Vram Isten mind most s mind ennek utanna való időkben, idegen nepeknek; ki ütesektől, kártetelektől és fegyverektől.

Szand meg Vram Isten az te hivednek enni sok keserves

nyomorúságot, gyalazatokat,
romlásat; es vérek hullását,
mellyet mind most s mind
ennek előtte való időkben az
idegenek raytunk kemeletle-
nül cselekettenek, hogy az ke-
gyetlenektől az ő mi raytunk
vót győzedelmekért a te nagy
neved ne féldalmaztaslek.

Órvendeztes megh Vram
Isten bennünket enni sok si-
ralmas es rablagos estendeink
után hatalmas gondviselesek-
del, oltalmazatoddal es beke-
tegeddel.

Tarts meg Vram Isten min-
den helyeken itt mi közör-
tünk is az te szerelmes Fiad-
nak véreuel megh váltott ki-
csiny seregedet es Anyaszent
egyha-

egyházadat abban levő Feje-
delmekkel, Vrakkal, vitezlők-
kel, gondviselőkkel, tanitók-
kal, es az segény kősséggel,
eggyetemben az te nagy ne-
vednek dicsőségeért, mint re-
genté hatalmasan meg tartot-
tad Aepigtomban az pusztában
Assyriában, Chaldeában, Sido-
Országban, es egyéb helyeken
minden kegyetlenek ellen.

Vram Isten gyomlaly ki-
közzülünk minden gyűlölsé-
get, visssa vonast, harag tar-
tast, bosszu allo lelket, es ajan-
dekoz meg bennünket, igaz
ertelének, bölcseségnek, haz-
nos tanacsnak, erősségnek,
eggyeslegnek, igaz atyafiui
szeretetnek, es Isteni felelem-
nek lelkevel, hogy mind az te
Dd nagy

294 Közönseges haláado imatsag
nagy neuednek tífteffegere es
dicsőfegere tartozo dolgokbā
f-mind az mi nyomorult ha-
zanknak, es abban leuō A-
nyaf. egyhazadnak oltalma-
zafara es meg maradasara fol-
galo igyunkben, eggyet ert-
helsunk eggyet akarhassunk,
es egj fivel Lelekkel nagj has-
noson folgalhassunk.

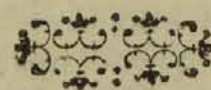
Vr Isten mi kegyelmes fe-
relmetes fent Atyank alaza-
toson könyörgunk ezen-is te
f. Felseggednek, (hogy ez jelen-
valo napot-is ted mi nekunk
egestegesse es bekestegesse,
hogy az mi keresztényi hiva-
talunkban forgalmatosban el-
jarhassunk. Ez kőuetkőzendő
etszakat-is ted minékunk bekes-
segese

Közönseges haláado imatsag. 295
segesse, nyugodalmasa, hogj
az holnapi napra bekessegben
felvirraduan a mi keresztényi
hivatalunkra megterhelsunk)

Igy tegy mi velunk mi ke-
gyelmes Atyank Istenunk az
te Fiadnak az mi Vrunk Iesus
Christusnak általa: hogj mi-is
te Sz. Felseggednek kegyelmes
gond-viseletet es oltalmazasat
latuán, az te nagy neuedet di-
csőithelsunk, es nemzetsegről
nemzetsegre te f. Felseggedet
mind örökken örökke

magasztalhassuk

A M E N.

Dd 2

HA 9

HADAS IDŐRE VALÓ közönséges imatság Országunkért és Fejedelmünkért, S. M.

ÖRök Felféges Mindenható kegyelmes Vr Isten,
mi Vrunk Iesus Christusnak dicsőféges Sz. Attya:
nagy hálákat adunk mi te űent Felfégednek, minden
időbeli velünk való lelki es testi jó tetemenjéért: de
kiválteppen ezekért, hogy az mi Nemzetünket az
ördögnek sötét országából az te űerelmes Fiadnak
dicsőféges országában által hoztad, idvőféges isme-
retedre jutattad: es ennij romlásunkra igyekező ha-
talmas Nemzetfégeknek dihöfégek ellen ekeidiglen
kegyelmessen meg tartottad: Hazánkna meg mara-
dásaért vigyazo Fejedelmekkel, kereűyen Gondvi-
felőkkel, igaz haza űerető tanácsos Vrakkal s vi-
tező népekkel meg latogattad: minket-is penig A-
nyánk mehetűl fogván mind ez ideiglen minden lel-
ki es testi vűedelmektűl kegyelmessen meg őriztel
oltalmaztal, es ez el mult érzakanak sötétfégeből ez
maij napnak világosságarra (ez maij napnak estveli
orajara) egesűegben bekeűseűben jutattal: az mellye-
kért az te dicsőféges nagyneved földön mennyen le-
gyen mind őrőkke űent es áldot.

Könyörgűnk viűontag te Sz. Felfégednek buzgo
lelki ajetatossággal ű. Fiadnak az Vr Iesus Christus-
nak neveben, hogy ezen el indított Atyai gondvisele-
sedet ennek utanna-is marazd meg mi raytunk, mind
vegiglen, es az te melto haragodnak s abbol űarma-
zot erdemlet bűntetterűnknek okait, az mi sok tit-
kos es nyilván való bűneinket, bocsásd meg h mine-
kűnk

kűnk s kegyelmez meg Nemzetűnknek es ne fizes mi-
nekűnk az mi álnokságink űerint, hanem inkább az te
veghetetlen nagy űrgalmaűsággodbol Nemzetűnkben
letelepitet Anyaű. egy hazadat igaz Iűtenűűteleteddél
egyetemben az őrdögőknek es ez vilagi Iűtentelenek
dihöűseűgek ellen marazd meg mind vegiglen: sőt fe-
nitűd meg kegyelmes Atyánk az magas egekből az te
nagy nevednek karomloit, űent tűűteletednek ellen-
zőit, es az te egyűgyű hűveidnek űűldözűit, kiknek
minden igyekezetek lam csak az űőrnűű űer ontas:
Anyaűteűgy hazadnak puűtitasa: őűvegyeknek ár-
vakknak meg rontasara.

Elegeld meg ennij sok időtűl fogvan való nyemo-
ruságinkat, buydosafinkat, retteűseűnket, karvallasin-
kat, űűldözűseűnket: es ved el rolunk ez nagy inseűet, es
az ellenseűgnek mi reánk kűűűet es seű fegyűeret. for-
dits el mi rolunk: Lam mi vagyunk Vr Iűten az te va-
laűtot neűeid, kikert űerelmes fiadat űőrnűű halálra
adrad: Ne had azért el merűűlű kicsűny Barkadat, ha
immar meg vűűtöttad: Mert meg sokasodtanak jól la-
tod Vr Iűten az mi ellenseűgink, mi penig erűnkben, es
űamos voltunkban tellyeűseűggel meg fogyatkozunk.

Oh magassággban lakozo ű. Iűten kely ki ezokaert
mi mellettűnk, es az te dicsőféges nagy nevedert űa-
badits meg minket. Ez vűgre tamaű minekűnk min-
den időben Iűten felű hatalmas es gyűzőűdelmes igaz
vallasű fejedelmeket az kiket penig műűűan Iűtenű jó
voltodbol illyeket attal, azokat mellettűk levű haű.
nos tanácsos Vrakkal, igaz haza űeretű vitezű ne-
pekkel egyetemben áld meg io egesűseűges hoűűű elet-
tel, minden Iűtenes dolgokban űerencses boldog elű
menetellel, ellenseűgeken való tellyes gyűzőűdeleűs-
mel: Nevezetűűerint igaz vallasűnkert s meg romloű
hazánkert hadakozo, sok rendbelű vűűedelmek kűűűű
for

forgo nemzetünknek mostani kerebtyen (Királyat) Fejedelmet, halgald meg fele felet aradot nagy haborusaginak napian az ő könyörgefeben: küld el neki az segetseget az te venterges helyedből, es Sionból oltalmazd meg őtet minden rea fenekedő fel suvalkodot fok vamu hatalmas ellensegítől. nem külömben mint regen Davidot Goliattul, es az álnoktanacsu Achitopheltől, Ezechias Királyt keves vamu nepevel Senacheribtől. Tellyesítsed, O könyörülő Isten, venter kivansagit, es igazgassad tanacsit, hogy az miképpen ez ideiglen, ugy ennek utanna is eletinek minden napiaiban lehessen az te tisztelgednek oltalmazoia, az igaz vallasnak plantaloia, azzal ellenkező tevelygeseknek gyomlaloia es irtogatoia.

Fejedelmünk (Királyunk) utan levő fő gondviselőinket, elmeieken, ertelmekben, tanacsokban, igyekezetekben es minden tehetségeken v. Lelkednek általa birad es igazgassad minden iora.

Gyomlaly ki Seregeknek Vra, közzülők minden gyűlöfegget, irigységet, harag vartast, arultatast, bővü allasra geriedező indulatokat, es öntsed az ő vizekben az igaz Isteni es Atyasúi v. Veretnek, eggyeslegnek, bekeslegnek, es Isteni felelemnek Lelket, hogy az te venter parancsolatod verint elhessegen nagy eggyeslegben, bekeslegben, veretben, es egyenő akarathol vigyazhassanak es forgosodhassanak azokban, mellyek v. nevednek tisztelgere, romlot hazanknak marokni fogyatek Nemzetünknek meg maradasara volgalnak.

Oltalmaz minket is, VRam Isten, Országunkkal, Varainkkal, Varasunkkal, Felecsiankkal es hazunk nepevel egyetemben minden reitenevességektől, az ördögnek kesertetítől, artalmas tegatul, nagy betegsegektől, dög halaltul, dragasagtul tűztől ellensegh-

nek

nek reank jövetelitől, es minden egyeb lelki testi venteredelemtől.

Halgas megh VR Isten minden nyomorultaknak, arvaknak, övvegyeknek, nagy betegseghben levőknek, uton-iaroknak, kesertetben eslekeknek könyörgeket es az ő meg vborulasokból vabadits megh őket es minde siralmas panaszkodasokat vegy ki mi közzülünk es örvendetes hireknek hallalaval vigasztaly megh minket.

Igy tegy mi velünk O minden irgalmassagnak Isten az te eggyetlen egy Fiadert az VR Iesus Christusért, kivel élő es uralkodol az venter Lelekkel egyetemben mind örökön örökre, Amen,

Mi-Attyank, &c-

VEGEZ

Könyvecskenek

REND!

RENDI avagy LAISTROMA
EZ KIS KÖNYVECZKEBEN
levő dolgoknak es tanusagoknak.

I.

AZ S. KERESTSEGRŐL.

- I. Mi legyen az Keresztseg. pag. 1.
II. Haßnai az Keresztsegnek. 4.
1. Istennel való frigyezés 4.
2. Vyionnan való sülelesnek bizonyfaga. 7.
3. Anyasent egyházban való beßamlaltatas. 10.
III. A Keresztseghez adatator haßnos tanusagok. 14.
1. Az gyermek meddig bolni nem tud meg kellyene
Keresztelni es mi-okaért? 14.
2. Mert Isten frigyeben vadnak. 15.
3. Mert õk is hittel es sent Lelekkel aiandekoztat-
tanak. 18.
4. Mert ez által bocsattatnak be az Anyasentegy-
házban. 19.
5. Mert az keresztelésről való Parancsolat õ rea-
iok is tartozik. 21.
6. Mers hitok vallások helyet vagyon az Anya-
sentegyház. 22.
7. Mert õk is tagai az Ecclesianak. 24.
8. Mert ugy selet meg az keresztseg az környül
metelkedesnek Sacramentomanak. 26.
9. Mert

3. Mert az egeß ház nepek között az Apostolok
kicsineket is keresztelének. 27.
6. Mert az regi Paterek is ugy cselekedtenek. 28
2. Szabadé az Babáknak keresztelni az sükségnek
ideien. 29.
1. Mert nem szabad nekik predikallaniok. 31.
2. Mert nincsé parancsolatt yok róla. 32.
3. Mert Martion ereinek talalmanya. 33 (34
4. Mert a kegyelem né kötetet a kereszt: vizhez
3. Az Papazoknak Teiek, Savok, nyalok, Mezek,
sükségesséké az keresztsegben. 35.

I I.

AZ VEGH VACSORA
rrol.

- I. A Vegvacsoranak kißolgaltatasanak modgya. 38
II. Hanyßor kel kißolgaltatni. 41.
III. Karacson innepere tartozó pelda 42
Micsodava tötte az Istenseg az õ iüle fel vöttestet.
1. Az emberi nemzeinek válságának veghez vi-
vó esközeye. 44.
2. Az Isten szerctetinek icleve 46
3. Az frigynek bizonyfaga. 48
4. A válságnak helyre allatasanak is icleve. 49
5. Elő kenyere. 50.
IV. Az közönseges vallás tetel. 51.
V. Az Vr: vacsoraiához tartozó herdesek. 56.
VI. A

L A I S T R V M.

VI. Az ige, mellyekkel a Végvacsora Beresztetet.	58
VII. Halál-adas az Vegvacsora után	61.
VIII. Quadragesima vasarnapián az Vegvacsora- hoz illendő pelda.	64.
Minemű kezület kívántatik az Vegvacsora- hoz.	64
1. Az isteni ismeret.	66.
2. Az Vrvacsorai felől való értelem.	68.
3. Az hitnek erőssége.	70
4. Az poenitentia.	72.
5. Az Atyafiúi Beretel.	74.
IX. Husvet napjára illendő pelda.	77.
1. Kicsoda Berzette az Végvacsorát.	78.
2. Micsoda az Végvacsora.	
3. Mikor Beresztetet a Végvacsora.	80.
4. Miért Beresztetet este.	ibidem.
5. Miért szolgáltatik ki mostan veggel.	81
6. Miből Beresztetet az Végvacsora.	82.
7. Miért kenyerből borból	ibidem.
8. Kiknek Beresztetet.	84.
9. Mi vegre Beresztetet.	88
X. Második pelda Husvet napjára.	92
1. Micsoda testben tamado: fel az Christus.	93.
2. Micsoda etelünk az Christus teste, italunk az ő vére.	99
XI. Pinkösd napjára tartozó pelda.	108
1. Minemű eskőze az Bent Leleknek, mind az ige, mind az Sacramentumok.	109
2. Az	

L A I S T R V M.

2. Az ige hathato az Szent Lelek által.	110
3. Az ige által nemzi az sz. Lelek az hitet.	112.
4. Az uyionnan való sülest-is	113
5. Az idősség az ige nélkül elsem kezdetik veg- be sem meggyen	114
6. Az Sacramentumok eskőzi a sz. Leleknek.	115
7. Az igereteket megh abrazollyak az Sacra- mentumok.	118
8. Az keresztség eskőze az Bent Leleknek.	119
9. Az Vrvacsorai eskőze az sz. Leleknek.	120
10. Enni az Christus testet, innia véret.	120
XII. Aratus elődedire való pelda.	125.
1. Miért nevezetik az Vrvacsorai kenyerek tördeltetefenek.	
2. Az Christus testének tördeltetefenek emléke- zetiért.	125
3. Mert a Christus életnek keniere	125
4. Meg mutatja hogy mi eretünk tördeltetet a Christus teste.	128
5. Vissen az Christussal való eggyesülésünknek is- meretire.	130.
6. Szívünknek tördelmességere vissen.	131
XIII. Szűret elődedire való pelda	133
1. Valóságosan ielen vagyóné az Végvacsorában az Christusnak teste.	135.
2. Az kenyér Christus teste.	135
3. Az püztában levő köpikla Christus.	137.
4. Mogy a az Isten kegyelmében való veszesülés sünknek.	141.
5. Va.	

L A I S T R V M.

6. Valóságosan ielen vagyon az Christus teste vére.	145
XIV. Advent Vasar=napiara tartozo pelda.	146
1. Micsoda haszon adatik az Vegvacsoraban.	148
2. Az hit erősitetik.	148
3. Az hitnek agaibā megerősít	150
4. Az Christusbán szerkeztet.	152
5. Ez vilagot meg utaltattya.	155
6. Az Atya=fiu szeretetet öregbíti.	158.
XV. Az Vvacsoraiának betegeknek ki szolgáltatásának módgya.	160
1. A beteget né communicaltathatni es miokaért	161
2. Az beteget communicaltattathatni es miokaért	
3. Az betegnek communicaltatásában valo rend tartas.	168
4. Minemő meltsagos bensőség az Vég-vacsora es miokaért.	173
1. Mert természet szerint valo isten szerzése. ibid.	
2. Mert igen nagy dolgokra emlékeztet.	174
3. Mert nagy iot vesünk abban	176
XVI. Az Vvacsoraiában valo kenyerről.	184
1. Kovasos kenyér legyené avagy kovasztalan.	
2. Illendő az kovasos kenyér es miokaért.	186
3. Keregeded legyené, vagy gömbölyű, vagy lapos gyenge hattyá, mint az Ostya.	186.
4. Az Ostyat mint Antichristus Mifexő kenyeret megh kel vetni.	191
5. Az Ostyafok ellenvetesi meg fejtetnek.	196
6. Az	

L A I S T R V M.

6. Az keresztényeni szabadfagnak regulat.	197
7. Az Ostya nincsen eppültre	198
8. Micsoda az Ostya.	200
9. Az kenyér micsoda.	205
10. Az Ostyanak igaz eredeti.	212
11. Theodosius Császárt el tiltotta az Vegvacsorától Ambrus Doctor.	216
12. Romában a Papak tereben cytettek a Mifet	219
13. Papa Atya az Ostyanak.	221
14. Bernoldus Papista Doctor itileti az Ostyáról.	222
XVII. Az kenyérnek tördelese micsoda Ceremonia az Vegvacsoraban.	234
1. Az kenyérnek tördelese állattya tartozik az Vegvacsorának es miokaért.	238.
2. Mert Christustul az Vegvacsora melle rendeltet.	239.
3. Mert olyan meltsagos az kenyér tördeles mint az haláadás es az ostogatas.	240
4. Mert Luther Marton-is az tanította	241
5. Mert az kenyér tördelietes parancsolat alá vettet.	243
6. Nagy ereie vagyon ez parancsolatnak. Ez e selekedgyetek	244
7. Mert az kenyér tördeles hasznat adgya elő az Vacsorának	246
8. Mert sz. Pal is egy-átallásban állattya a kenyér tördelest.	250.
9. Men	

L A I S T R V M.

9. Mert az Apostolok is azont cselekedtek. 255.
10. Mert a Vegvacsorának épsegere tartozik. 257
11. Mert a régi Paterékis tördelték a kenyeret 268
12. Az Ostyások ellenvetesi meg fejtetnek. 260.
13. Luther Marthon erős argumentomi a Papisták ellen. a kenyer tördelnek meg erősítése 261
14. Külömböz az kenyer tördelés a Vegvacsorában az közönséges kenyer tördeléstől. 163
15. Mikor szolgáltaftek ki az Vegvacsora. 267
16. Az Vegvacsorában meg maradt kenyeret es bort az regiek hova törték. 275

I I I.

AZ HAZASVLANDOK-
nak egyben adattatafoknak
modgya. 279.

- I. Hirdetes nélkül az Hazafokat nem szabad egyben adni, es miokaért. 280
- II. Isten A lamot ki hirdete Paradicsomban. ibid.
- III. Az Hazassag áldot életnek neme. 283
1. Mert önne magá isten szerzette. ibidem.
2. Mert io okokaért szerzette. 284
1. Hogy egy-masnak segitséggel legyenek. 286
2. Hogy az emberi nemzet szaporodgyek. 288
3. Hogy az paraznasagh el tavorzassék. 291
4. Mert tisztességes tiszték vagyon a hazafoknak 294
5. Hogy egy mast szeressék 296
2. Hogy

L A I S T R V M

3. Hogy magzatlyokat tisztességre nevellyek. 297
3. Hogy az Ferfi Feleséget olalmazza. 300
4. Igaz kezi munkaiaval tartása. 302
5. Az Asszonyállat feriet tisztelje. 304
6. Hazara gondot viseljen. 306
- XVIII. Az Hazassaghoz illendő tanuságok. 311
1. Sacramentomé az Hazassag. 312
- Miert nem Sacramentum. 313
1. Mert az értelmes Papisták is tagadgyak. 313.
2. Mert nem úgy szerzettet Istentől mint Sacramentom. 314
3. Mert közz a hivékkel es az Hypocritakkal. 314
4. Mert sem az Apostolok sem az Paterék nem tartottak Sacramentomnak. ibidem
5. Mert éltető állatból való iegynelkül vagyon. 315
6. Mert Christus sem élt vele. ibidem.
7. Mert az szerzetes Papok sem élnek ez Sacramentommal 316
- II. Miért esküsznek egyben az Hazafok. 317
- III. Az keresztény embernek miért né szabad Balyanyozo feleséget venni 318
1. Mert meg tiltotta isten. 313.
2. Mert igen utalatos isten elöl 324
3. Mert az által az isteni tisztelet meg bantatik. 324
4. Mert az magzatok az igaz istentől el vonattatnak. ibidem
- Igaz vallasut kel venni es miokaért. 325
- IV. Miért né szabad egy feleséggel többet venni. 326
- Lamech

LAISTRAM.

Lamech két feleségű első megh rontója az Isten Bera
zesenek. 329

2. Mert az Istennek es az természetnek törvénye
nem engedi, hogy egy feleséggel többet vegy

3. Mert nyilván tiltja az Isten. 335 (332.)

3. Mert az iambor feleség bosszús: illetetnek 336

4. Mert ellenkezik az Christus es az Anyaszenti-
egyház közöt való példázattal. 337

5. Pogány szokások feleséget venni. 338

6. Mert iszonyu bűn szallanna re. 339

TOLDALK.

Minemű okok szakaztlyak el az Ha-
zasságban előembereket egymástul-
Hat kíváltképen való okok, mellyeket lásd meg
folio. 340. 342. 347. 349. 352. 354. 357. &c.

IV.

HALALRA SENTENTIAZ.
tator ember vigasztalásának módgya.

I. Tartozik a tünitő vigas, az halakra menő emb. 363

1. Vias arra a Christus es az Angyal példaja. 364

2. Az halakra menő embernek rettegési. 366

3. Az het ifiaknak Anyóknak példaja. 367

4. Szent Istvánt biztattyá Christus. 368

5. Az Tolvair. is. 369

II. Az bűn ellen való vigasztalas. 375

Az Isten büntetésének természetie. 376

III. Az halál ellen való vigasztalas. 379

Közönséges haláladó imatlag. 386

Hadas időre való imatlag. 390

V E G E.

